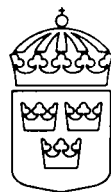

Regeringens proposition 1994/95:6

Totalförsvarsplikt

Prop.
1994/95:6

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 16 juni 1994

Carl Bildt

Anders Björck
(Försvarsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag för tjänstgöringsskyldigheten med plikt i Sveriges totalförsvar. Den nya lagen om totalförsvarsplikt ersätter bl.a. värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. och lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret. Vidare ersätter den bestämmelserna om civilförsvarsplikt i civilförsvarslagen (1960:74). I propositionen föreslås också nya lagar om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning, om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m., om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m. och om arbetsförmedlingstvång vid höjd beredskap.

Förslaget innebär att möjlighet skapas för en flexiblere användning av totalförsvarets personalresurser. Hur många människor som skall skrivas in med plikt och hur lång utbildning de skall genomgå skall styras av behovet av pliktpersonal under höjd beredskap. Med andra ord skall behovet av personal för att lösa det militära och civila försvarets uppgifter i krig styra inskrivning och utbildningstid. Tjänstgöringsskyldigheten – som således enligt förslaget blir gemensam för hela totalförsvaret – föreslås få benämningen totalförsvarsplikt. Tjänstgöringsskyldigheten skall fullgöras som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. Värnplikten och civilplikten omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. Den allmänna tjänsteplikten innebär endast tjänstgöringsskyldighet under höjd beredskap.

I övrigt innebär förslagen bl.a. följande.

En gemensam övre åldersgräns införs för skyldigheten att tjänstgöra i det civila försvaret. Denna gräns föreslås gå vid utgången av det kalenderår när den som är totalförsvarspliktig fyller 70 år. Endast svenska män skall vara skyldiga att mönstra och fullgöra värnplikt eller civilplikt med lång grundutbildning. Svenska män skall vid mönstringen kunna direktrekryteras för tjänstgöring i det civila försvaret. Den som efter mönstring inte behöver fullgöra grundutbildning skall placeras i en utbildningsreserv för att senare eventuellt tas i anspråk – sedan regeringen beslutat om det – när det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Den som placerats i utbildningsreserven skall då kunna grundutbildas i det militära eller civila försvaret.

Även om det inte behövs med hänsyn till försvarsberedskapen skall den som placerats i utbildningsreserven kunna tas i anspråk för en kortare grundutbildning i det civila försvaret. Den vapenfria tjänsten föreslås inte längre regleras som ett undantag från värnpliktstjänstgöring utan som ett av flera tjänstgöringsalternativ inom ramen för totalförsvarsplikten.

Svenska kvinnor skall frivilligt kunna genomgå en antagningsprövning för inskrivning för värnplikt eller civilplikt med lång grundutbildning. En kvinna som skrivits in för värnplikt eller civilplikt med lång grundutbildning blir vid straffansvar skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt med lång grundutbildning enligt samma bestämmelser som kommer att gälla för männen. Detta innebär att en kvinna, förutom att hon blir skyldig att fullgöra grundutbildning, också blir skyldig att fullgöra repetitionsutbildning och att tjänstgöra under höjd beredskap.

De nya bestämmelserna om allmän tjänsteplikt innebär bl.a. att särregleringen för vissa yrkeskategorier avskaffas och att de som slutit "frivilligavtal" inom det militära eller det civila försvaret skall omfattas av den allmänna tjänsteplikten med skyldighet att tjänstgöra under höjd beredskap. Förslaget innebär också att ett gemensamt disciplinsystem införs inom totalförsvaret.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1995. I propositionen föreslås emellertid också en ändring i lagen om vapenfri tjänst som föreslås träda i kraft den 1 januari 1995. Denna ändring innebär att det inte längre anges något lägsta antal dagar som vapenfria tjänstepliktiga skall fullgöra tjänstgöring.

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagtext	8
2.1	Förslag till lag om totalförsvarspunkt	8
2.2	Förslag till lag om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning	25
2.3	Förslag till lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.	26
2.4	Förslag till lag om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m.	36
2.5	Förslag till lag om arbetsförmedlingstvang	37
2.6	Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)	39
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar	41
2.8	Förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)	42
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott	45
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	46
2.11	Förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)	51
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:613) om handläggningen av vissa regeringsärenden	52
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn	53
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd	55
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.	57
2.16	Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480)	58
2.17	Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	60
2.18	Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)	61
2.19	Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)	62
2.20	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	63
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd	65
2.22	Förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän	66

2.23	Förslag till lag om ändring i arbetsrättslig bered- skapslag (1987:1262)	68
2.24	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare	69
2.25	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	70
2.26	Förslag till lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst	71
2.27	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)	72
2.28	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:588) om utbildning för fredsbevarande verksamhet	75
2.29	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring	76
2.30	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd	78
2.31	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister	80
2.32	Lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig an- ställning	81
3	Ärendet och dess beredning	82
4	Bakgrund	84
4.1	Vissa begrepp m.m.	84
4.2	Tjänstgöringsplikten i ett historiskt perspektiv	85
4.3	Kort om regeringsformens bestämmelser om norm- givningsmakten	90
5	Nuvarande ordning	94
5.1	Allmänt om personalförsörjningen inom totalförsva- ret	94
5.2	Värnplikt	95
5.3	Vapenfri tjänst	100
5.4	Militär grundutbildning för kvinnor	102
5.5	Allmän tjänsteplikt m.m.	102
5.6	Civilförsvarsplikt m.m.	103
5.7	Tjänsteplikt vid räddningsinsatser i fred och krig	105
5.8	Tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.	106
5.9	Tjänsteplikt för polispersonal och beredskapspolis- män	106
6	Behovet av pliktpersonal	108
7	Personalförsörjning med plikt	112
7.1	En totalförsvarsplikt	112
7.2	Totalförsvarspliktens innebörd	114

7.3	Utredning om de totalförsvarspliktigas förhållanden	121
7.4	Inskrivning	122
7.5	Vapenfria	131
7.6	Krigsplacering	133
7.7	Kvinnor som vill fullgöra militär eller längre civil grundutbildning	136
7.8	Fullgörande av värnplikt och civilplikt	139
7.9	Vissa skyldigheter under fullgörandet av värnplikt och civilplikt samt andra allmänna skyldigheter för totalförsvarspliktiga	142
7.10	Vissa gemensamma bestämmelser om värnplikt och civilplikt	143
7.11	Vissa övriga bestämmelser om totalförsvarsplikt	146
7.12	Förmåner och skydd för anställning	147
7.13	Totalförsvarets pliktverk	149
7.14	Rationaliseringsvinster m.m.	150
8	Straffbestämmelser m.m.	151
9	Ett gemensamt disciplinsystem	153
10	Ikraftträdande m.m.	157
11	Författningskommentarer	159
11.1	Lagen om totalförsvarsplikt	159
11.2	Lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning	203
11.3	Lagen om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.	205
11.4	Lagen om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m.	208
11.5	Lagen om arbetsförmedlingstvång	209
12	Följdändringarna	211
Bilaga 1	Förteckning över remissinstanserna	212
Bilaga 2	Sammanfattning av Pliktutredningens förslag	216
Bilaga 3	Sammanfattning	223
Bilaga 4	UFT:s lagförslag	225
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	302
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	370
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 juni 1994	376

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om totalförsvarspflicht
2. lag om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning
3. lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.
4. lag om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m.
5. lag om arbetsförmedlingstvång
6. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)
7. lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar
8. lag om ändring i i uppbördslagen (1953:272)
9. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott
10. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring
11. lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)
12. lag om ändring i lagen (1974:613) om handläggningen av vissa regeringsärenden
13. lag om ändring i lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn
14. lag om ändring i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd
15. lag om ändring i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.
16. lag om ändring i semesterlagen (1977:480)
17. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)
18. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)
19. lag om ändring i passlagen (1978:302)
20. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)
21. lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd
22. lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän
23. lag om ändring i arbetsrättslig beredskapslag (1987:1262)
24. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare
25. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)
26. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst
27. lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)
28. lag om ändring i lagen (1994:588) om utbildning för fredsbevarande verksamhet
29. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring
30. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd
31. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister
32. lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning

2.1 Förslag till lag om totalförsvarsplikt

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Totalförsvarsplikten

1 § Totalförsvaret är en angelägenhet för hela befolkningen.

2 § Totalförsvarets personalförsörjning skall tryggas genom en totalförsvarsplikt som gäller för varje svensk medborgare från början av det kalenderår när han eller hon fyller sexton år till slutet av det kalenderår när han eller hon fyller sjuttio år. Totalförsvarsplikten gäller också under motsvarande tid för var och en som utan att vara svensk medborgare är bosatt i Sverige.

3 § En totalförsvarspliktig är skyldig att

1. medverka vid föreskriven utredning om sina personliga förhållanden,
2. tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter, och
3. iaktta de föreskrifter i övrigt som meddelas i denna lag.

4 § Tjänstgöring enligt 3 § 2 fullgörs som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt.

Värnplikten och civilplikten omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring.

Den allmänna tjänsteplikten innebär att den som är totalförsvarspliktig under höjd beredskap skall tjänstgöra enligt bestämmelserna i 6 kap.

5 § Värnplikten skall fullgöras hos Försvarsmakten och skall alltid inledas med grundutbildning.

Skyldigheten att fullgöra värnplikt omfattar endast män som är svenska medborgare och gäller från början av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller nitton år till slutet av det kalenderår när han fyller fyrtiosju år.

Av 5 § lagen (1994:000) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning följer dock att en kvinna som efter antagningsprövning enligt den lagen skrivits in för värnplikt därefter är skyldig att fullgöra värnplikten.

6 § Civilplikten skall fullgöras i de verksamheter inom totalförsvaret som regeringen föreskriver.

Civilplikten får inte omfatta annan verksamhet som är förenad med egentliga stridsuppgifter än ordnings- eller bevakningsuppgifter.

2 kap. Utredning om personliga förhållanden

1 § För att en totalförsvarspliktigs förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt skall kunna utredas och bedömas är han eller hon skyldig att, på begäran av Totalförsvarets pliktverk, en annan statlig myndighet som regeringen bestämmer, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun, skriftligen eller muntligen eller, om det behövs, vid en personlig inställelse lämna nödvändiga uppgifter om hälsotillstånd, utbildning, arbete och personliga förhållanden i övrigt.

2 § Varje svensk man som är totalförsvarspliktig är för utredning som avses i 1 § skyldig att vid Totalförsvarets pliktverk genomgå mönstring, om det inte är uppenbart att han saknar förmåga att fullgöra värnplikt och civilplikt.

Skyldigheten inträder det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller arton år eller, för den som förvärvar svenskt medborgarskap senare, från och med den dag när han blir svensk medborgare. Om det inte finns särskilda skäl, är ingen skyldig att genomgå mönstring efter det kalenderår när han fyller tjugofyra år.

3 § Mönstringen skall ske i den totalförsvarspliktiges personliga närvaro. Den skall omfatta medicinska och psykologiska undersökningar samt annan utredning av hans personliga förhållanden.

4 § Kommuner, landsting och enskilda vårdinrättningar skall till Totalförsvarets pliktverk lämna de uppgifter om en totalförsvarspliktigs hälsotillstånd och personliga förhållanden i övrigt som behövs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt.

5 § En kallelse till personlig inställelse vid mönstring eller annan utredning som avses i 1 § skall utfärdas i god tid. Om den som kallas är förhindrad att inställa sig enligt kallelsen, skall han eller hon snarast anmäla det till den myndighet som har utfärdat kallelsen.

3 kap. Inskrivning m.m.

Inskrivning efter mönstring

1 § Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt, skall Totalförsvarets pliktverk placera honom i en eller flera befattningsgrupper samt skriva in honom för värnplikt eller civilplikt eller i en utbildningsreserv. Befattningsgrupper skall finnas för chefer, för specialister och för övriga.

2 § För värnplikt och civilplikt skall det antal totalförsvarspliktiga skrivas in som i krig behövs i Försvarsmakten och det civila försvaret eller för Försvarsmaktens fredstida beredskap. Ur varje befättningsgrupp skall de som är bäst lämpade skrivas in för tjänstgöring.

3 § Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige saknar förutsättningar att fullgöra värnplikt och civilplikt, skall Totalförsvarets pliktverk besluta att han inte är skyldig att fullgöra sådan tjänstgöring.

Inskrivning efter annan utredning

4 § Den som efter en annan utredning än mönstring bedöms lämplig för civilplikt får av Totalförsvarets pliktverk skrivas in för sådan tjänstgöring, dock inte för civilplikt som omfattar längre grundutbildning än 60 dagar.

Gemensamma bestämmelser om inskrivning

5 § För den som skrivs in för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar grundutbildning, skall följande bestämmas vid inskrivningen:

1. den befattning eller typ av befattning som han eller hon skall utbildas till,
2. de förband, skolor, myndigheter eller andra organisationer där grundutbildningen huvudsakligen skall fullgöras,
3. grundutbildningens längd, och
4. om grundutbildningen skall pågå mer än 60 dagar, året och månaden när grundutbildningen är planerad att börja.

6 § Vid inskrivning för civilplikt som inte omfattar grundutbildning skall det bestämmas vilken befattning som den som skrivs in skall upprätthålla.

7 § I den utsträckning det kan ske skall vid inskrivningen hänsyn tas till önskemål från den som skrivs in.

8 § Av ett beslut om inskrivning skall det framgå vad som har bestämts enligt 5 eller 6 §. Ett beslut om inskrivning i utbildningsreserven skall innehålla uppgift om den totalförsvarspliktiges befättningsgrupp.

Den som genomgår mönstring skall vid mönstringen underrättas om beslut som avses i första stycket eller i 3 §.

9 § Ett beslut enligt 1, 3 eller 4 § får ändras av Totalförsvarets pliktverk. Om den som har skrivits in har påbörjat en grundutbildning, får beslutet också ändras av den myndighet som verket bestämmer. Om det behövs för bedömningen, är den som är totalförsvarspliktig skyldig att genomgå förnyad mönstring eller annan utredning enligt 2 kap.

Om en ändring av ett beslut om inskrivning innebär att tiden för grundutbildningen blir längre än enligt det tidigare beslutet, krävs att den som beslutet avser godkänner ändringen. Om inte annat följer av 10 §, skall detsamma gälla i fråga om ändring av ett beslut om inskrivning i utbildningsreserven till inskrivning för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar.

10 § Om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, får regeringen föreskriva att totalförsvarspliktiga som har skrivits in i utbildningsreserven i stället skall skrivas in för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar.

11 § Inskrivningen i utbildningsreserven upphör vid utgången av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller trettio år.

Krigsplacering

12 § En totalförsvarspliktig som efter avslutad grundutbildning har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för en krigsuppgift skall krigsplaceras i en befattning eller i en viss verksamhet som han eller hon är lämplig för. Den som har genomgått en längre grundutbildning än 60 dagar skall krigsplaceras i den verksamhet där grundutbildningen fullgjordes, om det inte från totalförsvarets synpunkt är väsentligt bättre att han eller hon krigsplaceras i en annan verksamhet.

13 § En totalförsvarspliktig som har skrivits in för civilplikt enligt 6 § skall krigsplaceras i den befattning som han eller hon skall upprätthålla.

14 § Den som efter avslutad grundutbildning inte krigsplaceras får skrivas in för civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte är längre än 60 dagar.

15 § Beslut om krigsplacering fattas av Totalförsvarets pliktverk efter framställningar från statliga myndigheter, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner, bolag, föreningar, samfälligheter eller andra enskilda. Om ett beslut om krigsplacering upphävs, gäller 14 §.

Tjänstgöring utan vapen

16 § Om en totalförsvarspliktig kan antas ha en så allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan att övertygelsen är oförenlig med en tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, skall han eller hon efter ansökan få rätt att vara vapenfri.

17 § En ansökan om rätt att vara vapenfri skall vara skriftlig och innehålla en försäkran av sökanden att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

18 § En ansökan som görs innan sökanden har skrivits in eller inom sex månader från den dag då han eller hon fick del av ett beslut om inskrivning skall bifallas utan ytterligare utredning, om det inte finns särskilda skäl att närmare pröva sökandens inställning till bruk av vapen mot annan.

19 § Om en ansökan görs senare än vad som sägs i 18 §, skall den även innehålla en redogörelse för de förhållanden som sökanden vill åberopa till stöd för sitt påstående att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

20 § En ansökan får inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att muntligt lämna uppgifter i ärendet.

21 § En totalförsvarspliktig som har fått rätt att vara vapenfri får inte skrivas in för utbildning till en befattning som är förenad med bruk av vapen eller mot sin vilja skrivas in för tjänstgöring i Försvarsmakten. Om en sådan inskrivning har skett, skall beslutet ändras.

22 § Ansökningar om rätt att vara vapenfri prövas av Totalförsvarets pliktverk.

4 kap. Fullgörande av värnplikt och civilplikt

Grundutbildning

1 § Grundutbildningen för en totalförsvarspliktig som har skrivits in för värnplikt är lägst 220 och högst 615 dagar och för en totalförsvarspliktig som har skrivits in för civilplikt högst 320 dagar.

Den sammanlagda tiden för grundutbildning får inte för någon totalförsvarspliktig överstiga 615 dagar.

2 § Om den som skrivits in för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar inte har kallats in till grundutbildningen före utgången av det kalenderår när han fyller tjugofyra år eller, i fall som avses i 3 kap. 10 §, före utgången av det kalenderår när han fyller trettio år, är han skyldig att fullgöra grundutbildningen endast om det finns särskilda skäl.

3 § En svensk man som är medborgare även i en annan stat än Sverige är inte skyldig att fullgöra en längre grundutbildning än 60 dagar, om han antingen har fullgjort en motsvarande utbildning i den andra staten eller, innan han har fyllt nitton år, väljer att göra detta och det står klart att tjänstgöringen kommer att fullgöras i den andra staten och att den utbildningen till längd och effektivitet är minst likvärdig med den som krävs av honom i Sverige.

4 § Repetitionsutbildningen får för varje totalförsvarspliktig omfatta sammanlagt högst 240 dagar fördelade på flera tjänstgöringstillfällen.

5 § En totalförsvarspliktig är under samma kalenderår skyldig att fullgöra repetitionsutbildning vid högst två tillfällen och med sammanlagt högst 34 dagar, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Längsta tillåtna utbildningstid

6 § Den sammanlagda tiden för grundutbildning och repetitionsutbildning får inte för någon totalförsvarspliktig överstiga 700 dagar.

Krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring

7 § Totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats enligt denna lag är skyldiga att fullgöra krigstjänstgöring under höjd beredskap.

8 § Om det i annat fall än som avses i 7 § behövs för Sveriges försvarsberedskap, får regeringen föreskriva att totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats enligt denna lag skall fullgöra beredskapstjänstgöring.

Beredskapstjänstgöring får för varje totalförsvarspliktig omfatta högst 180 dagar fördelade på ett eller flera tjänstgöringstillfällen.

9 § Regeringen skall för varje tillfälle besluta hur många totalförsvarspliktiga som skall kallas in till krigstjänstgöring eller beredskapstjänstgöring.

Regeringen beslutar när beredskapstjänstgöringen och krigstjänstgöringen skall upphöra.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för värnplikten och civilplikten

Skyldigheter under tjänstgöringen

1 § Den som fullgör värnplikt eller civilplikt är skyldig att i den mån verksamheten kräver det tåla inskränkningar såväl i sin frihet att förflytta sig inom landet och att lämna detta som i sin personliga frihet i övrigt.

Den som fullgör värnplikt eller civilplikt är, efter beslut av Totalförsvarets pliktverk eller efter verkets bestämmande av en annan statlig myndighet, också skyldig att genomgå den medicinska och psykologiska undersökning som krävs för att utreda och bedöma hans eller hennes förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret.

2 § Den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall lyda en förmans eller annan chefs order, om det inte är uppenbart att ordern inte angår tjänsten. Den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall även i övrigt rätta sig efter de tjänstgöringsföreskrifter som gäller.

Prop. 1994/95:6

Utbildningen

3 § Grundutbildningen skall ge de kunskaper och färdigheter som krigsuppgiften kräver.

Repetitionsutbildningen skall vidmakthålla och utveckla skickligheten för krigsuppgiften.

I grundutbildningen och repetitionsutbildningen ingår även uppgifter som syftar till att upprätthålla Sveriges försvarsberedskap.

4 § Grundutbildningens längd skall bestämmas särskilt för varje befattning eller typ av befattning.

Grundutbildningen skall genomföras i en följd, om det inte för vissa befattningar finns särskilda skäl att genomföra den i omgångar.

5 § Repetitionsutbildningens omfattning för varje totalförsvarspliktig skall bestämmas av krigsuppgiften och behovet att öva det förband eller den verksamhet där han eller hon är krigsplacerad.

Inkallelse

6 § Inkallelser till tjänstgöring skall göras av Totalförsvarets pliktverk, om inte regeringen föreskriver något annat.

Inkallelser till grundutbildning eller repetitionsutbildning skall sändas ut i god tid, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Detsamma gäller för en återkallelse av inkallelsen.

7 § En totalförsvarspliktig skall inställa sig till tjänstgöring enligt inkallelsen. Hinder att inställa sig skall snarast anmälas till Totalförsvarets pliktverk.

Uppskov

8 § En totalförsvarspliktig får efter en ansökan beviljas uppskov med grundutbildning eller repetitionsutbildning som han eller hon har kallats in till,

1. om tjänstgöringen medför avsevärda svårigheter med avseende på sökandens studier eller arbete eller i övrigt för sökanden själv eller någon nära anhörig till honom eller henne, eller

2. om sökandens fysiska eller psykiska prestationsförmåga är tillfälligt så nedsatt att det kan antas att tjänstgöringen inte kan fullgöras.

Uppskov får beslutas för högst ett år i sänder.

9 § Om det inte finns särskilda skäl för något annat, skall en totalförsvarsppliktig som har ansökt om rätt att vara vapenfri beviljas uppskov med grundutbildning eller repetitionsutbildning som han eller hon kallats in till, om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen. Uppskov skall beviljas till dess att ansökan har prövats slutligt.

Om uppskov vägras, får den som fullgör tjänstgöringen inte åläggas att bruka vapen eller att bära vapen eller ammunition innan ansökningen har prövats slutligt.

10 § Ärenden om uppskov prövas av Totalförsvarets pliktverk.

11 § Den som har uppdrag som riksdagsledamot, som ersättare för riksdagsledamot eller som statsråd har utan särskilt beslut uppskov med värnplikt och civilplikt så länge uppdraget varar. Detsamma gäller den som har uppdrag i en internationell organisation och på grund av en överenskommelse som Sverige har slutit med en främmande stat inte skall eller bör tjänstgöra i totalförsvaret under den tid uppdraget varar.

Avbrott

12 § Grundutbildning eller repetitionsutbildning skall avbrytas,

1. om den som fullgör tjänstgöringen har varit frånvarande från tjänsten under så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås, eller

2. om den som fullgör tjänstgöringen på grund av tillfälligt nedsatt fysisk eller psykisk prestationsförmåga kan antas komma att vara frånvarande från tjänsten under så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås.

13 § Värnplikt eller civilplikt skall avbrytas

1. om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen och den som fullgör tjänstgöringen ansöker om rätt att vara vapenfri och det inte finns särskilda skäl för att tjänstgöringen skall fortsätta i avvaktan på att ansökan har prövats slutligt, eller

2. om den som fullgör tjänstgöringen vägrar eller underlåter att fullgöra sina skyldigheter under tjänstgöringen och det kan antas att han eller hon inte heller i fortsättningen kommer att fullgöra dessa skyldigheter.

Om tjänstgöringen fortsätter för en totalförsvarsppliktig som avses i första stycket 1, gäller bestämmelsen i 9 § andra stycket.

14 § Efter ansökan från den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall grundutbildning eller repetitionsutbildning avbrytas om det föreligger sådana omständigheter som sägs i 8 § första stycket 1.

15 § Ärenden om avbrott skall prövas av Totalförsvarets pliktverk eller efter verkets bestämmande av en annan statlig myndighet, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun. Ärenden som avses i 14 § skall dock alltid prövas av Totalförsvarets pliktverk.

16 § Regeringen får besluta att grundutbildningen skall avbrytas, om utbildningsorganisationens resurser måste tas i anspråk för att höja Sveriges försvarsberedskap.

Prop. 1994/95:6

Tillgodoräkande av tjänstgöringstid

17 § Om en grundutbildning avbryts sedan 40 tjänstgöringsdagar har fullgjorts, får den som fullgjort tjänstgöringen tillgodoräkna sig tiden före avbrottet, utom tjänstgöringsdagar under vilka han eller hon har varit frånvarande från tjänsten. Om det enda skälet till avbrottet är frånvaro på grund av sjukdom eller skada, behöver grundutbildningen inte fullföljas. Om den som fullgjort tjänstgöringen begär det, skall han eller hon dock på nytt inkallas till grundutbildning. I sådant fall skall Totalförsvarets pliktverk bestämma i vilken utsträckning utbildningstiden före avbrottet skall tillgodoräknas.

Avbryts utbildningen i annat fall än som avses i första stycket, får ingen tjänstgöringstid tillgodoräknas.

18 § En totalförsvarspliktig får inte tillgodoräkna sig tjänstgöring som avses i 9 § andra stycket eller 13 § andra stycket som fullgjord tjänstgöring.

Bemyndiganden

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till bolag, föreningar, samfälligheter eller andra enskilda att besluta om ledighet och förmåner för totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt hos dem.

6 kap. Den allmänna tjänsteplikten

1 § När det råder höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas. Föreskriften kan avse en viss del av landet eller en viss verksamhet.

2 § Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig

1. kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag,
2. tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret, eller
3. utför arbete som anvisas honom eller henne av den myndighet som regeringen bestämmer.

Arbete enligt första stycket 3 får inte, utan att den som tjänstgör samtycker till det, vara förenat med bruk av vapen mot annan.

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall besluta Prop. 1994/95:6

1. hos vilka arbetsgivare och uppdragsgivare som allmän tjänsteplikt skall fullgöras, och

2. vilka arbetstagare och uppdragstagare som skall omfattas av allmän tjänsteplikt.

4 § En totalförsvarspliktig som omfattas av ett beslut enligt 3 § skall få del av detta genom anslag på arbetsplatsen eller på annat lämpligt sätt.

5 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, arbetstagare och uppdragstagare är skyldiga att till regeringen eller den myndighet som avses i 3 § lämna upplysningar om förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om allmän tjänsteplikt enligt 2 § första stycket 1.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från den allmänna tjänsteplikten.

7 kap. Allmänna skyldigheter

1 § En totalförsvarspliktig är skyldig att

1. se till att han eller hon inom rimlig tid kan nås av postförsändelser från Totalförsvarets pliktverk,

2. efter uppmaning bekräfta mottagandet av kallelser till utredning, inkallelser till tjänstgöring och beslut om krigsplacering och ta del av innehållet i sådana handlingar, samt

3. ta emot, väl förvara och efter uppmaning återlämna handlingar och utrustning som rör tjänstgöring inom totalförsvaret.

8 kap. Förmåner

1 § En totalförsvarspliktig har vid inställelse för mönstring eller annan utredning enligt 2 kap. 1 § och när han eller hon fullgör värnplikt eller civilplikt rätt till

1. reseförmåner,

2. fri förplägnad,

3. fri inkvartering,

4. fri hälso- och sjukvård,

5. fri grupplivförsäkring, samt

6. begravningshjälp.

Den som fullgör värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § första stycket 2 har även rätt till

1. fri utrustning,

2. dagersättning eller dagpenning,

3. utryckningsbidrag efter viss grundutbildning,

4. familjebidrag, samt

5. vid beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring, fälttraktamente och särskild ersättning för tjänstgöring i viss befattning. Prop. 1994/95:6

2 § Bestämmelser om rätt till ersättning för personskada finns i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

3 § En totalförsvarspliktig som fullgör allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § 3 har rätt till samma förmåner och arbetsvillkor i övrigt som på grund av avtal eller annars gäller för liknande arbete.

Om villkoren inte kan bestämmas med stöd av första stycket, skall de fastställas till vad som är skäligt med hänsyn till arbetets art och omfattning samt omständigheterna i övrigt.

4 § En totalförsvarspliktig som inte har erhållit lön eller annan förmån på grund av fullgjord allmän tjänsteplikt har rätt att, efter ansökan och mot överlåtelse av sin fordran till staten, av allmänna medel få ersättning som motsvarar det obetalda beloppet. Om det inte finns särskilda skäl, får sådan ersättning inte lämnas för en fordran som har förfallit till betalning mer än tre månader innan ansökan om ersättning gjordes.

5 § En totalförsvarspliktig som enligt 6 kap. 2 § första stycket 3 är skyldig att fullgöra allmän tjänsteplikt på annan ort än den där han eller hon är bosatt, har rätt till reseförmåner och ersättning för flyttning eller ökade levnadskostnader till följd av dubbel bosättning.

9 kap. Skydd för anställning m.m.

1 § Ingen arbetstagare får sägas upp eller avskedas på grund av att han eller hon fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

Om den som fullgör sina skyldigheter enligt denna lag därigenom hindras att utföra ett arbete som han eller hon har åtagit sig, får detta inte åberopas mot honom eller henne som grund för skadestånd eller liknande anspråk.

2 § Bestämmelser om anställning för viss tid inför värnplikt eller civilplikt finns i 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd.

3 § En arbetstagare som är anställd för viss tid enligt 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd och som vill återinträda i arbete efter att ha fullgjort värnplikt eller civilplikt, är skyldig att på förfrågan underrätta arbetsgivaren om detta före tjänstgöringens början.

4 § En arbetstagare som har kallats in till värnplikt eller civilplikt, bör genast lämna arbetsgivaren meddelande om tidpunkten för tjänstgöringens början och om hur länge den beräknas vara. Detsamma skall gälla för en arbetstagare som har underrättats om att han eller hon skall fullgöra allmän tjänsteplikt hos någon annan än arbetsgivaren.

En arbetstagare bör i god tid lämna arbetsgivaren meddelande om den dag, när han eller hon kan återinträda i arbetet. Om tjänstgöringen enligt denna lag har pågått i mer än tre månader, är arbetsgivaren inte skyldig att låta arbetstagaren återinträda i arbetet tidigare än två veckor från den dag när arbetsgivaren tog emot ett sådant meddelande eller arbetstagaren utan föregående meddelande inställer sig hos arbetsgivaren.

5 § En arbetstagares förmåner i anställningen får inte i vidare mån än som följer av uppehållet i arbetet försämrats med anledning av att han eller hon fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

6 § Om uppsägning eller avskedande sker i strid mot bestämmelserna i detta kapitel, skall åtgärden förklaras ogiltig på yrkande av arbetstagaren. Beträffande tvist om giltigheten av uppsägning eller avskedande skall 34, 35, 37, 39, 40, 42 och 43 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

7 § En arbetsgivare som bryter mot bestämmelserna i detta kapitel skall inte bara betala lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan ha rätt till utan även ersättning för skada som uppkommer. Därvid skall 38 § andra och tredje styckena samt 41 och 42 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

8 § Mål om tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

I mål som avses i första stycket gäller 43 § andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd.

9 § Avtal som innebär att en arbetstagares rättigheter enligt detta kapitel inskränks är ogiltigt i den delen.

10 kap. Straff m.m.

Straff

1 § En totalförsvarspliktig som uppsåtligen eller av oaktsamhet uteblir från en mönstring eller annan utredning enligt 2 kap. 1 § till vilken han eller hon har kallats att personligen inställa sig döms till penningböter.

2 § En totalförsvarspliktig som uppsåtligen avviker eller uteblir från värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt, vägrar eller underlåter att lyda en förmans eller annan chefs order eller på annat sätt åsidosätter vad som åligger honom eller henne under tjänstgöringen, döms, om gärningen är ägnad att medföra avsevärt men för utbildningen eller tjänsten i övrigt, för *brott mot totalförsvarsplikten* till böter eller fängelse i högst ett år.

3 § Begås ett brott enligt 2 § första stycket under höjd beredskap döms, om brottet medför avsevärt men för totalförsvaret eller annars är att anse som grovt, till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

4 § En totalförsvarspliktig som av oaktsamhet uteblir från värnplikt eller civilplikt döms till böter.

5 § En totalförsvarspliktig, en arbetsgivare eller en uppdragsgivare som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han eller hon fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt 2 kap. 1 § eller 6 kap. 5 § döms till böter.

Ansvar enligt första stycket inträder inte, om straff för gärningen är föreskrivet i brottsbalken.

Hämtning

6 § Om en totalförsvarspliktig har kallats till mönstring eller personlig inställelse vid annan utredning enligt 2 kap., inkallats till värnplikt eller civilplikt eller ålagts att fullgöra allmän tjänsteplikt men utan giltigt skäl uteblir, får Totalförsvarets pliktverk eller den myndighet som verket bestämmer besluta att han eller hon på egen bekostnad skall hämtas genom polismyndighetens försorg.

En totalförsvarspliktig skall anses ha haft giltigt skäl att utebli, om det är sannolikt att han eller hon har hindrats att inställa sig på grund av avbrott i den allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet som han eller hon inte bort förutse eller av en omständighet i övrigt som den beslutande myndigheten finner utgör giltig ursäkt.

Vite

7 § Totalförsvarets pliktverk får vid vite förelägga

1. en totalförsvarspliktig att till Totalförsvarets pliktverk eller den myndighet som regeringen eller verket bestämmer skriftligen lämna uppgifter som avses i 2 kap. 1 §, och

2. en arbetsgivare, uppdragsgivare, arbetstagare och uppdragstagare att till en myndighet som avses i 6 kap. 3 § lämna upplysningar som avses i 6 kap. 5 §.

Särskild bestämmelse

8 § Totalförsvarets pliktverk får i särskilda fall besluta att en totalförsvarspliktig tills vidare inte skall kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt, om han eller hon

1. vägrar eller underlåter att fullgöra vad som åligger honom eller henne eller avviker eller uteblir från tjänstgöringsstället och det kan antas att han eller hon inte kommer att fullgöra den värnplikt eller civilplikt som inskrivningen avser, eller

2. med hänvisning till sin anslutning till visst religiöst samfund förklarar att han eller hon inte kommer att fullgöra vare sig värnplikt eller civilplikt.

11 kap. Förnyad prövning och överklagande

Förnyad prövning

1 § Vid Totalförsvarets pliktverk skall det finnas en eller flera inskrivningsnämnder för att genomföra förnyad prövning av vissa beslut av verket.

Inskrivningsnämnden består av en ordförande som utses av verket, och valda ledamöter till det antal som regeringen föreskriver. För varje landsting, eller kommun som inte ingår i ett landsting, inom inskrivningsnämndens verksamhetsområde skall minst en ledamot väljas. De valda ledamöterna utses för tre år av de landsting och kommuner som skall vara företrädare i nämnden. För ordföranden och de valda ledamöterna skall det finnas ersättare. Dessa utses på samma sätt som de ordinarie ledamöterna.

2 § Totalförsvarets pliktverks beslut enligt 3 kap. 1 och 3 §§ skall prövas på nytt av en inskrivningsnämnd, om det begärs av den som beslutet avser och önskemålet om ändring inte tillgodoses genom beslut av en tjänsteman vid verket.

Vid prövning av ärenden enligt första stycket är inskrivningsnämnden beslutförför, när ordföranden och minst två andra ledamöter är närvarande.

3 § En begäran om förnyad prövning skall vara skriftlig och ha kommit in till Totalförsvarets pliktverk inom tre veckor från den dag då den som beslutet avser fick del av detta. I begäran skall anges den ändring som önskas och skälen för ändringen.

Överklagande

4 § Endast följande beslut enligt denna lag får överklagas:

1. inskrivningsnämndens beslut,
2. beslut om inskrivning enligt 3 kap. 4 §,
3. beslut i andra ärenden om ändring av ett inskrivningsbeslut än som avses i 1,
4. beslut i ärenden om rätt att vara vapenfri,
5. beslut i ärenden om uppskov, samt
6. beslut i ärenden om avbrott i utbildningen enligt 5 kap. 12 – 14 §§ och om tillgodoräknande av tjänstgöringstid enligt 5 kap. 17 §.

5 § Inskrivningsnämndens beslut får inte omprövas enligt förvaltningslagen (1986:223).

6 § Beslut som fattats av den myndighet som avses i 4 § andra stycket får inte överklagas.

Ikraftträdande och Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. Genom lagen upphävs

1. lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktsjämsättning m.m.

2. värnpliktslagen (1941:967),

3. allmänna tjänstepliktslagen (1959:83),

4. lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,

5. lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m., och

6. lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret.

3. Övergångsbestämmelser till 3 kap.

7. Den som före lagens ikraftträdande har genomgått en inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha genomgått mönstring enligt den nya lagen.

8. Den som vid lagens ikraftträdande har tagits ut för värnpliktsutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha skrivits in för värnplikt enligt den nya lagen.

9. Den som vid lagens ikraftträdande har tagits ut till en utbildningsreserv enligt 4 a § värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha skrivits in i utbildningsreserven enligt den nya lagen.

10. Den som vid lagens ikraftträdande har fått tillstånd enligt lagen (1966:413) om vapenfri tjänst att göra vapenfri tjänst i stället för värnpliktsjämsättning skall anses ha skrivits in för civilplikt med rätt att vara vapenfri enligt den nya lagen. Den som vid lagens ikraftträdande genom inskrivning enligt 17 § civilförsvarslagen (1960:74) har tagits ut till att fullgöra civilförsvarstjänstgöring skall anses ha skrivits in för civilplikt enligt den nya lagen. Detsamma skall gälla för den som tagits ut enligt lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret och den som registrerats enligt 2 § förordningen (1981:642) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.

11. Totalförsvarets pliktverk får i utbildningsreserven skriva in den som vid lagens ikraftträdande har fått tillstånd till vapenfri tjänst men då inte påbörjat grundutbildning. Inskrivningen skall förenas med en anteckning om rätt för den totalförsvarspliktige att vara vapenfri.

12. Krigsplacering av pliktpersonal som har beslutats före lagens ikraftträdande skall vid tillämpningen av den nya lagen anses som en krigsplacering enligt 3 kap. 12 § den nya lagen.

Övergångsbestämmelser till 4 och 5 kap.

13. Tjänstgöring som en totalförsvarspliktig har fullgjort enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret skall tillgodoräknas honom eller henne som fullgjord värnplikt eller civilplikt med samma antal dagar enligt den nya lagen. Därvid skall

a) grundutbildning enligt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen, grundutbildning enligt 5 § första stycket första meningen lagen om vapenfri tjänst samt utbildning enligt 12 § 2 mom. andra stycket civilförsvarslagen och 6 § lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. anses motsvara grundutbildning enligt 4 kap. 1 § den nya lagen,

b) övningar enligt 27 § 1 mom. B och C värnpliktslagen, 12 § 2 mom. tredje stycket civilförsvarslagen och 6 § lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. anses motsvara repetitionsutbildning enligt 4 kap. 4 § den nya lagen, samt

c) beredskapsövning som avses i 27 § 2 mom. värnpliktslagen, 5 § andra stycket andra meningen lagen om vapenfri tjänst samt 12 § 1 mom. andra stycket civilförsvarslagen motsvara beredskapstjänstgöring enligt 4 kap. 8 § den nya lagen.

14. Äldre bestämmelser om tjänstgöringen gäller för dem som vid lagens ikraftträdande har påbörjat utbildning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1981:292) om hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. samt lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret. Totalförsvarets pliktverk får dock avkorta tjänstgöringstiden för den som påbörjat tjänstgöringen före den 1 juli 1995, om den tjänstgöringsskyldige medger det.

15. För tjänstgöring som påbörjas efter lagens ikraftträdande på grund av inkallelse som utfärdats före ikraftträdandet skall den nya lagen gälla. Därvid skall vad som föreskrivs i punkt 7 a - c tillämpas.

Övergångsbestämmelser till 10 kap.

16. Beslut som regeringen, Värnpliktsverket eller Vapenfristytelsen före ikraftträdandet har meddelat om att tills vidare eller för en viss tid

inte inkalla en värnpliktig eller en vapenfri tjänstepliktig till värnplikts- Prop. 1994/95:6
tjänstgöring, skall anses som beslut enligt 10 kap. 8 §.

Övergångsbestämmelser till 11 kap.

17. Äldre bestämmelser skall tillämpas vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Övrigt

18. Om det i en lag eller annan författning förekommer hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

19. Om det i en lag eller annan författning förekommer hänvisning till Värnpliktsverket eller Vapenfristytelsen, skall hänvisningen i stället avse Totalförsvarets pliktverk.

2.2 Förslag till lag om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning

Prop. 1994/95:6

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Kvinnor som vill få anställning som yrkes- eller reservofficerare skall genomgå grundutbildning hos Försvarsmakten enligt denna lag. Regeringen bestämmer vilka villkor i övrigt som skall gälla för att få anställningen.

Även kvinnor som, utan att vilja få anställning som yrkes- eller reservofficerare, under höjd beredskap vill tjänstgöra i sådana befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar skall genomgå grundutbildning enligt denna lag.

2 § Grundutbildningen skall fullgöras hos Försvarsmakten eller i verksamhet som avses i 1 kap. 6 § första stycket lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt. Den skall till längd och innehåll motsvara den grundutbildning som en jämförbar kategori totalförsvarspliktiga fullgör enligt lagen om totalförsvarsplikt.

3 § Antagning till grundutbildning sker efter ansökan och en särskild antagningsprövning som skall motsvara mönstring enligt 2 kap. 2 och 3 §§ lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt.

En kvinna skall antas till grundutbildning, om hon är lika lämpad att genomgå denna som de män vilka enligt 3 kap. lagen om totalförsvarsplikt skrivs in för värnplikt eller för sådan civilplikt där grundutbildningen överstiger 60 dagar.

4 § Om en kvinna skall antas till grundutbildning, skall bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 7 § och 8 § första stycket första meningen lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt tillämpas beräffande henne.

Kvinnan skall underrättas om vad inskrivningen avses innehålla enligt 3 kap. 5 § lagen om totalförsvarsplikt, om att ändringar enligt 3 kap. 9 § samma lag kan komma att göras i beslutet och om vad inskrivningen i övrigt kommer att medföra för henne. Hon skall därefter tillfrågas om hon samtycker till inskrivning.

5 § Om kvinnan samtycker till inskrivning, skall hon skrivas in för värnplikt eller för sådan civilplikt där grundutbildningen överstiger 60 dagar. Därefter omfattas hon av samma bestämmelser som en man som med stöd av lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt har skrivits in för motsvarande grundutbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995, då lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor skall upphöra att gälla. För den som antagits till grundutbildning före ikraftträdandet gäller den äldre lagen.

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller för

1. totalförsvarspliktiga under den tid då de är skyldiga att fullgöra värnplikt eller civilplikt enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt,
2. dem som genomgår utbildning för att få militär anställning i Försvarsmakten,
3. hemvärnsmän under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga,
4. dem som genom krigsfrivilligavtal eller annat avtal åtagit sig att tjänstgöra frivilligt i befattningar i Försvarsmaktens krigsorganisation, under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga,
5. anställda i utlandsstyrkan i Försvarsmakten, när de tjänstgör utomlands.

2 § Är Sverige i krig, gäller lagen även för

1. alla som, utöver vad som sägs i 1 §, är tjänstgöringsskyldiga i Försvarsmakten,
2. polismän som utan att vara tjänstgöringsskyldiga i Försvarsmakten är skyldiga att delta i Sveriges försvar,
3. skyddsvakter och skyddsområdesvakter som förordnats med stöd av lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.,
4. alla som annars vistas vid avdelningar av Försvarsmakten, när avdelningarna är i fält eller verkar under liknande förhållanden,
5. medlemmar av den organiserade motståndsrörelsen.

3 § Om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 § skall tillämpas.

4 § När det inte längre föreligger sådana förhållanden som avses i 2 och 3 §§, skall regeringen föreskriva att 2 § inte längre skall tillämpas.

5 § Lagen skall också gälla för

1. krigsfångar,
2. krigsdeltagare som har internerats vid krig under vilket Sverige är neutralt,
3. utläningar som vistas bland krigsfångar eller internerade krigsdeltagare för att utöva sjukvård eller andlig vård.

6 § Den som lagen inte längre gäller för får med tillämpning av lagen åläggas disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet för förfarande under den tid då lagen gällde för honom eller henne.

Disciplinansvaret

Disciplinförseelse

8 § En disciplinansvarig som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad han eller hon på grund av instruktioner, förmäns eller andra chefers order eller i övrigt skall iaktta i tjänsten skall åläggas disciplinpåföljd för *disciplinförseelse*. I ringa fall skall någon påföljd dock inte åläggas.

9 § Disciplinpåföljd får inte åläggas någon, om han eller hon inte inom två år efter förseelsen har underrättats enligt 26 § om vad som anförs mot honom eller henne eller fått en anmaning enligt 21 § tredje stycket lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän eller motsvarande bestämmelse i fråga om Justitiekanslern.

Disciplinpåföljder

10 § Disciplinpåföljderna är varning, extratjänst, löneavdrag och utgångsförbud.

11 § *Varning* innebär att den felande erinras om att han eller hon för framtiden skall iaktta sina skyldigheter i tjänsten.

12 § *Extratjänst* innebär att den felande vid högst fem tillfällen utöver den vanliga tjänsten skall utföra handräckning eller någon annan särskild uppgift. Vid varje tillfälle får högst fyra timmar tas i anspråk för uppgiften. Om extratjänsten inte avser annat än jour- eller beredskaps-tjänstgöring, får dock tiden fram till den vanliga tjänstens början nästa dag tas i anspråk.

Extratjänsten får inte vara sådan att den inverkar skadligt på den disciplinansvariges hälsa eller tjänstbarhet.

13 § *Löneavdrag* får bestämmas för högst trettio dagar och innebär avdrag på dagersättning eller motsvarande ersättning. Om något sådant avdrag inte kan göras, skall den felande betala ett belopp som motsvarar avdraget.

För den som erhåller dagersättning skall löneavdraget motsvara dagersättningen utan tillägg. För övriga skall löneavdraget bestämmas till en viss andel av utgående ersättning. Andelen skall utgöra högst en fjärdedel av ersättningen per dag. Avdraget får dock inte understiga ett belopp som motsvarar dagersättning utan tillägg.

14 § *Utgångsförbud* innebär förbud för den som är förlagd inom ett kasernområde, läger eller motsvarande område att under en bestämd tid, minst en och högst femton dagar, på fritid vistas utanför det område

som är upplåtet åt en viss avdelning eller utanför en del av ett sådant område. Prop. 1994/95:6

För den som är förlagd ombord på ett fartyg skall utgångsförbudet avse förbud att lämna fartyget.

15 § Löneavdrag får åläggas tillsammans med utgångsförbud, om det krävs av hänsyn till ordningen inom den verksamhet där disciplinförseelsen har begåtts.

Åtalsanmälan m.m.

16 § Om en disciplinansvarig kan antas ha begått en disciplinförseelse och han eller hon genom sitt förfarande skäligen kan misstänkas även ha gjort sig skyldig till brott, skall han eller hon anmälas till åtal för brottet, om inte annat följer av 17 §.

17 § Åtalsanmälan behöver inte göras i fråga om

1. brott för vilka svårare straff än böter inte föreskrivs,
2. följande brott i brottsbalken, nämligen ofredande (4 kap. 7 §), snatteri (8 kap. 2 §), egenmäktigt förfarande (8 kap. 8 §), bedrägligt beteende (9 kap. 2 §), undandräkt (10 kap. 2 §), olovligt förfogande (10 kap. 4 §), olovligt brukande (10 kap. 7 §), svikande av försvarsplikt (18 kap. 6 §), lydnadsbrott (21 kap. 5 §) och rymning (21 kap. 7 §).

Åtalsanmälan skall dock alltid göras, om

1. brottet riktar sig mot någon utanför den organisation där den miss-tänkte tjänstgör,
2. målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk, eller
3. det finns skäl att anta att påföljden inte kommer att stanna vid böter.

18 § När en åtgärd har vidtagits för att åtal skall väckas mot en disciplinansvarig, får ett disciplinärende inte inledas eller fortsättas i fråga om det förfarande som avses med åtgärden.

Beslutande myndigheter

19 § Frågor om disciplinansvar eller åtalsanmälan prövas av den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun där den disciplinansvarige tjänstgör eller senast har tjänstgjort eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

I fråga om disciplinansvariga som tjänstgör eller har tjänstgjort hos ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en annan enskild, prövas frågor om disciplinförseelse eller åtalsanmälan av den myndighet som regeringen bestämmer.

20 § I Försvarsmakten skall ärenden som avses i 19 § prövas av chefen för det förband eller den enhet av annat slag där den disciplinansvarige tjänstgör eller senast har tjänstgjort, såvida chefen har lägst överstes eller kommendörs tjänstegrad. Försvarsmakten får dock besluta, att någon annan chef vid förbandet eller enheten som har lägst överstelöjtnants eller kommendörkaptens tjänstegrad får pröva ärendena.

21 § En chef som avses i 20 § får överlämna åt andra chefer som tjänstgör under honom eller henne, dock lägst en kompanichef eller motsvarande chef, att pröva frågor om disciplinansvar för personal som står under deras befäl, under förutsättning att

1. förfarandet inte kan antas utgöra brott,
2. förseelsen har erkänts och
3. förseelsen inte bör medföra svårare påföljd än varning, extratjänst, eller utgångsförbud i högst fem dagar.

22 § Ärenden som skall prövas av andra myndigheter än Försvarsmakten, av kommuner, av landsting eller av kyrkliga kommuner där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort prövas av chefen för den organisatoriska enhet där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort eller av någon annan högre chef.

23 § För att biträda de myndigheter, kommuner, landsting eller kyrkliga kommuner som har att handlägga disciplinärenden skall det finnas auditörer.

Auditörerna skall vara jurister. De förordnas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

24 § Innan en disciplinpåföljd beslutas eller en åtalsanmälan görs i fråga om en disciplinansvarig, skall yttrande inhämtas från auditören. Ett sådant yttrande behövs dock inte när ärendet prövas enligt 21 § eller, under de förutsättningar som anges i 21 §, av någon annan myndighet än Försvarsmakten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun.

Auditören är medansvarig för de beslut som myndigheten, kommunen, landstinget eller den kyrkliga kommunen fattar på hans eller hennes tillstyrkan.

Handläggningen av disciplinärenden

25 § Disciplinärenden skall handläggas skyndsamt.

26 § Muntligt förhör skall hållas med den disciplinansvarige. Denne skall därvid underrättas om vad som anförs mot honom eller henne. Muntligt förhör får dock underlåtas om sådant inte anses behövligt. Underrättelsen skall då göras skriftligen, varvid den disciplinansvarige skall uppmanas att yttra sig i saken.

Om det behövs, skall även anmälare och andra som kan lämna uppgifter i saken höras muntligen eller skriftligen.

27 § Vid muntligt förhör med den disciplinansvarige skall ett förhörsvittne om möjligt vara närvarande.

28 § Om ett vittne eller en sakkunnig bör höras vid domstol eller om någon bör föreläggas att förete en skriftlig handling eller ett föremål som bevis, skall en ansökan om detta göras hos den tingsrätt inom vars område den person som skall höras eller som på annat sätt berörs av åtgärden vistas. I fråga om sådana åtgärder skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivs i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling.

29 § Den disciplinansvarige skall innan ärendet avgörs få del av vad som har kommit fram under utredningen och ges tillfälle att yttra sig över det, om det inte är uppenbart obehövligt.

30 § Ett beslut om disciplinförseelse och åtalsanmälan skall grundas på vad som har kommit fram under utredningen.

Av beslutet skall framgå de skäl som bestämt utgången.

31 § Den disciplinansvarige skall underrättas om beslutet och auditörens yttrande samt om hur man begär ändring av beslutet.

Den som meddelar beslutet bestämmer om underrättelsen skall ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt. Underrättelsen skall dock alltid ske skriftligt, om den disciplinansvarige begär det.

32 § Om det av särskilda skäl inte krävs någon disciplinpåföljd, får ärendet avskrivas.

33 § Bestämmelser om rätt för Riksdagens ombudsmän och för Justitiekanslern att göra anmälan i disciplinärenden och om handläggning av sådana ärenden finns i 6 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän och i 6 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn.

Verkställighet av disciplinpåföljd

34 § Beslut om disciplinpåföljd skall verkställas snarast möjligt efter det att beslutet har vunnit laga kraft.

Om det behövs av hänsyn till ordningen inom den verksamhet där disciplinförseelsen har begåtts eller av någon annan särskild anledning, får det i beslut om extratjänst eller utgångsförbud bestämmas att beslutet skall verkställas trots att det inte har vunnit laga kraft.

35 § Extratjänst får inte verkställas på tjänstefria dagar. Detsamma gäller utgångsförbud i högst fem dagar. Prop. 1994/95:6

36 § Verkställigheten av extratjänst eller utgångsförbud får skjutas upp eller avbrytas, om det finns särskilda skäl. Den dag då avbrott sker skall i sin helhet räknas som verkställighetstid.

37 § Om flera beslut om utgångsförbud är helt eller delvis verkställbara samtidigt, skall påföljderna läggas samman med varandra. Den sammanlagda verkställighetstiden får dock inte överstiga tjugofem dagar.

Från den sammanlagda verkställighetstiden skall den tid avräknas under vilken verkställighet redan har skett.

38 § Om den som har ålagts utgångsförbud efter överklagande slutligen blir ålagd löneavdrag, skall avräkning ske för den tid under vilken förbudet har verkställts. En dags utgångsförbud skall anses motsvara två dagars löneavdrag.

39 § Extratjänst bortfaller i den del den inte har verkställts innan den disciplinansvariges pågående tjänstgöringsskyldighet har upphört.

40 § Utgångsförbud får inte verkställas efter det att den disciplinansvariges pågående tjänstgöringsskyldighet har upphört.

Om utgångsförbud inte kan verkställas, skall den som har meddelat beslutet omvandla det till löneavdrag med tillämpning av 38 § andra meningen.

Om löneavdrag inte kan göras och motsvarande belopp inte betalas, gäller om verkställighet vad som är föreskrivet om uppbörd och indrivning av böter. Obetalda belopp får dock inte förvandlas till fängelse.

Löneavdrag bortfaller i den mån det inte har verkställts inom tre år från det beslutet om disciplinpåföljd vann laga kraft.

Tvångsmedel

41 § Den som enligt särskilda föreskrifter är förman i Försvarsmakten får omhänderta en disciplinansvarig som tjänstgör i Försvarsmakten, om denne inom ett område eller utrymme som används av Försvarsmakten eller klädd i militär uniform på allmän plats

1. anträffas så berusad att han eller hon inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan, eller

2. uppträder så att han eller hon stör den allmänna ordningen eller ordningen inom Försvarsmakten eller utgör en fara för disciplinen.

Omhändertagande får inte ske, om det räcker med mindre ingripande åtgärder.

42 § Den som med stöd av 41 § har omhändertagit någon skall skyndsamt anmäla detta till den chef som avses i 20 §. Har omhändertagandet inte redan upphört, skall denne omedelbart pröva om det skall bestå.

43 § Har omhändertagandet skett på grund av berusning, skall den omhändertagne så snart det kan ske undersökas av läkare, om det behövs med hänsyn till den omhändertagnes tillstånd.

44 § Den omhändertagne skall så snart som möjligt förhöras och underläggas om anledningen till omhändertagandet.

45 § Den omhändertagne skall friges så snart det kan ske utan men för honom eller henne själv och då det inte längre finns anledning att ha honom eller henne omhändertagen. Frigivandet skall alltid äga rum senast åtta timmar efter omhändertagandet, om det inte uppenbarligen ligger i den omhändertagnes eget intresse att få stanna kvar kortare tid därutöver.

46 § Alkoholdrycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos den som har omhändertagits på grund av berusning, skall tas ifrån honom eller henne. Sådan egendom skall förstöras, om inte särskilda skäl talar för att egendomen återställs efter frigivandet. Frågan om detta prövas av den chef som avses i 20 §.

Första stycket får tillämpas även i fråga om sådana injektionssprutor och kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen. Detsamma gäller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel narkotika.

47 § Om det finns anledning att anta att en disciplinansvarig som tjänstgör i Försvarsmakten olovligen bär på sig föremål som tillhör Försvarsmakten eller som den disciplinansvarige annars inte får inneha, kan han eller hon enligt förmans beslut underkastas kroppsvisitation för eftersökande av föremålen.

För eftersökande av sådana föremål får enligt förmans beslut skåp, väskor och annan egendom som tillhör eller disponeras av den disciplinansvarige undersökas, om det finns anledning att anta att föremålen finns där. En sådan undersökning får också göras stickprovvis eller i anslutning till en större undersökning som företas av särskilda skäl.

Åtgärder enligt första och andra styckena får vidtas endast inom ett militärt område eller något annat område som disponeras av Försvarsmakten.

Överklagande av beslut om disciplinpåföljd

48 § En disciplinansvarig som har ålagts disciplinpåföljd av en chef som avses i 21 § får begära omprövning av beslutet hos den chef som avses i 20 §. En sådan begäran skall göras hos den sistnämnde skriftligen inom fem dagar från den dag då den disciplinansvarige fick del av be-

slutet. Mot ett sådant beslut får talan inte föras i annan ordning. En begäran som har kommit in för sent skall inte prövas. Prop. 1994/95:6

Då ett ärende omprövas enligt första stycket, skall bestämmelserna i 24 – 32 §§ tillämpas.

49 § I ärenden om omprövning av beslut om extratjänst eller utgångsförbud får den som omprövar beslutet, om beslutet är verkställbart, besluta att det tills vidare inte får verkställas.

50 § Ett beslut av en sådan chef vid Försvarsmakten som avses i 20 §, av en annan myndighet än Försvarsmakten, eller av en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun att ålägga någon disciplinpåföljd får av den disciplinansvarige överklagas hos den tingsrätt inom vars domkrets det verksamhetsställe där den disciplinansvarige tjänstgör är lokaliserat. Om verksamhetsstället inte är lokaliserat i Sverige eller om det finns särskilda skäl, får beslutet överklagas hos den tingsrätt som regeringen bestämmer.

51 § Beslutet överklagas genom att överklagandet skickas till den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun som har meddelat beslutet. I överklagandet skall klaganden ange det beslut som överklagas och den ändring i beslutet som begärs.

Överklagandet skall ha kommit in till den myndighet, som har meddelat beslutet, inom tio dagar från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Tingsrätten skall, sedan handlingarna i ärendet överlämnats dit, pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid. Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas.

52 § I fråga om överklagande tillämpas lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden om inte annat föreskrivs i denna lag. Därvid gäller beträffande överklagandet vad som föreskrivs om ansökan i den lagen.

53 § Tingsrätten skall vid avgörande av ärendet bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid handläggning i övrigt av ärendet är tingsrätten domför med en lagfaren domare.

54 § Tingsrätten får, om det överklagade beslutet är verkställbart, förordna att det tills vidare inte får verkställas.

55 § Tingsrättens beslut får av den disciplinansvarige eller det allmänna överklagas till hovrätten. Om tingsrätten har meddelat ett beslut som avses i 34 § andra stycket eller avslagit ett yrkande om att verkställighet tills vidare inte skall få ske, får talan mot beslutet föras särskilt.

Hovrättens beslut får inte överklagas.

56 § I tingsrätten och hovrätten förs det allmännas talan av den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun som har meddelat beslutet.

57 § Bestämmelser om rätt för Riksdagens ombudsmän och för Justitiekanslern att söka ändring i beslut om disciplinförseelse finns i 7 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän och i 7 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn. Talan skall väckas inom tre veckor från det att beslutet har meddelats.

Handläggningen av ersättningsärenden

58 § Om materiel som har utlämnats för personligt bruk till en disciplinansvarig går förlorad eller skadas, får en myndighet, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun besluta om ersättningsskyldighet enligt skadeståndslagen (1972:207) för honom eller henne. Om någon åtgärd har vidtagits för att åtal skall väckas mot den disciplinansvarige, får ersättningsärende inte inledas eller fortsättas i fråga om det förfarande som avses med åtgärden.

59 § Inleds ett disciplinärende mot en disciplinansvarig och kan det förfarande som ärendet avser föranleda ersättningsskyldighet för honom eller henne, skall frågan om ersättningsskyldighet prövas i disciplinärendet om inte särskilda skäl talar mot det.

60 § Bestämmelserna i 19, 20, 22 och 24 - 30 §§ skall tillämpas vid handläggningen av ersättningsärenden.

Om förlusten eller skadan inte sammanlagt överstiger ett visst mindre belopp, som regeringen bestämmer, får en chef som avses i 21 § också besluta om ersättningsskyldighet.

Överklagande av beslut om ersättningsskyldighet

61 § En disciplinansvarig som har ålagts ersättningsskyldighet av en chef som avses i 21 § får begära omprövning av beslutet hos den chef som avses i 20 §. Bestämmelserna i 48 § skall därvid tillämpas.

62 § Ett beslut om ersättningsskyldighet som fattats av en sådan chef i Försvarsmakten som avses i 20 §, av en annan myndighet än Försvarsmakten, eller av en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun får överklagas av den disciplinansvarige hos tingsrätten. Bestämmelserna i 50-53 §§, 55 § första stycket första meningen och andra stycket samt 56 § gäller vid sådant överklagande.

Om överklagandet hos tingsrätten avser endast frågan om ersättningsskyldighet, skall dock vad som är föreskrivet om rättegången i tvistemål tillämpas. Avser talan ett beslut om både disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet, skall tingsrätten, om den disciplinansvarige begär det

eller det annars finns skäl för det, handlägga frågan om ersättnings- Prop. 1994/95:6
skyldighet som särskilt mål i den för tvistemål föreskrivna ordningen.

63 § Beslut om ersättningsskyldighet som meddelats enligt 58 § får
verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995, då lagen (1986:644) om
disciplinförseelser av krigsmän, m.m. skall upphöra att gälla. Den
upphävda lagen skall dock tillämpas beträffande förseelser som begåtts
eller förhållanden som inträffat före ikraftträdandet.

2.4 Förslag till lag om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m. Prop. 1994/95:6

Härigenom föreskrivs följande.

Bestämmelserna i 9 kap. lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt skall gälla även med avseende på tjänstgöring som någon fullgör

1. åt det allmänna på grund av skyldighet i annan lag än lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt,

2. som reservofficer,

3. vid en krigsorganisation inom totalförsvaret på grund av frivilligt åtagande,

4. i Försvarsmakten för att tillgodose särskilda behov av personal för beredskapsändamål eller

5. i utlandsstyrkan i Försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs följande.

Förutsättningar för lagens tillämpning

1 § Om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas, får regeringen när det råder höjd beredskap föreskriva att 2 – 4 §§ skall tillämpas.

Förbud mot privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i den omfattning som det behövs föreskriva om förbud mot annan arbetsförmedling än den offentliga samt om inskränkning i rätten att utöva sådan annan arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingstvång och företrädesbestämmelser

3 § För att tillgodose behovet av arbetskraft inom en viss verksamhet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva om förbud för arbetsgivare att anställa arbetstagare som inte anvisats av en offentlig arbetsförmedling eller med dess medgivande (*arbetsförmedlingstvång*). I föreskrifterna skall anges det behov av arbetskraft, åt vilket företräde skall lämnas (*företrädesbestämmelse*).

Så länge det företrädesberättigade behovet inte är fyllt, får den som förmedlar arbete inte lämna en arbetssökande anvisning eller medgivande att ta annat arbete inom den verksamhet för vilken arbetsförmedlingstvång gäller.

4 § Har ett avtal om anställning träffats i strid med vad som föreskrivits om arbetsförmedlingstvång och kan anställningen inte godkännas med hänsyn till en företrädesbestämmelse, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer vid vite förelägga arbetstagaren att frträda anställningen.

5 § Föreskrifterna i 3 och 4 §§ gäller inte, om

- a) anställningen endast är tillfällig,
- b) arbetstagaren är under sexton eller över sjuttio år,
- c) parterna i ett anställningsförhållande är makar eller sambor eller om ena parten eller hans make eller sambo är den andra partens avkomling eller styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller syskon, halvsyskon eller fostersyskon.

6 § Den som uppsåtligen bryter mot ett förbud enligt 2 § eller 3 § första stycket första meningen skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att punkt 6 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningarna till 32 § ¹

6. *Värnpliktig* tillkommande naturaförmåner, dagersättning och tillägg till sådan ersättning, befattningspenning, avgångsvederlag, utbildningspremie, utryckningsbidrag samt fälttraktamente *skola icke upptagas* såsom skattepliktig intäkt. Utgående dagpenning utgör däremot skattepliktig intäkt.

Familjebidrag, vilket annorledes än såsom näringsbidrag utgår till *värnpliktig*, räknas icke till skattepliktig intäkt. Näringsbidrag utgör däremot skattepliktig intäkt och hänföres till den förvärvskälla bidraget avser. Familjebidrag anses tillkomma den *värnpliktige*, även om bidraget utbetalas till annan person. Det förhållande att bidraget använts för bestridande av en vid inkomsttaxeringen i och för sig avdragsgill utgift, t.ex. ränta eller periodiskt understöd, skall icke föranleda, att avdrag vägras för utgiften i fråga.

Vad ovan i första och andra styckena sägs skall *äga motsvarande tillämpning* i fråga om annan personal *vid försvarsmakten* som avlönas enligt de för *värnpliktiga* gällande grunder, *vapenfri tjänstepliktig, hemvärnspersonal och annan personal som frivilligt*

6. *Totalförsvarspliktiga* tillkommande naturaförmåner, dagersättning och tillägg till sådan ersättning, befattningspenning, avgångsvederlag, utbildningspremie, utryckningsbidrag samt fälttraktamente *skall inte upptas* såsom skattepliktig intäkt. Utgående dagpenning utgör däremot skattepliktig intäkt.

Familjebidrag, vilket annorledes än såsom näringsbidrag utgår till *en totalförsvarspliktig*, räknas icke till skattepliktig intäkt. Näringsbidrag utgör däremot skattepliktig intäkt och hänföres till den förvärvskälla bidraget avser. Familjebidrag anses tillkomma den *totalförsvarspliktige* även om bidraget utbetalas till annan person. Det förhållande att bidraget använts för bestridande av en vid inkomsttaxeringen i och för sig avdragsgill utgift, t.ex. ränta eller periodiskt understöd, skall icke föranleda, att avdrag vägras för utgiften i fråga.

Vad ovan i första och andra styckena sägs skall *också tillämpas* i fråga om annan personal som avlönas enligt de för *totalförsvarspliktiga* gällande grunderna.

¹ Senaste lydelse 1994:777.

fullgör utbildning för att nå eller bibehålla kompetens för placering inom totalförsvaret, civilförsvarspliktig som inkallats till tjänstgöring enligt 12 § civilförsvarslagen (1960:74) och annan som avlönas enligt för värnpliktiga eller civilförsvarspliktiga gällande grunder.

Förmån av fri kost eller förmån av fri hemresa som tillkommer sådan personal som tjänstgör i väpnad tjänst för fredsbevarande verksamhet utomlands skall inte tas upp som skattepliktig intäkt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar

Prop. 1994/95:6

Häriigenom föreskrivs att 1 § lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser här i riket patenterbara uppfinningar av arbetstagare i allmän eller enskild tjänst.

Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som *tillhöra* undervisningsväsendet *skola icke* i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag, dock att lagen *äger tillämpning* å sådana lärare vid försvarsmaktens skolor *och undervisningsanstalter* som *äro officerare eller underofficerare på aktiv stat*.

Ej heller skola anställnings- eller beställningshavare i försvarsmaktens reserver eller på övergångs-, disponibilitets- eller reservstat vid försvarsmakten eller värnpliktiga i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag.

Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som *tillhör* undervisningsväsendet *skall inte* i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag, dock att lagen *skall tillämpas på* sådana lärare vid Försvarsmaktens skolor som *är yrkesofficerare*.

Inte heller officerare på reservstat, reservpersonal, reservofficerare eller de som fullgör värnplikt eller civilplikt enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt skall i denna egenskap anses som arbetstagare enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1980:171.

Härigenom föreskrivs att 48 § 2 mom., 50 § och anvisningarna till 48 § uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*48 §²

2 mom. *Värnpliktig, som har ryckt in till militärtjänstgöring och vars skattebetalningsförmåga till följd härav har blivit nedsatt, får av skattemyndighet beviljas anstånd med betalning av preliminär F-skatt, särskild A-skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt, som skall betalas under uppbörds månad, vilken helt eller delvis infaller under tiden för militärtjänstgöringen eller under tiden därefter, dock senast under tredje kalendermånaden efter den då tjänstgöringen upphör. Anståndet får avse hela skatten eller en del av den. Anståndstiden får bestämmas till längst ett år. Anstånd får dock därutöver beviljas för tiden in till dess den värnpliktige efter beviljad ledighet för återgång till civil verksamhet (hempermittering) eller hemförlovning har varit fri från tjänstgöring tre kalendermånader i följd.*

2 mom. *En totalförsvarspliktig som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt under minst 60 dagar och vars skattebetalningsförmåga till följd härav har blivit nedsatt, får av skattemyndighet beviljas anstånd med betalning av preliminär F-skatt, särskild A-skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt, som skall betalas under uppbörds månad, vilken helt eller delvis infaller under tiden för tjänstgöringen eller under tiden därefter, dock senast under tredje kalendermånaden efter den månad då tjänstgöringen upphör. Anståndet får avse hela skatten eller en del av den. Anståndstiden får bestämmas till längst ett år. Anstånd får dock därutöver beviljas för tre kalendermånader efter den då tjänstgöringen upphör.*

50 §³

Ansökan om anstånd enligt 48 § 2 mom. skall ges in till skattemyndigheten eller den myndighet som regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1991:97.

² Senaste lydelse 1992:680.

³ Senaste lydelse 1991:1908.

Sådan ansökan bör av den värnpliktige göras snarast möjligt och senast inom en månad efter utgången av först infallande uppbördsmanad, som anståndet skall avse. Har ansökan inte inkommit inom tre månader efter militär-tjänstgöringens slut, får ansökningen inte prövas.

Beslut om anstånd skall skyndsamt meddelas den skatteskyldige utan kostnad för denne.

I fråga om anstånd avseende kvarstående skatt skall bestämmelserna i 46 § 3 mom. andra och tredje styckena samt 47 § tillämpas.

Sådan ansökan bör göras snarast möjligt och senast inom en månad efter utgången av först infallande uppbördsmanad, som anståndet skall avse. Har ansökningen inte inkommit inom tre månader efter tjänstgöringens slut, får ansökningen inte prövas.

Anvisningarna till 48 §

Med värnpliktig avses i 48 § 2 mom. värnpliktig, som icke är fast anställd vid krigsmakten, dock att bestämmelserna i nämnda moment icke äga tillämpning å värnpliktig, som är elev vid krigsskolan eller undergår utbildning för vinnande av fast anställning på aktiv stat vid marinen eller flygvapnet, ej heller å värnpliktig som jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen fullgör tjänstgöring med en varaktighet av högst sextio dagar.

Vad om värnpliktig i 48 § 2 mom. stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om:

1) civilmilitär personal på aktiv stat eller över stat, vars tjänstgöringsskyldighet i fredstid är begränsad till viss del av året;

2) personal, som lönlös kvarstår i regemente (kår), i flottan, i kustartilleriet eller i flygvapnet;

3) personal, som frivilligt överförs till övergångsstat, så ock personal på reservstat eller i reserven med undantag av reserven tillhörande, från aktiv stat pensionsavgångens personal;

4) väg- och vattenbyggnadskårens personal;

Vad som sägs i 48 § 2 mom. om en totalförsvarspliktig skall även tillämpas vid tjänstgöring av följande personal:

1. officerare på reservstat, reservpersonal samt reservofficerare,

2. krigsfrivillig personal,

3. hemvärnspersonal,

4. medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer.

5) icke värnpliktig personal vid sjövärnsskåren;

6) vapenfri tjänstepliktig som inställt sig till tjänstgöring enligt 5 § första stycket lagen den 3 juni 1966 (nr 413) om vapenfri tjänst, om tjänstgöringen skall pågå mer än sextio dagar, eller som inställt sig till tjänstgöring enligt 5 § andra stycket samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Prop. 1994/95:6

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1957:668) om utlämning för brott skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

För gärningar som nämns i de föreskrifter i 16 kap. brottsbalken som avser brott av krigsman eller i 21 kap. brottsbalken eller i värnpliktslagen (1941:967) får utlämning inte medges.

För gärningar som nämns i de föreskrifter i 16 kap. brottsbalken som avser brott av krigsman eller i 21 kap. brottsbalken eller i *lagen* (1994:000) om totalförsvarsplikt får utlämning inte medges.

Vad nu sagts utgör ej hinder att, om gärningen innefattar jämväl brott för vilket utlämning eljest må ske, utlämna personen för det brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1986:658.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 15 §§ samt 11 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.
5 §²

Den allmänna försäkringskassan skall i samband med inskrivning av en försäkrad besluta om den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om en försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Sådan fastställelse skall också ske för försäkrad som avses i 1 § andra stycket så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden, samt

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade.

Ändring som avses i första stycket a skall gälla från och med den dag då försäkringskassan fått kännedom om de ändrade omständigheterna. Om anmälan om ändrade omständigheter görs i anslutning till en period med sjukpenning eller annan ersättning som beräknas per dag och betalas ut av försäkringskassan, skall ändringen i stället gälla från och med första dagen med ersättningen. Ändring får dock inte gälla från och med en tidigare dag än den då de omständigheter som föranlett ändringen inträffade. Ändring skall i annat fall än som avses i första stycket a gälla från och med den dag då anledning till ändringen uppkommit.

Under tid som anges under 1 – 6 får, om inte första stycket b, c eller d är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1994:46.

lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförinnan om försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka han uppbär studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller bidrag enligt förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander,

2. genomgår kommunal vuxenutbildning (komvux), vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox) eller svenskundervisning för invandrare (sfi) och uppbär timsättning för studierna,

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitutet eller genomgår arbetsmarknadsutbildning som beslutats av en arbetsmarknadsmyndighet,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård.

6. fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor. 6. fullgör annan tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalgär försvarsplikt än grundutbildning som är kortare än 60 dagar.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 3 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha ifrågavarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning skall försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första -tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

15 §³

Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade

a) fullgör värnpliktsjämnstgöring eller vapenfri tjänst, om tjänstgöringen inte avser grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning;

a) fullgör annan tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt än grundutbildning som är längre än 60 dagar;

b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § sagda lag;

c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;

d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad;

e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som ett led i en här i riket bedriven verksamhet eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i 7 b § reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

För varje dag då en försäkrad bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt socialtjänstlagen (1980:620) som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, skall sjukpenningen på begäran av den som svarar för vårdkostnaden minskas med 80 kronor, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre hela kronotal. Det belopp som sjukpenningen minskas med skall betalas ut till den på vars begäran minskningen har gjorts.

Utan hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under c) vid sjukdom som inträffar under tid då han får vistas utom anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärvsarbeta.

11 kap. 2 §⁴

Med *inkomst av anställning* avses lön eller annan ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner, som en försäkrad har fått såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Med lön likställs kostnadsersättning som inte enligt 10 § uppbördslagen (1953:272) undantas vid

³ Senaste lydelse 1992:1737.

⁴ Senaste lydelse 1994:746.

beräkning av preliminär A-skatt. Till sådan inkomst räknas dock inte från en och samme arbetsgivare utgiven lön som under ett år ej uppgått till 1000 kr. Till sådan inkomst räknas inte heller intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i kommunalskattelagen (1928:370) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 2-6 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. I fråga om arbete som har utförts utomlands bortses vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst från sådana lönetillägg som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt denna lag samt sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenningförmåner,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §, i den mån bidraget inte är ersättning för merkostnader,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering i form av dagpenning,

g) korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349),

h) delpension enligt lagarna (1975:380) och (1979:84) om delpensionsförsäkring,

i) dagpenning till värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga under repetitionsutbildning, frivilliga som genomgår utbildning under krigsförbandsövning eller särskild övning inom värnpliktsutbildningen, läkare under försvarsmedicinsk tjänstgöring samt civilförsvarspliktiga,	i) dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt och andra som erhåller dagpenning enligt de för totalförsvarspliktiga gällande grunderna,
---	---

j) utbildningsbidrag för doktorander,

k) timersättning vid kommunal vuxenutbildning (komvux), vid vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux) och vid svenskundervisning för invandrare (sfi),

l) livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av sagda lag,

m) från Sveriges författarfond och konstnärsnämnden utgående bidrag som ej är att hänföra till inkomst av annat förvärvsarbete enligt 3 §, i den mån regeringen så förordnar,

n) statsbidrag till arbetslösa som tillskott till deras försörjning när de startar egen rörelse,

p) ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,

q) tillfälliga förvärsinkomster av verksamhet som inte bedrivs självständigt,

r) ersättning som en allmän försäkringskassa utger enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

I fråga om ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner för utfört arbete i annan form än pension, i fråga om ersättning till idrottsutövare från visst slag av ideell förening samt i fråga om ersättning från vinstandelsstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket samt 2 a § tredje och fjärde styckena.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn tas till lön eller annan ersättning, som den försäkrade har fått från en arbetsgivare, som är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, endast i fall då den försäkrade sysselsatts här i riket och överenskommelse inte träffats enligt 3 kap. 2 a § första stycket eller då han tjänstgjort som sjöman ombord på svenskt handelsfartyg. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svenska medborgare, om svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, en svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggs pensionsavgiften.

Hänsyn skall ej heller tas till lön eller annan ersättning från främmande makts beskickning eller lönade konsulat här i riket eller från arbetsgivare, som tillhör sådan beskickning eller sådant konsulat och som inte är svensk medborgare. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svensk medborgare eller till den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, om en utländsk beskickning här i riket enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggs pensionsavgiften.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses som arbetsgivare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Vid tillämpning av denna lag likställs med arbetstagare

1. värmpliktig och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring samt kvinna som genomgår utbildning för att få anställning som officer vid försvarsmakten,

1. den som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring,

2. den som under utbildning vid skola eller vård i anstalt utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utföres av arbetstagare,

3. den som för annans räkning eljest utför arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i anställningsförhållande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1975:404.

² Senaste lydelse 1980:1023.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:613) om handläggningen av vissa regeringsärenden

Prop. 1994/95:6

Härigenom föreskrivs att lagen (1974:613) om handläggningen av vissa regeringsärenden¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Regeringsärende får handläggas i den ordning som anges i 7 kap. 3 § andra meningen regeringsformen, om ärendet angår

1. föreskrifter rörande Försvarsmaktens mobilisering,	
2. kommendering och placering av militär personal,	
3. tjänstledighet för militär personal,	
4. värnpliktigas och reservpersonals inkallelse och tjänstgöring,	4. totalförsvarspliktigas, reservofficerares och reservpersonals inkallelse och tjänstgöring i Försvarsmakten,
5. tillträde till militära skydds-
föremål,	5. tillträde till militära skyddsobjekt,
6. svenska örlogsbesök i utlandet samt svenska militära transport- och övningsflygningar till utlandet,	
7. tillträde till svenskt territorium av annan stats örlogsfartyg, militära sväware eller militära luftfartyg samt av fartyg, sväware eller luftfartyg som äges eller brukas av annan stat och nyttjas för annat än enbart affärsdrift,	
8. Försvarsmaktens deltagande vid officiella ceremonier och i allmännyttig verksamhet.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1983:279.

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för offentliga tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får Justitiekanslern föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär eller krigsman samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § första stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för offentliga tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får Justitiekanslern föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär, krigsman eller disciplinansvarig enligt lagen (1994:000) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § första stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har befattningshavare enligt vad därom är föreskrivet sökt ändring vid domstol i beslut som avses i första stycket och har beslutet tillkommit efter anmälan av Justitiekanslern, företräder Justitiekanslern det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller, om Justitiekanslern har sökt ändring i beslutet.

Vad i lag eller annan författning är föreskrivet om arbetsgivare skall i fråga om tvister som avses i denna paragraf äga motsvarande tillämpning på Justitiekanslern. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 §

¹ Senaste lydelse 1987:996.

första stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister skall dock Prop. 1994/95:6
ej tillämpas i fråga om tvist i vilken Justitiekanslern för talan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller ersättning av staten vid personskada och tillämpas på

1. den som *fullgör tjänstgöring eller genomgår utbildning eller inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), 6 § lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret,*

2. den som medverkar i räddningstjänst eller i övning med räddningskår enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) eller i räddningstjänst enligt 11 kap. 1 § andra stycket luftfartslagen (1957:297),

3. den som är intagen för vård i kriminalvårdsanstalt, i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, i ett hem som avses i 22 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall samt den som är häktad eller anhållen eller i annat fall intagen eller tagen i förvar i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polis-arrest.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som frivilligt *deltager* i verksamhet inom totalförsvaret eller i annat fall än som avses i första stycket *deltager* i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

1. den som *tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt eller inställer sig till mönstring, eller annan uttagning enligt den lagen eller till antagningsprövning enligt lagen (1994:000) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning,*

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som i annat fall än som avses i första stycket frivilligt *deltar* i verksamhet inom totalförsvaret eller i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

¹ Senaste lydelse 1990:57.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

Prop. 1994/95:6

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Den som ådrar sig skada som omfattas av lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd har rätt till ersättning av staten enligt denna lag.

Om skadan har ådragits under ledighet eller annan fritid vid vistelse utanför förlägningsplats eller annan plats där verksamheten i fråga bedrivs, och skadan inte har orsakats av olycksfall vid färd till eller från nämnda plats då färden föranleddes av och stod i nära samband med verksamheten, utges ersättning endast till den som fullgör *tjänstgöring enligt värnpliktslagen (1941:967) eller lagen (1966:413) om vapenfri tjänst eller utbildning enligt lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor och som har skadats under grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning*.

Om skadan har ådragits under ledighet eller annan fritid vid vistelse utanför förlägningsplats eller annan plats där verksamheten i fråga bedrivs, och skadan inte har orsakats av olycksfall vid färd till eller från nämnda plats då färden föranleddes av och stod i nära samband med verksamheten, utges ersättning endast till den som fullgör *längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt och som har skadats under tjänstgöringen*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1991:469.

² Senaste lydelse 1991:469.

Härigenom föreskrivs att 15 och 17 §§ semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Infaller under semesterledigheten dag då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av sjukdom eller dag som är semesterlönegrundande enligt 17 § första stycket 2-8 skall, om arbetstagaren utan dröjsmål begär det, sådan dag ej räknas som semesterdag.

Infaller under semesterledigheten dag då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av sjukdom eller dag som är semesterlönegrundande enligt 17 § första stycket 2-7 skall, om arbetstagaren utan dröjsmål begär det, sådan dag ej räknas som semesterdag.

Semesterdagar som återstår på grund av att första stycket har tillämpats skall utgå i ett sammanhang, om arbetstagaren ej medger annat.

17 §²

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetskada,

2. ledighet enligt lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn, eller vid flerbarnsbörd sammanlagt, icke överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 11 och 11 a §§ samma lag,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag eller utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksam-

¹ Senaste lydelse 1990:102.

² Senaste lydelse 1994:606.

het sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret Prop. 1994/95:6
icke överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av sådan i 27 § värnpliktslagen (1941:967) eller med stöd därav föreskriven tjänstgöring om högst 60 dagar, som ej är beredskapsövning och ej heller direkt ansluter sig till grundutbildning, eller ledighet på grund av motsvarande vapenfri tjänst, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

6. ledighet på grund av att arbetstagaren efter det kalenderår då han fyllt tjugotvå år fullgör tjänstgöring i civilförsvaret på annan tid än då civilförsvarsberedskap råder eller beredskapsövning får anordnas vid försvarsmakten, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

7. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrade, eller

8. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Vid tillämpning av första stycket 1 skall frånvaro under de första 90 dagarna av frånvaroperiod ej i något fall anses bero på arbetsskada. Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit oavbrutet frånvarande från arbetet under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden icke rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

5. ledighet på grund av grundutbildning om högst 60 dagar eller repetitionsutbildning enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspåbud, om frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrade, eller

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Vid tillämpning av 2-4 och 7-9 kap. skall med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning,
2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete,
3. <i>värnpliktig</i> och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.	3. <i>den som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt</i> och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

Elever och vårdtagare som avses i första stycket 1 och 2 skall likställas med arbetstagare även vid tillämpning av 5 kap. 1 och 3 §§. I fråga om elever finns dessutom särskilda bestämmelser i 6 kap. 17 och 18 §§.

I fall som avses i första och andra styckena skall vad i lagen sägs om arbetsgivare gälla den som driver den verksamhet i vilken arbetet utförs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1991:677.

² Senaste lydelse 1994:579.

Härigenom föreskrivs att 2 § förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Regeringen får föreskriva att 4–6 §§ helt eller delvis skall tillämpas från tidpunkt som regeringen bestämmer,

1. om riket är i krigsfara,
2. om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig och om det till följd av dessa förhållanden föreligger knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på egendom av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen,

3. om det *befinnes* nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla värnpliktiga till tjänstgöring med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967).

1. om Sverige är i krigsfara,
2. om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara och om det till följd av dessa förhållanden föreligger knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på egendom av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen

3. om det *är* nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla totalförsvarspliktiga till tjänstgöring med stöd av 4 kap. 7 eller 8 § lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt.

Föreskrift enligt första stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte ej pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker ej underställning eller godkänner riksdagen ej föreskriften inom två månader från det underställning skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 33 § passlagen (1978:302) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

33 §

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara *vari riket har befunnit sig*, får regeringen genom förordning meddela föreskrifter om pass, som begränsar rätten till pass för *värnpliktiga och civilförsvarspliktiga* eller som annars fordras av hänsyn till rikets försvar eller rikets säkerhet i övrigt.

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av *att det är krig utanför Sveriges gränser* eller av *att Sverige har varit i krig eller krigsfara*, får regeringen genom förordning meddela föreskrifter om pass, som begränsar rätten till pass för *totalförsvarspliktiga* eller som annars fordras av hänsyn till rikets försvar eller rikets säkerhet i övrigt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.
12 §²

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av *värnpliktig* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarsmakten, *befrielse från värnpliktstjänstgöring på grund av nedsättning av prestationsförmågan, särskild risk för detta eller på grund av ekonomiska eller sociala skäl, anstånd med värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst*. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom *Försvarsmaktens* personalvård med avseende på *värnpliktiga* för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av *totalförsvarspliktiga och i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarsmakten, *skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring*. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom *personalvård* med avseende på den som *tjänstgör med totalförsvarsplikt* för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1994:595.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år. Prop. 1994/95:6

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995. Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om uppgifter som hänför sig till sådana ärenden som avses i 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100) i dess lydelse före den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas i följande fall:

1. Avtal för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

2. Avtal för viss tid som avser vikariat, praktikarbete eller feriearbete.

3. Avtal för viss tid, dock sammanlagt högst tolv månader under två år, om det föranleds av arbetsanhopning.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värnpliktstjänstgöring eller annan därmed jämförlig tjänstgöring, som skall pågå mer än tre månader.	4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja sådan tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt, som skall pågå mer än tre månader.
--	--

5. Avtal för viss tid som avser anställning efter pensionering, om arbetstagaren har uppnått den ålder som medför skyldighet att avgå från anställningen med ålderspension eller, om någon sådan avgångsskyldighet inte finns, när arbetstagaren har fyllt 67 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1993:1496.

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får ombudsman föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär eller krigsman samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § tredje stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får ombudsman föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär, krigsman eller disciplinansvarig enligt lagen (1994:000) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § tredje stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har befattningshavare enligt vad därom är föreskrivet sökt ändring vid domstol i beslut som avses i första stycket och har beslutet tillkommit efter anmälan av ombudsman, företräder ombudsman det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller, om ombudsmannen har sökt ändring i beslutet.

Vad i lag eller annan författning är föreskrivet om arbetsgivare skall i fråga om tvister som avses i denna paragraf äga motsvarande tillämpning på ombudsman. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 § första stycket lagen (1974:371) om rättegång i arbetstvister skall dock ej tillämpas i fråga om tvist i vilken ombudsman för talan.

¹ Senaste lydelse 1987:995.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsrättslig beredskapslag
(1987:1262)¹

*dels att 10 § skall upphöra att gälla,
dels att punkt 3 i bilagan skall ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3.² I fråga om lagen (1982:80) om anställningsskydd skall

5 §

Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas i följande fall:

1. Avtal för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det behövs för att tillgodose totalförsvarets behov av arbetskraft eller om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

2. Avtal för viss tid som avser vikariat, praktikarbete eller feriearbete.

3. Avtal för viss tid, dock sammanlagt högst tolv månader under två år, om det föranleds av arbetsanhopning.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värnplikstjänstgöring eller annan jämförlig tjänstgöring, därmed som skall pågå mer än tre månader. 4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja sådan tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt, som skall pågå mer än tre månader.

5. Avtal för viss tid som avser anställning efter pensionering, om arbetstagaren har uppnått den ålder som medför skyldighet att avgå från anställningen med ålderspension eller, om någon sådan avgångsskyldighet inte finns, när arbetstagaren har fyllt 65 år.

7 §

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av 10 § 1994:269.

² Senaste lydelse 1993:1500.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare att 9 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

I fråga om smittbärrarpenning tillämpas även följande föreskrifter i lagen (1962:381) om allmän försäkring, nämligen

3 kap. 3 § om ersättning när förtidspension utges m.m.,	
3 kap. 4 a § om minskning av ersättning,	
3 kap. 6 § om anmälan av inkomstförhållanden m.m.,	
3 kap. 10 § tredje stycket om tid som skall jämnställas med tid för förvärvsarbete,	
3 kap. 15 § första stycket a)–d) samt andra och tredje styckena om ersättning när värnplikstjänstgöring fullgörs m.m.,	3 kap. 15 § första stycket a)–d) samt andra och tredje styckena om ersättning vid tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt,
3 kap. 16 § om arbetsgivarinträde,	
3 kap. 17 § om indragning eller nedsättning av ersättning.	
- I fråga om den som uppbär smittbärrarpenning tillämpas även föreskrifterna om åtgärder för rehabilitering i 22 kap. 5 och 6 §§ lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1991:1643.

Härigenom föreskrivs att 10 § folkbokföringslagen (1991:481) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

En vistelse anses inte leda till bosättning om den föranleds enbart av

1. uppdrag som riksdagsledamot,
2. uppdrag som statsråd,
3. förordnande till ledamot i kommitté eller kommission, befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig i statsdepartement eller särskilt uppdrag av riksdagen,
4. fullgörande av värnplikt eller 4. tjänstgöring enligt lagen vapenfri tjänsteplikt, (1994:000) om totalförsvarsplikt,
5. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Vapenfria tjänstepliktiga är skyldiga att fullgöra grundutbildning och repetitionsutbildning. Grundutbildningen skall vara *minst* 220 och högst 320 dagar. Repetitionsutbildningen skall omfatta högst fem övningar om vardera högst 30 dagar eller, i fråga om särskilda befattningar enligt regeringens bestämmande, högst 40 dagar. Den sammanlagda utbildningstiden skall vara *minst* 355 och högst 380 dagar.

Inkallas värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967), får även vapenfri tjänstepliktig kallas till tjänstgöring. Tjänstgöringstiden får icke överstiga etthundraåttio dagar, om tjänstgöringen föranleds av inkallelse av värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. värnpliktslagen.

Om tillgodoräkning av fullgjord värnpliktstjänstgöring vid beräkning av tiden för tjänstgöring enligt denna lag och av fullgjord vapenfri tjänst vid beräkning av tiden för värnpliktstjänstgöring meddelar regeringen bestämmelser.

Vapenfria tjänstepliktiga är skyldiga att fullgöra grundutbildning och repetitionsutbildning. Grundutbildningen skall vara högst 320 dagar. Repetitionsutbildningen skall omfatta högst fem övningar om vardera högst 30 dagar eller, i fråga om särskilda befattningar enligt regeringens bestämmande, högst 40 dagar. Den sammanlagda utbildningstiden skall vara högst 380 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. I fråga om grundutbildning som påbörjats före i kraftträdandet gäller äldre bestämmelser. Vapenfristyrelsen får dock avkorta tjänstgöringstiden för den som påbörjat grundutbildning enligt de äldre bestämmelserna, om den vapenfrie tjänstepliktige medger det.

¹ Senaste lydelse 1992:525.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 §, 8 kap. 1 a och 6 §§ studiestödslagen (1973:349)¹ samt punkten 2 e i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.
3 §²

Studiemedel får inte beviljas för tid för vilken studiehjälp enligt 3 kap. eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. redan har beviljats.

Beviljas studerande studiehjälp eller särskilt vuxenstudiestöd för sådan tid för vilken den studerande redan har beviljats studiemedel, får den studerande ej uppbära studiemedlen för denna tid.

Studiemedel får ej heller beviljas eller uppbäras för tid för vilken utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander utgår, om ej annat följer av bestämmelse som regeringen meddelar.

Studiemedel utgår inte för tid för vilken den studerande <i>fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor</i> eller fullgör utbildning till reservofficer.	Studiemedel utgår inte för tid för vilken den studerande <i>tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspikt</i> eller fullgör utbildning till reservofficer.
---	---

8 kap
1 a §³

Regeringen får föreskriva att ränta inte skall utgå på studielån under den tid då låntagaren fullgör grundutbildning <i>enligt värnpliktslagen (1941:967) eller lagen (1966:413) om vapenfri tjänst.</i>	Regeringen får föreskriva att ränta inte skall utgå på studielån under den tid då låntagaren fullgör en <i>längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspikt.</i>
--	---

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1991:924.

³ Lydelse enligt prop. 1993/94:150, FiU:20, rskr. 456.

6 §⁴

Årsbeloppet får sättas ned

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning, utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör grundutbildning *enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer,

2. om den återbetalningsskyldiges inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats,

3. om den återbetalningsskyldige har överklagat den taxering som ligger till grund för beräkningen av årsbeloppet och det med hänsyn till omständigheterna framstår som oskäligt att låta årsbeloppet grundas på den taxeringen, eller

4. om det i något annat fall finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl att sätta ned årsbeloppet och det kan antas att den omständigheten som föranleder nedsättningen kommer att bestå längre än ett år, får nedsättning ske tills vidare.

2 e⁵

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning, utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör *en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt* eller fullgör utbildning till reservofficer,

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under

⁴ Senaste lydelse 1993:220.

⁵ Till 1988:877. Senaste lydelse 1993:220.

vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör grundutbildning *enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer.

vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör *en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt* eller fullgör utbildning till reservofficer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om en värnpliktig under sin grundutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet, skall han även under denna utbildning anses fullgöra grundutbildningen. *Det samma skall gälla för en kvinna som deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet under den tid då hon fullgör grundutbildning enligt lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor.*

En värnpliktig som i andra fall än som sägs i första stycket deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet skall anses fullgöra repetitionsutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

Den som är tjänstepliktig enligt lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. skall när han eller hon deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet anses fullgöra sådan utbildning som sägs i 6 § den lagen.

Om en totalförsvarspliktig som fullgör grundutbildning enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt under sin grundutbildning deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet, skall han *eller hon* även under denna utbildning anses fullgöra grundutbildningen.

En totalförsvarspliktig som i andra fall än som sägs i första stycket deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet skall anses fullgöra repetitionsutbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 10 och 10 a §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §²

Det allmänna arbetsvillkoret innebär att en försäkrad under en ramtid av 12 månader omedelbart före arbetslöshetens inträde skall ha utfört antingen förvärvsarbete

1. i minst 5 månader, varvid hänsyn tas endast till månad då förvärvsarbete har utförts i minst 75 timmar eller, om den försäkrade inte uppfyller detta villkor,

2. i minst 10 månader, varvid hänsyn tas endast till månad då förvärvsarbete har utförts i minst 65 timmar.

Med tid då förvärvsarbete har utförts likställs

1. uppsägningstid, även om arbetstagaren inte behöver stå till arbetsgivarens förfogande,

2. semester, och

3. annan tid då den arbetslöse av något annat skäl än sjukdom, värnpliktstjänstgöring eller barns födelse har varit ledig med hel eller delvis bibehållen lön.

3. annan tid då den arbetslöse av något annat skäl än sjukdom, tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt eller barns födelse har varit ledig med hel eller delvis bibehållen lön.

Med förvärvsarbete avses inte beredskapsarbete enligt förordningen (1987:411) om beredskapsarbete.

10 a §³

Det särskilda arbetsvillkoret innebär att för den som inte uppfyller kraven på förvärvsarbete enligt det allmänna arbetsvillkoret skall med tid då förvärvsarbete skall ha utförts jämsättas tid då den försäkrade under en ramtid av 12 månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. har utfört beredskapsarbete enligt förordningen (1987:411) om beredskapsarbete,

¹ Lagen omtryckt 1991:1334.

² Senaste lydelse 1994:930.

³ Senaste lydelse 1994:930.

2. i enskilt hem har vårdat åldring eller handikappad i sådan utsträckning att hon eller han har varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande,

3. har deltagit i och, om inte särskilda skäl hindrat det, fullföljt sådan arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag lämnats eller deltagit i verksamhet för arbetslivsutveckling enligt länsarbetsnämndens anvisning, eller

4. har fullgjort *värnplikt* eller fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader.

4. har fullgjort *tjänstgöring* enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt eller fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 10, 10 a och 27 b §§ lagen (1973:371) om
kontant arbetsmarknadsstöd¹ skall ha följande lydelse.

10 §²

Det allmänna arbetsvillkoret innebär att den sökande under en ramtid av
12 månader omedelbart före arbetslöshetens inträde skall ha utfört
antingen förvärvsarbete

1. i minst 5 månader, varvid hänsyn tas endast till månad då förvärvs-
arbete har utförts i minst 75 timmar eller, om sökanden inte uppfyller
detta villkor,

2. i minst 10 månader, varvid hänsyn tas endast till månad då för-
värvsarbete har utförts i minst 65 timmar.

Med tid då förvärvsarbete har utförts likställs

1. uppsägningstid, även om arbetstagaren inte behöver stå till arbets-
givarens förfogande,

2. semester, och

3. annan tid då den arbetslöse av något annat skäl än sjukdom,
värnplikstjänstgöring eller barns *tjänstgöring enligt lagen*
födelse har varit ledig med hel (1994:000) om *totalförsvarsplikt*
eller barns födelse har varit ledig
med hel eller delvis bibehållen lön.

3. annan tid då den arbetslöse av
något annat skäl än sjukdom,
tjänstgöring enligt lagen
(1994:000) om *totalförsvarsplikt*
eller barns födelse har varit ledig
med hel eller delvis bibehållen
lön.

Med förvärvsarbete avses inte beredskapsarbete enligt förordningen
(1987:411) om beredskapsarbete.

10 a §³

Det särskilda arbetsvillkoret innebär att för den som inte uppfyller
kraven på förvärvsarbete enligt det allmänna arbetsvillkoret skall med
tid då förvärvsarbete har utförts jämföras tid då sökanden under en
ramtid av 12 månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. har utfört beredskapsarbete enligt förordningen (1987:411) om
beredskapsarbete,

2. i enskilt hem har vårdat åldring eller handikappad i sådan utsträck-
ning att hon eller han har varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens
förfogande,

3. har deltagit i och, om inte särskilda skäl hindrat det, fullföljt sådan
arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1994:929.

³ Senaste lydelse 1994:929.

stligt utbildningsbidrag har lämnats eller deltagit i verksamhet för arbetslivsutveckling enligt länsarbetsnämndens anvisning, eller Prop. 1994/95:6

4. har fullgjort värnplikt eller fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader.

4. har fullgjort tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt eller fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader.

27 b §⁴

Den som i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av tio månader i anslutning till att hon eller han har avslutat utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till studiesocialt stöd har stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat är berättigad till grundbelopp utan att ha uppfyllt ett arbetsvillkor. Vid bestämmande av ramtid räknas inte in tid då sökanden har varit hindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, värnplikts-tjänstgöring, havandeskap eller vård av eget barn eller adoptivbarn som inte har fyllt två år.

Den som i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av tio månader i anslutning till att hon eller han har avslutat utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till studiesocialt stöd har stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat är berättigad till grundbelopp utan att ha uppfyllt ett arbetsvillkor. Vid bestämmande av ramtid räknas inte in tid då sökanden har varit hindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt, havandeskap eller vård av eget barn eller adoptivbarn som inte har fyllt två år.

En sökande för vilken en ersättningsperiod enligt 14 § denna lag eller 14 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring har gått till ända sedan hon eller han har fyllt 60 år utan att ett nytt arbetsvillkor enligt 27 a § första stycket 1 har uppfyllts, skall vid tillämpning av första stycket anses ha fullgjort ett arbetsvillkor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

⁴ Senaste lydelse 1994:929.

2.31 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

Prop. 1994/95:6

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §²

Denna lag tillämpas ej på

1. mål som enligt lag får upptas endast av viss tingsrätt eller som skall handläggas av tingsrätt i annan sammansättning än som anges i rättegångsbalken,

2. mål som skall handläggas av tingsrätt med tillämpning av konkurslagen (1987:672) eller ackordslagen (1970:847),

3. mål om skadestånd i anledning av brott, om talan föres i samband med åtal för brottet,

4. mål om ersättning för yrkesskada, när tvisten ej rör kollektivavtalsrätta innebörd.

Lagen skall inte tillämpas på mål som rör arbetstagare som avses i 1 § lagen (1994:260) om offentlig anställning, när tvisten gäller

1. fråga som rör anställning av arbetstagare utan att enbart avse tvist om kollektivavtal,

2. tjänstgöringsskyldighet för ordinarie domare enligt lagen (1994:261) om fullmaktsanställning, 2. tjänstgöringsskyldighet för ordinarie domare enligt lagen (1994:261) om fullmaktsanställning,

3. tjänstgöringsskyldighet enligt 10 § arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262).

Lagen skall inte heller tillämpas på andra mål som rör arbetstagare hos arbetsgivare med offentlig ställning, när tvisten gäller en fråga som är reglerad i lag eller annan författning och det i samma författning föreskrivs att beslut i frågan får överklagas hos regeringen, en förvaltningsdomstol eller en förvaltningsmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1977:530.

² Senaste lydelse 1994:268.

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (1994:260) om offentlig anställning skall ha följande lydelse

21 §

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Föreskrifterna i 14-19 §§ gäller inte

1. dem som kan meddelas disciplinpåföljd enligt *lagen (1986:644) om disciplinförseelse av krigsmän, m.m.*, för förseelser som omfattas av den lagen

1. dem som kan meddelas disciplinpåföljd enligt *lagen (1994:000) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.*, för förseelser som omfattas av den lagen,

2. hälso- och sjukvårdspersonal, som i sin yrkesutövning står under Socialstyrelsens tillsyn, för sådana förseelser i denna yrkesutövning som skall prövas av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd,

3. veterinärer för sådana förseelser i yrkesutövningen som skall prövas av Veterinära ansvarsnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade chefen för Försvarsdepartementet den 6 maj 1991 (dir. 1991:40) en kommitté för att se över grunderna för totalförsvarets personalförsörjning genom pliktssystem. Kommittén, (ledamöter: Roland Brännström, ordförande, Tomas Eneroth, Paul Cizuk, Jan Jennehag, Henrik Landerholm, Hans Lindblad, Sven-Olof Peterson, Karin Wegestål. Paul Cizuk entledigades den 10 oktober 1991 och Robert Jousma och Tuve Skånberg förordnades den 28 oktober 1991) antog namnet Pliktutredningen. Den 27 maj 1992 bemyndigade regeringen (dir. 1992:71) chefen för Försvarsdepartementet att tillkalla en utredare med uppdrag att lämna förslag till författningsreglering med anledning av Pliktutredningens förslag till nytt pliktssystem för totalförsvarets personalförsörjning. Till särskild utredare förordnades generaldirektören vid Statens haverikommission Olof Forssberg. Utredningen antog namnet Utredningen om författningsreglering av totalförsvarsplikten (UFT).

Pliktutredningen har avgett betänkandet Totalförsvarsplikt (SOU 1992:139) och UFT har avgett betänkandena Lag om totalförsvarsplikt (SOU 1993:36) och Lag om totalförsvarsplikt Följdändringarna (SOU 1993:101). De förstnämnda båda betänkandena har remissbehandlats gemensamt. UFT:s sista betänkande har också remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*.

Sammanfattningar av Pliktutredningens och UFT:s förslag finns i *bilaga 2* respektive i *bilaga 3*. De lagförslag som läggs fram i UFT:s betänkanden finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Försvarsdepartementet, dnr 93/183/MIL, dnr 93/1029/RS och dnr 93/2669/RS.

Regeringen lämnar denna dag till riksdagen även en proposition med förslag till en ny lag om civilt försvar som skall ersätta civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1964:63) om kommunal beredskap, lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap, m.fl. lagar.

Regeringen har vidare i prop. 1993/94:112 begärt riksdagens godkännande av att Värnpliktsverket och Vapenfristytelsen avvecklas den 30 juni 1995 och att den 1 juli 1995 en ny central myndighet för hantering av pliktpersonal inrättas. Riksdagen har den 16 mars 1994 beslutat i enlighet med propositionen (bet. 1993/94FöU:8, rskr.1993/94:175). Efter riksdagens beslut har regeringen den 24 mars 1994 bemyndigat chefen för Försvarsdepartementet att tillsätta en organisationskommitté (dir. 1994:24) med uppgift att förbereda inrättandet av den nya myndigheten, som skall benämnas Totalförsvarets pliktverk.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 21 april 1994 att inhämta *Lagrådets* yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. Lagrådet föreslår vissa förtydliganden i lagtexten. Lagrådet har i sitt yttrande också anfört att för-

fätningskommentaren till lagen om arbetsförmedlingstvång borde utvecklas. Med anledning härav har författningskommentaren utvecklats i de delar där förslaget innehåller sakliga förändringar i förhållande till gällande rätt. Lagrådet har också anfört, i fråga om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning, att den äldre lagens bestämmelser borde gälla även för den som antagits till grundutbildning före den nya lagens ikraftträdande, oavsett om grundutbildningen hunnit påbörjas eller inte. Regeringen delar Lagrådets uppfattning. I propositionens lagförslag i denna del har därför ikraftträdande- och övergångsbestämmelsen formulerats på sätt som Lagrådet förordar. Lagrådet har även påpekat att lagrådsremissens lagförslag, såvitt avser ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. kunde göras mindre långtgående. Regeringen har följt Lagrådets påpekande i detta avseende. Vi återkommer till detta under avsnitt 10.

Regeringen har i propositionen även i övrigt följt Lagrådets förslag. Vi återkommer i författningskommentaren till de synpunkter Lagrådet framfört som inte enbart är av språklig karaktär.

Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten med anledning av vad som förekommit vid lagrådsföredragningen.

Utöver de lagförslag som fanns med i lagrådsremissen innehåller propositionen förslag till följdändringar i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister och lagen (1994:260) om offentlig anställning. Dessutom föreslås en ändring i ytterligare en bestämmelse i studiestödslagen (1973:349). Eftersom det endast rör sig om rena följdändringar av teknisk karaktär har regeringen bedömt att Lagrådets hörande i dessa delar skulle sakna betydelse.

4.1 Vissa begrepp m.m.

Totalförsvaret – militärt försvar och civilt försvar

Begreppet *totalförsvaret* finns definierat i beredskapsförordningen (1993:242) och avser den verksamhet som är nödvändig för att förbereda landet inför yttre hot och för att ställa om samhället till krigsförhållanden. Totalförsvaret omfattar således både de förberedelser som måste ske i samhället för att vi skall kunna bemästra påfrestningarna under höjd beredskap och hela den verksamhet som skall bedrivas då. Totalförsvarets förmåga grundas främst på det fredstida samhällets resurser och dess förmåga till omställning. Enligt den s.k. ansvarsprincipen medför ansvaret för en verksamhet i fred ett ansvar också i krig.

Totalförsvaret består av *det militära försvaret* och *det civila försvaret*. Den viktigaste uppgiften för det militära försvaret är att möta väpnade angrepp mot Sverige. Huvuduppgiften för det civila försvaret är att värna civilbefolkningen mot verkningarna av krigshandlingar och trygga en livsnödvändig försörjning, att stödja det militära försvaret samt att för fullföljandet av dessa uppgifter upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna. Det civila försvaret omfattar all den civila verksamhet som ingår i totalförsvaret och betecknar således inte en organisation. Inte heller det militära försvaret är benämningen på en organisation utan avser den verksamhet som bedrivs framförallt av försvarsmakten men också av andra organ.

Som framgår av propositionen med förslag till ny lag om civilt försvar omfattar det civila försvaret de beredskapsförberedelser som statliga myndigheter, kommuner, landsting, företag, organisationer och enskilda vidtar i fred och den civila verksamhet som behövs i krig. I detta sammanhang bör framhållas att begreppet det civila försvaret är vidare än termen civilförsvaret eller civilförsvarsverksamheten. Verksamheten inom det civila försvaret är uppdelad i ett tjugotal funktioner.

Varje funktion representeras av en funktionsansvarig myndighet som, under regeringen, ansvarar för samordningen av beredskapsförberedelserna i fred och verksamheten under höjd beredskap.

Riksdagen har fattat beslut om en ny organisation av försvarsmaktens ledning. Denna förändring i ledningsorganisationen inom det militära försvaret innebär bl.a. att det den 1 juli 1994 inrättas en ny myndighet, Försvarsmakten. Myndigheten kommer huvudsakligen att bestå av de myndigheter som i dag enligt förordningen (1983:276) om verksamheten inom försvarsmakten ingår i huvudprogrammen Arméförband, Marinförband, Flygvapenförband och Operativ ledning m.m. (huvudprogram 1–4.) Vissa gemensamma myndigheter som enligt nyssnämnda förordning ingår i huvudprogrammet Gemensamma myndigheter (huvudprogram 5) skall i fortsättningen ligga utanför Försvarsmakten och lyda direkt under regeringen.

I 13 kap. 6 § regeringsformen (RF) anges förutsättningarna för riksdagen att bemyndiga regeringen att under krig och andra säkerhetspolitiska kriser meddela föreskrifter i ämnen som annars fordrar lagform. Ett sådant bemyndigande får riksdagen ge för situationer när landet befinner sig i krig eller krigsfara eller när det råder utomordentliga förhållanden antingen på grund av att det är krig utanför landets gränser eller på grund av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.

Genom lagen (1992:1403) om höjd beredskap har regeringen bemyndigats att besluta om *höjd beredskap* i en utsträckning som fullt ut utnyttjar de möjligheter som 13 kap. 6 § RF ger. Regeringen skall således kunna besluta om höjd beredskap om Sverige är i krig eller krigsfara eller om det råder utomordentliga förhållanden på grund av att det är krig utanför landets gränser eller på grund av att Sverige befunnit sig i krig eller krigsfara. Höjd beredskap indelas i lagen i beredskapsgraderna *skärpt beredskap* och *högsta beredskap*.

RF:s möjlighet till bemyndigande har även utnyttjats i ett stort antal s.k. fullmaktslagar. Dessa är normalt konstruerade så att de automatiskt träder i tillämpning om Sverige är i krig. Vidare brukar de innehålla en bestämmelse om att regeringen får besluta att lagen skall tillämpas om landet är i krigsfara eller om det råder utomordentliga förhållanden på grund av att det är krig utanför landets gränser eller av att Sverige varit i krig eller i krigsfara. Normalt skall riksdagen inom viss tid godkänna ett sådant beslut.

När höjd beredskap råder kommer personal inom totalförsvaret helt eller delvis att tas i anspråk med plikt för uppgifter inom totalförsvaret. Sådan tjänstgöring kan emellertid bli aktuell även innan en säkerhetspolitisk kris gått så långt. Pliktpersonal kan nämligen enligt särskilda bestämmelser vara skyldiga att tjänstgöra även i andra fall, om regeringen finner att det behövs med hänsyn till *försvarsberedskapen*.

4.2 Tjänstgöringsplikten i ett historiskt perspektiv

Skyldighet att tjänstgöra i det militära försvaret

En skyldighet att tjänstgöra för att försvara landet har funnits länge i Sverige. De svenska landskapslagarna talade om "man ur huse" när fienden kom. Då kallades landvärnet samman genom budkavle eller vårdkasar. Landvärnet bestod av fotfolk utan någon egentlig organisation. Byn eller släkten höll samman soldaterna i grupper och varje man fick ordna med sitt eget underhåll. Var och en tog också med sina egna vapen. Ingen hade någon egentlig utbildning för sina krigaruppgifter. Alla män – fria och trälar – var skyldiga att delta, men storleken på uttagningen berodde på hur många som behövdes vid varje tillfälle. Magnus Eriksson bestämde genom sin allmänna landslag i mitten av 1300-talet att landvärnet inte fick skickas utanför landets gränser. Be-

fälet förde kungen eller några av hans främsta män inom de olika landskapen.

Prop. 1994/95:6

Tidigt hade kungarna också börjat omge sig med egna följen, den s.k. hirden. Genom Alsnö stadga i slutet av 1200-talet fick adeln möjligheter att byta skatter mot harnesksklädda ryttare. Arboga möte år 1536 bestämde att även andra s.k. sventjänare skulle få ersättning om de höll ryttare. Det världsliga frälsets rusthåll och de värvade, ofta utländska yrkessoldater, trängde så småningom undan landvärnets bondehävar.

Häraderna efter kusten och vid en del vatten inne i landet bildade skeppslag, som skulle utrusta de skepp och ta ut det sjöfolk som behövdes. Andra områden skulle bidra med krigsfolk och förnödenheter.

Senare gjorde Gustav Vasa försök att skapa en plan för landets försvar och en krigsmakt. Västerås riksdag år 1544 bestämde att fotfolket i fortsättningen skulle skrivas ut efter mantal.

Fullt ut ersattes landvärnets genom indelningsverket under slutet av 1600-talet. Landförsvaret hade då redan fått en organisation med regementen. Riksdagen i Linköping år 1600 beslutade att varje landsända skulle sätta upp ett antal soldater som kronan skulle ordna underhåll för. Knektar som inte hade egna gårdar skulle få kronohemman. Det här s.k. äldre indelningsverket fulländades under Gustav II Adolfs regering. Adels rusttjänst och skyldigheten för alla att delta i allmänt uppbåd fanns dock kvar och värvade trupper förekom under fälttågen.

Det yngre indelningsverket avlöste så småningom det äldre. Karl XI föreslog 1682 års riksdag att det skulle införas ett s.k. ständigt knekthåll. Kungen gjorde upp med varje landskap, som förband sig att hålla ett regemente på 1200 man. De gårdar som skulle svara för knekthållet indelades inom varje landskap i 1200 rotar. Två hela hemman bildade i allmänhet en rote. Det största hemmanet i varje rote – där soldatens bostad i allmänhet låg – kallades stamroten, de andra strörotar. Roten var skyldig att både i krig och i fred hålla en soldat eller båtsman. Från skyldigheten befriades bl.a. säterier, präst- och klockargårdar, en del av civilstatens boställen, post- och lotshemman och många gästgivargårdar. Nybyggen i Jämtland, Lappmarken och Härjedalen slapp också – mot en penningssumma – bidra med folk till armén och flottan.

Inte heller det yngre indelningsverket gav emellertid tillräckligt med manskap. Genom kungens och riksdagens beslut år 1812 om den allmänna beväringen skulle krigsmakten åter börja utnyttja skyldigheten för alla män att delta i rikets försvar. Med anledning av ständernas beslut utfärdades en kunglig kungörelse (27/10 1812) om utskrivnings sättet och inrättningen av allmänna beväringsskapskapet. Enligt kungörelsen var i princip varje man mellan 20 och 25 år skyldig att till rikets försvar ingå i allmänna beväringen, men han kunde också leja någon annan tjänstbar karl. Kungörelsen innehöll ingen bestämmelse om övningstidens längd; denna kom att bestämmas i kommandoväg och blev beroende av de av ständerna beviljade anslagen till beväringsskapskapets vapenövningar. Övningstiden blev först 12 dagar men ökade senare till 14. 1812 års beväringsskapskapets kungörelse kom att gälla till år 1860 då den ersattes av en ny beväringsskapskaps kungörelse som i sin tur kom att gälla till år 1885. Denna kungörelse ersattes med värnpliktslagen 5/6 1885 (nr. 31).

1885 års riksdag ökade beväringstiden från fem till tolv år. Flera tidigare försök i den riktningen hade stoppats i riksdagen. Sex av de tolv åren skulle beväringen tjänstgöra i den samtidigt inrättade landstormen. Genom 1885 års bestämmelser utsträcktes också övningstiden till 42 dagar och denna kom för första gången att fastslås lagstiftningsvägen.

År 1892 utsträcktes beväringstiden till 20 år, varav åtta i landstormen. Övningstiden skulle vara 90 dagar. Den som vid prövning visade att han kunde skjuta och också "hade tillräckliga färdigheter i vapenföring, marsch och manöver" slapp redan enligt 1885 års lag att göra en del av den inledande tjänstgöringen.

I den politiska debatten under slutet av 1800-talet var försvarsfrågan viktig. Skarpskytterörelsen övade sina medlemmar i att försvara landet, men drev också frågan om allmän värnplikt. Ett antal politiker och officerare som ville förändra systemet i riktning mot en utsträckt värnplikt bildade föreningen Värnpliktens vänner.

Det dröjde emellertid in på 1900-talet innan indelningsverket och beväringen till slut försvann. Utifrån delvis skilda politiska utgångspunkter nåddes förutsättningar för en reformering av försvarets manskapsrekrytering. Vid 1901 års riksdag framlades en proposition, som syftade till indelningsverkets och grundskatternas avskrivande samt en ökning av övningstiden för huvuddelen av de värnpliktiga till tolv månader. Riksdagen biföll förslaget, men med den ändringen att utbildningstiden fastställdes till åtta månader. Första året skulle soldaterna utbildas i 150 dagar och sedan göra tre repetitionsövningar på vardera 30 dagar. Under första världskriget utökades utbildningstiden. Debatten i Sverige efter krigets slut kom att utgöra grunden för 1925 års försvarsbeslut, som innebar en kraftig minskning av framför allt armén.

Syftet med 1925 års försvarsbeslut var enligt statsmakterna att sänka de alltför höga kostnaderna för försvarsmakten. Under själva kriget gick hälften av statens medel till försvaret. Andelen minskade under första fredsåren men inte mer än till ca en tredjedel. Det framhölls också som angeläget att förbättra utbildningen av de värnpliktiga.

De värnpliktiga och krigsdugliga delades genom den s.k. kategoriklyvningen i försvarsbeslutet 1925 in i två kategorier: Två tredjedelar skulle göra linjetjänst, dvs. genomgå en sådan utbildning i fred att de vid en mobilisering med en gång skulle kunna ingå i krigsdugliga förband. Den återstående tredjedelen skulle bilda en ersättningsreserv. Dessa värnpliktiga skulle få en kort grundläggande utbildning i fred och kunna kallas in för att vid en mobilisering tjänstgöra i depåer. Där skulle de komplettera sina färdigheter för att kunna ersätta dem som lämnat fältarmén eller bilda nya förband. Statsmakterna minskade vidare utbildningstiden till nivån som gällde när det nya värnpliktsystemet infördes år 1901.

1936 års härordning innebar en viss utbyggnad av organisationen. Men fortfarande blev en stor del av de värnpliktiga uttagna till ersättningsreserven. Med andra världskrigets utbrott år 1939 ökade uttagningen. År 1941 höjde statsmakterna värnpliktsålderns övre gräns från 46 till 47 år och tog bort kategoriklyvningen. Samma år antogs värnpliktslagen (1941:967) som alljämt gäller. De flesta värnpliktiga skulle

efter omkring 18 år i fältförbanden gå över till de nya lokalförsvarsförbanden. Hemvärnet ersatte landstormen. Rekryteringen av andra frivilliga fordrade en starkare organisation.

Prop. 1994/95:6

Utbildningstiden har efter andra världskriget för flertalet värnpliktiga minskat från 12 till i dag 7,5 månader. Antalet tjänstgöringsskyldiga har också sjunkit trots att vi hela tiden har haft en allmän värnplikt. Framför allt under senare år har antalet värnpliktiga som av olika skäl blivit befriade från tjänstgöringsskyldigheten ökat kraftigt. Genom riksdagens beslut, prop. 1991/92:101, bet. 1991/92:FöU12, rskr. 1991/92:337, skall endast de värnpliktiga som behövs för Försvarsmaktens krigsorganisation och den fredstida beredskapen genomgå värnpliktsutbildning. De övriga skall ingå i en utbildningsreserv. De värnpliktiga i utbildningsreserven får bara tas ut till utbildning efter regeringens beslut i syfte att höja försvarsberedskapen.

Den vapenfria tjänsten

Den första lagstiftningen om vapenfri tjänst kom till stånd år 1920 genom lagen (1920:303) om värnpliktiga vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring. Innan dess hade de militära förbanden sedan år 1902 använt värnpliktiga som av samvetsskäl vägrade göra vapentjänst för framför allt handräcknings- och expeditionstjänst. De första bestämmelserna var provisoriska. Genom en ny lag fem år senare blev bestämmelserna permanenta. Om den värnpliktiges samvetsbetänkligheter avsåg tjänstgöring med vapen, skulle han göra sin värnplikt vid krigsmakten men utan att övas i vapenbruk. Han fick expeditions-, yrkes- eller handräckningstjänst. Om samvetsbetänkligheterna däremot avsåg varje form av militär tjänstgöring, skulle den värnpliktige utföra civilt arbete för staten hos Vattenfallsstyrelsen eller Domänstyrelsen.

De vapenfrias tjänstgöringsområden utökades genom en ny lag under andra världskriget. Tjänstgöring skulle kunna ske även inom det allmänna luftskyddet – från år 1944 – civilförsvaret. Utbildningen omfattade brand-, röjnings-, räddnings-, reparations- och sjukvårdstjänst. Tjänstgöringen skulle också kunna omfatta militär sjukvård och civilt arbete hos kommunerna. Tjänstgöringstiden var som regel längre än för de värnpliktiga.

De nuvarande bestämmelserna är från år 1966. Enligt lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall en värnpliktig som fått tillstånd till vapenfri tjänst benämnas vapenfri tjänstepliktig.

Skyldigheten att tjänstgöra inom det civila försvaret

Flera av de krigförande länderna införde under första världskriget 1914–18 en "civil värnplikt", dvs. en skyldighet för alla invånare, som regel mellan 15 och 60 år, att utföra det arbete i det allmännas tjänst som myndigheterna bestämde. Förebilden fanns i Tyskland. Syftet var att få

tillräckligt med arbetskraft till de verksamheter som det var nödvändigt att upprätthålla även i krig.

Även den svenska regeringen försökte vid den tiden att få till stånd en *allmän tjänsteplikt* – framför allt för att trygga bränsleproduktionen och framställningen av livsmedel. Avsikten var att undantag skulle finnas för bl.a. statens, landstingens och kommunernas tjänstemän och för de anställda inom försvaret. Förslaget klarade sig emellertid inte igenom riksdagen. Lagutskottet kunde inte tillstyrka en tjänsteplikt annat än för bränsleförsörjningen. Både första och andra kammaren avlog förslaget.

När andra världskriget bröt ut hade synen delvis ändrats. Statsmakterna antog år 1939 både en lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal och en lag om tjänsteplikt. Den förra var provisorisk och upphörde redan år 1940. Den övriga tjänsteplikten förlängdes ett år i taget till år 1947. Frågan utreddes i olika omgångar och först år 1959 antog statsmakterna den allmänna tjänstepliktslag som fortfarande gäller. Redan år 1953 hade statsmakterna infört en permanent tjänstepliktslag för medicinalpersonal.

Den *civilförsvarsplikt* som gäller i dag har sina rötter i det civila luftskydd som började diskuteras redan under 1920-talet. En offentlig utredning lade år 1931 fram ett förslag till bestämmelser om bl.a. enskilda personers medverkan i luftskyddet. Även här dröjde det emellertid innan ord blev handling. En ny utredning i mitten av 1930-talet överarbetade förslaget. Under intryck av erfarenheterna från spanska inbördeskriget fick Sverige år 1937 en luftskyddslag som föreskrev att det skulle finnas ett civilt luftskydd. Luftskyddet skulle i huvudsak bestå av personal som frivilligt ville ingå i organisationen. Under s.k. luftskyddstillstånd skulle det emellertid finnas möjligheter att med tvång ta ut människor till tjänstgöring. Det skedde med stöd av bestämmelser i en lag om förfoganderätt för luftskyddets behov. Kommunerna kunde bli skyldiga att ställa personal i kommunala kårer och andra anställda till förfogande. Vidare fick länsstyrelsen ta ut män mellan 18 och 60 år till luftskyddet. Lagen reglerade också en allmän skyldighet att delta i brandsläckning och utrymning.

Luftskyddslagen ersattes år 1944 av en civilförsvarslag. Genom de nya bestämmelserna lade statsmakterna grunden till de principer för rekryteringen av personal till civilförsvarsorganisationen som fortfarande gäller. Civilförsvarsplikten skulle göra det möjligt att i krig mobilisera enskilda med uppgift att rädda nödlidande, ge första hjälpen och bistå människor i områden som hade drabbats av stridshandlingar. Bestämmelserna om civilförsvarsplikten ändrades inte mycket när statsmakterna år 1960 antog de författningar som fortfarande gäller.

Luftskyddet blev i praktiken i stor utsträckning en uppgift för kommunerna. Civilförsvaret enligt modell 1944 och 1960 kom i stället att vara en statlig angelägenhet, men kommunerna skulle medverka. De förändringar i uppgifter och organisation som har beslutats under 1980-talet innebär att Sverige är på väg tillbaka till att låta kommunerna svara för verksamheten. En av grundtankarna i 1982 års försvarsbeslut var att ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten under höjd beredskap skulle läggas på kommunerna. I samband med kommunernas

ökade ansvar har brandmän och befäl som i fred är anställda inom räddningstjänsten i kommunerna kommit att bli kärnan i civilförsvarsorganisationen.

Prop. 1994/95:6

4.3 Kort om regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten

Allmänt

I motsats till vissa andra länders grundlagar innehåller 1974 års regeringsform inte någon bestämmelse som lägger fast principen om allmän värnplikt. Detsamma gällde för 1809 års regeringsform.

I 1809 års regeringsform var inte heller klart reglerat under vilka former frågor om värnplikt skulle beslutas. Vid tiden för tillkomsten av 1974 års regeringsform stod det emellertid sedan länge klart att värnplikten skulle regleras genom lag som stiftades samfällt av Konung och riksdag. Bestämmelserna i 1974 års regeringsform (RF) om normgivningsmaktens fördelning innebär såvitt här är av intresse följande.

I RF anges ett antal ämnen för normgivning där behörigheten att meddela föreskrifter skall ligga hos riksdagen och utövas genom lagstiftning. När det gäller den offentliga rätten finns den grundläggande av de bestämmelser som beskriver detta s.k. primära lagområde i 8 kap. 3 § RF. Enligt denna bestämmelse skall föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga och ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag. Till det primära lagområdet hör också sådana föreskrifter som innebär en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna enligt 2 kap. RF. Sådana föreskrifter skall således beslutas av riksdagen och meddelas genom lag.

När det gäller vissa av dessa fri- och rättigheter, de s.k. absoluta fri- och rättigheterna, får, fränsett några speciella undantag, begränsningar över huvud taget inte förekomma.

När det gäller övriga grundläggande fri- och rättigheter får begränsningar göras under vissa i RF närmare angivna förutsättningar. I vissa undantagsfall, såsom när det gäller förbud att röja sådant som någon har erfarit i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt, får begränsningen efter bemyndigande i lag ske genom annan författning.

Begränsningar av de nyss nämnda grundläggande fri- och rättigheterna får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. En begränsning får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. En begränsning får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. För begränsningar i yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten och föreningsfriheten gäller därutöver särskilda villkor.

I 2 kap. RF finns dessutom stadgat två särskilda diskrimineringsförbud. Enligt 15 § får en lag eller annan föreskrift inte innebära att någon

medborgare missgynnas därför att han med hänsyn till ras, hudfärg eller etniskt ursprung tillhör en minoritet. Enligt 16 § får inte heller en lag eller en annan föreskrift innebära att någon medborgare missgynnas på grund av sitt kön, om inte föreskriften utgör ett led i strävanden att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor eller avser värnplikt eller motsvarande tjänsteplikt.

RF tillåter att normgivningsmakten när det gäller andra föreskrifter än dem som avser de grundläggande fri- och rättigheterna i viss utsträckning delegeras från riksdagen till regeringen och förvaltningsmyndigheter. Ämnena för de föreskrifter som riksdagen på detta sätt får överlåta åt regeringen att besluta är närmare angivna i 8 kap. 7 § RF (det delegeringsbara området).

Föreskrifter i övriga ämnen inom det primära lagområdet får inte meddelas på annat sätt än genom lag (det obligatoriska lagområdet). Inom detta område liksom inom andra lagstiftningsområden får regeringen emellertid genom förordning meddela föreskrifter om verkställighet av lag (8 kap. 13 § första stycket 1 RF). Med sådana föreskrifter förstås till en början tillämpningsföreskrifter av enbart administrativ karaktär. I viss utsträckning anses emellertid även föreskrifter som fyller ut en lag vara verkställighetsföreskrifter. Det krävs i så fall att den lagbestämmelse som skall kompletteras är så detaljerad att regleringen inte tillförs något väsentligt nytt genom verkställighetsföreskrifterna. En verkställighetsföreskrift får således inte föreskriva något som för den enskilde innefattar ett helt nytt åliggande eller ingrepp. Genom verkställighetsföreskrifterna får inte heller på annat sätt avsteg göras från innehållet i den bakomliggande lagen (jfr prop. 1973:90 s. 211).

I ämnen som ligger utanför det primära lagområdet får regeringen meddela föreskrifter utan bemyndigande av riksdagen (8 kap. 13 § första stycket 2. RF). Till denna s.k. restkompetens hör den enbart administrativa normgivningen och föreskrifter som enbart ger den enskilde förmåner (s.k. berättigande föreskrifter) eller som inte påverkar den enskilde i vare sig positiv eller negativ riktning (s.k. neutrala föreskrifter).

Regeringen får vidare genom förordning överlåta åt underordnad myndighet att meddela bestämmelser i ett ämne där regeringen får meddela verkställighetsföreskrifter eller har restkompetens. Sådana bestämmelser behöver inte vara detaljbetonade utan kan avse alla sådana normer inom ämnet som regeringen får meddela.

Regeringen har under avsnitt 4.1 redogjort för de förutsättningar 13 kap. 6 § RF anger för att riksdagen skall kunna bemyndiga regeringen att under krig och andra säkerhetspolitiska kriser meddela föreskrifter i ämnen som annars fordrar lagform.

Föreskrifterna om tjänstgöringsplikt innebär tveklöst sådana åligganden för enskilda som avses i 8 kap. 3 § RF. De grundläggande bestämmelserna skall följaktligen meddelas genom lag. Dit hör t.ex. reglerna om värnpliktsjänstgöringen med därtill hörande skyldigheter att inställa sig till inskrivningsprövning, underrätta myndigheten om sin uppehållsort, ta del av försändelser samt lämna upplysningar i frågor som rör värnpliktsförhållandena. Även de grundläggande föreskrifterna om förmåner under plikttjänstgöring skall meddelas i lagform. Lagkravet har emellertid inte ansetts sträcka sig till att avse även bestämmelser om ersättningsarnas storlek. Här ankommer det på regeringen att – inom de anslagsramar som riksdagen årligen anvisar – genom verkställighetsföreskrifter bestämma ersättningsarnas storlek. Denna ordning har också tillämpats sedan 1974 års regeringsform trädde i kraft – se t.ex. prop. 1975:37, bet. 1975:FöU18, rskr 1975:195.

Föreskrifterna om värnpliktsjänstgöringen innebär bland annat att den enskildes grundlagsskyddade rörelsefrihet begränsas. Sådana föreskrifter får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem eller sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Om den enskilde tjänstepliktige genom föreskrifterna endast åläggs sådana begränsningar i sina grundläggande fri- och rättigheter som föranleds av de krav som tjänstgöringen ställer på honom uppfylls emellertid RF:s bestämmelser.

Den typiskt viktigaste begränsningen av en tjänstgöringspliktigs fri- och rättigheter är skyldigheten att inställa sig till tjänstgöring och att lyda order. De krav som tjänstgöringen ställer på den värnpliktige går emellertid längre än till skyldigheten att inställa sig och lyda order. Sådana krav finns också generellt utformade och fastlagda i olika tjänstgöringsföreskrifter. De centrala bestämmelserna i detta avseende för t.ex. värnpliktiga är intagna i förordningen (FFS 1983:31) med tjänsteföreskrifter för försvarsmaktens personal och Överbefälhavarens kungörelse (FFS 1983:32) med tjänsteföreskrifter för försvarsmaktens personal (TjR F).

De krav som under tiden för värnpliktsjänstgöringen ställs på den värnpliktige kan vara långtgående. Utöver de nämnda skyldigheterna är den värnpliktige skyldig att t.ex. bära uniform och att iaktta ett visst uppträdande exempelvis vid tilltal och hälsning. Även ett förbud för en värnpliktig, som bär uniform, att delta i en politisk demonstration ryms inom de krav som kan följa av tjänstgöringen. De krav som under värnpliktsjänstgöringen kan ställas på en värnpliktig kan komma att göras gällande mot honom såväl under tjänstetid som på fritid.

Värnpliktsjänstgöringen regleras för närvarande av värnpliktslagen (1941:967). Enligt 32 § värnpliktslagen skall en värnpliktig lyda en förmans order, om det inte är uppenbart att ordern inte angår tjänsten. Enligt andra stycket i samma paragraf är han skyldig att även i övrigt rätta sig efter de tjänstgöringsföreskrifter som gäller för honom. Bestämmelsen om lydnaplikt fick sin nuvarande utformning år 1987 i samband med att det nya förvaltningsrättsliga disciplinsystemet infördes

för de värnpliktiga. Dessförinnan, då ansvarssystemet var enbart straffrättsligt, framgick lydnadsplikten av stadgandet i brottsbalken om ansvar för lydnadsbrott enligt 21 kap. 1 § brottsbalken. Värnpliktslagen innehöll i detta avseende enbart att den värnpliktige skulle ställa sig till efterrättelse de tjänstgöringsföreskrifter som meddelades honom. Före redaktionella ändringar år 1969 uttrycktes saken så att den värnpliktige var skyldig att verkställa den tjänsteförrättning som anvisades honom av vederbörande befälhavare.

Frågan hur långt lydnadsplikten sträcker sig är inte helt lätt att besvara. Klart är att den värnpliktige är skyldig att bruka vapen mot en fiende med avsikt att döda denne. Han måste dock anses ha rätt att vägra att delta i sådana handlingar som folkrättens regler förbjuder. Vidare är han inte skyldig att delta i operationer som inte syftar till att försvara landet. Det innebär bl.a. att det saknas laglig möjlighet att kommandera värnpliktiga att delta i förband som på begäran eller inbjudan av FN eller annan internationell organisation skickas till ett annat land för fredsbevarande uppgifter eller övning.

5.1 Allmänt om personalförsörjningen inom totalförsvaret

Skyldigheten att tjänstgöra inom totalförsvaret regleras genom olika lagar för skilda slag av verksamhet. Skyldigheten avser i samtliga fall en plikt att delta i en verksamhet under höjd beredskap. Med några undantag reglerar bestämmelserna också skyldigheten att i fred delta i utbildning. Pliktpersonal kan vidare i en del fall vara skyldiga att i fred medverka för att undanröja hot mot landets säkerhet.

Plikttjänstgöring i det militära försvaret

Inom det militära försvaret sker personalförsörjningen genom yrkes- och reservofficerare, andra anställda, värnpliktiga, hälso- och sjukvårdstjänstepliktiga samt frivilliga.

De lagar som reglerar tjänstgöringsplikten i det militära försvaret är dels lagen (1976:600) om offentlig anställning vars bestämmelse om tjänstgöringsplikt från den 1 juli 1994 kommer att föras över till den arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262), dels allmänna tjänstepliktslagen (1959:83), dels lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. dels värnpliktslagen (1941:967).

Plikttjänstgöring i det civila försvaret

Inom det civila försvaret sker personalförsörjningen genom anställda och andra som omfattas av allmän tjänsteplikt, civilförsvarspliktiga, förstärkningspersonal inom den kommunala räddningstjänsten, hälso- och sjukvårdspersonal och personal inom veterinärverksamheten, m.m., polispersonal och beredskapspoliser, vapenfria tjänstepliktiga samt frivilliga.

De lagar som reglerar tjänstgöringsplikten i det civila försvaret är följande.

- Allmänna tjänstepliktslagen (1959:83)
- Lagen (1976:600) om offentlig anställning
- Civilförsvarslagen (1960:74)
- Räddningstjänstlagen (1986:1102)
- Lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.
- Lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret
- Lagen (1943:881) om polisens ställning under krig
- Lagen (1966:413) om vapenfri tjänst

Bestämmelser om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret finns i kungörelsen (1970:301) om frivillig försvarsverksamhet. Kungörelsen reglerar möjligheterna för myndigheterna att i samarbete med totalförsvarets frivilligorganisationer ordna frivillig tjänstgöring för att utbilda personer som skall tillgodose olika behov i krigsorganisationen. Kungörelsen innehåller också ett antal bestämmelser avseende de enskilda organisationsmedlemmar som ingått avtal med en myndighet om viss tjänstgöring i totalförsvaret. Dessa bestämmelser reglerar bl.a. vederbörandes skyldighet att genomgå repetitionsutbildning och att i vissa situationer fullgöra tjänstgöring. Förpliktelserna är i den delen desamma som dem som i fråga om andra personalkategorier, t.ex. värnpliktiga, regleras i lag, men är till skillnad från dessa inte straffsanktionerade i fredstid. I fredstid är de som åtagit sig att tjänstgöra i befattningar i försvarsmaktens krigsorganisation dock underkastade disciplinansvar enligt lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. Den som tecknat frivilligt avtal för tjänstgöring i försvarsmaktens krigsorganisation är emellertid till följd av det avtalet tjänstgöringsskyldig i försvarsmakten och därmed under höjd beredskap såsom krigsman underkastad 21 kap. brottsbalkens bestämmelser. (Jfr också förordningen (FFS 1983:50) om försvarsmaktens personal som reglerar vilken personal som är att anse som militär personal).

Regeringen avser att utfärda en ny förordning som fr.o.m. den 1 juli 1994 skall ersätta kungörelsen om frivillig försvarsverksamhet.

Särskilda bestämmelser om frivillig tjänstgöring inom det militära försvaret finns också i förordningen (FFS 1987:8) om frivillig tjänstgöring vid försvarsmakten. Genom förordningen (FFS 1987:12) om krigsfrivilliga vid försvarsmakten har det militära försvarets myndigheter möjligheter att för tjänstgöring anta den som inte är tjänstgöringsskyldig och inte tillhör en frivilligorganisation men som önskar och är lämplig att ingå i organisationen.

Hemvärnet, som har till uppgift att skydda hembygd och arbetsplats, rekryteras också på frivillighetens väg. Under höjd beredskap är viss personal dock skyldig att tjänstgöra i hemvärnet. Närmare bestämmelser om hemvärnet finns i hemvärnskungörelsen (1970:304).

Möjligheterna för kvinnor som vill bli yrkes- eller reservofficerare att genomgå militär grundutbildning regleras i lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor.

5.2 Värnplikt

De grundläggande bestämmelserna om värnplikten finns som tidigare nämnts i värnpliktslagen. Denna är indelad i sex kapitel, som innehåller bestämmelser om tjänstgöringsskyldigheten, inskrivning och redovisning av värnpliktiga, de värnpliktigas tjänstgöring, skyldighet att göra adressanmälan och lämna uppgifter, påföljder och laga förfall.

De viktigaste tillämpningsföreskrifterna finns i

- kungörelsen (1969:379) om inskrivning och redovisning av värnpliktiga;
- kungörelsen (1969:380) om värnpliktigas tjänstgöring m.m.;
- värnpliktsutbildningsförordningen (1980:1035) och
- uppskovskungörelsen (1973:939).

Förfarandet vid hämtning av värnpliktiga till tjänstgöring regleras i hämtningskungörelsen (1942:840).

Bestämmelser om överlämnande av order eller andra meddelanden från militära myndigheter genom polismyndighetens försorg finns i kungörelsen (1942:841) med vissa föreskrifter angående efterspaning av värnpliktiga m.fl. för överlämnande av order eller andra meddelanden från militära myndigheter.

Bestämmelser om olika förmåner till de värnpliktiga finns förutom i 33 § värnpliktslagen i

- värnpliktsförmånsförordningen (1976:1008)
- förordningen (1981:1145) om tandvård för värnpliktiga m.fl.
- familjebidragsförordningen (1991:1492)
- förordningen (1988:246) om grupplivförsäkring för värnpliktiga m.fl. och
- förordningen (1991:1385) om ekonomisk hjälp till värnpliktiga m.fl.

Varje svensk man är värnpliktig fr.o.m. det kalenderår då han fyller 18 år t.o.m. det år när han fyller 47 år. Vid krig eller omedelbar krigsfara kan värnplikten kvarstå även efter denna tid. Den värnpliktige är skyldig att göra värnpliktsjänstgöring. Han kan emellertid under vissa förutsättningar bli befriad från skyldigheten. Det gäller framför allt om han på grund av sjukdom eller av någon annan orsak har en i sådan grad nedsatt fysisk och psykisk prestationsförmåga att han inte kan fullgöra tjänstgöringen. Förutsättningar för befrielse föreligger också om han genom tjänstgöringen löper en särskild risk att få en sådan nedsättning av prestationsförmågan.

Värnpliktslagen har genom riksdagens beslut år 1992 (prop. 1991/92:101, bet 1991/92:FöU:12, rskr. 1991/92:337, SFS 1992:523) ändrats så att endast de värnpliktiga som behövs för försvarsmaktens krigsorganisation eller fredstida beredskap tas ut till värnpliktsutbildning. De värnpliktiga som inte skall genomgå utbildning placerar uttagningsmyndigheten i en utbildningsreserv. Dessa värnpliktiga får tas ut till värnpliktsutbildning endast om regeringen finner att det behövs med hänsyn till landets försvarsberedskap.

Skyldigheten att fullgöra värnpliktsjänstgöring omfattar värnpliktsutbildning, beredskapsövningar och krigstjänstgöring.

Värnpliktsutbildningen består av grundutbildning och repetitionsutbildning.

Grundutbildningens längd är reglerad i värnpliktslagen genom att det lägsta respektive högsta antalet utbildningsdagar för de olika kategorierna värnpliktiga anges.

Bestämmelser om utbildningstider återfinns för närvarande i 27 § 1 mom. värnpliktslagen. I momentets inledning anges att värnpliktsutbildningen utgörs av grundutbildning och repetitionsutbildning samt att

repetitionsutbildningen kan utgöras av krigsförbandsövningar, särskilda övningar, fackövningar, särskilda fackövningar och mobiliseringsövningar. Återstoden av momentet är uppdelat i tre avdelningar, som benämns A, B och C. Under A behandlas grundutbildningen, under B krigsförbandsövningarna och under C de övriga övningar som kan ingå i repetitionsutbildningen. Därutöver finns i 2 mom. bestämmelser om skyldigheten för värnpliktiga att, om det är nödvändigt för krigsberedskapen, fullgöra särskilda beredskapsövningar samt i 3 mom. bestämmelser om tjänstgöringsskyldigheten vid vissa utomordentliga förhållanden och om beräkning av tjänstgöringstiden i vissa fall.

De nuvarande relativt korta spännvidderna vid angivandet av grundutbildningens längd tillkom efter en ändring år 1976 för att möta kravet enligt 8 kap. 3 § i RF att åligganden för enskilda skall meddelas genom lag. I prop. 1975/76:199 s. 34–35 hänvisade försvarsministern till ett uttalande av justitieministern i propositionen angående grundlagsreformens (prop.1973:90 s. 211) betydelse för kompetensfördelningen mellan riksdag och regering och de farhågor som framkommit under remissbehandlingen om att en alltför långtgående delegering av normgivningsmakten till regeringen kunde bli följden av den föreslagna nya grundlagen.

Mot bakgrund av detta uttalande ansåg försvarsministern i propositionen till 1976 års ändring i värnpliktslagen att de i värnpliktslagen och lagen om vapenfri tjänst angivna utbildningstiderna måste preciseras mera än som var fallet. I värnpliktslagen i dess dåvarande lydelse angavs nämligen grundutbildningstiden i spännvidder som varierade mellan 145 och 34 dagar. Tiden för krigsförbandsövningarna angavs i ett högsta antal tjänstgöringsdagar för samtliga de fem övningar som kunde åläggas värnpliktiga. Enligt försvarsministerns uppfattning borde det vara tillräckligt att liksom dittills ange maximi- och minimitider men göra spelrummen däremellan avsevärt mindre. Den exakta bestämningen av utbildningens längd fick emellertid liksom tidigare ske genom verkställighetsföreskrifter till lagen (prop 1975/76:199 s. 34–35). Genom senare ändringar av värnpliktslagen har spännvidderna åter ökat och uppgår numera som mest till 130 dagar.

Grundutbildningen enligt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen

Bestämmelsen i 27 § 1 mom A värnpliktslagen som alltså behandlar grundutbildningen, är nu uppdelad så att den i tur och ordning beskriver grundutbildningens längd för värnpliktiga som har uttagits för utbildning vid armén, flottan, kustartilleriet och flygvapnet, för vissa särskilda befattningar samt för värnpliktiga som har uttagits till bevaknings- och depåttjänst. I bestämmelsen preciseras grundutbildningens omfattning inom vardera av dessa utbildningar genom att det minsta och högsta antalet dagar som den värnpliktige är skyldig att tjänstgöra anges särskilt för de olika kategorierna värnpliktiga.

Dessa värnpliktskategorier är för värnpliktiga inom armén, flottan, kustartilleriet och flygvapnet följande.

1. menig G,
2. menig F,
3. menig E,
4. menig E i särskilt kvalificerad befattning (armén),
5. menig E i befattning i kustjägarförband (kustartilleriet),
6. gruppbefäl,
7. gruppbefäl i särskild befattning i underhålls- eller underrättelse-tjänst (flygvapnet),
8. plutonsbefäl,
9. plutonsbefäl i särskilt kvalificerad befattning (armén),
10. plutonsbefäl som har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen (flottan) samt
11. kompanibefäl.

De särskilda befattningar som avses i bestämmelsen är följande;

1. apotekare,
2. läkare,
3. tandläkare
4. fältpräst,
5. personalvårdsassistent,
6. tekniker vid armén,
7. systemtekniker vid flygvapnet
8. meteorolog samt
9. tolk och förhørsledare.

Grundutbildningens längd för värnpliktiga i bevaknings- eller depå-tjänst anges särskilt.

Genom denna långt gående uppspaltning av grundutbildningen på olika utbildningar och kategorier uppnås att den i lagen angivna spännvidden mellan det lägsta och det högsta antalet dagar för de olika kategorierna värnpliktiga kan göras förhållandevis snäv. Enligt värnpliktslagen är spännvidden mellan kortaste och längsta utbildningstid 25 dagar för de flesta värnpliktiga. För några befälsutbildningar uppgår den till 35, 40 och 55 dagar. Vid flottan är den emellertid för vissa utbildningar 115 och, som längst, 130 dagar.

I värnpliktsutbildningsförordningen har regeringen föreskrivit det exakta antal dagar som värnpliktiga inom de olika kategorierna och utbildningarna skall fullgöra grundutbildning. Det antalet får frångås av myndigheterna endast under vissa i förordningen särskilt angivna förutsättningar.

För de vapenfria tjänstepliktiga används en något annorlunda lagstiftningsteknik. Enligt 5 § lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall grundutbildning för alla vapenfria tjänstepliktiga vara minst 220 och högst 320 dagar, dvs. fastställas inom en spännvidd om 100 dagar.

Repetitionsutbildningen enligt 27 §1 mom. B och C värnpliktslagen

Repetitionsutbildningen skall omfatta högst fem övningar om vardera högst 30 dagar eller, i vissa befattningar, högst 40 dagar. Den sammanlagda utbildningstiden skall vara minst 355 och högst 380 dagar.

Repetitionsutbildningens omfattning anges i 27 § 1 mom. B. Inledningsvis föreskrivs att det högsta antalet krigsförbandsövningar är fem vid armén och flygvapnet, två vid flottan och fyra vid kustartilleriet. I bestämmelsen anges vidare hur många dagar krigsförbandsövningarna skall omfatta för värnpliktiga i olika befattningar vid armén, marinen och flygvapnet. Befattningarna är följande.

1. menig,
2. särskilt kvalificerad befattning för menig,
3. befattning för menig kategori E i kustjägarförband,
4. gruppbefäl,
5. särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl samt
6. plutons- eller kompanibefäl.

Det högsta antalet dagar som en krigsförbandsövning får omfatta för dessa olika kategorier varierar mellan 15 dagar för menig vid marinen och flygvapnet och 32 dagar för plutons- och kompanibefäl vid armén och marinen.

Enligt 27 § 1 mom. B värnpliktslagen kan tiden för krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta ytterligare två dagar därutöver för en värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller i motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare. Inom armén får krigsförbandsövningarna delas upp på två delövningar om sammanlagt högst 23 dagar för meniga och gruppbefäl och högst 30 dagar för plutons- och kompanibefäl. Tiden för en krigsförbandsövning får vidare tas i anspråk för en fackövning.

I 27 § 1 mom. C värnpliktslagen regleras skyldigheten att fullgöra repetitionsutbildning som särskilda övningar. Särskilda övningar får åläggas värnpliktiga i befattning för plutons- eller kompanibefäl samt värnpliktiga i särskilt kvalificerade befattningar för meniga eller gruppbefäl. En sådan övning skall omfatta högst elva dagar vid armén och marinen samt högst fyra dagar vid flygvapnet. Varje värnpliktig får åläggas högst fem särskilda övningar. Inom flygvapnet får med den värnpliktiges medgivande en särskild övning uppdelas i två delövningar.

Mobiliseringsövningar får åläggas dels värnpliktiga som vid förband skall fullgöra en uppgift som är av särskild betydelse för genomförandet av förbandets mobilisering och dels värnpliktiga som är krigsplacerade vid förband vars mobilisering är avsedd att kunna genomföras på avsevärt kortare tid än som gäller för huvuddelen av försvarsmaktens förband. En värnpliktig är skyldig att fullgöra högst fem mobiliseringsövningar om sammanlagt högst åtta dagar. Särskild fackövning får åläggas värnpliktiga inom ramen för den tjänstgöringsskyldighet som är avsatt för särskilda övningar.

Skyldigheten att göra beredskapsövningar gäller för varje värnpliktig under sammanlagt 180 dagar utöver grundutbildning och repetitionsutbildning – om regeringen anser att det är nödvändigt med hänsyn till försvarsberedskapen. Under höjd beredskap får regeringen kalla in samtliga värnpliktiga eller en del av dem för krigstjänstgöring.

Det finns möjligheter att få anstånd med utbildning eller annan tjänstgöring. Den som avbryter tjänstgöring kan under vissa förutsättningar få tillgodoräkna sig den tid under vilken han redan har tjänstgjort.

Värnpliktiga som har fullgjort sin grundutbildning kan genom uppskov undantas från skyldigheten att tjänstgöra under höjd beredskap, om det "oundgängligen behövs för att tillgodose behovet av personal inom andra delar av totalförsvaret än försvarsmakten". Ett sådant undantag kan meddelas som uppskov eller som kollektiv yrkesledighet inom vissa yrkesområden.

Den värnpliktige som inte blir befriad från skyldigheten att tjänstgöra skall skrivas in. Det sker av en inskrivningsnämnd vid en inskrivningsförrättning. Nämnden skall vid förrättningen även besluta om uttagning av den värnpliktige för utbildning och avgöra om han skall höra till ett militärområde, flottan eller kustartilleriet.

Ett beslut om uttagning till utbildning skall avse

- den typ av krigsbefattning som den värnpliktige skall utbildas till,
- de förband eller skolor där den värnpliktige huvudsakligen skall fullgöra sin grundutbildning,
- grundutbildningens längd och
- året och månaden för planerad inryckning till grundutbildning.

Värnpliktsverket är den centrala förvaltningsmyndigheten för inskrivning och redovisning av personalen inom det militära försvaret. Inom Värnpliktsverket finns också sex värnpliktskontor med geografiskt sett olika verksamhetsområden. Varje område har en inskrivningsnämnd.

En värnpliktig är skyldig att efter kallelse inställa sig vid ett värnpliktskontor för att närvara vid en inskrivningsförrättning. Han skall vid förrättningen genomgå en inskrivningsprövning. Den omfattar medicinska och psykologiska undersökningar, som skall ge underlag för en bedömning av hans hälsotillstånd och fysiska och psykiska kvalifikationer. Undersökningarna syftar vidare till att bedöma hans lämplighet för olika befattningar eller grupper av befattningar.

Efter undersökningarna – som i allmänhet pågår under två dagar – träffar den värnpliktige en mönstringsförrättare. Denne jämför resultaten från undersökningarna med uppgifterna om det utbildningsbehov som skall tillgodoses. Den värnpliktige får därefter ett skriftligt besked om en preliminär uttagning. Av beskedet framgår var han skall fullgöra sin grundutbildning och tiden för inryckningen. Om han inte är nöjd med uttagningen kan han inom en viss tid anmäla detta till inskrivningsnämnden, som mer ingående behandlar hans fall.

5.3 Vapenfri tjänst

För de värnpliktiga, som på grund av sin personliga övertygelse rörande bruk av vapen mot annan, inte kan fullgöra värnpliktsjänstgöring, erbjuder lagen om vapenfri tjänst en möjlighet att fullgöra värnplikten såsom vapenfri tjänstepliktig. Bestämmelserna har sin grund i samhällets respekt för individens åsiktsfrihet.

Enligt bestämmelserna skall den vapenfrie fullgöra tjänstgöring i verksamhet som är betydelsefull för samhället under beredskap och krig.

Tjänst vid försvarsmakten skall i princip inte förekomma. Det kan emellertid ske om den vapenfrie medger det. Enligt lagen får han i så fall inte övas i bruk av vapen eller åläggas att bära vapen eller ammunition.

Den värnpliktige kan tidigast vid inskrivningen söka vapenfri tjänst. Därefter kan ansökan om vapenfri tjänst göras när som helst under värnpliktstiden, från 18 till 47 års ålder. Den som har befriats från skyldigheten att göra värnplikt kan inte heller göra vapenfri tjänst.

Prövningen av om den värnpliktige skall få vapenfri tjänst förenklades väsentligt den 1 juli 1991. Den prövning som numera sker lägger ett större ansvar på den enskilde. Den som söker vapenfri tjänst inom sex månader efter inskrivningen skall försäkra att han har en allvarlig personlig övertygelse mot att använda vapen mot annan. Ansökan skall bifallas utan ytterligare utredning, om det inte finns särskilda skäl att närmare pröva sökandens inställning till bruk av vapen.

Den som söker senare än sex månader efter inskrivningen skall lämna både en försäkran och en kortfattad skriftlig redogörelse där han berättar om sin inställning till att använda vapen mot annan. Även detta prövningsförfarande är betydligt enklare än det som tidigare gällde.

En ansökan får inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att lämna muntliga uppgifter i ärendet.

Den vapenfria tjänstgöringen omfattar grundutbildning och repetitionsutbildning. Den sammanlagda utbildningstiden skall vara minst 355 och högst 380 dagar. Grundutbildningen skall omfatta minst 220 och som mest 320 dagar.

Vapenfristyrelsen prövar ärenden om tillstånd till vapenfri tjänst. Myndigheten svarar också för uttagning, inkallelse, utbildning och krigsplacering av de vapenfria tjänstepliktiga. Vapenfristyrelsens beslut om tillstånd till vapenfri tjänst och om uttagning och tjänstgöring får överklagas hos Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd vars beslut inte får överklagas.

Den vapenfria utbildningen äger rum hos statliga myndigheter, kommuner och landsting eller hos bolag, föreningar och stiftelser som regeringen bestämmer. För närvarande har Svenska Röda Korset, Sveriges Civilförsvarsförbund och Sveriges Kristna Ungdomsråd tillstånd att ordna vapenfriutbildning. Regeringen har också beslutat att vapenfri tjänst får ske hos sådana aktiebolag med uppgifter inom totalförsvaret där staten har aktiemajoriteten. Vapenfristyrelsen beslutar i samråd med Arbetsmarknadsstyrelsen vilka myndigheter som skall få bedriva vapenfriutbildning. Statliga myndigheter är skyldiga att inom sina verksamhetsområden anordna vapenfri tjänst enligt Vapenfristyrelsens bestämmande.

De vapenfria tjänstepliktigas lydnadsplikt regleras i lagen om vapenfri tjänst. Genom en hänvisning i den lagen till värnpliktslagen omfattas också de värnpliktiga av samma förmåner som övriga värnpliktiga.

Kvinnor som vill få anställning som yrkesofficerare måste genomgå militär grundutbildning.

Till utbildningen får endast antas kvinnor som är svenska medborgare, under antagningsåret fyller lägst 18 och högst 24 år och som kan bedömas ha förutsättningar att tillgodogöra sig officersutbildning.

Innan en kvinna antas skall hon hos Värnpliktsverket genomgå en särskild antagningsprövning, som motsvarar den som de värnpliktiga genomgår. På grundval av resultatet från prövningen föreslår Värnpliktsverket vilka som bör antas till utbildningen. Beslut fattas av försvarsgrenschefer eller den myndighet som han utser.

Utbildningen skall i längd och innehåll motsvara den grundutbildning som en jämförbar kategori värnpliktiga fullgör enligt värnpliktslagen och bör genomföras gemensamt med motsvarande utbildning för de värnpliktiga.

5.5 Allmän tjänsteplikt m.m.

Staten måste i allvariga lägen fördela arbetskraften med hänsyn till totalförsvarets krav. Allmän tjänsteplikt och arbetsförmedlingstvång skall tillgodose behovet av en snabb och planerad inriktning av samhällslivet i krig eller vid krigsfara. Genom den allmänna tjänstepliktslagen, som är en fullmaktslag, ges staten denna möjlighet. Bestämmelserna gäller i krig. Vid höjd beredskap av annat skäl kan regeringen besluta att de skall tillämpas. Regeringens beslut kan gälla alla eller en del av bestämmelserna i lagen. Förordnande enligt lagen får ske för att tillgodose det behov av arbetskraft som har synnerligen stor betydelse för totalförsvaret.

Med stöd av lagen får regeringen vid höjd beredskap i den omfattning som behövs förordna om arbetsförmedlingstvång. Regeringen beslutar för varje särskild arbetsplats om arbetsförmedlingstvånget. Det skall framgå av beslutet hur många arbetstagare som arbetsgivaren behöver anställa. Så länge behovet inte är fyllt får arbetsförmedlingen inte anvisa lämpliga arbetssökande andra arbeten eller medge att de tar sådana arbeten. Detta innebär att en arbetsgivare inte får anställa andra arbetstagare än dem som arbetsförmedlingen anvisar. Syftet är att ge företräde åt ett visst behov av arbetskraft. Arbetsförmedlingen blir skyldig att hänvisa personer som söker arbete till dessa arbetsplatser.

Kravet på arbetsförmedlingstvång tillämpas inte om det gäller en tillfällig anställning eller om arbetstagaren är under 16 eller över 70 år. Undantag gäller också om parterna är nära släktingar.

Ingen kan genom bestämmelsen om arbetsförmedling tvingas att ta ett visst arbete. Den som söker har möjligheter att vägra. Det finns emellertid också genom bestämmelsen om tjänsteplikt en skyldighet att utföra ett arbete. En av bestämmelserna i allmänna tjänstepliktslagen föreskriver nämligen att en arbetstagare som är mellan 16 och 70 år inte utan särskilt medgivande får lämna sin anställning eller på annat sätt

lägga ned sitt arbete. Detta kallas i allmänna tjänstepliktslagen för tjänsteförlängning. Prop. 1994/95:6

Var och en som är mellan 16 och 70 år kan vidare åläggas att anta och utföra sådant arbete som hans kroppskrafter och hälsa tillåter. Skyldigheten kallas i lagen för allmän tjänsteplikt. Plikten gäller inte vapentjänst inom det militära försvaret men däremot uppgifter som de civilanställda utför inom försvarsmakten.

Arbetsförmedlingstvånget och tjänsteplikten gäller alla som bor eller stadigvarande vistas i landet.

Den som till följd av värnplikt eller civilförsvarsplikt tjänstgör inom det militära eller civila försvaret är undantagen från tjänsteplikt enligt lagen. Detta gäller också vapenfria tjänstepliktiga.

Statligt anställda får åläggas tjänsteplikt i den omfattning som regeringen bestämmer. En föreskrift om att en arbetstagare hos staten under krig inte utan tillstånd får lämna sin anställning finns i lagen om offentlig anställning. Regeringen får också besluta att bestämmelsen skall gälla vid höjd beredskap av annat slag. Bestämmelsen kommer fr.o.m. den 1 juli 1994 att föras över till den arbetsrättsliga beredskapslagen.

5.6 Civilförsvarsplikt m.m.

Bestämmelserna om civilförsvarsplikten finns i de författningar som reglerar civilförsvarsverksamheten.

De som tas ut med civilförsvarsplikt kan bli skyldiga att tjänstgöra på befattningar även i annan verksamhet inom totalförsvaret. Det förutsätter att regeringen utfärdar tillämpningsföreskrifter till lagen om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret av det slag som har skett för beredskapspolisen och hälso- och sjukvården. Dessa regler finns i förordningen (1989:457) om uttagning av civilförsvarspliktiga till särskilda civila sjukvårdsenheter och i förordningen (1986:616) om beredskapspolisen. Skyldighet att utföra egentliga stridsuppgifter har emellertid bara de civilförsvarspliktiga som har tagits ut till ordnings- eller bevakningsuppgifter. Om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen, får den civilförsvarspliktige inte åläggas sådan tjänstgöring, om det kan antas att bruk av vapen är så oförenligt med hans personliga övertygelse att han inte kommer att fullgöra tjänstgöringen.

Särskilda bestämmelser om utbildning och övning finns i förordningen (1977:577) om grundutbildning och övning inom civilförsvaret.

Bestämmelser om förmåner till de civilförsvarspliktiga finns i 12 § 5 mom. civilförsvarslagen och i förordningen (1976:1011) om förmåner till civilförsvarspliktiga.

Civilförsvarspersonalens folkrättsliga ställning är reglerad i totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12).

Svenska medborgare bosatta i Sverige är skyldiga att tjänstgöra inom civilförsvarsorganisationen i den utsträckning som deras kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter. Plikten gäller från det år de fyller 16 t.o.m. det år de blir 65 år.

Även utländska medborgare som bor i Sverige kan – i den utsträckning som det är lämpligt – bli skyldiga att göra civilförsvarstjänst. Regeringen har bestämt att utlänningar som är bosatta i Sverige får åläggas att tjänstgöra vid verkskydd för anläggningar eller byggnader där de har sin huvudsakliga sysselsättning och inom hemskyddsorganisationen.

Verkskyddet finns reglerat både i civilförsvarslagen, civilförsvarskungörelsen och i kungörelserna (1969:361 och 362) om civilförsvar vid verksanläggning respektive militäranläggning. Verkskyddet har till uppgift att i krig rädda personalen vid en viss anläggning. Personalen i verkskyddet rekryteras bland personalen vid anläggningen. Verkskyddet organiseras vid anläggningar som har stor betydelse för totalförsvaret, om anläggningen kan antas bli särskilt utsatt vid stridshandlingar. Syftet med verkskyddet är att skapa bättre förutsättningar för att kunna hålla viktiga anläggningar i gång genom en särskild räddningsorganisation – verkskyddet – som snabbt kan sättas in och som har god kännedom om förhållandena vid anläggningen. Genom att utsätta anläggningar på detta sätt får en egen räddningsstyrka avlastas den kommunala räddningstjänsten. Verkskyddets uppgifter betecknas i civilförsvarslagen som civilförsvarsuppgifter.

Genom 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102, bil. 2) fastställdes att en hemskyddsorganisation skulle inrättas. Organisationens viktigaste uppgifter är att under höjd beredskap fungera som en länk mellan invånarna och kommunens ledning främst beträffande civilförsvarsverksamheten men även vad gäller annan kommunal verksamhet. Hemskyddet skall byggas upp i hela landet och utgå från indelningen av landet i kommuner. Varje kommun indelas i hemskyddsområden som omfattar 500–2000 invånare. Varje hemskyddsområde indelas i delområden som omfattar ett kvarter eller motsvarande 50–200 invånare. Varje hemskyddsområde leds av en hemskyddsgrupp om tre personer. Dessa rekryteras bland civilförsvarspliktiga och skrivs in, utbildas och övas i fredstid. För verksamheten inom ett delområde svarar ett hemskyddsombud. Hemskyddsombuden, som lyder under hemskyddsgruppen, skall i fredstid rekryteras på frivillig väg och ges erforderlig utbildning. Hemskyddsorganisationen är inte författningsreglerad.

En man kan samtidigt vara både civilförsvarspliktig och värnpliktig. Han kan också vara skyldig att fullgöra annan tjänstgöring inom det militära försvaret. Ingen får emellertid åläggas att tjänstgöra inom civilförsvarsorganisationen, om han därigenom hindras att göra värnplikt, tjänstgöra som hemvärnsman eller fullgöra annan tjänstgöringsskyldighet inom det militära försvaret. Den som är skyldig att göra vapenfri tjänst får inte heller åläggas att tjänstgöra inom civilförsvarsorganisationen om han därigenom hindras att fullgöra den vapenfria tjänsten.

De civilförsvarspliktiga är under höjd beredskap skyldiga att tjänstgöra och delta i utbildning och övning i den omfattning som verksamheten fordrar. När det inte råder höjd beredskap får regeringen besluta att civilförsvarsplikt skall fullgöras, om det är nödvändigt för försvarsberedskapen. Tjänstgöringstiden får i dessa fall uppgå till högst 180 dagar

för värnpliktiga som är inskrivna i civilförsvarsorganisationen och till högst 30 dagar för andra civilförsvarspliktiga.

Under andra förhållanden behöver de civilförsvarspliktiga inte tjänstgöra annat än vid utbildning och övning. Grundutbildningstiden skall vara högst trettio dagar för befattningar i civilförsvarsorganisationen eller, när det gäller högre befälsbefattningar eller andra specialbefattningar, högst sextio dagar.

En civilförsvarspliktig är vidare skyldig att delta i övningar under högst tio dagar per fyraårsperiod.

Den personal som under höjd beredskap är skyldig att tjänstgöra i civilförsvarsverksamheten skall i förväg tas ut till organisationen. Uttagningen bör omfatta personer som på grund av sina uppgifter hos kommunen eller av annan särskild orsak i första hand bör ingå i organisationen. Enligt bestämmelserna är det lämpligt att därutöver välja personer som frivilligt har anmält sig till tjänstgöring.

Uttagning till verkskydden skall ske bland anställda som har sin huvudsakliga sysselsättning i den anläggning eller byggnad som verkskyddet har inrättats för. Om det finns särskilda skäl, kan även andra komma i fråga.

Regeringen bestämmer hur många civilförsvarspliktiga som får vara krigsplacerade i civilförsvarsorganisationen när höjd beredskap inte råder.

Länsstyrelsen upprättar en förteckning över dem som bör tas ut till civilförsvarsorganisationen (utom verkskydden). Detta sker efter samråd med länsarbetsnämnden, kommunerna och andra som har personkännedom och kan ge upplysningar av betydelse för personurvalet. Länsstyrelsen tar därefter ut den personal som ska ingå i civilförsvarsorganisationen. Länsstyrelsens beslut kan överklagas. Räddningsverket får utfärda tillämpningsföreskrifter för uttagningen.

Uttagningen av personal med civilförsvarsplikt sker i stor utsträckning bland värnpliktiga som får uppskov från militär tjänstgöring, bland dem som vid 47 års ålder lämnar det militära försvaret och bland dem som före 47 års ålder inte längre behövs inom försvarsmaktens krigsorganisation och som de militära myndigheterna därför överlämnar till Arbetsmarknadsstyrelsen för placering inom det civila försvaret.

5.7 Tjänsteplikt vid räddningsinsatser i fred och krig

Möjligheterna att för räddningstjänst ta ut enskilda med tjänsteplikt regleras i räddningstjänstlagen (1986:1102). Avsikten är bl.a. att räddningstjänsten med räddningstjänstlagens bestämmelse om tjänsteplikt skall kunna mobilisera personal inom civilförsvarsorganisationen som förstärkning vid stora räddningsinsatser i fred. Räddningstjänstlagens bestämmelser om tjänsteplikt tillämpas i både fred och krig. Räddningstjänstlagen ger räddningsledaren befogenhet att för alla slag av insatser inom statlig och kommunal räddningstjänst ta ut personer med tjänsteplikt för att förstärka räddningstjänsten. Om personalen måste tas ut

med tvång, sker det med stöd av bestämmelsen om tjänsteplikt i räddningstjänstlagen.

Prop. 1994/95:6

Räddningstjänstlagen föreskriver att var och en som är mellan 18 och 65 år, om det behövs, är skyldig att medverka i räddningstjänst. Skyldigheten gäller den som har kunskaper, hälsa och kroppskrafter för att kunna delta.

5.8 Tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.

Personal som i fred är eller har varit verksam inom hälso- och sjukvården eller veterinärverksamheten har tjänsteplikt när landet är i krig. Detsamma gäller, om regeringen föreskriver det, när landet är i krigsfara eller när det råder utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i. Bestämmelserna avser vidare personal med tillsynsuppgifter inom miljö och hälsoskyddet. Tjänsteplikten gäller alla mellan 16 och 70 år som är bosatta eller stadigvarande vistas i landet. Undantagna är värnpliktiga som tjänstgör inom det militära försvaret eller personer som har vapenfri tjänst. Den som omfattas av tjänsteplikten är skyldig att under högst 60 dagar medverka i utbildning och övning för tjänstgöringen under höjd beredskap. En förutsättning för såväl tjänsteplikt som skyldigheten att delta i utbildning är att kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter att personen i fråga deltar i verksamheten.

Socialstyrelsen är ansvarig för funktionen hälso- och sjukvård och skall se till att verksamheten får den personal som behövs. Socialstyrelsen har bl.a. till uppgift att registrera och inkalla den tjänstepliktiga personalen samt att krigsplacera den personal som skall tjänstgöra inom den civila hälso- och sjukvården och miljö- och hälsoskyddet. Socialstyrelsen får överlåta vissa uppgifter på en annan statlig myndighet eller ett landsting. Länsstyrelsen kan också efter beslut av Socialstyrelsen inkalla personal som skall tjänstgöra inom miljö- och hälsoskyddet.

De personer som tas ut med stöd av lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal m.m. för att tjänstgöra inom det militära försvaret krigsplaceras och inkallas enligt de bestämmelser som gäller för försvarsmakten. Jordbruksverket och Livsmedelsverket leder under regeringen den veterinärverksamhet som äger rum under höjd beredskap. På högre regional nivå har civilbefälhavaren till uppgift att samordna verksamheten. Han skall bl.a. se till att resurserna är lämpligt fördelade mellan länen. Tyngdpunkten i ledningen av den civila veterinärverksamheten ligger emellertid hos länsstyrelsen.

5.9 Tjänsteplikt för polispersonal och beredskapspolismän

Den i fred anställda polispersonalen är skyldig att i krig delta i rikets försvar. Civilförsvarspliktiga kan, såsom tidigare nämnts, åläggas att under höjd beredskap tjänstgöra inom bl.a. polisen. När riket är i krig

skall även en civilförsvarspliktig polis enligt brottsbalken anses som krigsman. En polis som på grund av sjukdom, svag hälsa eller annan särskild omständighet inte kan eller bör delta i stridshandlingar kan befrias från skyldigheten att tjänstgöra i krig. Samma sak gäller deltidsoanställda poliser och polispersonal "som inte är fullt sysselsatta i tjänsten". Kvinnor i polisverksamheten – och tjänstemän som varaktigt tjänstgör i särskild polisverksamhet för hindrande och upptäckande av spioneri m.m. – får tas i anspråk för rikets försvar bara om krigshandlingarna gör det "oundgängligen erforderligt".

Civilförsvarspliktiga kan enligt förordningen om beredskapspolisen i den utsträckning som behövs tas ut för att under höjd beredskap tjänstgöra som beredskapspoliser inom polisverksamheten. Regeringen har möjlighet att med avsteg från bestämmelserna i förordningen besluta att civilförsvarspliktiga skall tjänstgöra som beredskapspoliser redan när försvarsberedskap råder.

Beredskapspolisens uppgift är att delta i sådan polisverksamhet som har anknytning till befolkningsskydd och räddningstjänst.

Länsstyrelsen beslutar om undantag från tjänsteplikten för den polispersonal som av olika skäl bör befrias. Länsstyrelsen tar vidare ut de beredskapspolismän som skall kunna tjänstgöra vid polismyndigheterna i länet. Uttagningen skall ske i den omfattning och med den organisation som regeringen bestämmer. Polischefen i ett distrikt får besluta om att tillfälligt förstärka ett närliggande distrikt med polispersonal från det egna distriktet för att polispersonalen där skall kunna ingripa mot fientliga trupper. Civilbefälhavaren skall ägna särskild uppmärksamhet åt polisverksamheten.

Regeringens bedömning: Regeringen bedömer att behovet av pliktpersonal inom Försvarsmakten innebär att ca 30 - 34 000 personer måste utbildas årligen. För det civila försvaret bedöms behovet av längre utbildning av pliktpersonal vara minst av den omfattning som den nuvarande utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga. Utbildningen behöver dock inte bli lika lång som den som nu gäller inom den vapenfria tjänsten.

Pliktutredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning såvitt avser behovet för det militära försvaret. I fråga om behovet av pliktpersonal för det civila försvaret anser Pliktutredningen detta vara betydligt större än vad regeringen bedömer det vara.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har anfört någon avvikande mening från Pliktutredningens bedömning av behovet för det militära försvaret. I fråga om det civila försvaret har remissinstanserna inte haft några invändningar av principiell natur mot Pliktutredningens bedömning. Flera remissinstanser har dock anfört avvikande mening mot det av Pliktutredningen angivna behovet av pliktpersonal i såväl ökande som minskande riktning.

Skälen för regeringens bedömning: I fråga om personalbehovet inom försvarsmakten angav Överbefälhavaren inför 1992 års totalförsvarsbeslut i programplanen för perioden 1992 - 1997 och i ett kompletterande underlag till denna att det kommande utbildningsbehovet under försvarsbeslutsperioden för försvarsmaktens krigsorganisation kommer att uppgå till 35 - 38 000 personer årligen. Enligt Överbefälhavarens bedömning skulle det kommande behovet understiga den årliga krigsdugliga värnpliktskullen. Regeringen gjorde då samma bedömning som Överbefälhavaren. Riksdagen beslutade genom en ändring i värnpliktslagen, som trädde i kraft den 1 juli 1992, att endast de värnpliktiga som behövs för krigsorganisationen och den fredstida beredskapen skulle utbildas. Övriga värnpliktiga skulle placeras i en utbildningsreserv.

Pliktutredningen har gjort vissa bedömningar om det framtida behovet av pliktpersonal inom försvarsmakten. Regeringen har i allt väsentligt samma uppfattning om behovet som Pliktutredningen. Det innebär bl.a. att, genom de senare årens stora förändringar i försvarsmaktens struktur och storlek, utbildningen av värnpliktiga har minskat. Vid en bedömning av behovet av pliktpersonal måste man för övrigt också ta hänsyn till i vilken takt förbanden i krigsorganisationen skall omsättas. Behovet av pliktpersonal - vilket också gäller personal inom det civila försvaret - måste också avvägas mot hur många som är anställda i befattningar som har direkt betydelse för totalförsvaret och i vilken utsträckning personalbehovet kan täckas med frivilliga.

Regeringen fastställer årligen på förslag av Värnpliktsverket efter hörande av försvarsgrenscheferna riktlinjer för fördelning av värnpliktiga för de tre närmaste inskrivningsåren. Enligt beslut i december 1993 har regeringen fastställt riktlinjer för åren 1994 - 1996. Enligt regeringens bedömning är behovet årligen av pliktiga i Försvarsmakten 34 270, fördelade på 25 300 inom armén, 2 870 inom marinen och 4 100 inom flygvapnet. I dessa siffror har då lagts en inkallelsereserv om ca 10 procent. Det verkliga behovet utgörs således av ca 31 000 årligen. Det innebär också att ca 6 - 8 000 värnpliktiga varje år placeras i utbildningsreserven. Regeringen avser för övrigt att ompröva behovet årligen i samband med budgetprocessen.

I fråga om behovet av pliktpersonal inom det civila försvaret anser regeringen det vara mera svårbedömt. Det civila försvaret är nämligen inte någon organisation utan består i princip av all icke-militär verksamhet i samhället. Som nämnades tidigare är behovet av pliktpersonal beroende av hur långt personalförsörjningen kan säkerställas genom anställda och frivilliga. Många anställda hos företag och myndigheter kommer under beredskap och krig att lämna sina vanliga arbeten för att tjänstgöra exempelvis med plikt inom försvarsmakten. Genom att flytta anställda från krympande till växande områden, genom att nyanställa personal och genom att utöka arbetstiden kan man emellertid enligt regeringens bedömning räkna med att myndigheterna och företagen under höjd beredskap kan lösa sina uppgifter. Det är också så att många av nyckelpersonerna hos myndigheterna och företagen inte tas i anspråk för militärtjänstgöring eller annan pliktjänstgöring i krig.

Man bör dock inte vara främmande för att behovet av personal inom vissa funktioner kommer att öka i sådan utsträckning att det kommer att vara otillräckligt med de anställda i fred, nyanställningar, omfördelningar och frivilliga. Inte heller genom att underlåta att ta anställda inom dessa funktioner i anspråk för plikttjänstgöring inom andra områden kan behovet täckas. Man kan heller inte räkna med att genom användning av en allmän tjänsteplikt täcka detta personalbehov.

Pliktutredningen har pekat på vissa funktioner eller delfunktioner inom vilka ett behov av pliktpersonal är särskilt stort, exempelvis befolkningsskydd och räddningstjänst samt hälso- och sjukvård. Men även andra funktioner omnämns.

Regeringen delar Pliktutredningens uppfattning i princip att det inom vissa funktioner måste tillföras pliktpersonal för att myndigheterna m.fl. skall klara sina viktiga uppgifter under höjd beredskap. Det finns också, som Pliktutredningen påpekat, ett starkt behov av att föryngra delar av krigsorganisationen inom det civila försvaret. Däremot kan regeringen inte nu ställa sig bakom det antal tjänstepliktiga som Pliktutredningen angett. Pliktutredningen anser bl.a. att det totala behovet av pliktpersonal inom det civila försvaret uppgår till ca 250 000 personer, varav ca 8 500 behöver utbildas årligen i fred. När en behovs bedömning görs kan man inte underlåta att också se till vilket ekonomiskt utrymme som finns för att kunna ge pliktpersonalen en ändamålsenlig utbildning. Regeringens bedömning är att Pliktutredningen ansett behovet av pliktpersonal vara alltför stort.

Man bör också i det här sammanhanget bedöma behovet av utbildning och utbildningstidens längd. Behovet av pliktpersonal – exempelvis inom det som nu benämns civilförsvaret och som endast kräver en mycket kort utbildning eller ingen utbildning alls – kan alltså vara ganska stort. Behovet av pliktpersonal som bör genomgå en längre utbildning – två till åtta månader – har, enligt regeringens mening, Pliktutredningen bedömt vara alltför stort. Det finns dock inte anledning att i detta sammanhang göra en bedömning av det exakta behovet av pliktpersonal inom det civila försvaret.

Regeringen vill dock särskilt peka på den personalförsörjning inom det civila försvaret som i dag tillgodoses genom den vapenfria tjänsten och där längre utbildning för krigsplacering inom den civila delen av totalförsvaret finns. I dag utbildas årligen ca 1 500 värnpliktiga, som fått tillstånd till vapenfri tjänst, inom flera funktioner inom det civila försvaret. Grundutbildningstiden varierar mellan 220 och 310 dagar. Utbildningen syftar till krigsplacering som bl.a. räddningsman, flygplatsbrandman, ambulanssjukvårdare och reparatör. Det kommer fortfarande att finnas ett behov av längre utbildning inom det civila försvaret. Vi bedömer att detta behov finns inom bl.a. funktionerna befolkningsskydd och räddningstjänst, hälso- och sjukvård, transporter och energiförsörjning. Bl.a. Statens räddningsverk, Luftfartsverket och vissa affärsverk bör kunna användas som utbildningsanordnare. Omfattningen av verksamheten blir beroende av de behovsbedömningar som de bemanningsansvariga organisationerna fortlöpande gör. Vår bedömning nu är också att verksamheten med lång utbildning av pliktpersonal kommer att ha minst den omfattning som den nuvarande utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga. Även inom andra områden, där vapenfria nu tjänstgör, kan behov av pliktpersonal finnas. Som Pliktutredningen har framhållit bör dock utbildningarnas längd kunna variera i större utsträckning än vad som för närvarande gäller för den vapenfria tjänsten.

Vidare kan det finnas skäl att pröva behovet av pliktpersonal inom helt nya områden. Kulturinstitutioner är ett sådant område som har nämnts av riksdagen (bet. 1991/92:Fiu30, rskr. 1991/92:350). De institutioner som har hand om landets konstskatter kan enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring bli tvungna att vid krig eller krigsfara föra undan samlingarna för att på så sätt skydda dem. I den mån man inte har personella och andra resurser för dessa uppgifter, är regeringen inte främmande för tanken att i framtiden låta pliktpersonal biträda med uppgifter på området. Hur omfattande dessa krigsuppgifter är och vilken utbildning som krävs för dessa är det nu för tidigt att säga något om. Det får närmast ankomma bl.a. på berörda konstmuseer att ta initiativ till sakens fortsatta beredning.

Sammanfattningsvis vill regeringen anföra följande om behovet av pliktpersonal i det civila försvaret.

Ansvar och uppgifter inom det civila försvaret är fördelat mellan statliga myndigheter, kommuner, företag, organisationer m.fl. Den som har en sådan uppgift skall förbereda sig i fred, bl.a. genom att bygga upp och vidmakthålla en krigsorganisation.

Uppgifterna vid beredskap och i krig skall vara styrande för dimensioneringen av krigsorganisationen. Den som är ansvarig för en krigsorganisation har att fortlöpande avväga behovet av personal mot den uppgift som organisationen har, de mål som ställts upp och tillgängliga medel. Man bedömer också i vilken utsträckning bemanningen skall göras med anställd personal, frivilliga eller pliktpersonal.

Antalet pliktiga som kommer att tas ut till det civila försvaret blir således beroende av dessa avvägningar. Uttagningen av personal skall i första hand baseras på den enskildes utbildning och civila yrkeserfarenheter. För vissa befattningar kommer det att finnas ett behov av kompletterande utbildningar för uppgiften vid beredskap och i krig.

7.1 En totalförsvarspikt

Regeringens förslag: Totalförsvarets behov av personal bör även fortsättningsvis till stor del tillgodoses genom i lag föreskriven tjänstgöringsskyldighet. En för totalförsvaret gemensam tjänstgöringsskyldighet – som möjliggör en samlad användning av de personalresurser som står till förfogande – skapas. Denna tjänstgöringsskyldighet benämns totalförsvarspikt. Bestämmelserna om totalförsvarspikten samlas i en enda lag, bl.a. för att öka överblickbarheten i regelsystemet och för att underlätta samordningen av personalförsörjningen mellan det civila och det militära försvaret.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna är positiva till en totalförsvarspikt och till att bestämmelserna härom samlas i en lag. *Försvarsmaktens organisationsmyndighet* – den myndighet som bildats med anledning av att den nya myndigheten Försvarsmakten inrättas den 1 juli 1994 – har lämnat ett gemensamt yttrande för Överbefälhavaren, Chefen för armén, Chefen för marinen, Chefen för flygvapnet och Rikshemvärnschefen. Försvarsmaktens organisationsmyndighet biträder således principiellt införandet av en totalförsvarspikt med gemensam uttagning av pliktpersonal till det militära och civila försvaret. *Statens räddningsverk* har tillstyrkt att en totalförsvarspikt införs och anført att det ger möjlighet att skriva in personal till hela totalförsvaret vid ett och samma tillfälle. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har påpekat att Pliktutredningen skapat ett förslag till rationell lösning av rekryteringsfrågorna inom totalförsvaret. En majoritet av remissinstanserna anser också att det ligger ett stort värde i att samla bestämmelserna om totalförsvarspikten i en lag.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått har Sverige en lång tradition av att bl.a. genom pliktbestämmelser tillgodose totalförsvarets behov av personal. Grunden för all på plikt vilande försörjning av personal till totalförsvaret har varit att var och en – inom vissa åldersgränser – efter sin förmåga skall delta i landets försvar. Pliktutredningen har enligt sina direktiv haft att utgå från att en stor del av totalförsvarets personalförsörjningen även i fortsättningen skall tryggas genom pliktbestämmelser. Remissopinionen har med något undantag (Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen) varit positiv till ett fortsatt pliktssystem. Enligt de mål för det svenska totalförsvaret som statsmakterna har lagt fast (se t.ex. prop. 1986/87:95, bet. 1986/87:FöU11, rskr.1986/87:310) skall totalförsvaret vara så uppbyggt och organiserat att det är en hela folkets angelägenhet. Regeringen anser att detta mål uppnås bäst genom ett på plikt baserat personalförsörjningssystem. Ett

sådant system måste emellertid vara uppbyggt så att det tillåter ett rationellt utnyttjande av de personella resurserna för att därigenom uppnå en bra totalförsvareffekt.

Behovet av personal inom såväl det militära som det civila försvaret i det krigsomställda samhället ställer krav på planering och förutseende. Ett stort antal människor kommer att behöva kallas in dels för att tjänstgöra i det krigsorganiserade militära försvaret, dels för att upprätthålla funktioner inom det civila försvaret. Ett samlat användande av de personalresurser som står till buds för det militära och civila försvaret kan medföra konkurrens om nyckelpersoner. Om uttagning och inskrivning av personal kan ske redan i fredstid, med beaktande av motstående intressen, skapas ett rationellare system för personalförsörjningen. Förutsättningarna för relevant utbildning och möjligheter för de berörda att förbereda sig för sina uppgifter i krig ökar också.

De centrala bestämmelserna om plikttjänstgöring bör därför i så stor utsträckning som möjligt integreras i ett system. Därigenom skapas en större flexibilitet och en önskvärd samordning av personalförsörjningen mellan olika verksamheter underlättas. Regeringen delar därför utredningarnas uppfattning att en gemensam tjänstgöringsskyldighet för totalförsvaret – en totalförsvarsplikt – bör införas och att bestämmelserna om denna plikt bör samlas i en lag.

Övergången till en totalförsvarsplikt har stor principiell betydelse. Den innebär att totalförsvaret ses som en helhet, där olika behov vägs mot varandra och där de tillgängliga personalresurserna fördelas på ett rationellt sätt. Krig och beredskap innebär alltid mycket stora påfrestningar. Genom att utnyttja hela befolkningens kunskap och kompetens inom alla för totalförsvaret viktiga områden ges bästa möjliga förutsättningar att värna landet. En sammanhållen totalförsvarsplikt bör således ses som ett instrument för att tillgodose totalförsvarets personalbehov.

Regeringens förslag: Totalförsvarsplikten skall innebära en skyldighet för varje svensk medborgare och för den utländske medborgare som är bosatt i Sverige att tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter. Denna skyldighet föreslås gälla från det år när personen fyller 16 år till utgången av det år när personen fyller 70 år. Tjänstgöringen skall kunna fullgöras som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. Värnplikten och civilplikten skall omfatta grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. Den allmänna tjänsteplikten däremot skall endast innebära en skyldighet för den som är totalförsvarspliktig att tjänstgöra under höjd beredskap.

Totalförsvarsplikten skall också innebära en skyldighet för den totalförsvarspliktige att medverka vid utredningar om sina personliga förhållanden.

Värnplikten skall fullgöras i det militära försvaret och skall inledas med grundutbildning. Skyldigheten att fullgöra värnplikt föreslås liksom för närvarande endast omfatta män som är svenska medborgare till och med det kalenderår då vederbörande fyller 47 år.

Med ändring av vad som gäller i dag skall dock skyldigheten att fullgöra värnplikt gälla först från början av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller nitton år. Enligt nuvarande bestämmelser kan värnplikten för den som har inkallats till tjänstgöring kvarstå efter 47 års ålder vid krig eller omedelbar krigsfara. Denna generella skyldighet avskaffas.

Kvinnor som vill tjänstgöra i stridande befattning inom totalförsvaret under höjd beredskap skall få möjlighet att genomgå militär grundutbildning oavsett om de vill få anställning som officer eller inte.

Endast svenska män skall vara skyldiga att fullgöra civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar. Kvinnor skall dock ha möjlighet att frivilligt ansöka om antagning till en sådan grundutbildning.

Civilplikten skall fullgöras i såväl det civila som det militära försvaret och skall inte få förenas med egentliga stridsuppgifter, annat än om det är fråga om ordnings- och bevakningsuppgifter. Möjligheten att fullgöra tjänstgöring som inte är förenad med bruk av vapen skall finnas kvar inom ramen för civilplikten. En totalförsvarspliktig som skall fullgöra civilplikt skall inte behöva

genomgå en grundutbildning, om han eller hon t.ex. på grund av sin yrkesutbildning redan har de grundläggande färdigheter som krävs för att upprätthålla en viss befattning.

Den allmänna tjänsteplikten skall – liksom i dag – innefatta en skyldighet att under höjd beredskap tjänstgöra i en ordinarie anställning eller att efter anvisning av en myndighet utföra vissa arbetsuppgifter. Till skillnad från vad som gäller i dag skall även alla de som frivilligt åtagit sig att tjänstgöra inom totalförsvaret under höjd beredskap vara skyldiga att göra detta med allmän tjänsteplikt.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Förslaget att de som frivilligt åtagit sig att tjänstgöra inom totalförsvaret vid höjd beredskap skall vara skyldiga att göra detta med allmän tjänsteplikt återfinns endast i UFT:s betänkande. Pliktutredningen och UFT skiljer sig också åt beträffande den nedre åldersgränsen för tjänstgöringsskyldighet inom det militära försvaret. Pliktutredningen har inte föreslagit någon förändring i förhållande till vad som gäller i dag medan UFT föreslår en höjning till det kalenderår varunder den totalförsvarspliktige fyller 19 år.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har uttryckt tveksamhet över förslaget att höja åldern för tjänstgöringsskyldighet från 65 år till 70 år. *Civildödsbalkens* i *Nedre Norrlands civilområde* har t.ex. anfört att en höjning av pliktåldern rent generellt och inom vissa funktioner kan medföra problem, särskilt där de fysiska kraven på den tjänstgöringsskyldige är höga. *Väpningsstyrelsen* har ifrågasatt höjningen och anfört att utredningarna inte redovisat några behovsrelaterade motiv för en höjd gemensam åldersgräns. Även *Värnpliktsverket* och *Överstyrelsen för civil beredskap* har avstyrkt en höjning av åldersgränsen.

När det gäller förslaget att kvinnor skall kunna genomgå militär grundutbildning är remissinstanserna positiva till att en sådan möjlighet öppnas. Såväl *Sveriges Centrala Värnpliktsråd* som *Sveriges Väpningsfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* liksom *flertalet partiers ungdomsorganisationer* anser att en könsneutral totalförsvarsplikt skall gälla.

Sveriges Väpningsfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation har ansett att civilplikten på samma sätt som värnplikten alltid skall inledas med en grundutbildning. *Styrelsen för psykologiskt försvar* har funnit det svårt att ur lagförslaget utläsa vad civilplikten konkret skulle innebära. Styrelsen liksom *Överstyrelsen för civil beredskap* har också anfört att det från folkrättslig synpunkt – med hänsyn till skillnaderna mellan kombattanter och civila – skulle vara klarare om all verksamhet som utövades under civilplikt var vapenfri och all civilpliktig personal entydigt kunde betecknas som civil.

Framförallt *landstingen* har ansett att utredningarna lämnat något otydliga förslag när det gäller skyldigheten för kvinnlig hälso- och

sjukvårdspersonal att tjänstgöra. De har efterlyst tydligare bestämmelser när det gäller skyldigheten för hälso- och sjukvårdspersonal att tjänstgöra med civilplikt eller med allmän tjänsteplikt.

Riksförbundet Sveriges Lottakårer, Sveriges Kvinnliga Bilkårers Riksförbund och Svenska Blå Stjärnan har inte principiellt haft något att erinra mot förslaget att den som tecknat frivilligt avtal skall vara skyldig att tjänstgöra med plikt under höjd beredskap. Tvärtom har de ansett att en sådan bestämmelse i sig kan öka trovärdigheten för de frivilliga försvarsorganisationerna och deras medlemmar.

Skälen för regeringens förslag

Åldersgränser

För närvarande gäller en övre gräns på 65 år för tjänstgöringsplikt inom civilförsvaret och en övre gräns på 70 år för hälso- och sjukvårdspersonal. Enligt Pliktutredningen kommer det även i framtiden att finnas ett behov av personal över 65 år inom det civila försvaret. Det kan antas att behovet framför allt kommer att omfatta särskilda yrkeskategorier, såsom sådana som i dag är tjänstepliktiga enligt någon av de lagar som reglerar tjänstgöringsskyldigheten för vissa yrkesgrupper. Regeringen anser inte att det är motiverat med en särskild undantagsregel avseende en längre tjänstgöringsskyldighet för viss personal. Genom en höjning av åldersgränsen till 70 år för alla personalkategorier inom det civila försvaret åstadkoms en enhetlig reglering och en möjlighet öppnas att vid behov rekrytera nyckelpersoner inom andra yrkeskategorier och högre upp i åldrarna än vad som nu är fallet. Med hänsyn till att åldersstrukturen i vårt samhälle förändras i den riktningen att vi får allt fler äldre ser regeringen det som naturligt att pensionärer som har en god hälsa får möjlighet att verka inom det civila försvaret ytterligare några år. Regeringen vill emellertid i detta sammanhang framhålla – med anledning av de farhågor som uttryckts av vissa remissinstanser – att den föreslagna plikten endast gäller om ifrågavarande persons hälsotillstånd och kroppskrafter tillåter tjänstgöringen. Det är därför väsentligt att den som omfattas av totalförsvarsplikten åläggs att medverka vid utredningar om sina personliga förhållanden. Därigenom kan det säkerställas att ingen åläggs en tjänstgöring som går utöver hans eller hennes förmåga.

När det gäller den totalförsvarsplikt som enligt regeringens förslag skall fullgöras som värnplikt anser regeringen att skyldigheten att fullgöra sådan tjänst bör begränsas i förhållande till vad som gäller i dag. En ändring av den nedre åldersgränsen från det kalenderår när 18-årsdagen inträffar till det kalenderår när 19-årsdagen inträffar tillgodoser önskemål om att avskaffa möjligheten att med plikt ta i anspråk underåriga för militärtjänst. Önskemålen har framförts av den kommitté som övervakar efterlevnaden av 1989 års FN-konvention om barnens rättigheter. Regeringen delar utredningarnas bedömning att det saknas anledning att ändra den nuvarande 47-årsgränsen för skyldigheten att

tjänstgöra inom det militära försvaret. Regeringen anser också att det saknas ett generellt behov av en bestämmelse som möjliggör att i krigstid förlänga tjänstgöringstiden bortom det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller 47 år. De eventuella behov som kan uppstå i krigsorganisationen av personal som är äldre än 47 år kan lösas på andra sätt och regeringen finner det dessutom angeläget för den enskilde att ha en klar åldersgräns för tjänstgöringspliktens upphörande inom det militära försvaret.

Kvinnors tjänstgöring

En utvidgning till att låta kvinnor omfattas av en skyldighet att mönstra skulle visserligen innebära att kvalitén inom Sveriges totalförsvar skulle öka. Regeringen anser dock – i frågan om en könsneutral totalförsvarsplikt – att det inte finns tillräckliga skäl att frångå utredningarnas förslag i denna del. I ett läge med krympande resurser och där inte alla män i aktuella åldersklasser kommer att tas i anspråk med plikt saknas det anledning att införa en utvidgad plikt. Således bör kvinnor inte tvingas att delta i det militära försvaret. Kvinnor bör emellertid ha samma möjligheter som männen att delta i Sveriges totalförsvar. De bör därför beredas möjlighet att genomgå militär grundutbildning eller längre grundutbildning än 60 dagar inom det civila försvaret. Vi återkommer i avsnitt 7.7 med förslag om hur den möjligheten för kvinnor att tjänstgöra i det militära försvaret och på kvalificerade befattningar i det civila försvaret bör utformas.

Förhållandet mellan civilplikt och allmän tjänsteplikt

När det gäller den tjänstgöring som föreslås benämnas civilplikt kan följande påpekas med anledning av vissa remissinstansers synpunkter på begreppet och på frågan om tjänstgöringsskyldighet med allmän tjänsteplikt eller civilplikt. Regeringens förslag innebär att tjänstgöring med civilplikt skall fullgöras i de verksamheter inom totalförsvaret som regeringen bestämmer. Avsikten är således att i en förordning närmare reglera inom vilka verksamheter tjänstgöring med civilplikt kan äga rum. Skillnaden mellan civilplikt och allmän tjänsteplikt bör enligt regeringen vara den att tjänstgöring med allmän tjänsteplikt inte skall äga rum annat än vid höjd beredskap. Regeringen anser att en förutsättning för skyldigheten att fullgöra värnplikt eller civilplikt skall vara att vederbörande skrivits in för sådan tjänstgöring. Regeringen ansluter sig till UFT:s förslag att skyldighet att tjänstgöra med allmän tjänsteplikt inte skall kräva inskrivning. En sådan tjänstgöringsskyldighet kommer inte heller enligt regeringens förslag att vara förknippad med något krav på grundutbildning eller repetitionsutbildning.

Det är emellertid viktigt att hålla i minnet att det som en följd av en anställning åligger en arbetstagare att delta i av arbetsgivaren anordnade övningar för att vissa funktioner skall kunna upprätthållas vid höjd

beredskap. Denna skyldighet kommer således också att gälla för den hälso- och sjukvårdspersonal som är anställd inom t.ex. landstingen, eftersom landstingens verksamhet skall upprätthållas under höjd beredskap. Enligt regeringen är det dock inte avsikten att bestämmelserna om tjänstgöring med civilplikt i första hand skall reglera förhållandena för den personal som redan är anställd i den aktuella verksamheten. Den "krisplacering" som sker av personal och som är en följd av en myndighets eller en annan arbetsgivares ansvar för verksamheten i krig är således inte tänkt att regleras av lagen. För en person som inte är krigsplacerad i det militära eller det civila försvaret med stöd av den lag som nu föreslås och som därför kan kvarbli i sin anställning får lagens bestämmelser således betydelse endast så till vida att personen till följd av reglerna om allmän tjänsteplikt inte får lämna sin anställning under höjd beredskap. Detta innebär att en stor del av den kritik som framför allt landstingen riktat mot utredningarnas förslag när det gäller otydligheter i frågan om skyldigheten att tjänstgöra med civilplikt eller allmän tjänsteplikt inte är berättigad. Tvärtom kommer, om regeringens förslag antas, ett system som möjliggör en bättre hushållning med och planering av personalresurserna att skapas. Genom inskrivning och krigsplacering av dem som är totalförsvarspliktiga med skyldighet att fullgöra värnplikt eller civilplikt åstadkoms klarare förhållanden i fråga om en viss persons disponibilitet för en viss uppgift. De myndigheter eller andra arbetsgivare som har att planera för en verksamhet i krig kan därefter utifrån dessa förhållanden ordna sin bemanning och vidta övriga åtgärder i form av övningar etc. Totalförsvarets pliktverk bör handha inskrivningen av pliktpersonal. Uppgifter skall således kunna erhållas från verket om hur arbetsgivarens egen personal är ianspråktagen. Först om det visar sig att den personal som finns tillgänglig för arbetsgivaren inte räcker för att upprätthålla en verksamhet kan det komma i fråga att med civilplikt skriva in personal för tjänstgöring. Till verket skall också kunna anmälas att en viss arbetstagare innehar en sådan nyckelposition att arbetstagaren i första hand bör tas i anspråk för den verksamheten. En sådan person skall då inte skrivas in med värnplikt eller civilplikt för någon annan verksamhet.

I detta sammanhang kan också påpekas att – som redan nämnts – regeringen ansluter sig till UFT:s förslag att tjänstgöring med civilplikt som huvudregel inte skall vara förenad med egentliga stridsuppgifter. Ett undantag utgör emellertid sådan tjänstgöring som innebär ordnings- och bevakningsuppgifter.

Hälso- och sjukvårdspersonal m.fl.

Med regeringens förslag upphör lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. att gälla. Detta innebär bl.a. att den skyldighet som gäller i dag för dessa personalkategorier att delta i utbildning och övning för tjänstgöring under höjd beredskap inte regleras i en särskild lag. Såsom anförts under föregående avsnitt kommer dock dessa personalkategorier – liksom andra arbetstagare – att till

och med 70 års ålder omfattas av totalförsvarsplikten. Regeringens förslag innebär således att dessa kommer att omfattas av en plikt att tjänstgöra under höjd beredskap oavsett om de skrivits in med civilplikt eller inte.

För alla dem som inte skrivits in med civilplikt kommer utbildning och övning, enligt vad som redogjorts för under avsnittet ovan om förhållandet mellan civilplikt och allmän tjänsteplikt, att kunna ske inom ramen för deras anställning. I den mån något anställningsförhållande inte föreligger mellan det organ som har bemanningsansvaret och den som detta organ önskar ta i anspråk för övning och annan utbildning kan inskrivning för civilplikt komma i fråga. Detta kan också komma i fråga i de fall där den tjänstgöring som skall äga rum inte omfattas av anställningens innehåll enligt avtalet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Genom inskrivningen för civilplikt blir den totalförsvarspiktige skyldig att fullgöra t.ex. repetitionsutbildning i form av övningar av olika slag. Genom inskrivning för civilplikt kan också säkerställas att nyckelpersonal såsom, anställda med i detta avseende otillräckliga anställningsavtal, sådana som varit anställda eller andra, inte tas i anspråk för andra ändamål, t.ex. med värnplikt inom det militära försvaret. Regeringen kommer i det följande att redogöra för det centraliserade inskrivningsförfarandet som skall säkerställa att ingen tas i anspråk för mer än en uppgift under höjd beredskap.

Folkrättslig status

Med anledning av Styrelsens för psykologiskt försvar och Överstyrelsens för civil beredskap påpekande om att det ur folkrättslig synpunkt är angeläget att ha klara bestämmelser för att undvika missförstånd om vilka personalkategorier som åtnjuter folkrättsligt skydd som kombattanter respektive som civila vill regeringen klargöra följande. Om det förslag som nu lämnas angående totalförsvarspiktigas tjänstgöringsskyldighet med civilplikt antas och en därefter följande förordning beslutas av regeringen i vilken preciseras inom vilka verksamheter inom Sveriges totalförsvar sådan tjänstgöring kan äga rum, kommer en individs folkrättsliga status – liksom i dag – att avgöras av den tjänstgöring som faktiskt utförs. Sverige är i detta avseende bundet av tolkningarna av den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter enligt Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 med 1977 års tilläggsprotokoll I och II. Genom totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12) har regeringen lämnat föreskrifter till ledning och tolkning för svensk del av dessa konventioner. Ett införande av en totalförsvarspikt med skyldighet att fullgöra civilplikt kommer vid tolkningen av en persons folkrättsliga status inte att medföra några förändringar eller avsteg från vad som gäller i dag. Alltjämt kommer således den faktiska tjänstgöringen att vara avgörande för om en person i folkrättsligt hänseende skall bedömas vara kombattant, civilförsvarspersonal, självårdspersonal, civil åtföljande stridskrafterna eller civil personal.

Regeringen ansluter sig till utredningarnas förslag att det, om en totalförsvarspflicht införs, inte finns anledning att särreglera vapenfri tjänstgöring. Sådan bör, såsom utredningarna framfört, kunna äga rum inom ramen för civilplikten. Såsom redan nämnts bör den tjänstgöring som fullgörs som civilplikt som huvudregel inte vara förenad med egentliga stridsuppgifter annat än om det är fråga om ordnings- eller bevakningsuppgifter. Regeringen kommer i det följande att redogöra för de bestämmelser som föreslås för att tillförsäkra den enskilde garantier för att han inte mot sin övertygelse tvingas till sådan tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen.

Civilplikt utan grundutbildning

Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation har framfört synpunkten att fullgörandet av tjänstgöring med civilplikt alltid skulle inledas med grundutbildning. Regeringen ansluter sig dock till utredningarnas förslag att den frågan får prövas mot bakgrund av den aktuella personens kompetens och övriga utbildning. Regeringen anser således – liksom utredningarna – att tjänstgöring med civilplikt inte alltid skall inledas med en grundutbildning. Det saknas anledning att med stöd av pliktbestämmelser grundutbilda en enskild i de fall utbildningsbehov uppenbart saknas. Däremot kan det finnas anledning att genom repetitionsutbildning säkerställa att vederbörandes kunskaper och färdigheter upprätthålls och utvecklas.

Allmän tjänsteplikt för frivilliga

När det gäller frågan om en person som frivilligt åtagit sig att tjänstgöra inom totalförsvaret under höjd beredskap skall vara skyldig att göra detta med allmän tjänsteplikt och följaktligen kunna straffas om avtalet inte fullföljs, vill regeringen erinra om att det redan i dag följer en sådan förpliktelse för den som förbundit sig att i krig tjänstgöra hos Försvarsmakten – förutsatt att avtalet innebär att tjänstgöringen medför status av krigsman. Många av frivilligorganisationernas medlemmar kommer att vid höjd beredskap erhålla status av krigsmän och således omfattas av straffbestämmelserna i 21 kap. brottsbalken och av disciplinbestämmelserna i lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. Regeringen anser emellertid, liksom UFT, att det bör finnas en möjlighet att genom hot om straff säkerställa att en person som åtagit sig en viss tjänstgöring också inom det civila försvaret verkligen fullföljer sitt åtagande i ett skärpt läge. Om regeringens förslag i denna del antas, skapas också lika förhållanden för tjänstgöring inom det militära och det civila försvaret.

Regeringens förslag: Skyldigheten för alla som är totalförsvarspliktiga att lämna uppgifter och medverka vid utredningar angående personliga förhållanden läggs fast i lagen. Endast män som är svenska medborgare skall vara skyldiga att mönstra. Skyldigheten att genomgå mönstring skall dock, om det inte finns särskilda skäl, upphöra vid utgången av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller 24 år. På grundval av en mindre omfattande utredning än mönstring skall den totalförsvarspliktige kunna tas i anspråk för tjänstgöring med civilplikt, dock endast med en grundutbildningstid som inte överstiger 60 dagar.

Ansvaret för att manliga totalförsvarspliktiga genomgår mönstring skall ligga på Totalförsvarets pliktverk. Annan mindre omfattande utredning skall kunna göras av det verket eller av andra myndigheter och av kommuner, landsting eller kyrkliga kommuner som har behov av pliktpersonal för att uppfylla det planerings- och bemanningsansvar som åvilar dem i egenskap av ansvariga för verksamheter inom det civila försvaret.

Ingen skall kallas att genomgå mönstring, om det är uppenbart att personen i fråga saknar förmåga att fullgöra såväl värnplikt som civilplikt. Vidare skall nuvarande möjligheter att efter mönstring besluta om befrielse från tjänstgöring finnas kvar, om resultatet från mönstringen visar att den totalförsvarspliktige saknar förutsättningar att fullgöra både värnplikt och civilplikt. Totalförsvarets pliktverk skall då besluta att den totalförsvarspliktige inte är skyldig att fullgöra sådan tjänst. Vid bedömningen av om en totalförsvarspliktig saknar förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt skall i huvudsak samma kriterier som i dag är styrande enligt värnpliktslagen tjäna som utgångspunkt, d.v.s om någon på grund av sjukdom eller av någon annan orsak har sin fysiska eller psykiska prestationsförmåga nedsatt i sådan grad att tjänsten inte kan fullgöras eller annars genom tjänstgöringen löper särskild risk att få en sådan nedsättning av prestationsförmågan. Detta innebär bl.a. att den som inte uppfyller förutsättningarna för att fullgöra värnplikt och därmed inte kan skrivas in för sådan tjänst ändå kan komma att tas i anspråk med civilplikt. Liksom i dag skall således utredningen om den totalförsvarspliktiges förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret säkerställa att ingen enskild åläggs en tjänstgöring som går utöver hans eller hennes förmåga.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Som ovan anförts har några remissinstanser ansett att även kvinnor skall åläggas en skyldighet att genomgå mönstring. I övrigt har remissinstanserna inte haft något att erinra mot förslagen i dessa delar.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget överensstämmer i stort med vad som redan gäller, förutom när det gäller åldersgränsen för mönstring. En totalförsvarspliktig som inte har mönstrat före det kalenderår då han fyller 28 år blir i dag inte kallad till mönstring. Med hänsyn till att totalförsvarets behov av personal, såsom Pliktutredningen har anfört, kan tillgodoses redan vid en övre åldersgräns för mönstring på 24 år anser regeringen att en totalförsvarspliktig i princip inte skall vara skyldig att mönstra efter det kalenderår när han fyller 24 år. Regeringen delar dock UFT:s bedömning att det bör finnas en möjlighet att kalla den till mönstring som genom någon form av otillbörligt förfarande låtit bli att åtyda en kallelse till mönstring.

Regeringen har redan tidigare redogjort för varför en kvinna inte bör åläggas en skyldighet att mönstra.

Den mindre omfattande utredningen – den som i dag handhas av länsstyrelserna – bör såsom redan nämnts kunna handhas såväl av Totalförsvarets pliktverk som av vissa andra som är bemanningsansvariga för en verksamhet. Beslut om inskrivning efter en sådan utredning bör emellertid endast kunna fattas av Pliktverket vilket regeringen återkommer till nedan.

7.4 Inskrivning

Regeringens förslag: Om den totalförsvarspliktige har bedömts ha förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret skall han eller hon skrivas in av den centrala myndighet som skall handha registrering av all pliktpersonal, Totalförsvarets pliktverk.

Inskrivningen skall vara en förutsättning för att en totalförsvarspliktig skall vara skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Mönstring skall vidare vara en förutsättning för inskrivning för tjänstgöring med värnplikt eller med civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar.

Inskrivningsbesluten beträffande dem som mönstras skall fattas i omedelbar anslutning till mönstringen och skall innebära att den prövade på grundval av resultatet från mönstringen placeras i en befattningsgrupp för chefer, för specialister eller för övriga. Inskrivning skall ske för värnplikt, civilplikt eller i en utbildningsreserv.

För värnplikt och civilplikt skall skrivas in så många totalförsvarspliktiga som behövs för Försvarsmaktens och det civila försvarets behov i krig eller för Försvarsmaktens behov för den fredstida beredskapen. I utbildningsreserven skall endast finnas sådana totalförsvarspliktiga som i lagen åläggs en skyldighet att

mönstra och fullgöra grundutbildning under mer än 60 dagar. Utbildningsreserven kommer därför inte att innehålla kvinnor. Utbildningsreserven skall vara gemensam för det militära och det civila försvaret.

Regeringen bemyndigas att ta i anspråk och skriva in för värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar de totalförsvarspliktiga som efter mönstring placerats i utbildningsreserven, om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Denna möjlighet skall finnas fram till det kalenderår då den totalförsvarspliktige fyller 30 år, förutsatt att han inte har tagits i anspråk för andra uppgifter inom totalförsvaret utan kvarstår i utbildningsreserven. En totalförsvarspliktig som placerats i utbildningsreserven skall också kunna skrivas in för civilplikt med en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar.

Om beslutet om inskrivning för värnplikt eller civilplikt innebär att den totalförsvarspliktige skall fullgöra grundutbildning, skall beslutet också innehålla besked om den befattning eller typ av befattning som han eller hon skall utbildas till liksom var grundutbildningen huvudsakligen skall fullgöras och hur länge den skall pågå. Om grundutbildningen skall pågå mer än 60 dagar, skall dessutom anges året och månaden när grundutbildningen är planerad att börja. Dessutom skall besked ges om grundutbildningens längd. Inskrivning för civilplikt som inte omfattar grundutbildning kan ske. I sådana fall skall bestämmas vilken befattning den som skrivs in skall upprätthålla.

Inskrivningsnämnden skall finnas kvar men får formellt sett en ny funktion. Nämnden skall utgöra en del av det centrala verkets organisation. En totalförsvarspliktig som efter mönstring är missnöjd med ett beslut om inskrivning får hos inskrivningsnämnden begära en förnyad prövning. En inskrivningsnämnds beslut skall kunna överklagas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag. Pliktutredningen och UFT har dock lämnat olika förslag när det gäller frågan om vilka som skall kunna skrivas in i utbildningsreserven. Pliktutredningen har föreslagit att även kvinnor som frivilligt ansökt om att få fullgöra militär grundutbildning eller lång civil sådan skall kunna placeras i utbildningsreserven medan UFT däremot föreslagit att utbildningsreserven enbart skall innehålla personer som är skyldiga att fullgöra lång grundutbildning. Pliktutredningen har vidare föreslagit att inskrivningsbeslutet skall kunna fattas upp till tre månader efter mönstringstillfället medan UFT ansett att den mönstrade skall underrättas redan vid mönstringstillfället om innehållet i inskrivningsbeslutet eller om att han inte är skyldig att fullgöra någon tjänstgöring.

Remissinstanserna: Förslaget att det centrala verket skall handha beslut om inskrivning av de totalförsvarspliktiga tillstyrks av flertalet remissinstanser. Ett flertal *landsting* har emellertid tolkat utredningarnas förslag som om verkets ansvarsområde skulle medföra ett omfattande merarbete för landstingen vid fullgörandet av det bemannings- och planeringsansvar som åligger dessa.

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till att endast det antal totalförsvarspliktiga som behövs i krig i Försvarsmakten och det civila försvaret eller för Försvarsmaktens fredstida beredskap skrivs in för värnplikt eller civilplikt. *Försvarsmaktens organisationsmyndighet* har dock anfört att alternativ till de principer för uttagning av värnpliktiga, som fastlades i 1992 års försvarsbeslut och som också utredningarna utgått ifrån, bör övervägas inför nästa försvarsbeslut. Försvarsmaktens organisationsmyndighet har bland annat framhållit att en modell med utbildningsreserv på sikt riskerar att ändra de tjänstgöringsskyldigas inställning till värnplikten i en för det militära försvaret ogynnsam riktning. Även andra remissinstanser har ställt sig negativa eller tveksamma till ett system med en utbildningsreserv. *Värnpliktsverket* har t.ex. föreslagit att de som inte tas ut vid mönstringen till en utbildning i stället direkt placeras i ett s.k. disponibilitetsregister. Verket har samtidigt anfört att åldersgränsen för hur länge de som placerats i ett sådant register skall vara skyldiga att med hänsyn till försvarsberedskapen fullgöra lång grundutbildning bör gå vid 24 år och inte vid föreslagna 30 år. Samma lösning har förordats av *Sveriges Centrala Värnpliktsråd*.

Socialstyrelsen har anfört att den pliktpersonal som är hälso- och sjukvårdspersonal och som inte tas i anspråk för grundutbildning i samband med mönstringen i stället skall ställas till sjukvårdshuvudmannens disposition för placering i dennes krigsorganisation. *Arbetsmarknadsstyrelsen* har dock biträtt förslaget om en utbildningsreserv och har särskilt betonat vikten av att ur utbildningsreserven kunna hämta personal för placering inom det civila försvaret. *Civilbefälvaren i Övre Norrlands Civilområde* har anfört att tillskapandet av utbildningsreserven medför att rekryteringsbasen för bl.a. frivilligorganisationerna ökar. Även *flera frivilligorganisationer* har ställt sig positiva till de möjligheter förslaget öppnar för dessa att ur utbildningsreserven rekrytera yngre män.

Flera remissinstanser har varit negativa till att den totalförsvarspliktige vid inskrivning efter mönstring skall placeras in i en befattningsgrupp. *Överstyrelsen för civil beredskap* har ställt sig tveksam till att den militära kategoriindelningen överförs till det civila försvaret. *Värnpliktsverket* har påpekat att inplaceringen i befattningsgrupper är ett alltför grovt instrument för att vara bindande för en mönstringsförrättare. Verket har därvid uttryckt farhågor om att inplaceringen av en mönstrad i en befattningsgrupp för vilken han är bäst lämpad kan leda till att brister i krigsorganisationen uppstår om placeringen förhindrar att den mönstrade skrivs in för tjänstgöring i en befattning som tillhör en annan befattningsgrupp. Inte heller *Väpnfristyrelsen* har tillstyrkt förslaget om placering i en befattningsgrupp efter mönstringen. *Sveriges Centrala Värnpliktsråd* och *Sveriges Väpnfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* har också ställt sig negativa till en inplacering i

befattningsgrupp. Också förslaget om vad ett beslut om inskrivning skall innehålla har fått kritik. Det är framför allt *Försvarsmaktens organisationsmyndighet* och *Värnpliktsverket* som vänt sig mot förslaget att inskrivningsbeslutet skall innehålla uppgifter om befattning eller typ av befattning, utbildningsplats, utbildningstidens längd samt året och månaden då utbildningen är planerad att börja, oavsett vid vilken tidpunkt i förhållande till mönstringstillfället som utbildningen skall påbörjas. *Statens räddningsverk* har också ansett att utredningarnas förslag om vad ett inskrivningsbeslut skall innehålla för den som skall utbildas inom det civila försvaret är alltför långtgående. Räddningsverket har i den delen anslutit sig till det särskilda yttrande som experten Key Hedström lämnat i UFT.

Skälen för regeringens förslag

Centralisering av inskrivningen

Ett genomförande av regeringens förslag om en gemensam plikt – en totalförsvarspflicht – innebär att ett centralt verk bör handha frågorna om att ta i anspråk personal med sådan plikt. Med en sådan organisation blir det lättare än nu att prioritera mellan de olika personalbehoven inom totalförsvaret och myndigheten kommer också att få den erforderliga överblicken över personaltillgången. Det är emellertid viktigt att understryka att det centrala verket inte i något avseende kommer att ha ansvaret för planeringen av verksamheterna inom det civila försvaret eller inom Försvarsmakten. De farhågor som uttryckts av landstingen om att en centralisering skulle medföra ett omfattande merarbete för dessa, genom att all landstingspersonal som ingår i landstingens personalplan för krig skulle skrivas in av verket för civilplikt, bygger på en missuppfattning. Regeringen har tidigare redogjort för att den "krisplacering" som sker till följd av en arbetstagares anställningsförhållande inte berörs av förslaget. Endast i den mån en bemanningsansvarig myndighet vill försäkra sig om en viss persons medverkan i krig, och det med denne inte föreligger något anställningsavtal eller annat avtal som reglerar en sådan tjänstgöring eller om det rör sig om en nyckelperson, kan det bli aktuellt att hos verket begära inskrivning för civilplikt. Centraliseringen innebär också att den som har att planera för en verksamhet i krig och som vill försäkra sig om att en nyckelperson inte tas i anspråk för någon annan uppgift inom totalförsvaret kan anmäla sitt behov till verket. Regeringen återkommer närmare till detta under redogörelsen för bestämmelserna om krigsplacering. Att ett centralt verk handhar besluten om inskrivning borgar också enligt regeringens för en enhetlig och rättssäker behandling av den enskilde.

Regeringen ansluter sig till utredningarnas förslag om att inskrivning för värnplikt, civilplikt eller i utbildningsreserven skall ske sedan det står klart att den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra sådan tjänst. Såsom UFT föreslagit och Värnpliktsverket också förordat bör beslutet fattas i omedelbar anslutning till mönstringstillfället. Regeringen ansluter sig också till UFT:s bedömning att endast män som har mönstrat skall kunna skrivas in i en utbildningsreserv.

I förhållande till nuvarande ordning innebär regeringens förslag endast den skillnaden att det efter mönstring öppnas en möjlighet att rekrytera unga män till grundutbildning inom och för senare krigsplacering i det civila försvaret.

Bedömningen av om den totalförsvarspliktige bör skrivas in för värnplikt, civilplikt, i utbildningsreseven eller befrias från skyldigheten att fullgöra värnplikt eller civilplikt bör göras på grundval av vad som framkommit vid de medicinska och psykologiska undersökningarna och vad som i övrigt inhämtats vid mönstringen om den undersöktes utbildning, kunskaper och färdigheter. Regeringens förslag i den delen överensstämmer med nuvarande ordning inom det militära försvaret. Detta innebär att den som inte uppfyller de medicinska kraven för en militär befattning – t.ex. på grund av en mindre hörselnedsättning eller allergi – i stället bör kunna skrivas in för civilplikt. En förutsättning för inskrivning för värnplikt eller civilplikt bör dock vara att det finns behov av och resurser för att utbilda de mönstrade.

Regeringen anser således, såsom tidigare anförts, i likhet med utredningarna och flertalet remissinstanser att det främst skall vara krigsorganisationens behov som skall styra hur många som skall utbildas. Därutöver bör också ett antal totalförsvarspliktiga utbildas för att upprätthålla Försvarsmaktens beredskap i fred. Detta innebär, när det gäller Försvarsmakten, att så många totalförsvarspliktiga bör skrivas in för värnplikt att såväl ordinarie som reservkrigsbefattningarna bör kunna besättas med utbildad personal samt att personal bör finnas att tillgå för att ersätta dem som avgår i förtid och för att upprätthålla beredskapen i fred.

På motsvarande sätt bör endast så många skrivas in för civilplikt efter mönstring som det finns behov av inom det civila försvaret. Detta innebär – enligt vad regeringen tidigare redogjort för under avsnitt 6 – att den inskrivning för civilplikt som kan beräknas ske efter mönstring till stor del kan komma att bestå av sådana mönstrade som begärt att få vara vapenfria och som bör få genomgå en längre grundutbildning än 60 dagar. Regeringen vill dock framhålla – vilket också framgår av vad som sägs i det följande – att det är den totalförsvarspliktiges lämplighet som skall vara styrande för inskrivningsbeslutet. Inskrivning för civilplikt bör också undantagsvis kunna ske efter mönstring för kortare grundutbildning än 60 dagar eller för ingen utbildning alls – beroende på den totalförsvarspliktiges bakgrund, utbildning och var han kan förväntas göra störst nytta för totalförsvaret.

En konsekvens av regeringens ställningstagande till att inte fler bör utbildas inom det militära och civila försvaret än det finns behov och resurser till, kan förväntas bli – i likhet med vad som redan gäller – att inte alla män i en årskull kan skrivas in för utbildning inom totalförsvaret. De som efter mönstring inte skrivs in för värnplikt eller civilplikt bör emellertid tas till vara som en resurs för Sveriges totalförsvaret genom att, såsom utredningarna föreslagit, placeras i en utbildningsreserv. Värnpliktsverkets m.fl. remissinstansers kritik mot att de totalförsvarspliktiga som inte skrivs in för värnplikt eller civilplikt placeras i en utbildningsreserv har av regeringen främst uppfattats som en kritik mot benämningen av reserven. Regeringen anser emellertid att det – om benämningen utbildningsreserv väljs – klarare åskådliggörs för den enskilde som placerats där att han kan bli skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt med lång utbildning, om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Detta till skillnad mot andra totalförsvarspliktiga som endast kan skrivas in för civilplikt med eventuell grundutbildning under kortare tid än 60 dagar.

Regeringen delar utredningarnas förslag att det ur utbildningsreserven skall vara möjligt att med civilplikt ta i anspråk totalförsvarspliktiga för kortare utbildning inom det civila försvaret. Enligt nuvarande ordning kan inte en värnpliktig som placerats i utbildningsreserven tas i anspråk för t.ex. civilförsvarsutbildning. Utredningarnas förslag innebär därför att en förnygring av bemanningen inom det civila försvaret kan uppnås. Vidare skapas förutsättningar för delaktighet i landets totalförsvaret för en större andel av det svenska folket än vad som för närvarande är fallet.

Regeringen anser också, såsom flera remissinstanser uppmärksammat, att det är av stort värde att frivilligorganisationerna ges möjlighet att avtalsvägen till sig knyta personer som är inskrivna i utbildningsreserven. Regeringen återkommer närmare till detta i samband med redogörelsen för bestämmelserna om krigsplacering.

Den totalförsvarspliktige som skrivs in i utbildningsreserven skall under normala förhållanden inte behöva fullgöra någon längre utbildning – däremot skall han som nyss nämnts kunna tas i anspråk och skrivas in för civilplikt med en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar. Om han kvarstår i utbildningsreserven, kommer han dock att vara skyldig att fullgöra tjänstgöring om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Självfallet bör ingen kunna tas i anspråk utan att han först fått den utbildning som behövs. Regeringen bör därför bemyndigas att, om det behövs med hänsyn till denna beredskap, föreskriva att totalförsvarspliktiga skall genomgå längre utbildning. Regeringen delar i detta avseende utredningarnas mening att skyldigheten att fullgöra sådan längre grundutbildning för den som placerats i utbildningsreserven, bör upphöra vid 30 års ålder. Värnpliktsverket har visserligen anfört att 24-årsgränsen för skyldigheten att genomgå lång grundutbildning borde gälla även för dem som i samband med mönstring placeras i en reserv. Regeringens förslag innebär således att det kommer att gälla olika åldersgränser för dem som i fred tas i anspråk för grundutbildning jämfört med åldersgränsen för dem som tas i anspråk först vid ett behov med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Med hänsyn till att det i det senare fallet, med anledning av ett skärpt läge framstår som angeläget att kunna ta i anspråk en ökad andel av landets resurser för att avvärja ett eventuellt hot, anser regeringen dock denna skillnad vara motiverad.

Målsättningen bör vara att utbilda den som är bäst lämpad för en befattning. Av den anledningen bör alla män mönstras och alla frivilliga kvinnor antagningsprövas. Om en totalförsvarspliktig har särskilda skäl för att genomgå grundutbildning, bör detta tillmätas betydelse vid bedömningen av hans eller hennes lämplighet. Sådana särskilda skäl kan vara att han eller hon vill utbilda sig till yrkes- eller reservofficer. Även i övrigt bör det vid lämplighetsbedömningen tillmätas stor betydelse att den totalförsvarspliktige är särskilt motiverad att genomgå grundutbildning. En bestämmelse om att hänsyn skall tas till den enskildes önskemål bör därför tas in i lagen. När mönstringen ägt rum bör – i samband med att beslutet om inskrivning fattas – en indelning eller klassning av de mönstrade ske i olika befattningsgrupper. Det är regeringens mening att en första indelning – innan slutlig ställning tas till vilken befattning den mönstrade bör grundutbildas till – kan tjäna som underlag för det slutliga beslutet om inskrivning för grundutbildning. Med utgångspunkt från inplaceringen i en befattningsgrupp bör sedan frågan om för vilken tjänstgöring den mönstrade bör skrivas in avgöras. Visserligen har flera remissinstanser avstyrkt förslaget om en indelning av de mönstrade i befattningsgrupper. Detta kan bland annat antas ha sin grund i Pliktutredningens förslag att det endast i vissa undantagssituationer skulle vara möjligt att flytta en totalförsvarspliktig från en befattningsgrupp till en annan. Regeringen anser dock inte att inplacering i en befattningsgrupp skall vara så styrande för beslutet om inskrivning för grundutbildning att det skall vara ett hinder för inskrivning i en befattning som hör till en viss befattningsgrupp att den mönstrande först befunnits mest lämpad för en placering i en annan befattningsgrupp. Inskrivningsbeslutet bör i likhet med vad som gäller i dag grundas på en helhetsbedömning av den mönstrade och är denne lämplig även för placering i en annan befattningsgrupp bör inget hindra att han skrivs in för grundutbildning i en befattning i den befattningsgruppen. Därmed torde inte någon risk föreligga för att inte krigsorganisationens bemanningsbehov skall kunna tillgodoses.

När det gäller dem som, på grund av att det saknas behov av att grundutbilda alla totalförsvarspliktiga inom en viss befattningsgrupp, i stället kommer att placeras i utbildningsreserven, kan placeringen i en sådan grupp ge värdefull information om mönstringsresultatet. Regeringen anser också att det för den enskilde ligger ett värde i att få resultatet från mönstringen dokumenterat på detta sätt.

Med anledning av Överstyrelsens för civil beredskap kritik av att inom det civila försvaret införa en motsvarighet till den militära kategoriindelningen vill regeringen anföra följande. Regeringens förslag innebär endast att inplacering i en befattningsgrupp skall ske av dem som mönstrar. Det är således inte fråga om att placera in alla dem som skrivs in för kortare utbildningar inom det civila försvaret i befattningsgrupper.

Regeringens avsikt med förslaget om placering i en befattningsgrupp är främst att effektivisera hanteringen av utbildningsreserven. Regeringens förslag innebär inte att samma befattningsgruppindelning skall gälla för det militära som för det civila försvaret. Syftet är tvärtom att det av inskrivningsbeslutet skall framgå att den mönstrade befunnits lämpad t.ex. endast för tjänstgöring inom det civila försvaret. Om regeringens förslag antas, kommer en stor andel mönstrade som med dagens system skulle ha erhållit ett beslut om befrielse på grund av krigsoduglighet att skrivas in i utbildningsreserven, om de befinns ha förutsättningar att tjänstgöra i det civila försvaret. Det bör därför framgå av beslutet om inskrivning i utbildningsreserven inom vilken befattningsgrupp den mönstrade befunnits mest lämpad att tjänstgöra. Därigenom skapas också bättre förutsättningar för att, när det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, snabbt kunna skriva in en totalförsvarspliktig som står i utbildningsreserven för utbildning. Enligt regeringen kan det inte heller uteslutas att ett på detta sätt dokumenterat resultat av mönstringen kan tjäna till viss vägledning för den som vid ett senare tillfälle vill ta en sådan totalförsvarspliktig i anspråk för tjänstgöring med civilplikt för olika uppgifter eller för den som vill rekrytera honom till en frivillig organisation.

Med anledning av Socialstyrelsens påpekande om att en totalförsvarspliktig som avses placeras i utbildningsreserven omedelbart borde ställas till hälso- och sjukvårdens förfogande om han tidigare arbetat inom detta verksamhetsområde, vill regeringen anföra följande. Inskrivning i utbildningsreserven bör som framgått ske vid mönstring. Detta innebär att det endast kommer att vara unga män som placeras där. Sannolikheten för att dessa i den ålder det är fråga om skall ha hunnit skaffa sig för totalförsvaret väsentlig yrkeserfarenhet måste bedömas som mycket liten. Det kan därför antas att utbildningsreserven kommer att utnyttjas av dem som är bemanningsansvariga för att söka efter lämpliga totalförsvarspliktiga att ta i anspråk med civilplikt inom åldersgruppen 27–30 år. Först då kan den totalförsvarspliktige förväntas ha den yrkesutbildning och stadga i tillvaron att han är lämplig att ta i anspråk för att upprätthålla någon befattning inom det civila försvaret som kräver yrkeserfarenhet.

Inskrivning efter annan utredning

Den inskrivning som i dag görs av civilförsvarspliktiga hos länsstyrelserna sker efter en anmaning till den civilförsvarspliktige att lämna nödvändiga upplysningar om personliga förhållanden. Som anförts ovan innebär regeringens ställningstagande i fråga om inskrivning att det centrala verket skall vara den myndighet som ombesörjer all inskrivning av totalförsvarspliktiga för värnplikt, civilplikt eller i utbildningsreserven. Regeringen anser emellertid, i likhet med utredningarna, att det bör vara möjligt dels för verket dels för olika bemanningsansvariga att vidta sådan mindre omfattande utredning än mönstring som kan leda till inskrivning för civilplikt med en kortare utbildning än 60 dagar. Det

bör därför finnas en skyldighet för samtliga totalförsvarspiktiga – oavsett om de tidigare genomgått mönstring eller inte – att efter en mindre omfattande utredning än mönstring lämna uppgifter om sig själva. Den mindre omfattande utredningen bör emellertid även kunna ske genom kontroll av olika register eller på annat mer formlost sätt. Huvudansvaret för att en mindre omfattande utredning görs innan någon skrivs in för civilplikt skall självfallet ligga hos Totalförsvarets pliktverk som skall fatta beslutet om inskrivning. Ingenting hindrar emellertid att Totalförsvarets pliktverk träffar överenskommelser med t.ex. kommuner eller landsting om att utredningen får utföras där. Det ankommer vidare på regeringen att närmare bestämma vilka andra myndigheter än Totalförsvarets pliktverk som skall kunna utföra denna typ av utredning.

De enstaka fall där det redan vid mönstringen framkommer att den totalförsvarspiktige på grund av sitt yrke eller sin utbildning bör tas i anspråk för det civila försvaret kan med regeringens förslag tillgodoses genom att han efter mönstringen skrivs in för civilplikt – antingen med eller utan grundutbildning.

Det centrala verket skall således handha inskrivningen av all pliktpersonal oberoende av i vems regi utredningen av den totalförsvarspiktiges förutsättningar att tjänstgöra har gjorts. Verket skall således ta över de uppgifter som i dag handhas av värpliktskontor, inskrivningsnämnder och länsstyrelser.

Inskrivningsbeslutet och inskrivningsnämnden

Regeringen anser att det för den enskilde är angeläget att i samband med inskrivningen, oavsett om denna sker efter mönstring eller efter annan utredning, få ett besked om till vilken befattning eller till vilken typ av befattning han eller hon skrivits in. Det är dessutom angeläget för den enskilde att få besked om hur lång tid tjänstgöringen skall pågå och var denna skall äga rum. Likaså är det för den som skall genomgå en längre utbildning än 60 dagar angeläget att få besked om när grundutbildningen skall påbörjas. Detta bör därför alltid framgå av inskrivningsbeslutet. Regeringen har visserligen förståelse för de svårigheter som kan föreligga när dagen för grundutbildningens början i förhållande till dagen för inskrivning ligger långt fram i tiden. Att inskrivningsbeslutets detaljerade innehåll kan skapa förväntningar hos dem som skrivs in, vilka därefter inte kan uppfyllas, måste emellertid förutsättas inträffa endast undantagsvis. Enligt regeringens åsikt ligger det ett större värde i att den som skrivs in får ett besked om vad som är att förvänta – oavsett om detta kan komma att ändras. Vi anser därför att det bör framgå av lagen att inskrivningsbeslutet skall innehålla de nyss nämnda uppgifterna, dock att tidpunkten för grundutbildningens början endast skall behöva anges för de längre utbildningarna.

Regeringen kan inte heller se att förslaget i denna del skulle kunna medföra de olägenheter som förutskickats av Statens räddningsverk. Inskrivning för civilplikt i en befattning som kräver en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar bör enligt regeringen kunna ske oavsett om

lämpligt utbildningstillfälle vid tidpunkten för beslutet inte kan fastställas. Om det är angeläget att någon skrivs in för att upprätthålla en viss befattning, bör det centrala verket kunna, med ledning av vilken befattning det rör sig om och utifrån den inskrivnes bostadsförhållanden, fastställa var utbildningen kan komma att äga rum.

Det är också angeläget att i detta sammanhang betona skillnaderna mellan de inskrivningsbeslut som verket skall fatta efter mönstring och de som skall fattas efter annan utredning. Efter mönstring bör den mönstrade omedelbart få ett inskrivningsbeslut eller ett beslut om att han inte är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Om det gäller inskrivning för civilplikt med kort utbildning efter annan utredning än mönstring, skall beslut däremot kunna fattas vid det tillfälle som verket finner lämpligt. Detta innebär att verket bör kunna dröja med ett beslut om inskrivning till dess ett lämpligt utbildningstillfälle föreligger. Regeringens förslag innebär således att det för verket inte skall föreligga någon skyldighet att, efter annan utredning än mönstring, fatta beslut om inskrivning eller om att skyldighet inte föreligger för den som genomgått utredningen att fullgöra civilplikt.

Regeringen ansluter sig även till UFT:s förslag om att inskrivningsnämndens roll uteslutande skall vara av överprövande karaktär. En totalförsvarspliktig som har genomgått mönstring och som är missnöjd med ett inskrivningsbeslut bör således kunna få frågan prövad på nytt av en inskrivningsnämnd. En sådan ordning överensstämmer med dagens ordning som den i praktiken fungerar – formellt fattas dock det första beslutet om inskrivning eller befrielse av en värnpliktig av inskrivningsnämnden. Förfarandet där påminner emellertid i hög grad om en överprövning av mönstringsförrättarens preliminära besked till den värnpliktige vid inskrivningsprövningen.

7.5 Vapenfria

Regeringens förslag: En totalförsvarspliktig som vill slippa tjänstgöring i Försvarsmakten eller sådan tjänstgöring i det civila försvaret som är förenad med bruk av vapen mot annan skall ha en sådan rätt, om han eller hon har en allvarlig personlig övertygelse om att inte bruka vapen mot annan. Förutsättningarna för att få rätt att vara vapenfri skall överensstämma med dem som gäller i dag för att få tillstånd till vapenfri tjänst. Rätten att vara vapenfri skall medföra konsekvenser för inskrivningen och beslut därom skall fattas av Totalförsvarets pliktverk. En ansökan om rätt att vara vapenfri skall kunna göras såväl innan sökanden har

skrivits in som efter ett inskrivningsbeslut. Om inskrivning inte har skett, skall beslutet innebära ett hinder för inskrivning för tjänstgöring i Försvarsmakten och för civilplikt som är förenad med bruk av vapen. Om inskrivning har skett, skall inskrivningen alltid ändras så att ingen konflikt uppstår med beslutet om rätten att vara vapenfri. Till skillnad från vad som gäller i dag skall ett beslut om inskrivning i utbildningsreserven vara kombinerat med en anteckning om rätten att vara vapenfri för en totalförsvarspliktig som fått en sådan rätt.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflyttandeorganisation, Vapenfristyrelsen och Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen* har anfört att prövningsförfarandet för vapenfri tjänst bör utmönstras eftersom så gott som alla får sådan tjänst om de begär det. *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflyttandeorganisation* har dessutom framfört att en särskild förteckning över vapenfriutbildningar borde upprättas.

Skälen för regeringens förslag: Det förslag som regeringen nu lämnar i fråga om rätten att vara vapenfri överensstämmer i huvudsak med vad som redan gäller. Några skillnader föreligger emellertid. Om totalförsvarsplikten införs, kommer tjänstgöringsskyldighet att föreligga inom såväl det militära som det civila försvaret för dem som mönstrar. Den vapenfria tjänsten kommer därför inte att vara något undantag från värnpliktstjänstgöring. I praktiken kommer dock den största andelen mönstrade att behöva tas i anspråk för tjänstgöring inom det militära försvaret. Regeringen anser det angeläget att säkerställa att rätten att vara vapenfri endast tillkommer sådana totalförsvarspliktiga som har en allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan. Om prövningsförfarandet skulle utmönstras kan risken för felaktigt utnyttjande öka. Regeringen anser därför att prövningsförfarandet bör finnas kvar. Liksom i dag bör dock tilltro sättas till sökandens uppgifter, om det inte finns anledning att misstänka att uppgifterna inte är sanningsenliga. Beslutet om rätten att vara vapenfri bör medföra hinder för inskrivning i Försvarsmakten och för sådan civilplikt som är förenad med bruk av vapen. Regeringen kan inte se att det finns skäl att i lagform ta ställning till vilka särskilda vapenfriutbildningar som bör finnas. Lagen bör endast tillförsäkra den enskilde rätten att få slippa all tjänstgöring i Försvarsmakten och all tjänstgöring som är förenad med vapenbruk.

Regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverk skall handha beslut om krigsplacering i befattningar som i krig behöver upprätthållas av totalförsvarspliktiga i Försvarsmaktens krigsorganisation och i det civila försvaret. Krigsplacering skall normalt ske i den befattning som den totalförsvarspliktige grundutbildats till. Möjlighet skall emellertid finnas att besluta om krigsplacering i en annan befattning eller verksamhet än den som den totalförsvarspliktige grundutbildats till. En förutsättning för krigsplacering skall vara att den som blir krigsplacerad har tillräckliga kunskaper och är lämpad för de krigsuppgifter som skall utföras.

Beslut om krigsplacering skall inte vara överklagbara däremot skall de kunna ändras.

Nuvarande bestämmelser om uppskov och kollektiv yrkesledighet avskaffas. Totalförsvarets pliktverk blir i stället ansvarigt för att ingen krigsplaceras för mer än en uppgift under höjd beredskap. Detta innebär att verket skall hålla dels ett register för krigsplacerad pliktpersonal, dels ett särskilt register för annan personal. I det senare registret skall bl.a. anteckningar kunna göras om att en viss person tillhör nyckelpersonalen hos en arbetsgivare och därför inte bör skrivas in med värnplikt eller civilplikt för någon annan verksamhet.

Beslut om krigsplacering av pliktpersonal skall alltid fattas av Pliktverket. Ansvar för att olika verksamheter inom totalförsvaret bemannas skall dock ligga på det organ som svarar för en verksamhet i krig. Beslut om krigsplacering skall därför grundas på framställningar från de bemanningsansvariga organen.

En totalförsvarspliktig som inte krigsplaceras efter avslutad grundutbildning skall kunna skrivas in på nytt för civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte är längre än 60 dagar.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag. Pliktutredningen har föreslagit att det inrättas en fristående prövningsnämnd med uppgift att besluta om enskilda individers placering i de fall då bemanningsansvariga organ inte kan komma överens om vem som skall få disponera en viss person. UFT har emellertid ansett att de fall där man inte kommer överens kan beräknas bli så få att det framstår som onödigt att ha en särskild prövningsinstans för detta ändamål.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till att det centrala verket föreslås handha beslut om krigsplacering av de totalförsvarspliktiga. Några, däribland *Försvarsmaktens organisationsmyndighet*, *Riksförbundet Sveriges Lottakärer*, *Sveriges Kvinnliga Bilkårers Riksförbund* och *Svenska Blå Stjärnan* har dock uttryckt önskemål om

att även andra personalkategorier än de som skrivits in för värnplikt eller civilplikt skall kunna krigsplaceras med stöd av lagen. Dessa remissinstanser har således vänt sig mot att inte sådan personal som under höjd beredskap skall vara tjänstgöringsskyldig enligt bestämmelserna om allmän tjänsteplikt omfattas av förslagets krigsplaceringsbestämmelser, eftersom de därmed inte heller skulle komma att omfattas av en laglig skyldighet att fullgöra sådan tjänstgöring som behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Några remissinstanser har framhållit vikten av att den krigsplacering som verket beslutar om sker i nära samråd med den som har bemanningsansvaret. Flertalet anser dock att lagförslaget ger utrymme för smidiga lösningar i denna del genom möjligheterna att krigsplacera totalförsvarspliktiga i andra befattningar än i dem som de grundutbildats för, om det skulle vara bättre ur totalförsvarssynpunkt. Flera remissinstanser, däribland *Försvarsmaktens organisationsmyndighet* och *Värnpliktsverket*, har avstyrkt Pliktutredningens förslag att inrätta en särskild prövningsnämnd för att besluta om enskilda individers placering då de bemanningsansvariga inte kan komma överens.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om att en totalförsvarspliktig som efter avslutad grundutbildning har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för en krigsuppgift skall krigsplaceras i en befattning eller i en viss verksamhet överensstämmer i huvudsak med vad som gäller i dag. I dag är emellertid dessa frågor förordningsreglerade. Regeringen anser att bestämmelserna om krigsplacering avseende dem som tas i anspråk med totalförsvarsplikt bör ha lagform. Genom bestämmelsen garanteras också att ingen tas i anspråk för en tjänstgöring som överstiger hans eller hennes kunskaper och färdigheter.

Regeringen ansluter sig i denna del till UFT:s förslag om att bestämmelserna i lagen om krigsplacering endast bör omfatta dem som skrivits in för värnplikt eller civilplikt. Såsom vissa remissinstanser uppmärksammat kommer därmed inte de som vid höjd beredskap föreslås omfattas av bestämmelserna om allmän tjänsteplikt att kunna bli föremål för krigsplacering med stöd av den föreslagna lagens bestämmelser. Ingenting hindrar emellertid att den som har ett bemanningsansvar hos Totalförsvarets pliktverk begär att vissa personer registreras såsom ianspråktaga för den myndighetens eller organisationens verksamhet och följaktligen inte skall vara tillgängliga för sådan krigsplacering som skall ske med stöd av lagens bestämmelser. Den närmare regleringen av den frågan bör lämpligen lösas i annat sammanhang och företrädesvis genom avtal mellan verket och andra berörda parter.

Det skulle visserligen trots vad som nyss sagts kunna hävdas att även andra personalkategorier än de som skrivits in för värnplikt och civilplikt – främst anställda i Försvarsmakten och avtalsbundna medlemmar i frivilligorganisationer – borde omfattas av lagens bestämmelser i detta avseende. Dessa sistnämnda personers förhållanden regleras emellertid av ett frivilligt avtal, ett åtagande att tjänstgöra. Därigenom skiljer de sig väsentligt från alla dem som måste tas i anspråk med plikt. Totalförsvarsplikten innebär främst ett åliggande för den enskilde att

tjänstgöra – det ter sig därför främmande att låta nu nämnda kategorier omfattas av denna plikt i andra situationer än under höjd beredskap.

Regeringen ansluter sig vidare till utredningarnas bedömningar att bestämmelserna om uppskov och kollektiv yrkesledighet, i och med ett införande av en totalförsvarspflicht som registermässigt hanteras centralt, bör kunna avskaffas.

Pliktutredningens förslag om att en särskild prövningsnämnd skall inrättas för att avgöra de fall där överenskommelser inte kan nås om vem som skall få disponera en viss person bör emellertid inte införas. Regeringen utgår ifrån att det endast i undantagsfall kommer att uppstå tvister om enskilda individers placering och att Totalförsvarets pliktverk genom att infordra underlag från samtliga berörda skall kunna tillse att den för totalförsvaret bästa placeringen uppnås. I de fall där enighet ändå inte kan uppnås bör verket hänskjuta frågan till militärbefälhavaren och civilbefälhavaren för det område där den som begärs krigsplacerad är bosatt. Verket bör därefter besluta i enlighet med vad dessa överenskommer. För det fall ingen överenskommelse kan nås bör den totalförsvarspflichtige behålla sin tidigare krigsuppgift eller frågan hänskjutas till regeringen för bedömning. Enligt regeringen finns det således ingen anledning att inrätta en särskild prövningsinstans för dessa frågor och inte heller skäl att ge en totalförsvarspflichtig rätt att överklaga ett beslut om krigsplacering.

Regeringen delar utredningarnas förslag att en totalförsvarspflichtig som inte krigsplaceras efter avslutad grundutbildning skall kunna skrivas in på nytt. En sådan inskrivning skall dock bara kunna avse civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte är längre än 60 dagar. Genom en bestämmelse om det högsta antalet tjänstgöringsdagar som en totalförsvarspflichtig kan bli skyldig att tjänstgöra skall dock säkerställas att ingen tas i anspråk för grundutbildning under längre tid än detta högsta antal tjänstgöringsdagar. Regeringen kommer att i avsnitt 7.8 redogöra för vissa gemensamma bestämmelser om totalförsvarspikten. I samband därmed kommer regeringen också att redovisa sitt ställningstagande i fråga om tjänstgöringstider m.m.

Regeringens förslag: Kvinnors möjlighet att ansöka om antagning till dels militär grundutbildning, dels en sådan utbildning inom det civila försvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar skall regleras i en särskild lag. I den lagen skall också finnas bestämmelser om den utredning som en kvinna skall genomgå för att antas till en sådan grundutbildning. Denna utredning skall benämnas antagningsprövning och skall till sitt innehåll överensstämma med den mönstring som svenska män skall genomgå.

När en kvinna lämnat sitt samtycke till att genomgå en sådan grundutbildning till vilken hon befunnits lämpad skall hon skrivas in för värnplikt eller civilplikt. När en kvinna skrivits in för värnplikt eller civilplikt med en grundutbildning som överstiger 60 dagar skall hon omfattas av samma bestämmelser som en man som med stöd av lagen om totalförsvarsplikt skrivits in för motsvarande grundutbildning. Hon blir således med lagstadgad plikt skyldig att fullgöra dels grundutbildning, dels repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. När det gäller tidpunkten för när en kvinna skall bli bunden med plikt att tjänstgöra inom det militära försvaret eller att fullgöra en lång civil grundutbildning skiljer sig emellertid Pliktutredningens och UFT:s förslag åt. Pliktutredningen föreslår att en kvinna som vid en antagningsprövning frivilligt åtagit sig att fullgöra sådan grundutbildning skall vara skyldig att fullgöra denna under straffansvar. UFT föreslår i denna del att en kvinna som frivilligt åtagit sig att genomgå en militär grundutbildning eller en lång civil grundutbildning skall ha rätt att utan straffpåföljd avbryta utbildningen. Enligt UFT:s förslag skall en kvinna först när hon har avslutat grundutbildningen skrivas in med plikt och krigsplaceras. UFT har också föreslagit att kvinnor som frivilligt genomgått militär grundutbildning därefter med civilplikt skall fullgöra samma tjänstgöring som värnplikt. Utredningen har med andra ord velat reservera begreppet värnplikt för sådan tjänstgöring i det militära försvaret som fullgörs av män.

Remissinstanserna: De remissinstanser som inte har ansett att även kvinnor skall vara skyldiga att mönstra har i allmänhet inte yttrat sig särskilt i frågan om kvinnors krigsplacering. Många, däribland *Försvarsmaktens organisationsmyndighet*, anser emellertid att samma pliktbestämmelser bör gälla för kvinnor som för män. Organisationsmyndigheten har i detta sammanhang framhållit att lika villkor oavsett kön förbättrar förutsättningarna för att enbart kvinnor som noggrant övervägt sitt val och som har en väl grundad motivation ansöker. Organisa-

tionsmyndigheten har dock delat utredningarnas uppfattning att det skall vara frivilligt för kvinnor att ansöka om antagning till grundutbildning. Organisationsmyndigheten har också uppfattningen att all pliktpersonal, oavsett kön, som tas ut till Försvarsmakten skall omfattas av begreppet "värnplikt".

Skälen för regeringens förslag: Begreppet mönstring bör såsom UFT föreslagit reserveras för den prövning som skall göras av dem som är skyldiga att tjänstgöra i det militära försvaret eller efter lång grundutbildning i det civila försvaret. Den prövning som skall ske av kvinnor bör därför i stället benämnas antagningsprövning. Det faktiska genomförandet av mönstringen respektive antagningsprövningen skall dock ske efter samma grunder. Utgångspunkten vid bedömningen av om en kvinna bör antas eller inte skall självfallet vara att kvinnor som är lika lämpade som de män som skrivs inför värnplikt eller civilplikt skall antas till grundutbildningen. Bestämmelserna om prövning av kvinnor som önskar fullgöra militär grundutbildning eller lång civil grundutbildning bör inte tas in i lagen om totalförsvarsplikt, eftersom prövningen är frivillig. Dessa bestämmelser bör i stället finnas i en särskild lag. Regeringen har i avsnitt 7.4 föreslagit att endast män skall kunna placeras i en utbildningsreserv. Detta bör framgå av den särskilda lagen som skall reglera möjligheterna för kvinnor att fullgöra tjänstgöring inom totalförsvaret genom att lagen endast görs tillämplig på inskrivning för värnplikt eller civilplikt med en grundutbildning som överstiger 60 dagar.

När det därefter gäller frågan om vilka skyldigheter en kvinna, som frivilligt förklarat sig vilja genomgå militär grundutbildning, skall omfattas av, har regeringen samma uppfattning som Pliktutredningen. Regeringen ansluter sig också till Försvarsmaktens organisationsmyndighets synpunkt att det är angeläget att samma förutsättningar råder under grundutbildningen för män och kvinnor. Inte minst kan det innebära att en kvinna som önskar genomgå militär grundutbildning kommer att mötas av större respekt och förståelse av sina manliga kolleger, om samma förutsättningar råder för henne som för dem. Visserligen medför detta att en kvinna frivilligt kommer att kunna underkasta sig ett system där hon blir bunden vid straffansvar, om hon inte fullföljer sitt åtagande. Såsom också UFT framhållit kan en sådan tjänstgöring så gott som uteslutande sägas komma den myndighet eller den organisation där kvinnan kommer att tjänstgöra till godo. Regeringen anser emellertid att de fördelar som vinnas med att låta även kvinnor vid straffansvar vara skyldiga att fullgöra en utbildning som de frivilligt underkastat sig, är så stora att dessa väger över. En fördel har redan nämnts, en annan är att en sådan ordning borgar för att endast kvinnor som är väl motiverade och som noga tänkt igenom sitt val ansöker om antagning.

Regeringen vill också i detta sammanhang framhålla att konsekvensen av att en kvinna ångrar sitt åtagande inte nödvändigtvis måste bli att hon ådrar sig ansvar för brott mot pliktbestämmelserna. Lika väl som en man som fullgör grundutbildning har möjlighet att antingen bli befriad på grund av att han inte längre befinner sig lämplig eller att erhålla en ändrad befattning, kommer också en kvinna att ha denna möjlighet. En

kvinnor som har antagits till militär grundutbildning har självfallet också därefter samma rätt som en man att begära att få vara vapenfri.

Sammantaget anser regeringen därför, liksom Pliktutredningen, att en kvinna bör omfattas av pliktbestämmelserna i samband med att hon vid antagningen förklarar sig vilja genomgå den utbildning för vilken hon befunnits lämplig. Regeringen vill dock framhålla det angelägna i att det står fullständigt klart för kvinnan att hon efter att ha lämnat sitt samtycke till inskrivning kommer att omfattas av samma skyldigheter som männen med allt vad det innebär i fråga om såväl straffansvar som möjligheten av att inskrivningsbeslutet ändras i fråga om befattning m.m. Det bör också framgå av lagen vad en kvinna skall underrättas om innan hon får lämna sitt samtycke till inskrivning.

Att såsom UFT föreslagit beteckna den tjänstgöringsskyldighet som åvilar en kvinna som skall fullgöra militär grundutbildning som civilplikt finner regeringen – i likhet med flera remissinstanser – vara inkonsekvent. En kvinna som fullgör militär grundutbildning gör detta i syfte att möjliggöra krigsplacering på en stridande befattning i det militära försvaret. Att beteckna hennes tjänstgöringsskyldighet som civilplikt förefaller därför mindre lämpligt med hänsyn till att detta begrepp i huvudsak bör reserveras för sådan tjänstgöring som inte är förenad med egentliga stridsuppgifter. Regeringen anser därför att skäl även i detta avseende saknas för en särreglering mellan kvinnor och män. En kvinna som antas till militär grundutbildning bör således därefter vara tjänstgöringsskyldig enligt de regler som föreslås gälla för värnplikt.

Regeringen anser, i likhet med utredningarna, också att en kvinna skall kunna fullgöra en längre grundutbildning i annan verksamhet av betydelse för totalförsvaret än inom det militära försvaret. Hon skall då kunna skrivas in för civilplikt, efter att vid antagningsprövningen ha befunnits lämpad för att upprätthålla en sådan befattning för vilken krävs längre grundutbildning än 60 dagar. Även i detta fall bör kvinnan, såsom Pliktutredningen föreslagit, omfattas av samma tjänstgöringsskyldighet som en man som skrivits in för motsvarande utbildning.

Regeringens förslag innebär såsom ovan anförts att en kvinna som samtyckt till grundutbildning skall vara skyldig att därefter fullgöra samma tjänstgöring som en totalförsvarspliktig man. Regeringens förslag till bestämmelser i fråga om krigsplacering innebär att en förutsättning för att sådan skall kunna ske är att den totalförsvarspliktige förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för krigsuppgiften. Konsekvensen av att en kvinna som antagits till militär grundutbildning eller lång civil grundutbildning blir pliktbounden blir att en kvinna kommer att kunna krigsplaceras oavsett om hon till fullo fullgjort grundutbildningen eller inte. Huvudsaken skall vara att hon har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för att krigsplaceras i en befattning eller verksamhet.

Förslaget innebär också att en kvinnlig officer eller officersaspirant till skillnad från vad som gäller i dag – kommer att kunna krigsplaceras med stöd av pliktbestämmelserna även om hon skulle vilja lämna sin anställning som officer eller sin yrkesutbildning.

Regeringens förslag: En totalförsvarspliktig som har skrivits in för värnplikt eller civilplikt skall vara skyldig att fullgöra sådan tjänst. De som skrivits in för utbildning till en befattning skall vidare vara skyldiga att fullgöra grundutbildning och repetitionsutbildning. De totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats med stöd av lagen skall även vara skyldiga att fullgöra beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring.

Under normala förhållanden skall dock en totalförsvarspliktig som har skrivits in för värnplikt eller civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar och som inte har kallats in till grundutbildning före utgången av det kalenderår när han fyller 24 år inte vara skyldig att fullgöra grundutbildningen.

Efter ny inskrivning skall det åligga en totalförsvarspliktig att fullgöra civilplikt med grundutbildning om högst 60 dagar eller civilplikt med enbart repetitionsutbildning, krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring, även om han tidigare fullgjort grundutbildning.

Lagen skall innehålla bestämmelser om

- den längsta sammanlagda tiden för grundutbildning (615 dagar),
- den längsta grundutbildningstiden för värnplikt (615 dagar),
- den kortaste grundutbildningstiden för värnplikt (220 dagar),
- den längsta grundutbildningstiden för civilplikt (320 dagar),
- det högsta antalet repetitionsutbildningsdagar (240 dagar),
- den längsta sammanlagda utbildningstiden (700 dagar) och
- det högsta antalet beredskapstjänstgöringsdagar (180 dagar).

Dessa tidsramar knyts inte till kategorier eller grupper av befattningar. Avsikten är dock att det i verkställighetsföreskrifter, utfärdade av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, för varje befattning eller typ av befattning särskilt skall bestämmas hur lång grundutbildning som fordras för respektive befattning eller typ av befattning.

Fullgörandet av repetitionsutbildning skall inte längre vara knutet till bestämda övningar.

Regeringen bemyndigas att besluta hur många totalförsvarspliktiga som skall kallas in till krigstjänstgöring eller beredskapstjänstgöring och att besluta när sådan tjänstgöring skall upphöra.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. UFT har dock föreslagit att den längsta grundutbildningstiden för civilplikt skall vara 300 dagar.

Remissinstanserna: *Värnpliktsverket* har välkomnat förslaget att en totalförsvarspliktig som huvudregel under normala förhållanden inte skall kallas in till grundutbildning efter det kalenderår då han fyller 24 år. *Försvarsmaktens organisationsmyndighet* har ansett att en lägsta

gräns för grundutbildningen för dem som skrivits in för värnplikt inte skall framgå av lagen. I övrigt har flera remissinstanser framhållit det angelägna i att utbildningstidens längd styrs av behovet. Försvarsmaktens organisationsmyndighet har vidare ansett att det tydligt borde framgå att regeringen genom ett särskilt regeringsbeslut kan förordna om hemvärnsberedskap innan ett beslut om höjd beredskap fattas och därmed också om beredskapstjänstgöring för hemvärnspersonal.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen delar utredningarnas uppfattning att grundutbildning som regel inte skall påbörjas efter det år då den totalförsvarspliktige fyller 24 år. Regeringen finner att denna åldersgräns är väl avvägd med hänsyn till att de totalförsvarspliktiga i regel efter 24 års ålder kan förväntas ha skaffat sig sådana levnadsomständigheter att dessa skulle försvåra ett fullgörande av utbildningen.

Såväl Pliktutredningen som UFT har ansett att det borde vara tillräckligt att i lagen endast ange ramarna för grundutbildningstidens längd. Regeringen ställer sig bakom tolkningen att en långt gående uppspaltning i lagen av tjänstgöringstider för olika värnpliktskategorier och befattningar inte är nödvändig för att uppfylla kraven enligt 8 kap. 3 § RF att åligganden för enskilda skall meddelas genom lag. Genom att i lagen inta bestämmelser om det högsta antalet tjänstgöringsdagar som en totalförsvarspliktig får tas i anspråk tillgodoses regeringsformens krav och rättssäkerhetsgarantier skapas för den enskilde. Behovet av utbildning för att upprätthålla olika befattningar kommer alltid att variera. Detta leder till skillnader i utbildningstiderna, vilket också efter senare års ändringar i värnpliktslagen har kommit till uttryck i denna genom att spännvidderna för det lägsta respektive högsta antalet grundutbildningsdagar kommit att bli allt större. Att i lagform reglera antalet utbildningsdagar för respektive befattning förefaller, med hänsyn till detta och med hänsyn till att den totalförsvarspliktige ändå inte i förväg kan veta vilken befattning han eller hon kommer att skrivas in för, mindre ändamålsenligt. Regeringen anser emellertid att det för dem som skrivs in för värnplikt bör finnas en minimiangivelse i lagen av antalet tjänstgöringsdagar. Denna lägsta gräns bör sättas så att den motsvarar den kortaste utbildningstid som enligt nuvarande krav uppställs för att vara krigsplaceringsduglig i förbanden inom armén. Med hänsyn till att den utbildningsverksamhet som bedrivs vid flygplatser inom brand- och räddningstjänst har ett behov av utbildningstider som överstiger 300 dagar bör den längsta tiden för grundutbildning för dem som skrivits in för civilplikt fastställas till 320 dagar.

Regeringens förslag innebär att en totalförsvarspliktig kan bli skyldig att fullgöra ytterligare en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar efter en ny inskrivning. Detta innebär i och för sig inte några större förändringar i förhållande till vad som gäller med dagens lagstiftning – de som går ur värnpliktsåldern kan ju tas i anspråk för civilförsvarsuppgifter och åläggas att genomgå viss utbildning. Förslaget om att ingen skall kunna åläggas att sammanlagt fullgöra mer än 615 dagars grundutbildning syftar till att för den totalförsvarspliktige säkerställa att inte bli i anspråktagen under orimligt lång tid även om grundutbildningstillfällena fördelar sig över tiden. Huvudregel skall annars vara – liksom

nu – att grundutbildningen till en viss befattning skall ske i ett sammanhang. Av samma skäl som nyss nämnts föreslås en högsta sammanlagd tidsgräns för grundutbildning och repetitionsutbildning om 700 dagar. I detta sammanhang är det dock angeläget att framhålla att de tidsgränser som föreslås är s.k. maximigränser. De allra flesta totalförsvarspliktiga kommer att tjänstgöra under betydligt kortare tid än den i lagen högsta angivna. Den reglering som UFT föreslagit och som regeringen ansluter sig till innebär emellertid att tidsramen måste vidgas avsevärt i förhållande till vad som kommer att gälla för det stora flertalet, för att samtliga befattningskategorier skall rymmas inom ramarna.

Regeringen delar också UFT:s uppfattning att de som har ansvar för utbildningen av totalförsvarspliktiga inte längre skall vara bundna till ett system med bestämda övningar för repetitionsutbildning. Därigenom skapas ett flexibla system för ianspråktagande av totalförsvarspliktiga för sådan utbildning.

Bemyndigandet för regeringen att besluta om krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring för totalförsvarspliktiga överensstämmer i sak med dagens ordning. Om regeringens förslag antas, kommer knytningen till övningar att upphöra enligt vad som nyss redogjorts för. Det är därför, såsom UFT också föreslagit, lämpligare att benämna den tjänstgöring som skall äga rum om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap som beredskapstjänstgöring än som beredskapsövning. Ett beslut om att beredskapstjänstgöring skall äga rum behöver emellertid inte vara kopplat till att det säkerhetspolitiska läget i något avseende har skärpts. Ett sådant beslut skall kunna fattas ett mindre allvarligt läge än då det råder höjd beredskap eller om det t.ex. behövs för att erforderlig fredstida beredskap skall kunna upprätthållas. Regeringen återkommer till denna fråga i författningskommentaren. Att regeringen kan besluta om hemvärnsberedskap följer av hemvärnskungörelsen – därvidlag innebär vad som nyss anförts ingen förändring. Ingenting hindrar att regeringen samtidigt eller i anslutning till ett sådant beslut även beslutar om beredskapstjänstgöring. Sådan tjänstgöring kommer dock endast att kunna åläggas pliktpersonal. Den personal som ingår i hemvärdet och som inte utgör pliktpersonal kommer således i ett sådant läge endast att vara tjänstgöringsskyldig till följd av anställningsavtal eller frivilligavtal. Regeringen hänvisar i dessa delar till vad som ovan anförts om förslaget att bestämmelserna om krigsplacering endast skall avse personalkategorier som skrivits in för värnplikt eller civilplikt och följaktligen inte anställda och frivilliga.

7.9 Vissa skyldigheter under fullgörandet av värnplikt och civilplikt samt andra allmänna skyldigheter för totalförsvarspliktiga

Prop. 1994/95:6

Regeringens förslag: En totalförsvarspliktig som fullgör värnplikt eller civilplikt skall vara skyldig att tåla vissa inskränkningar i sina personliga förhållanden. Han eller hon skall således vara skyldig

- att tåla inskränkningar i rätten att förflytta sig,
- att genomgå medicinska och psykologiska undersökningar,
- att lyda en förmans order och i övrigt
- att rätta sig efter de tjänstgöringsföreskrifter som gäller.

En totalförsvarspliktig skall dessutom vara skyldig att inställa sig efter kallelse till mönstring, annan utredning eller till utbildning. Varje hinder för inställelse enligt kallelsen skall anmälas. Straffsanktionen för underlåtenhet att anmäla frånvaro för vilken finns giltigt skäl avskaffas dock.

En totalförsvarspliktig skall vidare kunna nås av postförsändelser från Totalförsvarets pliktverk, vara skyldig att bekräfta mottagandet av vissa handlingar från myndigheter och ta del av dessa handlingars innehåll samt vara skyldig att ta emot, väl förvara och efter uppmaning återlämna handlingar och utrustning som rör tjänsten. Även beträffande dessa skyldigheter avskaffas dock den särskilda straffsanktioneringen.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Göta hovrätt* har efterlyst en ytterligare analys av vari inskränkningarna av de totalförsvarspliktigas grundlagsskyddade rättigheter skall kunna bestå. Såväl *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* som *Sveriges Centrala Värnpliktsråd* har ansett att bestämmelsen om att en totalförsvarspliktig skall vara skyldig att genomgå bl.a. de medicinska undersökningar som krävs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret inte skall kunna innebära att en totalförsvarspliktig mot sin vilja underkastas blodprovstagning. *Statens räddningsverk* har vidare ansett att skyldigheten för en totalförsvarspliktig att ta del av postförsändelser borde utvidgas till att avse även andra handlingar än kallelser till utredning, inkallelser till tjänstgöring och beslut om krigsplacering. Som skäl härför har verket anfört att det kan finnas annan information som de totalförsvarspliktiga måste delges utöver den nyss nämnda.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i avsnitt 4.3 redogjort för förutsättningarna för att inskränka den enskildes fri- och rättigheter. I författningskommentaren återkommer regeringen till en närmare exemplifiering av vilka situationer som kan vara tänkbara. I detta sammanhang bör dock framhållas att avgörande för om en inskränkning skall få göras är om den är motiverad av hänsyn till den verksamhet

som bedrivs vid det förband eller det verksamhetsställe där tjänstgöringen fullgörs. Denna skyldighet att tåla inskränkningar, som regeringen nu föreslår skall lagfästas, har i praktiken dock tillämpats sedan länge i Sverige. Det är således inte regeringens avsikt att nu föreslå några längre gående inskränkningar än som i dag tillämpas med stöd av praxis.

Förslaget att en totalförsvarspliktig även under tjänstgöringen skall vara skyldig att underkasta sig de medicinska undersökningar som krävs för att utreda hans eller hennes förmåga att tjänstgöra i totalförsvaret innebär självfallet inte att en totalförsvarspliktig skall vara skyldig att tåla varje kroppsligt ingrepp. Ingreppet bör alltid vara nödvändigt för att bedöma förutsättningarna för den totalförsvarspliktiges förmåga att tjänstgöra i just den befattning som han eller hon skall upprätthålla. Vilka medicinska undersökningar som krävs bör således vara beroende av vad som krävs för tjänstgöringen.

Regeringen delar UFT:s uppfattning att straffsanktioneringen av vissa skyldigheter bör kunna avskaffas. I stället bör ett tillfredsställande resultat i fråga om uppfyllandet av sådana skyldigheter som att lämna uppgifter om sig själv och inställa sig till mönstring kunna säkerställas genom vitesföreläggande respektive hämtning. Regeringen återkommer till detta i författningskommentaren. Däremot kan inte regeringen dela Statens räddningsverks uppfattning att skyldigheten för en totalförsvarspliktig att ta del av ytterligare försändelser än de som nu föreslagits skall lagregleras. Syftet med att reglera skyldigheten att ta del av vissa försändelser är, förutom att klargöra för den enskilde att han har en sådan skyldighet, också att det skall vara möjligt att tillgripa delgivning enligt delgivningslagen (1970:428). Av det skälet bör inte skyldigheten utsträckas längre än vad som är oundgängligen nödvändigt.

7.10 Vissa gemensamma bestämmelser om värnplikt och civilplikt

Regeringens förslag: Flera bestämmelser angående tjänstgöringen som i dag regleras antingen i lag eller i förordning samlas i lagen, bl.a. bestämmelsen om befrielse från skyldigheten att fullgöra grundutbildning eller repetitionsutbildning på grund av tillfälligt nedsatt prestationsförmåga och bestämmelsen om att den som har giltigt skäl att utebli kan beviljas anstånd. Begreppet anstånd ersätts med begreppet uppskov. Som huvudregel skall uppskov beslutas endast för ett år i taget.

Nuvarande bestämmelser i värnpliktslagen om befrielse för viss tid och anstånd samt bestämmelserna om hemförlovning som är förordningsreglerade, samlas i lagen och betecknas som avbrott.

Bestämmelserna om uppskov skall tillämpas på en totalförsvarspliktig som ansöker om att vara vapenfri först sedan han eller hon har kallats in till en grundutbildning eller repetitionsutbildning. En förutsättning härför skall dock vara att det inte föreligger särskilda skäl att inte bevilja uppskovet. Om en totalförsvarspliktig ansöker om att vara vapenfri sedan tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen har påbörjats, skall i stället tjänstgöringen avbrytas enligt bestämmelserna om avbrott.

Bestämmelserna om tillgodoräknande av tjänstgöringstid efter beslut om avbrott skall lagregleras. Möjligheten för den som ådragit sig sjukdom eller skadat sig i tjänsten att kräva att få fullgöra tjänsten avskaffas. En totalförsvarspliktig som avbrutit tjänstgöringen till följd av sjukdom eller skada skall inte vara skyldig att fullgöra ytterligare grundutbildning, om grundutbildning fullgjorts under minst 40 dagar. Om den totalförsvarspliktige vill fullgöra ytterligare grundutbildning, skall han dock ha en rätt att få bli inkallad på nytt.

Särregleringen avseende vissa sjömän och renskötande samer avskaffas.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försvarsmaktens organisationsmyndighet* har invänt mot UFT:s förslag att begreppet anstånd ersätts med uppskov. Myndigheten har därvid anført att det råder stor osäkerhet bland gemene man om vad som avses med begreppen anstånd respektive uppskov och att det därför är lämpligast att behålla termen anstånd i dess sedvanliga betydelse om det nuvarande uppskovsförfarandet avskaffas.

Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation har invänt mot att en totalförsvarspliktig, som begär att få vara vapenfri sedan han eller hon kallats in till tjänstgöring eller under pågående utbildning, endast skall få uppskov eller tillåtas avbryta utbildningen om inte särskilda skäl föranleder något annat. *Karolinska Institutet* har invänt mot att beslut om uppskov enbart skall kunna ges för ett år i taget och menat att detta är en föga ändamålsenlig ordning för de studenter som fullgör längre högskolestudier.

Sjöfartsverket har inte haft något att erinra mot förslaget att de särbestämmelser som i dag gäller sjömän och personal tillhörande lots- och fyrstaten avskaffas. *Svenska Samernas Riksförbund* har ansett att frågan om samernas ställning inom Sveriges totalförsvar måste bli föremål för ytterligare överväganden innan lagstiftning kommer till stånd. Riksförbundet har därvid framhållit att samerna är ett folk med ett bosättningsområde fördelat mellan fyra olika stater. Enligt riksförbundet innebär detta att samer som är krigsplacerade i det svenska försvaret kan tvingas strida mot sin egen folkgrupp och släkt om Sverige t.ex. skulle råka i konflikt med någon av de övriga tre staterna. Dessutom har Svenska Samernas Riksförbund velat framhålla att renskötseln är en speciell

näring som inte kan likställas med andra näringar. Av dessa skäl har Svenska Samernas Riksförbund ansett att regler med hänsyn till samerna som en särskild folkgrupp alltjämt är nödvändiga. Här har framhållits bland annat att möjlighet till befrielse från tjänstgöring eller en rätt att vara vapenfri ovillkorligen måste finnas när en inkallad same har betänkligheter att bära vapen och att bestämmelserna om tjänstledighet för längre och kortare perioder måste kunna ges vid viktiga skeden under renskötselåret och under akuta skeden.

Skälen för regeringens förslag: Skälet till att UFT föreslagit att begreppet anstånd ersätts med begreppet uppskov är att uppskov är det begrepp som förstås av det större flertalet. Undersökningar (se t.ex. Nils Frick och Sten Malmströms rapport "Språkklyftan", 1976) har visat att ordet anstånd av många förväxlas med tillstånd/tillåtelse medan uppskov däremot sällan missförstås. Av det skälet har regeringen valt att ansluta sig till UFT:s förslag.

Att, såsom Karolinska Institutet förordat, regelmässigt bevilja dem som fullgör längre akademiska studier uppskov under hela studietiden kan inte komma i fråga. Det ligger i sakens natur att frågan om uppskov bör bedömas på nytt inom en inte alltför lång tid. Effekten skulle annars bli att personer som fullgör längre akademiska studier aldrig skulle kunna kallas in till grundutbildning.

Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisations synpunkt att uppskov skall beviljas den som ansökt om att vara vapenfri oavsett om särskilda skäl skulle motivera en annan bedömning delas inte av regeringen. Det är angeläget att lagen öppnar en möjlighet att underlåta att meddela uppskov i vissa speciella situationer. Sådana särskilda skäl kan t.ex. vara att en ansökan om att vara vapenfri gjorts endast i syfte att få uppskov. I likhet med vad som gäller i dag bör dock, i de fall då den som ansökt om att vara vapenfri inte beviljas uppskov, genom en bestämmelse i lagen säkerställas att den totalförsvarspliktige inte övas i bruk av vapen. Regeringen återkommer också till en exemplifiering i författningskommentaren av vad som kan utgöra sådana särskilda skäl att det saknas anledning att bevilja uppskov.

I övrigt ställer sig regeringen bakom de överväganden som gjorts av UFT beträffande förenklingen av reglerna kring uppskjutandet av tjänstgöringen i olika avseenden. Regeringen anser inte att det som framförts av Svenska Samernas Riksförbund motiverar en särreglering just för denna grupp. De bestämmelser som regeringen nu föreslår kommer att i lika stor utsträckning som dagens bestämmelser tillgodose samernas önskemål om möjligheter att vara vapenfria eller att få uppskov med tjänstgöringen i olika avseenden. Regeringen anser således att samernas särskilda önskemål väl kan tillgodoses inom ramen för den nu föreslagna lagen om totalförsvarsplikt.

Regeringens förslag: Målen för utbildningen av de totalförsvarspliktiga skall framgå av lagen. Grundutbildningen skall syfta till att ge de totalförsvarspliktiga en sådan grundläggande utbildning att de kan fullgöra de uppgifter som det förband eller den organisation där de tjänstgör kan komma att ställas inför i krig. Syftet med repetitionsutbildningen skall vara att befästa och utveckla skickligheten för krigsuppgiften.

Försvarsmaktens möjlighet att ta i anspråk totalförsvarspliktiga som genomgår utbildning för att upprätthålla den beredskap som behövs i fredstid säkerställs genom att det i lagen läggs fast att totalförsvarspliktiga även under utbildning skall vara skyldiga att fullgöra beredskapstjänst.

Sveriges åtaganden enligt vissa konventioner, i fråga om rätt för personer med flerfaldiga medborgarskap att välja var militära förpliktelser skall fullgöras, införlivas i lagen. Valrätten skall emellertid även avse andra plikttjänstgöringar än militära, om de är att jämföras med civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har varit positiva till att utbildningsmålen anges i lagen. Utredningarnas förslag i övrigt har inte föranlett några särskilda kommentarer annat än att *Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd* har anfört att det borde framgå av lagtexten att en förutsättning för att någon inte skall åläggas att fullgöra en längre grundutbildning i Sverige är, i de fall då någon som har dubbelt medborgarskap anger att han vill fullgöra sådan tjänst i det andra landet, att det klarläggs att tjänstgöringen kommer att utkrävas av den andra staten.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen finner det angeläget att klargöra att statsmakterna är skyldiga att se till att varje totalförsvarspliktig får en sådan grundläggande utbildning att han eller hon kan fullgöra de uppgifter som kommer att krävas av honom eller henne i krig. Det kan vidare vara lämpligt att, såsom UFT också föreslagit, klargöra att totalförsvarspliktiga även under utbildning är skyldiga att fullgöra beredskapstjänst. Det bör därför framgå av lagen att såväl i grundutbildningen som i repetitionsutbildningen bör ingå uppgifter som syftar till att upprätthålla Sveriges försvarsberedskap.

Sveriges åtaganden enligt olika konventioner angående personer med flerfaldiga medborgarskap bör såsom UFT föreslagit komma till uttryck i en lagbestämmelse. Valrätten bör inte endast begränsas till de länder som är bundna av konventioner i något hänseende i denna fråga. Regeringen delar Totalförsvarets tjänstepliktsnämnds uppfattning att det av lagtexten bör framgå vilka förutsättningar som krävs för att en totalförsvarspliktig inte skall vara skyldig att fullgöra värnplikt eller längre

civilplikt i Sverige. Detta rekvisit, att det klarläggs att tjänstgöringen kommer att utkrävas av den andra staten, har därför inarbetats i regeringens lagförslag.

Prop. 1994/95:6

7.12 Förmåner och skydd för anställning

Regeringens förslag: Det skall framgå av lagen att en totalförsvarsplikt har rätt till ersättning. Vidare skall de olika ersättningslagen anges. Rätten till dagersättning för den som inställer sig till mönstring eller antagningsprövning för kvinnor och dagpenning för den som inställer sig till annan inskrivning avskaffas. Den särskilda ersättningen för tjänstgöring i vissa befattningar under annan tjänstgöring än beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring avskaffas också.

Huvudregeln vid fullgörandet av allmän tjänsteplikt skall vara, för den som fullgör sådan plikt i en anställning eller genom ett uppdrag, att ersättningen regleras avtalsmässigt. Staten skall dock gentemot en totalförsvarspliktig som fullgjort allmän tjänsteplikt svara för fordringar på lön och andra ersättningar. Den särskilda lönenämnden för tjänsteplikt avskaffas. Den som fullgör allmän tjänsteplikt på grund av avtal om frivillig tjänstgöring skall ha rätt till samma förmåner som den som fullgör värnplikt eller civilplikt.

Bestämmelserna i lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnplikts-tjänstgöring m.m. skall inarbetas som ett särskilt kapitel i lagen om totalförsvarsplikt. Bestämmelserna om skydd för dem som fullgör annan tjänstgöring än värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt, såsom tjänstgöring åt det allmänna enligt lag eller avtal eller tjänstgöring i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten förs över till en ny lag, lagen om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m.

Utredningarnas förslag: UFT:s förslag överensstämmer med regeringens. Pliktutredningen har i sitt betänkande diskuterat vissa motivationshöjande åtgärder. Diskussionen har bl.a. gällt plikttjänstgöringens värde för studier och arbete varvid Pliktutredningen konstaterat att några av de viktigare frågorna utgör frågor om platsgaranti vid universitet och högskolor och om grundutbildningen skall få räknas som kvalifikationstid för rätten till kontant arbetsmarknadsstöd.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har framhållit vikten av att åtgärder vidtas för att höja motivationen för och minska de olägenheter som kan bli följden av plikttjänstgöring. Några högskolor har dock pekat på svårigheterna att lösa frågan om en platsgaranti för den som antagits till en akademisk utbildning. Statens räddningsverk har invänt mot att rätten till dagersättning vid mönstring och dagpenning vid annan

utredning avskaffas. Verket har därvid anført att det i glesbygden, speciellt i övre Norrland, kan ta flera dagar i anspråk att fullgöra en mönstring. *Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd* har anmärkt att det i lagförslaget saknas en motsvarighet till den ekonomiska hjälp till värnpliktiga som kan lämnas enligt förordningen (1991:1385) om ekonomisk hjälp till värnpliktiga m.fl. *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* och *Sveriges Centrala Värnpliktsråd* har anført att bidragen bör indexregleras. *Riksförbundet Sveriges Lottakårer* och *Sveriges Kvinnliga Bilkårer Riksförbund* har anført att UFT:s förslag är oklart vad beträffar frågan om i vilken ordning förmåner skall utgå till dem som efter att ha ingått s.k. frivilligavtal fullgör tjänstgöring och utbildning i fredstid.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag innehåller inte någon reglering av ersättningen till dem som tjänstgör frivilligt under fredstid eftersom förslaget endast avser pliktpersonal. Av det skälet bör inte heller de bestämmelser som inte avser pliktpersonal och som i dag återfinns i lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktstjänstgöring m.m. införlivas med den föreslagna lagen om totalförsvarsplikt. Regeringen delar därför UFT:s uppfattning att dessa regler bör överföras till en ny lag.

Regeringen delar inte *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* och *Sveriges Centrala Värnpliktsråds* uppfattning att ersättningen till dem som fullgör plikttjänstgöring bör indexregleras. Regeringen anser dock att ersättningarna så långt möjligt bör kunna höjas i den takt som det ekonomiska utrymmet medger. Dessa frågor bör emellertid hanteras inom ramen för den årliga budgetprocessen. I fråga om vilka ersättningsslag som bör lagregleras anser regeringen att de förmåner som den totalförsvarspliktige alltid skall ha rätt till och som är rimliga att utge till dem som med plikt fullgör tjänstgöring i totalförsvaret bör framgå av lagen. Under tjänstgöringen kan emellertid den totalförsvarspliktige tillfälligt behöva särskild ekonomisk hjälp. Det kan vidare vara lämpligt – för att göra den totalförsvarspliktiges fritid meningsfull – att utge särskilt bidrag till exempelvis fritidsstudier. Sådana ersättningar bör inte lagfästas utan kan bestämmas i annan ordning. Regeringen har tidigare, under avsnitt 4.3, redogjort för hur långt lagkravet i fråga om regleringen av ersättningarna sträcker sig.

Anledningen till att regeringen föreslår att rätten till dagersättning och dagpenning vid inställelse till mönstring respektive annan utredning liksom rätten till särskild ersättning för tjänstgöring i viss befattning avskaffas är att de belopp som utbetalas i dessa sammanhang är så obetydliga att de inte står i någon rimlig proportion till de administrativa kostnaderna som är förbundna med hanteringen av ersättningarna.

Regeringen delar självfallet Pliktutredningens uppfattning att det är angeläget att skapa goda förutsättningar för dem som skrivs in för längre grundutbildningar inom totalförsvaret. Inom Försvarsmaktens organisationsmyndighet arbetar en arbetsgrupp bl.a. med frågor om hur värnpliktstjänstgöringen kan göras mer meriterande för t.ex. studier och arbete efter tjänstgöringstidens slut. Dessutom har Svenska Akademiska Rektorskonferensen nyligen beslutat anta riktlinjer om platsgaranti för

dem som antagits till högskoleutbildning. En formell överenskommelse mellan Försvarsmaktens organisationsmyndighet och Rectorskonferensen kommer inom kort att slutas. Platsgarantin innebär att den som har antagits till grundläggande högskoleutbildning på ett utbildningsprogram men som inte kan påbörja denna utbildning eller måste avbryta den på grund av att han har kallats in till plikttjänstgöring på begäran alltid skall medges anstånd med att påbörja högskoleutbildningen respektive rätt att fortsätta den efter det avbrott som föranleds av grundutbildningen.

Regeringen föreslår i årets kompletteringsproposition en ändring i studiestödslagen (1973:349) som innebär att uppräknad av studiélån inte skall ske under den tid som grundutbildning fullgörs.

När det gäller rätten till ersättning för dem som fullgör totalförsvarspikten med allmän tjänsteplikt genom att kvarbli i sin anställning eller liknande saknas anledning att särskilt reglera denna fråga. Den allmänna tjänsteplikten kommer att innebära att anställningen eller uppdraget löper vidare med den skillnaden att den som utför arbetet vid straffansvar är förhindrad att lämna anställningen eller uppdraget. I den mån tvist skulle uppstå om ersättningen för arbetet bör den frågan kunna lösas av allmän domstol. Regeringen delar således utredningarnas förslag om att någon motsvarighet till den nuvarande allmänna tjänstepliktslagens bestämmelse om en särskild lönenämnd inte behövs.

7.13 Totalförsvarets pliktverk

Regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverk skall, i den mån inte regeringen föreskriver annat, utfärda kallelser till tjänstgöring. Verket skall dessutom bl.a. pröva ärenden om uppskov, besluta om krigsplacering och besluta om tillgodoräknande av tjänstgöringstid m.fl. frågor som rör den enskildes rätt enligt pliktförfattningarna.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har varit positiva till att en central myndighet för pliktpersonal inrättas. Flera kommuner har dock framhållit vikten av att plikttagstiftningen samordnas med en ny lagstiftning om det civila försvaret.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen delar utredningarnas uppfattning att det centrala verket bör svara för handläggningen gentemot enskilda som skall tas i anspråk med plikt. Såsom utredningarna framhållit innebär detta att verket bör få en verkställande roll gentemot de myndigheter och andra organ som har ansvar för bemanning inom totalförsvaret. Av det tidigare nämnda förslaget till ny lag om civilt försvar framgår bl.a. vilket ansvar kommuner, landsting och kyrkliga kommuner har inom det civila försvaret.

Under avsnitt 6 har regeringen redogjort för sin bedömning av behovet av pliktpersonal inom totalförsvaret. Där konstaterades att behovet av pliktpersonal årligen omprövas i budgetprocessen. Regeringen vill därför i detta sammanhang erinra om att den lagstiftning om en totalförsvarsplikt som nu föreslås riksdagen möjliggör stor flexibilitet i förhållande till de resurser och ekonomiska ramar som riksdagen anvisar för Sveriges totalförvar.

En närmare analys av kostnadsbesparingar i samband med inrättandet av ett nytt centralt verk har gjorts av Utredningen om organisation av en ny myndighet för pliktpersonal (dir.1993:121) i en skrivelse till regeringen den 4 mars 1994, Hantering av pliktpersonal, grunder för den nya myndigheten.

Genom införandet av en totalförsvarsplikt uppnås också en effektivare personalhantering, vilket måste leda till samhällsekonomiska vinster i stort. Även inrättandet av en central myndighet med ansvar för hanteringen av pliktpersonal bör – i likhet med vad nyss nämnda utredning redovisat – enligt regeringen leda till kostnadsbesparingar och effektivitetsvinster. Sammantaget anser således regeringen att den föreslagna ordningen kommer att leda till minskade kostnader för samhället.

Regeringens förslag: Totalförsvarsplikten skall vara straffsanktionerad och det uppsåtliga brottet skall benämnas brott mot totalförsvarsplikten. Straffbestämmelsen skall vara tillämplig på värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt. Straffmaximum för brott som begås under allmän tjänsteplikt skärps därmed.

Om gärningen kan straffas enligt 21 kap. brottsbalken, dvs. om den begåtts av en krigsman under krig eller under tid då regeringen föreskrivit att kapitlet skall tillämpas, skall ansvar dock inte inträda för brott mot totalförsvarsplikten. För dem som inte omfattas av brottsbalkens krigsmannabegrepp införs dock en ny straffbestämmelse – grovt brott mot totalförsvarsplikten. Det brottet skall endast kunna begås under höjd beredskap.

Straffsanktionen skall vara böter eller fängelse i högst ett år för brott mot totalförsvarsplikten och för det grova brottet fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. När det gäller civilplikt utvidgas det straffbara området till att avse även ringa oaktksamhet.

Även vissa andra uppsåtliga eller oaktsamma förfaranden skall liksom i dag vara straffbelagda, såsom utevaro från mönstring eller annan utredning.

En totalförsvarspliktig skall kunna hämtas genom polismyndighets försorg till mönstring eller annan utredning till vilken han eller hon kallats att inställa sig personligen eller till värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. En totalförsvarspliktig skall också kunna föreläggas vite, om det är nödvändigt bl.a. för att denne skall fullgöra vissa uppgiftsskyldigheter.

En särskild bestämmelse skall möjliggöra för Totalförsvarets pliktverk att inte fortsätta att kalla in en totalförsvarspliktig som enligt vad som är känt kan antas komma att vägra att fullgöra värnplikt och civilplikt.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har ansett, i konsekvens med avståndstagandet från ett pliktssystem, att de som vägrar tjänstgöra i försvaret skall slippa bestraffning. Föreningen har vidare invänt mot utredningarnas förslag att den nuvarande praxis som råder vad beträffar inkallelse av den som totalvägrat bibehålls. Föreningen har därvid framhållit att det är oacceptabelt att det i praktiken krävs två månaders avtjänande av fängelsestraff för att slippa kallas in på nytt. Enligt föreningen borde totalvägrare inte kallas in till tjänstgöring oavsett vilken påföljd som utdömts. Därmed skulle också, enligt Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, undvikas att totalvägrare döms två gånger för samma brott. Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation och Sveriges Centrala Värnpliktsråd har

invänt mot att en totalförsvarspliktig skall kunna, med hänvisning till sin anslutning till ett religiöst samfund, undantas från mönstring. De har i stället ansett att undantaget enbart borde gälla tjänstgöringsskyldigheten.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser det nödvändigt att en straffpåföljd kan tillgripas när totalförsvarspliktiga inte fullgör sina grundläggande skyldigheter enligt pliktbestämmelserna. Detta gäller såväl de fall där den totalförsvarspliktige utan några principiella motiv sätter sig över gällande bestämmelser som de fall där plikttjänstgöring i varje form vägras på grund av religiösa eller etiska övertygelser. Regeringen anser emellertid att det är angeläget att försöka nedbringa antalet vägransfall och därigenom också begränsa fängelsestraffets användning. Av det skälet bör den nuvarande ordningen beträffande Jehovas vittnen bibehållas. Anledning saknas att kalla enskilda till mönstring som man på förhand vet inte kommer att kallas in till tjänstgöring. Totalförsvarets pliktverk bör därför kunna besluta att en totalförsvarspliktig tills vidare inte skall kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt därför att det kan antas att han eller hon inte kommer att fullgöra tjänstgöringen – antingen på grund av att han eller hon vägrar eller underlåter att fullgöra vad som åligger honom eller henne eller avviker eller uteblir från tjänstgöringsstället eller på grund av sin anslutning till ett religiöst samfund.

I och med det förändrade prövningsförfarandet vad gäller rätten att fullgöra vapenfri tjänst som riksdagen tidigare beslutat om (se prop. 1990/91:169, 1990/91:FöU9, rskr.1990/91:347) och som regeringen nu föreslår skall överföras oförändrat till den nya lagstiftningen har antalet fall av värnpliktsbrott med fängelse som påföljd sjunkit i förhållande till tidigare. Det finns dock några som vägrar all form av plikttjänstgöring på grund av en principiell inställning. Regeringen anser emellertid att frågan om någon ny sanktionsform, såsom t.ex. samhällstjänst, bör användas för denna kategori måste avgöras i samband med en mer övergripande översyn av det straffrättsliga påföljdssystemet. Bl.a. måste övervägas ändrade förutsättningar för ådömande av påföljden samhällstjänst. Frågor om det straffrättsliga påföljdssystemets innehåll och uppbyggnad utreds för närvarande av Straffsystemkommittén (Ju 1992:07). I uppdraget ingår även att utreda en vidgad användning av samhällstjänst som påföljd och att ta ställning till frågan om lämpliga påföljder vid brott mot tjänsteplikterna. Kommittén förväntas redovisa sina förslag under våren 1995. Regeringen anser därför inte att någon ändring i fråga om påföljd för brott mot pliktbestämmelserna nu kan föreläggas riksdagen. Vad regeringen uttalat i fråga om gränsdragningen mellan brott mot pliktbestämmelserna och disciplinförseelser i prop. 1985/86:9 s. 138–139 och i fråga om påföljdsvalet i prop. 1977/78:159 s. 123–124 bör därför alljämt kunna vara vägledande.

Regeringens förslag: Systemet med ansvar för disciplinförseelser bibehålls. Tillämpningsområdet för disciplinansvaret utsträcks dock till att även omfatta sådana totalförsvarspiktiga som utan att vara krigsmän fullgör civilplikt. Även de som fullgör civilplikt med kortare grundutbildning än 60 dagar skall omfattas av bestämmelserna om disciplinansvar.

Därför utmönstras begreppet krigsman ur disciplinlagstiftningen och ersätts med begreppet disciplinansvarig.

Vilka som skall omfattas av bestämmelserna om disciplinansvar skall framgå av en särskild lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m., vilken skall ersätta lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. och bestämmelserna om tillrättavisning i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst.

Disciplinansvaret och disciplinpåföljderna skall vara enhetliga oavsett om den disciplinansvarige fullgör värnplikt eller civilplikt med lång eller kort grundutbildning.

Frågor om disciplinförseelser eller åtalsanmälan skall i allmänhet prövas av den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort. Av lagen skall också framgå vilka chefer inom dessa organ som skall var behöriga att fatta beslut om disciplinförseelser, åtalsanmälan eller om ersättningsskyldighet för förlorad eller skadad materiel. Inom Försvarsmakten skall kompanichefens eller motsvarande chefs beslut i dessa avseenden kunna omprövas av en högre chef, om den disciplinansvarige begär det.

Om den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort hos ett privaträttsligt subjekt, skall frågor om disciplinförseelse, åtalsanmälan eller ersättningsskyldighet prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Det allmännas talan i överklagade frågor om disciplinpåföljd eller ersättningsskyldighet skall föras av den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun som har meddelat beslutet.

De myndigheter, kommuner, landsting eller kyrkliga kommuner som skall besluta om disciplinförseelse eller åtalsanmälan skall biträddas av auditörer.

Den nya lagen innebär i övrigt endast en teknisk anpassning av de nuvarande disciplinansvarsreglerna för krigsmän till bestämmelserna om en totalförsvarspikt.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. UFT har dock i sitt lagförslag utgått från att frågor om disciplinansvar m.m. skall prövas av chefer och inte vid de olika organ där de

disciplinansvariga tjänstgör eller har tjänstgjort. Detta har bl.a. medfört att UFT:s förslag innehåller en bestämmelse om att det centrala verket för pliktpersonal får överlämna till chefer vid privaträttsliga subjekt att pröva frågor om disciplinansvar m.m. avseende de disciplinansvariga som tjänstgör där. UFT:s förslag innebär också bl.a. till skillnad från regeringens att det i de fall där en annan myndighet än Försvarsmakten prövar frågor om disciplinansvar inte krävs någon medverkan av en auditör. Experten Key Hedström har yttrat sig särskilt i frågan om disciplinansvar även skall kunna åläggas dem som fullgör civilplikt med en grundutbildning som är kortare än 60 dagar. Han har förordat att så inte blir fallet i frestid.

Remissinstanserna: *Sveriges Centrala Värnpliktsråd* och *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* har lämnat i huvudsak likalydande synpunkter på UFT:s förslag till lag om disciplinansvar inom totalförsvaret. *Sveriges Centrala Värnpliktsråd* har vänt sig mot att "den undersökande, anklagande samt dömande" rollen förenas hos en part. Värnpliktsrådet har bl.a. föreslagit att en särskild disciplinnämnd inrättas för att undvika detta. Vidare har Värnpliktsrådet ansett att disciplinpåföljderna löneavdrag och utgångsförbud bör avskaffas. *Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation* har endast velat avskaffa påföljden löneavdrag. Båda organisationerna har ansett att brottet ofredande alltid borde anmälas till åtal. *Flera remissinstanser* har anslutit sig till experten Key Hedströms förslag att disciplinansvar inte borde komma i fråga för dem som i frestid skall genomgå sådana utbildningar som inte överstiger 60 dagar. *Riksdagens ombudsmän* har avstyrkt UFT:s förslag att det skall kunna överlämnas åt enskilda att besluta om disciplinär bestraffning av pliktpersonal. I remissyttrandet har framförts den synpunkten att frågan om disciplinansvar för pliktpersonal är – just till följd av att det handlar om pliktpersonal – en från rättssäkerhetssynpunkt mer känslig fråga för den enskilde än t.ex. frågor om sådant ansvar inom ramen för medlemskap i en korporation. Vidare har påpekats att de sanktioner som disciplinsystemet enligt förslaget skulle omfatta är sådana som till sin karaktär har närmare anknytning till frihetsberövande med anledning av brott än till sedvanliga disciplinära sanktioner. *Justitiekanslern* har anført att det skulle vara väl motiverat att auditörer deltog i handläggningen av ärenden även vid myndigheter utanför Försvarsmakten.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har till riksdagen den 13 januari 1994 överlämnat en proposition (prop.1993/94:112) med förslag till ändringar i lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. Riksdagen har fattat beslut med anledning av propositionen den 4 maj 1994. Ändringarna i lagen om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. har föranletts av att den nya myndigheten Försvarsmakten bildas den 1 juli 1994, vilket bl.a. gjort det nödvändigt att bestämma vilka chefer inom myndigheten som skall vara berättigade att besluta i disciplinärenden. Den nyss nämnda propositionen innehöll också förslag om att det åt kompanichef eller motsvarande chef skulle få överlämnas att besluta även om disciplinpåföljden löneavdrag för högst tio dagar. Riksdagen har dock avslagit det i propositionen framlagda förslaget till

lag om ändring i lagen om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. såvitt avser kompanichefs befogenhet att besluta om löneavdrag, (rskr.1993/94:299). Med anledning härav ger regeringens förslag till motsvarande bestämmelse i denna proposition inte kompanichef eller motsvarande chef någon befogenhet att besluta om löneavdrag. Den nyss nämnda propositionen innehåller också förslag om att Försvarsmakten eller någon annan myndighet som handlägger disciplinärenden skall vara behörig att föra det allmännas talan i domstol i disciplin- och ersättningsärenden.

Regeringen anser, i likhet med vad som anförts till riksdagen i den nyss nämnda propositionen och till skillnad mot UFT, att det av lagen bör framgå att frågor om disciplinförseelser, åtalsanmälan eller ersättningsskyldighet skall prövas av den myndighet där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort. Däremot bör lagen, i likhet med vad som föreslagits i den nyss nämnda propositionen, innehålla bestämmelser om vilka chefer inom myndigheten som är berättigade att besluta i dessa frågor på myndighetens vägnar.

Som en konsekvens av att den föreslagna lagen om disciplinansvar föreslås omfatta även dem som fullgör plikttjänstgöring hos andra myndigheter än Försvarsmakten, hos kommuner, landsting och kyrkliga kommuner och även hos privata rättssubjekt såsom bolag, föreningar m.fl. måste beslutsordningen i frågor om disciplinförseelse, åtalsanmälan eller ersättningsskyldighet för de disciplinansvariga som tjänstgör vid sådana organ, bestämmas i lagen. Regeringen övervägde i prop.1993/94:31 frågan om enskilda utbildningsanordnare borde få handlägga ärenden om tillrättavisning av vapenfria tjänstepliktiga. Då ansåg sig regeringen emellertid vilja avvakta beredningen av Pliktutredningens och UFT:s betänkanden. I sitt remissyttrande över Pliktutredningens och UFT:s förslag har Riksdagens ombudsmän anfört att det inte bör överlätas till privaträttsliga subjekt som handhar utbildningen av pliktpersonal att utöva sådan myndighet mot denna personal. Regeringen delar denna uppfattning. I regeringens förslag till lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. har det därför inte intagits någon bestämmelse som gör det möjligt att överlämna frågor om disciplinansvar till privaträttsliga subjekt. Regeringen har i stället föreslagit att det i lagen intas en bestämmelse om att dessa frågor, avseende dem som tjänstgör eller har tjänstgjort hos ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en annan enskild sammanslutning, alltid skall prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen anser däremot att det kan överlätas åt kommuner, landsting och kyrkliga kommuner – som ju är offentligrättsliga organ – att i allmänhet besluta i dessa frågor beträffande disciplinansvariga som tjänstgör hos dem. Så bör vara fallet främst med hänsyn till de effektivitetsförluster som blir följden av en centralisering av beslutsfattandet men också av hänsyn till den enskilde, som har ett intresse av att få sin sak bedömd genom en skyndsam handläggning. Även i dessa fall bör det dock framgå av lagen vilka chefer som skall vara berättigade att besluta om disciplinförseelse, åtalsanmälan eller ersättningsskyldighet. Regeringen vill i detta sammanhang erinra om att denna ordning i huvudsak gäller redan i dag genom be-

stämmelsen i 19 § lagen om vapenfri tjänst, som ger vissa chefer inom kommuner m.fl. offentliga inrättningar befogenhet att meddela tillrättavisning i form av varning, extratjänst och utgångsförbud. Det bör dock även finnas en möjlighet för regeringen att bestämma att beslut i dessa frågor skall fattas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen delar i övrigt UFT:s förslag att det bör skapas enhetliga regler om disciplinansvar. De invändningar som framförts av flera remissinstanser att det är olämpligt att införa bestämmelser om disciplinansvar för dem som skrivits in för civilplikt med kort grundutbildning kan inte delas av regeringen. Behovet av disciplin kan knappast anses vara kopplat till utbildningstidens längd. Regeringen ställer sig därför bakom UFT:s förslag i denna del.

Regeringen anser inte att de farhågor som uttryckts av Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas Medinflytandeorganisation och Sveriges Centrala Värnpliktsråd om att "den undersökande, anklagande samt dömande" rollen förenas hos en part har fog för sig. Genom de möjligheter som lagförslaget ger att begära omprövning eller att överklaga frågor om disciplinansvar till allmän domstol har tillräckliga rättssäkerhetsgarantier skapats.

Ytterligare rättssäkerhetsgarantier för den enskilde skapas också genom kravet på medverkan av auditör i alla de fall där förfarandet kan antas utgöra brott, förseelsen inte har erkänts eller bör medföra svårare påföljd än varning, extratjänst, löneavdrag eller utgångsförbud i mer än fem dagar. Regeringen delar här Justitiekanslerns åsikt att medverkan av auditör även inom andra myndigheter än Försvarsmakten är väl motiverat.

Regeringens förslag: Den nya lagen om totalförsvarsplikt skall träda i kraft den 1 juli 1995. Genom övergångsbestämmelser skall dock, bl.a. för dem som genomgått inskrivningsprövning, tagits ut för värnpliktsutbildning, till en utbildningsreserv eller till att fullgöra civilförsvarstjänstgöring eller som i övrigt fullgjort tjänstgöring enligt upphävida pliktlagar, säkerställas att detta tillgodoräknas dem vid tillämpningen av den nya lagen. De som vid den nya lagstiftningens ikraftträdande har påbörjat tjänstgöring enligt en äldre plikttag skall dock omfattas av den äldre lagens bestämmelser om tjänstgöringen. Totalförsvarets pliktverk skall med den totalförsvarspliktiges samtycke kunna avkorta tjänstgöringstiden för den som påbörjat tjänstgöring före den nya lagens ikraftträdande. Lagen om vapenfri tjänst skall dock anpassas från den 1 januari 1995 till den nya lagstiftningen genom att det lägsta antal dagar som en vapenfri tjänstepliktig skall fullgöra tjänstgöring inte längre lagregleras.

Utredningarnas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. UFT har dock inte föreslagit att anpassningen i lagen om vapenfri tjänst görs från den 1 januari 1995 eller att möjlighet ges för Totalförsvarets pliktverk att med den totalförsvarspliktiges samtycke avkorta tjänstgöringstiden för den som påbörjat tjänstgöring före den 1 juli 1995.

Remissinstanserna: Har i allmänhet inte yttrat sig angående övergångsbestämmelserna.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen finner att en anpassning bör göras redan från den 1 januari 1995 i lagen om vapenfri tjänst. Detta möjliggör att vapenfria kan tas ut till sådana befattningar inom det civila försvaret med kortare utbildningstider än de 220 dagar som gäller för närvarande. Övergången till den nya lagstiftningen kommer därigenom att kunna ske genom en successiv anpassning utan låsning till en lägsta gräns avseende tjänstgöringstiden. Av samma skäl bör möjlighet finnas att med den tjänstgöringsskyldiges samtycke avkorta tjänstgöringstiden i de fall där tjänstgöringen påbörjats före ikraftträdandet.

Av övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftningen bör också framgå, att de som påbörjat tjänstgöring enligt bestämmelserna i värnpliktslagen, lagen om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen, lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. och lagen om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret, omfattas av de äldre bestämmelserna om tjänstgöringen. Detta innebär att den som påbörjat en tjänstgöringsperiod före ikraftträdandet inte skall anses fullgöra värnplikt eller civilplikt enligt den nya lagen så länge tjänstgöringsperioden varar. En konsekvens av detta är att den nya lagen om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.

inte blir tillämplig för dessa personalkategorier. De vapenfria tjänstepliktiga som begår förseelser under en tjänstgöringsperiod som har påbörjats före den nya lagstiftningens ikraftträdande skall således bedömas enligt vapenfrilagens bestämmelser om tillrättavisning. För dem som påbörjat tjänstgöring med stöd av civilförsvarslagen, lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. eller med stöd av lagen om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret kommer ansvar för disciplinförseelser inte att kunna åläggas under den pågående tjänstgöringen. De som påbörjat tjänstgöring enligt värnpliktslagen och som begår disciplinförseelser under tjänstgöringsperioden skall däremot endast bedömas enligt äldre bestämmelser om förseelsen begåtts före ikraftträdandet. Detta bör framgå av en övergångsbestämmelse till lagen om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. Detta sammanhänger med att den föreslagna lagens bestämmelser i sak såvitt avser denna personalkategori helt överensstämmer med lagen om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. Regeringen delar i detta avseende *Lagrådets* uppfattning att den i lagrådsremissen föreslagna övergångsbestämmelsen är onödigt långtgående. Övergångsbestämmelsen i propositionens lagförslag angående disciplinansvar har därför formulerats så att den upphävda lagen skall tillämpas beträffande förseelser som begåtts eller förhållanden som inträffat före ikraftträdandet, på sätt Lagrådet förordat.

11.1 Lagen om totalförsvarsplikt

1 kap. Totalförsvarsplikten

1 §

Bestämmelsen anger att Sveriges totalförsvar skall vara så uppbyggt och organiserat att det är en hela folkets angelägenhet.

2 §

Totalförsvarets personalbehov tillgodoses i dag genom anställningsavtal, särskilda avtal om tjänstgöringsskyldighet och lagstadgade tjänstgöringsplikter. Av bestämmelsen framgår att lagen endast reglerar tjänstgöringsplikterna.

I paragrafen läggs fast att totalförsvarets personalförsörjning skall tryggas genom en plikt – benämnd totalförsvarsplikt. I paragrafen avgränsas den grupp av personer som är underkastad totalförsvarsplikt och den tid under vilken totalförsvarsplikten kan göras gällande mot var och en av dessa personer.

Varje svensk medborgare är totalförsvarspliktig oavsett var han eller hon är bosatt. Totalförsvarsplikten gäller också för var och en som är bosatt i Sverige oavsett medborgarskap. En person får anses vara bosatt i Sverige om han eller hon stadigvarande vistas här. I allmänhet är en person folkbokförd på bosättningsorten. Det är därför i de allra flesta fall tillräckligt att undersöka om en person är folkbokförd på en ort i Sverige för att konstatera om han eller hon omfattas av totalförsvarsplikten eller inte. Det är emellertid den faktiska bosättningen som är avgörande. Den som är bosatt i Sverige är därför totalförsvarspliktig oavsett folkbokföringsförhållandena.

Totalförsvarsplikten gäller från ingången av det kalenderår när en person fyller 16 år till utgången av det kalenderår när han eller hon fyller 70 år.

3 §

I paragrafen anges kortfattat de skyldigheter för den enskilde som följer av totalförsvarsplikten.

Totalförsvarsplikten innebär en skyldighet för den totalförsvarspliktige att medverka vid utredningar om sina personliga förhållanden. De närmare bestämmelserna om detta finns i 2 kap., 5 kap. 1 § och 6 kap. 5 §. Den som inte följer en kallelse att inställa sig personligen för utredning enligt 2 kap. straffas enligt bestämmelserna i 10 kap. för detta. Han eller hon kan också hämtas för att utredningen skall kunna genomföras. Den som underlåter att skriftligen lämna efterfrågade uppgifter kan vid vite föreläggas att göra detta.

Tjänstgöringsskyldigheten är det viktigaste åliggandet som följer av totalförsvarsplikten. Av bestämmelsen framgår att varje totalförsvarspliktig är skyldig att tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter. I 2 och 3 kap. finns bestämmelser om utredning och inskrivning, som syftar till att undvika att någon enskild åläggs en tjänstgöring som går utöver hans eller hennes förmåga.

De övriga skyldigheter som avses i paragrafen är bl.a. de som behandlas i 7 kap. Dessa syftar bl.a. till att myndigheterna inom totalförsvaret skall kunna nå totalförsvarspliktiga och kommunicera med dem när tjänstgöring inte fullgörs.

4 §

Tjänstgöring enligt lagen kan fullgöras som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. Värnplikten och civilplikten omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. I den allmänna tjänsteplikten ingår däremot inte någon utbildning. Om en totalförsvarspliktig är anställd, är han eller hon i allmänhet på grund av anställningsavtalet skyldig att genomgå den utbildning som behövs för att arbetsuppgifterna skall kunna fullgöras under höjd beredskap. Det är emellertid endast värnplikten som alltid skall fullgöras med grundutbildning och repetitionsutbildning. För fullgörandet av civilplikten kan det vara tillräckligt att en totalförsvarspliktig som, på grund av exempelvis sin yrkesutbildning har de grundläggande kunskaperna och färdigheterna för en befattning genomgår endast repetitionsutbildning eller, i undantagsfall, ingen utbildning alls.

Inom den militära delen av totalförsvaret motsvarar beredskapstjänstgöringen närmast tjänstgöring i form av beredskapsövningar enligt 27 § 2 mom. värnpliktslagen, medan krigstjänstgöringen motsvarar tjänstgöring enligt 28 § 1 mom. värnpliktslagen. Motsvarande bestämmelser för civilförsvarspliktiga finns i dag i 12 § 1 mom. civilförsvarslagen och för dem som fullgör vapenfri tjänst i 5 § andra stycket lagen om vapenfri tjänst.

Den allmänna tjänsteplikten kan endast fullgöras under höjd beredskap enligt lagen om höjd beredskap. Liksom enligt den nuvarande lagstiftningen kan sådan tjänstgöring ske som en skyldighet att utföra arbetsuppgifter i den ordinarie anställningen eller efter en särskild anvisning av en myndighet. Därutöver innebär totalförsvarsplikten att den som frivilligt åtagit sig att tjänstgöra inom totalförsvaret under höjd beredskap skall vara skyldig att göra det med allmän tjänsteplikt.

5 §

Enligt *första stycket* skall värnplikten fullgöras hos Försvarsmakten.

Värnplikten skall alltid inledas med en grundutbildning. Detta överensstämmer med vad som gäller i dag. När det gäller civilplikten finns inte motsvarande krav. Grundutbildning i Försvarsmakten skall antingen fullgöras hos myndigheten Försvarsmakten eller efter en inledande

utbildning hos denna myndighet i verksamheter utanför denna men med Försvarsmakten som ansvarig för tjänstgöringen. Exempel härpå är tjänstgöring på Sjöfartsverkets isbrytare och i Försvarsdepartementet. När försvarsmaktens omfattning minskar den 1 juli 1994 kommer värnplikt även att, under samma förutsättningar som nyss sagts, kunna fullgöras i verksamheter som i dag ingår i försvarsmakten men som då faller utanför myndigheten Försvarsmakten, t.ex. Försvarets radioanstalt.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* är endast svenska män skyldiga att fullgöra värnplikt. Bestämmelsen begränsar också männens skyldighet att fullgöra värnplikt med hänsyn till levnadsåldern. Ingen är skyldig att fullgöra värnplikt före det kalenderår när han fyller 19 år eller efter det kalenderår när han fyller 47 år.

I *tredje stycket* har tagits in en hänvisning till 5 § lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning. Enligt den bestämmelsen är en kvinna som efter en antagningsprövning skrivits in för värnplikt därefter skyldig att fullgöra värnplikt och omfattas av samma bestämmelser som en man som skrivits in för värnplikt.

6 §

Paragrafen behandlar de verksamhetsområden inom vilka civilplikt kan fullgöras.

Enligt *första stycket* skall regeringen genom förordning avgränsa de verksamhetsområden inom totalförsvaret där civilplikt skall fullgöras.

Liksom enligt den nuvarande regleringen kan civilplikten fullgöras utanför verksamhet som motsvarar nuvarande civilförsvarsorganisation och även i Försvarsmakten. I *andra stycket* anges den yttersta gränsen för civilplikten så att denna överensstämmer med vad som i dag gäller för civilförsvarspliktigas skyldighet att tjänstgöra inom totalförsvaret. Civilplikten får följaktligen inte vara förenad med egentliga stridsuppgifter annat än om det är fråga om ordnings- eller bevakningsuppgifter. I begreppet egentliga stridsuppgifter innefattas inte vapenbruk i självförsvar.

7 §

I paragrafen läggs fast den grundläggande principen att endast den som har skrivits in för värnplikt eller civilplikt är skyldig att fullgöra sådan tjänstgöring. Inskrivningen skall ske enligt bestämmelserna i 3 kap. Skyldigheten att fullgöra allmän tjänsteplikt förutsätter inte inskrivning.

2 kap. Utredning om personliga förhållanden

1 §

I denna paragraf behandlas den utredning som totalförsvarets myndigheter får göra för att fastställa totalförsvarspliktigas förutsättningar att

tjänstgöra i olika verksamheter inom totalförsvaret. En sådan utredning, som kan vara mer eller mindre ingående, skall alltid göras innan en totalförsvarspliktig skrivs in. Inskrivningen är i sin tur en förutsättning för att en totalförsvarspliktig skall vara skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt.

Genom utredningen skall klarläggas om den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra tjänstgöring inom totalförsvaret i form av värnplikt eller civilplikt. En motsvarande bestämmelse för den allmänna tjänsteplikten finns i 6 kap. 5 §. Utredningen skall avse bl.a. den fysiska och psykiska prestationsförmågan hos den som undersöks och om det finns någon särskild risk för att denna prestationsförmåga nedsätts genom tjänstgöringen.

När det gäller män som är svenska medborgare skall utredningen som regel vara ingående och göras vid en mönstring. Särskilda bestämmelser om mönstring finns i 2 och 3 §§.

Även vid sådana utredningar som inte sker vid en mönstring krävs i många fall att den som omfattas av utredningen inställer sig personligen till ett inskrivningssamtal. I fråga om mindre krävande befattningar inom det civila försvaret kan det däremot många gånger vara enkelt att konstatera om en person uppfyller förutsättningarna för tjänstgöring eller inte. Någon mer ingripande utredning behöver då inte göras utan det räcker med att myndigheten skriftligen eller per telefon inhämtar de nödvändiga upplysningarna.

Enligt bestämmelsen i paragrafen är varje totalförsvarspliktig skyldig att på begäran av den utredande myndigheten lämna uppgifter om sig själv. Myndigheten har rätt att få de begärda uppgifterna skriftligen eller muntligen. En begäran kan också gå ut på att en totalförsvarspliktig företer handlingar, t.ex. behörighetsbevis, som är av betydelse för om han eller hon skall kunna tas i anspråk för en viss tjänstgöring. Den som är totalförsvarspliktig är också skyldig att medverka till utredningen genom att personligen inställa sig till samtal. Endast om utredningen sker vid en mönstring enligt 2 och 3 §§ föreligger emellertid en skyldighet att genomgå medicinska och psykologiska undersökningar.

Mönstringen skall utföras av Totalförsvarets pliktverk. I praktiken kommer den att göras vid något av dess regionala kontor. När det gäller mindre ingripande utredningar än mönstring bör utredningen kunna göras även av andra myndigheter. Regeringen har därför getts möjlighet att delegera rätten att utföra sådana utredningar till andra statliga myndigheter. Det kan också vara lämpligt att sådana utredningar utförs exempelvis av den kommun där den som omfattas av utredningen senare skall tjänstgöra. Bestämmelsen har därför utformats som en skyldighet för var och en som är totalförsvarspliktig att även lämna uppgifter till och medverka vid utredningar som utförs av kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. Genom paragrafen öppnas således en möjlighet att låta även kommuner, landsting och kyrkliga kommuner utföra sådana utredningar av totalförsvarspliktiga som kan leda till inskrivning för civilplikt och som inte skall utföras vid en mönstring.

Av 17 § förvaltningslagen (1986:223) följer att en totalförsvarspliktig som är föremål för en utredning enligt denna paragraf innan ärendet

avgörs skall underrättas om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan och också få tillfälle att yttra sig över sådana uppgifter. Detta gäller även om utredningen inte leder fram till någon inskrivning eller medför en inskrivning helt i enlighet med de egna önskemålen. Skyldigheten för en myndighet att kommunicera uppgifter innebär också att den som varit föremål för en utredning, även om det inte begärs, skall få del av såväl resultaten av de undersökningar som gjorts som av den utredning i övrigt som har inhämtats och som läggs till grund för beslutet. Undersökningsresultaten kan meddelas muntligen eller skriftligen. Vid utredning med personlig inställelse sker detta lämpligen i samband med inställelsen.

2 §

Svenska män skall som regel genomgå mönstring. Skyldigheten för den enskilde att genomgå mönstring läggs fast i *första stycket*. Mönstringen är en särskild förrättning, som förutsätter personlig inställelse. Vid mönstringen skall göras mer ingående utredningar av den totalförsvarspiktiges förmåga att fullgöra värmpikt och civilpikt. Mönstringen skall alltid utföras av Totalförsvarets pliktverk. Att mönstring är en förutsättning för vissa inskrivningar framgår av bestämmelserna i 3 kap.

Om det redan genom de uppgifter som Totalförsvarets pliktverk före kallelsen till mönstring har tillgängliga är uppenbart att den som är skyldig att genomgå mönstring har så nedsatta kropps krafter eller ett sådant hälsotillstånd att han saknar förmåga att fullgöra såväl värmpikt som civilpikt, är det både onödigt och olämpligt att kalla honom till mönstring. Det gäller t.ex. gravt handikappade personer. Förutsättningarna att fullgöra tjänstgöring inom totalförsvaret bör då bedömas efter ett skriftligt förfarande och alltså utan någon personlig inställelse. Förvaltningslagens bestämmelser är tillämpliga på handläggningen även av ett sådant ärende. Svenska män som bor utomlands bör som regel inte kallas till mönstring.

I *andra stycket* regleras när skyldighet att genomgå mönstring föreligger.

Ingen totalförsvarspiktig är skyldig att genomgå mönstring före det kalenderår när han fyller 18 år. Som regel skall mönstringen genomföras senast under det kalenderår när den totalförsvarspiktige fyller 19 år. Skäl kan i vissa fall finnas att genomföra mönstringen vid en senare tidpunkt. Endast om särskilda skäl finns är en totalförsvarspiktig dock skyldig att genomgå mönstring efter det kalenderår när han fyller 24 år. Ett sådant skäl kan vara att han hållit sig undan och därför inte har kunnat nås med en kallelse tidigare. Bestämmelsen innebär att den som har förvärvat sitt svenska medborgarskap efter utgången av det kalenderår när han fyller 24 år som regel inte skall kallas till mönstring. Endast i mycket sällsynta undantagsfall, såsom att han har alldeles särskilda kvalifikationer för att utbilda sig till en befattning som kräver mönstring, skulle det kunna bli aktuellt att låta en sådan person genomgå mönstring.

Enligt 3 kap. 9 § föreligger en skyldighet att på nytt genomgå mönstring, om det behövs för att bedöma om inskrivningen efter en tidigare mönstring skall ändras eller hävas.

Ansvaret för att manliga svenska totalförsvarspiktiga genomgår mönstring ligger på Totalförsvarets pliktverk. Ingen är alltså skyldig att självmant anmäla sig eller uppsöka någon myndighet för att genomgå mönstring. Den totalförsvarspiktiges skyldigheter inskränker sig till att efter kallelse inställa sig för mönstring. Inget hindrar emellertid att den som av någon anledning inte har genomgått mönstring själv hos Totalförsvarets pliktverk tar initiativ till detta. Totalförsvarets pliktverk har då att ta ställning till om en mönstring skall genomföras eller om bedömningen kan göras på den tillgängliga utredningen. Den totalförsvarspiktige har således ingen rätt att få genomgå mönstring.

3 §

Av bestämmelsen framgår att en mönstring skall ske i den totalförsvarspiktiges personliga närvaro och att den skall omfatta medicinska och psykologiska undersökningar samt annan utredning av hans personliga förhållanden.

Undersökningarna och den övriga utredningen skall naturligtvis inte vara mer ingående eller omfattande än vad som krävs för att uppnå syftet, dvs. att bedöma den totalförsvarspiktiges förutsättningar att fullgöra den tjänstgöring som kan komma i fråga. De medicinska undersökningarna skall avse hans hälsotillstånd och fysiska förutsättningar i övrigt. De psykologiska undersökningarna, som består av tester och samtal, skall klarlägga de mentala förutsättningarna att klara av att tjänstgöra i krig samt ge underlag för inskrivning till chefsbefattningar.

Utredningen skall även mer allmänt avse de förutsättningar som en totalförsvarspiktig har att tjänstgöra i olika befattningar och verksamhetsområden inom totalförsvaret och att tjänstgöra på olika platser i landet. Genom utredningen skall sålunda klarläggas om den totalförsvarspiktige har särskilda färdigheter eller intressen som kan vara av betydelse.

Vägran att aktivt medverka vid mönstringen är inte straffbelagd. Bedömningen av förutsättningarna att fullgöra värnplikt eller civilplikt får i ett sådant fall göras på den utredning som på annat sätt kan inhämtas om den totalförsvarspiktige. Däremot är personlig närvaro en förutsättning för att en mönstring skall anses ha ägt rum. Den som inte självmant inställer sig får hämtas och skall också straffas för sin utevaro enligt bestämmelserna i 10 kap.

4 §

Bestämmelsen, som har viss motsvarighet i 26 § värnpliktslagen, ålägger kommuner, landsting och enskilda vårdinrättningar att till Totalförsvarets pliktverk lämna sådana uppgifter om totalförsvarspiktigas hälsotillstånd och personliga förhållanden i övrigt som behövs för mönstringen. Den närmare omfattningen av informationsskyldigheten och hur

den skall utövas regleras genom verkställighetsföreskrifter. När det gäller de statliga myndigheterna är det tillräckligt att skyldigheten att lämna uppgifterna läggs fast genom förordning.

Prop. 1994/95:6

5 §

Enligt denna bestämmelse, som gäller vid såväl mönstring som annan utredning enligt 1 §, skall en kallelse att inställa sig personligen utfärdas i god tid. Tiden mellan utfärdandet och dagen för inställelsen bör som regel inte vara kortare än en månad. Om någon accepterar en kallelse med kortare varsel, finns det emellertid inget som hindrar att kallelsen med samma verkan som annars sker enligt överenskommelsen.

Den som har mottagit en kallelse är för egen del skyldig att snarast anmäla till den som har utfärdat kallelsen, om han eller hon inte kan inställa sig enligt kallelsen.

Anmälningsskyldigheten har utvidgats till att avse varje hinder som en totalförsvarspliktig anser sig ha för att inställa sig enligt kallelsen. Vid den kontakt med myndigheten som uppkommer i samband med en sådan anmälan får sedan klaras ut om myndigheten anser att hindret utgör ett giltigt skäl för honom eller henne att utebli eller inte. Om en totalförsvarspliktig uteblir trots att han eller hon vid kontakten med myndigheten har fått besked att hindret inte betraktas som ett giltigt skäl, får hämtning genomföras. En totalförsvarspliktig skall då också anmälas till åtal för utevaron.

3 kap. Inskrivning m.m.

Inskrivning efter mönstring

1 §

På grundval av resultatet från mönstringen skall en bedömning göras av den undersöktes förutsättningar att fullgöra värnplikt och civilplikt. Resultatet kan visa att han har förutsättningar att fullgöra sådan tjänstgöring eller att förutsättningarna saknas. Om förutsättningarna saknas, skall Totalförsvarets pliktverk enligt 3 § besluta att han inte är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. De totalförsvarspliktiga som har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt, skall placeras i befattningsgrupper och därefter skrivas in. Bestämmelsen har, i förhållande till lagrådsremissens förslag, förtydligats i samband med *lagrådsföredragningen*. Det framgår nu uttryckligen att placering kan ske i en eller flera befattningsgrupper innan inskrivning sker.

Befattningsgrupper skall finnas definierade för såväl Försvarsmakten som det civila försvaret och bygga på kravprofiler. Med chefer förstås i paragrafen befälsklassade även om de inte kommer att tjänstgöra som chefer.

Placeringen av de mönstrade i befattningsgrupper skall göras på grundval av vad som vid mönstringen har framkommit om vars och ens

förutsättningar att tjänstgöra i de befattningar som ingår i de olika befattningsgrupperna. Till grund för bedömningen skall ligga värdena från de medicinska och psykologiska undersökningarna och vad som i övrigt framkommit om den undersöktes utbildning, kunskaper och färdigheter i övrigt.

Totalförsvarets pliktverk skall skriva in totalförsvarspliktiga som enligt vad resultatet från mönstringen visar har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Av dessa skall emellertid endast så många skrivas in för värnplikt och civilplikt som det finns behov av och resurser för att utbilda. De övriga skall skrivas in i en utbildningsreserv.

Av bestämmelsen i 4 kap. 1 § framgår att längden på grundutbildningen för den som skrivs in för värnplikt kan variera mellan 220 och 615 dagar. En totalförsvarspliktig som efter mönstring skrivs in för civilplikt skall som regel också genomgå en grundutbildning som omfattar mer än 60 dagar. Undantagsvis kan förekomma att den mönstrade skrivs in för civilplikt med kortare grundutbildning eller ingen grundutbildning alls. En sådan inskrivning kan bli aktuell, om det vid mönstringen visar sig att den totalförsvarspliktige på grund av sitt yrke eller utbildning gör större nytta för totalförsvaret genom en sådan inskrivning än genom en inskrivning för värnplikt eller civilplikt med en lång grundutbildning.

Inskrivning för värnplikt, för civilplikt med en längre grundutbildning än 60 dagar eller i utbildningsreserven förutsätter alltid att den som skrivs in har genomgått mönstring.

Om den som har genomgått mönstring är missnöjd med ett beslut i fråga om inskrivningen, kan han få frågan prövad på nytt av en inskrivningsnämnd. Bestämmelser om detta finns i 11 kap.

2 §

I paragrafen regleras hur valet skall göras mellan å ena sidan inskrivning för värnplikt och civilplikt och å andra sidan inskrivning i utbildningsreserven.

Som angetts i anslutning till 1 § skall vid mönstringen endast de totalförsvarspliktiga skrivas in för värnplikt eller civilplikt som det finns behov av och resurser för att utbilda. Det innebär, när det gäller Försvarsmakten, att så många totalförsvarspliktiga skall skrivas in för värnplikt att krigsbefattningarna (ordinarie och reserv) kan besättas med utbildad personal samt att personal finns att tillgå för att ersätta dem som avgår i förtid och för att upprätthålla beredskapen i fred. På motsvarande sätt skall vid mönstringen inskrivning för civilplikt göras endast i den utsträckning som det finns behov och resurser att grundutbilda totalförsvarspliktiga för sådan tjänstgöring. I paragrafens *första mening* har därför intagits en bestämmelse enligt vilken endast det antal totalförsvarspliktiga skall skrivas in för värnplikt och civilplikt som i krig behövs i Försvarsmakten och i det civila försvaret eller för Försvarsmaktens fredstida beredskap. De totalförsvarspliktiga som det inte

finns behov av eller resurser för att grundutbilda skall i stället skrivas in i utbildningsreserven. Prop. 1994/95:6

I paragrafens *andra mening* regleras vilka totalförsvarspliktiga som skall skrivas in för värnplikt och civilplikt respektive i utbildningsreserven. Enligt den princip som har kommit till uttryck i bestämmelsen skall de bäst lämpade ur varje befattningsgrupp fullgöra grundutbildning och alltså skrivas in för värnplikt eller civilplikt. De övriga skall skrivas in i utbildningsreserven. Inskrivningen i utbildningsreserven skall göras så att alla befattningsgrupper blir representerade i reserven.

3 §

Om resultatet från mönstringen visar att den totalförsvarspliktige saknar förutsättningar att fullgöra såväl värnplikt som civilplikt, skall Totalförsvarets pliktverk besluta att han inte är skyldig att fullgöra sådan tjänstgöring. Skyldigheten att fullgöra allmän tjänsteplikt påverkas inte av ett sådant beslut. Beslutet motsvarar närmast ett beslut om befrielse enligt 4 § värnpliktslagen.

Om någon på grund av sjukdom eller av annan orsak har sin fysiska eller psykiska prestationsförmåga nedsatt i sådan grad att han inte kan fullgöra vare sig värnplikt eller civilplikt eller om han löper särskild risk att genom tjänstgöringen få en sådan nedsättning av prestationsförmågan, skall han inte skrivas in. För ett sådant beslut krävs således att den totalförsvarspliktige saknar förutsättningar även att tjänstgöra i någon av de befattningar som fullgörs med civilplikt. Det kan vara fallet t.ex. om han har grava missbruksproblem eller ett mycket betungande handikapp.

Bestämmelsen innebär att det inte torde finnas något utrymme för att undanta någon från skyldigheten att fullgöra värnplikt eller civilplikt på grund av andra synnerliga skäl för befrielse (jfr 4 § första stycket 6 värnpliktslagen). Sådana skäl bör beaktas vid inskrivningen och leda till att den totalförsvarspliktige skrivs in i utbildningsreserven. (Jfr motiveeringen till 7 §.)

Inskrivning efter annan utredning

4 §

Bestämmelsen behandlar inskrivning av totalförsvarspliktiga efter en annan utredning än mönstring. En sådan utredning kan endast leda till inskrivning för civilplikt. Om inskrivningen sker för civilplikt med grundutbildning, får denna inte vara längre än 60 dagar.

Det är inte nödvändigt att en totalförsvarspliktig som skrivs in för civilplikt enligt denna paragraf genomgår grundutbildning. En totalförsvarspliktig kan på grund av sitt yrke och utbildning, t.ex. grundutbildning i Försvarsmakten, ha tillräckliga färdigheter för att upprätthålla en

befattning i det civila försvaret. Han eller hon skall då inte vara tvungen att genomgå en grundutbildning. Om civilplikten inte omfattar grundutbildning, skall den som skrivits in omedelbart krigsplaceras enligt 12 § andra meningen. Skyldighet föreligger därefter att fullgöra repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring enligt bestämmelserna i 4 kap.

Om en utredning enligt denna paragraf visar att den som har varit föremål för utredningen inte är lämplig att fullgöra civilplikt, är något ytterligare beslut från den utredande myndighetens sida inte nödvändigt. I motsats till vad som gäller vid mönstring är det alltså inte nödvändigt – eller möjligt – att besluta att skyldighet inte föreligger att fullgöra plikten.

Även om en utredning enligt paragrafen visar att en totalförvarspliktig är lämplig för tjänstgöring inom totalförsvaret, är det inte nödvändigt att besluta om inskrivning. De genomförda utredningarna kan ju visa att flera totalförvarspliktiga än det finns behov av är lämpliga för den avsedda tjänstgöringen.

Även inskrivning för civilplikt enligt denna paragraf skall beslutas av Totalförsvarets pliktverk. Anledningen till denna ordning är att all registrering av dem som tas i anspråk med värnplikt eller civilplikt skall vara samlad hos en enda myndighet.

Beslut om inskrivning efter en utredning enligt denna paragraf kan av den enskilde överklagas hos den myndighet som regeringen bestämmer. Avsikten är att överklagande skall ske hos Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd. Myndigheten namnges emellertid inte i lagen.

Gemensamma bestämmelser om inskrivning

5 §

Paragrafen anger vad som skall beslutas, om en totalförvarspliktig skrivs in för värnplikt eller för civilplikt som omfattar grundutbildning. I 6 § anges vad som gäller i detta avseende, om inskrivningen sker för civilplikt som inte omfattar grundutbildning.

Enligt *första punkten* skall bestämmas till vilken befattning eller typ av befattning som grundutbildningen syftar. För varje befattning skall den väljas som är bäst lämpad. Vid valet mellan olika befattningar skall hänsyn tas till såväl den nytta som totalförsvaret kan komma att få av att en viss person tjänstgör i befattningen som de personliga förutsättningar som han eller hon har för tjänstgöringen.

I vad mån en totalförvarspliktig har förutsättningar att tjänstgöra i en viss befattning skall avgöras efter en samlad bedömning av flera omständigheter. Om en totalförvarspliktig har mönstrat, är utgångspunkten att han i och för sig är lämpad för de befattningar som ryms inom den befattningsgrupp i vilken han har blivit placerad. De omständigheter som tillkommer därutöver är främst var utbildningsorten är belägen i förhållande till hemorten och personliga förhållanden i övrigt. Av bestämmelsen i 7 § framgår att särskild vikt också skall fästas vid de

önskemål som den som genomgår utredningen har i fråga om att få tjänstgöra. Före inskrivning, av någon som inte har genomgått mönstring, till en chefsbefattning eller specialistbefattning måste en bedömning också göras av om han eller hon är lämplig för en sådan befattning.

Enligt *andra punkten* skall de förband, skolor, myndigheter och andra organisationer där grundutbildningen huvudsakligen skall fullgöras bestämmas vid inskrivningen. Med andra ord skall inskrivningsbeslutet innehålla uppgifter om var tjänstgöringen faktiskt skall äga rum. Skall den äga rum t.ex. i ett större bolag, bör även den avdelning där tjänstgöringen skall fullgöras anges. Om grundutbildning skall fullgöras vid flera ställen, skall samtliga dessa framgå av beslutet. Om utbildningen endast under en viss kortare tid – mindre än en månad – skall genomföras vid exempelvis en särskild skola eller ett särskilt förband, behöver detta dock inte bestämmas i samband med inskrivningsbeslutet. I kravet enligt denna punkt ligger att såväl förbandets, skolans, myndighetens eller organisationens benämning som dess lokalisering vid tiden för beslutet omfattas av beslutet. Om utbildningen flyttas till en annan plats efter inskrivningsbeslutet men innan grundutbildningen har slutförts, så innebär detta dock inte att inskrivningsbeslutet skall anses ha fått ett annat innehåll.

Enligt *tredje punkten* skall grundutbildningens längd bestämmas vid inskrivningen. Den skall anges i dagar. Om tiden på grund av förbiseende eller av liknande anledning har kommit att anges till ett annat antal dagar än som följer av befattningen, kan förutsättningar föreligga att med stöd av förvaltningslagens bestämmelser rätta beslutet.

Enligt *fjärde punkten* skall vid inskrivningen även bestämmas året och månaden när grundutbildningen är planerad att börja, om denna skall pågå mer än 60 dagar. Tidpunkten skall anges så precist som det är möjligt. Även dagen eller veckan för inryckningen skall preciseras, om den är känd vid tiden för beslutet.

6 §

Om en totalförsvarspliktig skrivs in för civilplikt som inte omfattar grundutbildning, skall vid inskrivningen bestämmas vilken befattning som skall upprätthållas. Eftersom en totalförsvarspliktig i ett sådant fall utan någon grundutbildning har de nödvändiga kunskaperna och färdigheterna för sin krigsuppgift, är det så gott som alltid självklart vilken befattning som kommer i fråga. Sedan inskrivningsbeslutet har fattats skall utan omgång krigsplacering ske i den aktuella befattningen. Skälet till att befattningen skall bestämmas i inskrivningsbeslutet är att beslutet i denna del skall kunna överklagas enligt bestämmelserna i 11 kap.

7 §

I den mån det kan ske skall vid inskrivningen genomgående hänsyn tas till de önskemål som framförs av den som skall inskrivas. Den totalförsvarspliktiges önskemål skall också i möjligaste mån beaktas när det

gäller att avgöra i vilken befattningsgrupp han skall placeras enligt 1 §. Vid urvalet bör stor betydelse tillmätas graden av motivation. Befälsbefattningarna bör därför så långt som möjligt fyllas med dem som själva vill bli befäl.

Som nämnts i den allmänna motiveringen bör de egna önskemålen tillmätas betydelse för frågan om inskrivning skall ske för värnplikt, civilplikt eller i utbildningsreserven samt för sådana frågor som anges 5 och 6 §§. Det bör dock betonas att det är den totalförsvarspliktiges lämplighet som är styrande för om han skall genomgå utbildning eller föras till utbildningsreserven. Vid lämplighetsbedömningen skall dock särskilt vägas in om den enskilde har en önskan om att få fullgöra värnplikt eller civilplikt.

I vissa fall bör en totalförsvarspliktigs personliga förhållanden ges en särskild tyngd vid valet mellan olika alternativ. Det kan t.ex. vara så att någon vid mönstringen är lämplig för en befattning med en lång grundutbildningstid men att en sådan utbildning skulle medföra särskilt svåra olägenheter för antingen honom själv eller för någon nära anhörig som är beroende av hans arbete eller omvårdnad. Ett praktiskt fall är att den totalförsvarspliktige driver ett jordbruk och endast under stora ekonomiska uppoffringar kan lämna den verksamheten under så lång tid som krävs för grundutbildning till en befälsbefattning som han i och för sig passar för. Det kan också i andra fall finnas starka sociala skäl som talar mot att en totalförsvarspliktig tvingas genomgå en längre utbildning långt från hemorten. I sådana och liknande fall bör valet mellan olika utbildningsalternativ utfalla så att den totalförsvarspliktiges önskemål om inskrivning tillgodoses.

8 §

Enligt *första stycket första meningen* skall ett beslut om inskrivning innehålla uppgift om vad som har bestämts enligt 5 eller 6 §. Av 20 § förvaltningslagen följer vidare att den som omfattas av beslutet i vart fall på begäran har rätt att få del av skälen till beslutet. Om en totalförsvarspliktig skrivs in i utbildningsreserven, skall enligt *första stycket andra meningen* beslutet om inskrivning alltid innehålla uppgift om den befattningsgrupp i vilken han har placerats.

Enligt *andra stycket* skall en totalförsvarspliktig redan vid mönstringen underrättas om det beslut som fattas på grundval av resultatet från den utredning som har gjorts om honom. Beslutet bör meddelas såväl muntligen som skriftligen vid en genomgång av mönstringsförrättaren. Av beslutet skall också framgå vad den totalförsvarspliktige skall iakttä för att få beslutet prövat på nytt enligt 11 kap. Detta följer av 21 § förvaltningslagen.

I första stycket läggs fast att ett beslut, varigenom någon har skrivits in för värnplikt eller civilplikt i princip får ändras. En ändring kan avse t.ex. den befattning som grundutbildningen syftar till eller det förband där en totalförsvarspliktig skall genomgå sådan utbildning. Ändringen kan också bestå i att inskrivningsbeslutet hävs eller att Totalförsvarets pliktverk förklarar att en totalförsvarspliktig inte längre är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Bestämmelsen är tillämplig även på beslut om inskrivning för civilplikt med en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar.

Om förhållandena har ändrats för den som har skrivits in för värnplikt så att han inte längre kan fullgöra sådan tjänstgöring, skall hans inskrivningsbeslut ändras. Ändringen kan innebära att han i stället skrivs in för civilplikt. Denna kan omfatta en längre grundutbildning än 60 dagar. En förutsättning för detta är emellertid att han har genomgått mönstring och – med hänsyn till bestämmelsen i 4 kap. 2 § – att han kan kallas in till grundutbildning. Behöver han inte tas i anspråk för någon sådan tjänstgöring, skall han skrivas in i utbildningsreserven eller för civilplikt med en kortare grundutbildning eller ingen grundutbildning alls.

Om en totalförsvarspliktig har skrivits in i utbildningsreserven, behöver hans förhållanden inte ha ändrats för att han skall kunna skrivas in för civilplikt med en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar. Ett syfte med utbildningsreserven är nämligen att totalförsvarspliktiga som är inskrivna där efter endast en enklare utredning enligt 2 kap. skall kunna tas i anspråk för civilplikt med en sådan kort grundutbildning.

Initiativet till att ändra inskrivningsbeslutet kan tas av den som berörs av beslutet men kan också komma från Totalförsvarets pliktverk eller den utbildningsorganisation där han eller hon tjänstgör. Verket är alltid behörigt att besluta om ändring av ett inskrivningsbeslut. Efter det att en totalförsvarspliktig har påbörjat en grundutbildning är det i vissa fall lämpligare att beslutet fattas av den myndighet som svarar för hans eller hennes utbildning. Verket får därför bestämma att även andra myndigheter får ändra ett inskrivningsbeslut. Någon annan myndighet än verket bör dock inte få meddela beslut som innebär att en totalförsvarspliktig undantas från skyldigheten att fullgöra värnplikt eller civilplikt och inte heller beslut varigenom inskrivningen ändras från civilplikt till värnplikt.

I lagen har inte angetts att några förutsättningar skall vara uppfyllda för att ett inskrivningsbeslut skall få ändras. Naturligtvis måste det ha framkommit något skäl till ändring av beslutet. Som redan nämnts kan det emellertid för en ändring räcka att en totalförsvarspliktig som är inskriven i utbildningsreserven behöver tas i anspråk för civilplikt med en kortare grundutbildning än 60 dagar.

En ändring kan avse ett eller flera av de delbeslut som ett inskrivningsbeslut enligt 5 och 6 §§ skall innehålla, exempelvis en totalför-

Ett beslut om inskrivning kan ändras flera gånger, även i samma del. Sådana upprepade ändringar av inskrivningsbeslut bör emellertid göras endast om det finns starka skäl som talar för det. Bestämmelserna i denna paragraf är tillämpliga också när ändringen avser ett tidigare ändringsbeslut.

Att ett beslut som avses i denna paragraf i regel skall föregås av kommunikering med den som beslutet gäller, vara motiverat och försett med underrättelse om hur man överklagar framgår av förvaltningslagen.

Ändring av ett inskrivningsbeslut kan innebära att en ny utredning måste företas beträffande den vars beslut skall ändras. Den som är totalförsvarspliktig är därför skyldig att på nytt genomgå mönstring eller en mindre ingripande utredning enligt 2 kap., om det behövs för bedömningen av hans eller hennes förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret. Att en totalförsvarspliktig som regel inte får genomgå mönstring efter det kalenderår när han fyller 24 år framgår av bestämmelsen i 2 kap. 2 § andra stycket sista meningen.

I *andra stycket* anges viktiga inskränkningar i möjligheterna att ändra inskrivningsbeslut. Det krävs att den vars inskrivningsbeslut skall ändras godkänner en ändring som medför att tiden för grundutbildningen blir längre än enligt det tidigare beslutet. Därutöver krävs godkännande för att en inskrivning i utbildningsreserven skall få ändras till inskrivning för värnplikt eller för civilplikt med en grundutbildning som är längre än 60 dagar.

Något hinder finns däremot inte att ändra ett inskrivningsbeslut så att den som har skrivits in i utbildningsreserven i stället skrivs in för civilplikt med en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar. En sådan ändring av inskrivningsbeslutet bör dock föregås av en utredning enligt 2 kap. 1 §. Eftersom den totalförsvarspliktige vid mönstringen redan har genomgått en ingående utredning, kan en sådan utredning dock ofta göras mycket summarisk och inriktas på sådana omständigheter som har tillkommit efter mönstringen. Den som har skrivits in i utbildningsreserven kan också skrivas in för civilplikt som inte kräver någon grundutbildning. Det kan då röra sig om en befattning som han har kvalifikationer för genom sin anställning eller genom en frivillig utbildning inom totalförsvaret.

10 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att i andra fall än de som avses i 9 § ändra ett beslut varigenom en totalförsvarspliktig har skrivits in i utbildningsreserven.

En totalförsvarspliktig som har placerats i utbildningsreserven är under normala förhållanden inte skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt med en grundutbildning som är längre än 60 dagar. Regeringen kan dock med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap föreskriva att totalförsvarspliktiga som har skrivits in i utbildningsreserven skall

fullgöra sådan plikt. Ett beslut enligt paragrafen kan bli aktuellt t.ex. om tillgången på totalförsvarspliktiga som av hänsyn till försvarsberedskapen bör grundutbildas i Försvarsmakten är för liten. Motsvarande gäller om Sveriges försvarsberedskap kräver att fler totalförsvarspliktiga fullgör civilplikt med den längre grundutbildningstiden. Möjligheten att på detta sätt ta i anspråk en totalförsvarspliktig kvarstår så länge han är inskriven i utbildningsreserven.

11 §

En totalförsvarspliktig som har skrivits in i utbildningsreserven kvarstår i denna till utgången av det kalenderår när han fyller 30 år. Inskrivningen fyller därefter inte någon funktion.

Krigsplacering

Med hänsyn till *Lagrådets* påpekande har i förhållande till lagrådsremissens lagförslag den ändringen gjorts att 12 § enbart reglerar vad som i fråga om krigsplacering gäller för dem som genomgått grundutbildning. Bestämmelsen om krigsplacering av dem som skrivs in för sådan civilplikt som inte omfattar grundutbildning har därför flyttats till 13 §.

12 §

En totalförsvarspliktig som har fullgjort grundutbildning skall enligt *första meningen* krigsplaceras, om han eller hon har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för sin krigsuppgift. En krigsplacering innebär placering i en befattning som i krig behövs i Försvarsmaktens krigsorganisation eller i det civila försvaret.

En totalförsvarspliktig skall i allmänhet krigsplaceras i en befattning som han eller hon har grundutbildats till. Av *andra meningen* framgår emellertid att krigsplaceringen, om det är väsentligt bättre från totalförsvarets synpunkt, i stället får ske i en annan befattning eller verksamhet. Bestämmelsen gäller krigsplacering av totalförsvarspliktiga som har genomgått längre grundutbildning än 60 dagar. Om en totalförsvarspliktig har genomgått en sådan grundutbildning, är det i allmänhet bäst förenligt med totalförsvarets behov att han krigsplaceras i den verksamhet där grundutbildningen fullgjorts. Krigsplacering i en annan verksamhet bör därför väljas endast om detta framstår som väsentligt bättre från totalförsvarets synpunkt. Den som har fullgjort en grundutbildning i Försvarsmakten kan alltså bli krigsplacerad i en personalsättningsreserv eller i en viss funktion i det civila försvaret. En krigsplacering förutsätter emellertid alltid att den som blir krigsplacerad har erforderliga kunskaper och färdigheter för den krigsuppgift som han eller hon skall utföra och i övrigt är lämpad för denna. Att en totalför-

svarspliktig som efter avslutad grundutbildning inte krigsplaceras får skrivas in på nytt till vissa grundutbildningar framgår av 14 §. Prop. 1994/95:6

Av bestämmelsen i 11 kap. 4 § följer att ett beslut om krigsplacering inte är möjligt att överklaga.

13 §

Av denna bestämmelse framgår att om en totalförsvarspliktig har skrivits in för civilplikt enligt 6 §, han eller hon omedelbart skall krigsplaceras i den befattning som skall upprätthållas.

14 §

Om en totalförsvarspliktig inte krigsplaceras efter avslutad grundutbildning, får han eller hon skrivas in på nytt vid ytterligare tillfällen. Sådan inskrivning får endast ske för civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte är längre än 60 dagar. Bestämmelsen är tillämplig även när den tidigare grundutbildningen var kortare än 60 dagar. Det saknar också betydelse om den avslutade grundutbildningen avbröts i förtid eller fullgjordes i dess helhet. Av bestämmelsen i 4 kap. 1 § andra stycket framgår att ingen är skyldig att sammanlagt genomgå grundutbildning under mer än 615 dagar.

15 §

Enligt paragrafen är det Totalförsvarets pliktverk som fattar beslut om krigsplacering och om ändring av ett sådant beslut. Syftet med denna ordning är att all registrering av pliktpersonal skall vara samlad hos en myndighet som därför också bör svara för registreringsbesluten. En totalförsvarspliktigs krigsplacering kan komma att ändras flera gånger under den tid han eller hon omfattas av totalförsvarsplikten.

Tjänstgöring utan vapen

16 §

Genom bestämmelserna om rätt till tjänstgöring utan vapen ges en totalförsvarspliktig som har en allvarlig personlig övertygelse att inte bruka vapen mot annan en uttrycklig rätt att slippa tjänstgöra i Försvarsmakten och att fullgöra sådan tjänstgöring i det civila försvaret som är förenad med bruk av vapen. Bestämmelserna är tillämpliga på såväl värnplikt som civilplikt.

Vid mönstring eller vid annan utredning enligt 2 kap. kan det framkomma att en totalförsvarspliktig har samvetsbetänkligheter mot bruk av vapen mot annan. Detta är då en omständighet som bör beaktas inom ramen för den bedömning som skall göras innan en totalförsvarspliktig skrivs in för värnplikt eller civilplikt. Bestämmelsen i denna paragraf

går emellertid längre och ger tillsammans med bestämmelsen i 21 § varje totalförsvarspliktig en uttrycklig rätt att få slippa tjänstgöring som är förenad med vapenbruk och all tjänstgöring i Försvarsmakten.

I paragrafen anges de grundläggande förutsättningarna för att en totalförsvarspliktig skall få rätt att vara vapenfri. Dessa förutsättningar överensstämmer med dem som i dag gäller för att få tillstånd till vapenfri tjänst. Att vapenbruket skall vara riktat mot annan innebär att bestämmelsen inte kan tillämpas i fråga om bruk av vapen för andra syften, exempelvis räddningstjänstens bruk av vapen i samband med ammunitionsröjning.

Beslutet att en totalförsvarspliktig har fått rätt att vara vapenfri medför hinder att mot hans eller hennes vilja skriva in vederbörande för tjänstgöring i Försvarsmakten och för vissa befattningar i det civila försvaret. Om en sådan inskrivning har skett, skall den ändras. Detta framgår av 21 §. Om inskrivningen sker eller har skett i utbildningsreserven skall den kombineras med en anteckning om rätten att vara vapenfri.

17 §

Av bestämmelsen framgår att en totalförsvarspliktig måste göra en skriftlig ansökan för att få rätt att vara vapenfri. Ansökningen skall göras hos Totalförsvarets pliktverk eller en myndighet som verket bestämmer. Ärendet skall alltid avgöras av verket. Detta framgår av 22 §.

En ansökan om rätt att vara vapenfri skall för att kunna beaktas alltid innehålla en försäkran av sökanden att hans eller hennes inställning till bruk av vapen mot annan är sådan som anges i 16 §. Detta överensstämmer med vad som i dag gäller enligt 1 a § lagen om vapenfri tjänst.

18 §

Liksom enligt den nuvarande lagen om vapenfri tjänst skall som regel en försäkran som avses 17 § medföra att sökanden skall anses ha en sådan övertygelse som anges i 16 §. En förutsättning för detta är emellertid att ansökan antingen görs före sökandens första inskrivningsbeslut eller inom sex månader från den dag då han eller hon fick del av ett beslut om inskrivning till en befattning som är förenad med bruk av vapen. Ytterligare en förutsättning är – liksom enligt den nuvarande lagstiftningen – att det inte finns särskilda skäl att närmare pröva sökandens inställning till bruk av vapen mot annan.

19 §

Paragrafen behandlar den situationen att ansökningen om rätt att vara vapenfri görs senare än som anges i 18 §. Liksom enligt vad som gäller i dag skall ansökan i så fall även innehålla en redogörelse för de förhållanden som åberopas till stöd för den påstådda inställningen till bruk av vapen mot annan. Prövningen av sökandens övertygelse skall i ett

sådant fall vara mer ingående än om ansökan görs i närmare anslutning till inskrivningsbeslutet. Prop. 1994/95:6

20 §

Enligt 14 § förvaltningslagen skall en sökande få tillfälle att lämna uppgifter muntligt i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång. Bestämmelsen i denna paragraf går längre och ger sökanden en ovillkorlig rätt att lämna muntliga uppgifter i ett ärende om rätt att vara vapenfri, innan ansökan får avslås.

21 §

Bestämmelsen, som har berörts i motiveringen till 16 §, reglerar vilka konsekvenser ett beslut att en totalförsvarspliktig har rätt att vara vapenfri skall få för inskrivningen. Om inskrivning inte har skett, innebär beslutet ett hinder för all inskrivning som är förenad med bruk av vapen och för att mot den totalförsvarspliktiges vilja skriva in honom eller henne för tjänstgöring i Försvarsmakten även om tjänstgöringen inte skulle vara förenad med bruk av vapen. Om beslutet meddelas efter ett sådant inskrivningsbeslut, skall inskrivningen ändras så att det inte kommer i konflikt med beslutet om rätt att vara vapenfri.

22 §

Enligt bestämmelsen skall ansökningar om rätt att vara vapenfri prövas av Totalförsvarets pliktverk.

4 kap. Fullgörande av värnplikt och civilplikt

Grundutbildning

1 §

I paragrafen anges längden av den grundutbildning som en totalförsvarspliktig är skyldig att fullgöra. Tiderna har uttryckts i antalet tjänstgöringsdagar. I dessa inräknas även de dagar som i dag betecknas inryckningsdag och utryckningsdag.

Första stycket anger endast det högsta och, när det gäller värnplikten, även det lägsta antalet dagar.

Enligt bestämmelsen i 5 kap. 3 § skall grundutbildningen ge de kunskaper och färdigheter som krigsuppgiften kräver. Eftersom utbildningstiderna generellt inte skall vara längre än vad som erfordras för att uppnå utbildningsmålet, kan grundutbildningens längd därför komma att variera mycket mellan olika befattningar. För de allra flesta totalförsvarspliktiga som genomgår grundutbildning kommer dennas längd att vara betydligt kortare än det högsta tillåtna antalet dagar. Av bestäm-

melsen i 5 kap. 4 § andra stycket framgår att grundutbildningen som regel skall fullgöras i ett sammanhang men i undantagsfall får delas upp på flera tjänstgöringstillfällen.

Av bestämmelsen i 3 kap. 14 § framgår att en totalförsvarspliktig som efter avslutad grundutbildning inte kan krigsplaceras kan bli skyldig att genomgå ytterligare en grundutbildning, som dock inte får överstiga 60 dagar. För att uttaget av tjänstgöringsdagar av de totalförsvarspliktiga som har genomgått de längsta grundutbildningarna inte skall bli orimligt högt har för dessa fall i *andra stycket* intagits en begränsningsregel. Enligt denna får den sammanlagda tiden som en totalförsvarspliktig genomgår grundutbildning inte överstiga 615 dagar.

2 §

Paragrafen innehåller vissa inskränkningar i skyldigheten att fullgöra värnplikt och civilplikt med en grundutbildning som är längre än 60 dagar. Den är alltså tillämplig endast på manliga svenska medborgare.

Under normala förhållanden upphör skyldigheten att fullgöra värnplikt eller den längre civilplikten, om den totalförsvarspliktige inte har kallats in till grundutbildning före utgången av det kalenderår då han fyller 24 år. Bestämmelsen motsvaras närmast av 4 § punkterna 3 och 5 i den nuvarande värnpliktslagen som reglerar befrielse av en värnpliktig som efter naturalisation har förvärvat sitt svenska medborgarskap det år han fyller 28 år eller senare och befrielse av en värnpliktig som har vistats utomlands till dess. Den nu föreslagna bestämmelsen är däremot tillämplig på samtliga manliga totalförsvarspliktiga.

Gränsen bör således normalt gå vid utgången av det kalenderår då den totalförsvarspliktige fyller 24 år och bör knytas till tidpunkten när inkallelsen sänds ut och inte till tidpunkten då grundutbildningen skall påbörjas. Avgörande är alltså att en order om inkallelse till grundutbildningen utfärdas före den angivna tiden. Den totalförsvarspliktige kan alltså inte själv genom att exempelvis hålla sig undan eller söka uppskov påverka sin skyldighet att tjänstgöra enligt denna punkt. Det är å andra sidan inte tillräckligt att han genom inskrivningsbeslutet har fått kännedom om tiden för den planerade inryckningen till grundutbildning. Det krävs därutöver – som nyss angavs – att en inkallelseorder har utfärdats. Härmed menas att ordern skrivits ut och postbefordrats. Det avgörande datumet blir det datum när försändelsen har poststämpats. Det är däremot inte nödvändigt att den totalförsvarspliktige har tagit emot handlingen.

Paragrafen hindrar inte att en totalförsvarspliktig efter ny inskrivning blir skyldig att fullgöra civilplikt med kortare grundutbildning eller civilplikt med enbart repetitionsutbildning, krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring. Om den totalförsvarspliktige – trots att han har blivit inkallad till grundutbildning före utgången av den i paragrafen angivna tiden – inte hunnit påbörja sin grundutbildning förrän en längre tid därefter, kan skäl finnas att på grund av hans ålder ändra hans inskrivning till en annan tjänstgöring.

Regeringen kan enligt 3 kap. 10 § besluta att totalförsvarspliktiga som har placerats i utbildningsreserven skall grundutbildas. Ett sådant beslut kan avse totalförsvarspliktiga som fyller högst 30 år under samma kalenderår. En totalförsvarspliktig som omfattas av ett sådant beslut är skyldig att fullgöra grundutbildning, även om kallelsen sänds ut senare än vid utgången av det kalenderår då han fyller 24 år.

Om särskilda skäl föreligger, bör den totalförsvarspliktige vara skyldig att fullgöra grundutbildningen trots att han inte inkallats inom den tid som anges i paragrafen. Ett sådant skäl kan vara att han har hållit sig undan från mönstringen och därför inte har kunnat mönstras i tillräckligt god tid för att kunna inkallas före utgången av det kalenderår då han fyller 24 år.

3 §

Paragrafen behandlar den speciella situation som kan uppkomma om en svensk man också har medborgarskap i en annan stat, där han är skyldig att fullgöra militär tjänstgöring. Sverige är anslutet till en konvention slutet i Strasbourg den 6 maj 1963 om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap (SÖ 1969:24). Av en bestämmelse i konventionens artikel 6 följer att en totalförsvarspliktig med flerfaldigt medborgarskap, innan han uppnår 19 års ålder, har rätt att välja att fullgöra sina militära förpliktelser i en annan stat som han också är medborgare i, om tjänstgöringen där med avseende på längd och effektivitet är åtminstone likvärdig med den som han skulle ha fullgjort i Sverige. I ett sådant fall är han inte skyldig att fullgöra värnplikt i Sverige. Sveriges åtagande enligt konventionen kommer till uttryck genom denna bestämmelse. I bestämmelsen likställs totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt med en längre grundutbildning än 60 dagar med dem som fullgör värnplikt.

En förutsättning för att den totalförsvarspliktige inte skall vara skyldig att fullgöra värnplikt eller den längre civilplikten i Sverige är emellertid också att det står klart att han kommer att fullgöra tjänstgöringen i den andra staten. Utredningen om detta kan bestå i att han hos Totalförsvarets pliktverk skriftligen intygar sitt val och att det klarläggs att tjänstgöringen kommer att utkrävas av honom i den andra staten.

Av rättviseskäl begränsas den totalförsvarspliktiges valrätt inte till de västeuropeiska länder som är bundna av 1963 års konvention. Även om den totalförsvarspliktige uppfyller samma krav i förhållande till en annan stat och på motsvarande sätt väljer att fullgöra militärtjänstgöring för den staten, är han alltså inte skyldig att fullgöra värnplikt eller den längre civilplikten i Sverige.

Skyldighet att i Sverige fullgöra värnplikt eller civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar föreligger naturligtvis inte heller om en totalförsvarspliktig med flerfaldigt medborgarskap har fullgjort den militära tjänstgöringen i den andra staten innan han påbörjar tjänstgöringen i Sverige. Därigenom omfattas även de fall av rätt att slippa fullgöra militärtjänstgöring som avses i den militärtjänstgöringsöverens-

kommelse som Sverige 1959 har träffat med Argentina och som innebär att om någon med medborgarskap i de två staterna genom intyg styrker att han har fullgjort militärtjänstgöring i Argentina i fredstid, skall han vara befriad från sådan tjänstgöring i Sverige.

Prop. 1994/95:6

Repetitionsutbildning

4 §

I paragrafen anges det högsta antal tjänstgöringsdagar som får tas ut av en totalförsvarspliktig i form av repetitionsutbildning under hela den tid som han eller hon är underkastad totalförsvarsplikt. I detta antal ingår de dagar som i dagens system betecknas inryckningsdag och utryckningsdag.

Bestämmelsen gäller för värnplikt och för civilplikt oavsett längden av grundutbildningen. Den täcker in behovet av att genomföra repetitionsutbildningen i de mest kvalificerade befattningarna. För de allra flesta totalförsvarspliktiga, särskilt för dem inom det civila försvaret, kommer repetitionsutbildningen i praktiken att bli betydligt kortare än det högsta antal dagar som anges i paragrafen. Till skydd för den enskilde totalförsvarspliktige anges i 5 § ytterligare en begränsning i skyldigheten att fullgöra repetitionsutbildning. I 6 § finns den begränsningen att ingen totalförsvarspliktig skall vara skyldig att under sin livstid genomgå grundutbildning och repetitionsutbildning under längre tid än sammanlagt 700 dagar.

5 §

Paragrafen innehåller en begränsning i skyldigheten för totalförsvarspliktiga att fullgöra repetitionsutbildning.

Bestämmelsen gäller oavsett om repetitionsutbildningen fullgörs som värnplikt eller civilplikt. Genom bestämmelsen begränsas antalet tjänstgöringsdagar och utbildningstillfällen som får tas ut av en totalförsvarspliktig under ett och samma kalenderår. Innebörden är att totalförsvarspliktiga kan tas i anspråk för repetitionsutbildning på ett mer flexibelt sätt än enligt den nuvarande värnpliktslagen.

Enligt huvudregeln i bestämmelsen är en totalförsvarspliktig inte skyldig att under ett och samma kalenderår fullgöra repetitionsutbildning vid mer än två tillfällen och med mer än sammanlagt 34 dagar. Undantag från denna begränsningsregel får göras, om det finns särskilda skäl att genomföra repetitionsutbildning i större omfattning. Det kan gälla totalförsvarspliktiga som med hänsyn till den materiel som de skall hantera måste övas oftare eller som måste öva mobilisering. Om denna möjlighet till undantag från huvudregeln utnyttjas, är det emellertid särskilt viktigt att hänsyn tas till den enskilde så att ianspråktagandet inte blir oskäligt betungande för honom eller henne.

6 §

Av denna paragraf framgår att ingen på grund av totalförsvarsplikten är skyldig att genomgå utbildning under mer än 700 dagar. Detta högsta antal tjänstgöringsdagar avser all utbildning – grundutbildning och repetitionsutbildning – som sker som värnplikt eller civilplikt. Bestämmelsen syftar till att förhindra att någon först tas i anspråk för en lång värnpliktsutbildning och därefter skrivs in för civilplikt med en omfattande tjänstgöringsskyldighet. Syftet är också att förhindra att den sammanlagda tiden för grundutbildning och repetitionsutbildning inom värnpliktsystemet blir orimligt lång för den enskilde.

Krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring

7 §

I paragrafen behandlas krigstjänstgöringen. Inkallelse till krigstjänstgöring får ske endast om höjd, dvs. skärpt eller högsta, beredskap enligt lagen om höjd beredskap råder i den del av totalförsvaret där tjänstgöringen skall fullgöras. Enligt lagen råder högsta beredskap om Sverige är i krig. Är Sverige i krigsfara eller råder det utomordentliga förhållanden på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller på grund av att Sverige har varit i krig eller krigsfara får enligt lagen regeringen besluta om höjd beredskap. Vad som utgör krig eller krigsfara finns inte definierat i författningstext utan faller i sista hand tillbaka på en bedömning av regeringen (jfr Holmberg–Stjernquist, Grundlagarna (1980) s. 360-363 och 421 med hänvisningar).

Krigstjänstgöringen är inte tidsbegränsad på annat sätt än att den upphör när regeringen enligt 9 § andra stycket beslutar att den skall upphöra.

8 §

Enligt första stycket får regeringen föreskriva att totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats skall fullgöra beredskapstjänstgöring, om sådan tjänstgöring behövs för Sveriges försvarsberedskap utan att det råder höjd beredskap. Beredskapstjänstgöringen kan bli aktuell för att en erforderlig beredskap skall kunna upprätthållas också i fredstid, t.ex. om grundutbildningskontingenten innehåller för få totalförsvarspliktiga med tillräcklig utbildning och den disponibla kontingenten och antalet totalförsvarspliktiga under repetitionsutbildning är otillräcklig. Med beredskapstjänstgöring avses inte sådan tjänstgöring för insatsberedskapen som normalt fullgörs inom ramen för de totalförsvarspliktigas grundutbildning och repetitionsutbildning. Regeringen kan besluta om beredskapstjänstgöring i direkt anslutning till krigstjänstgöring, om förutsättningarna för krigstjänstgöringen inte längre föreligger.

Varje totalförsvarspliktig är enligt *andra stycket* skyldig att fullgöra beredskapstjänstgöring under sammanlagt högst 180 tjänstgöringsdagar under den tid då han eller hon är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Dessa tjänstgöringsdagar får tas i anspråk vid flera olika tillfällen.

9 §

Inkallelse av totalförsvarspliktiga till beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring kan inte beslutas av någon annan än regeringen. Regeringens beslut skall ange både att totalförsvarspliktiga skall kallas in till sådan tjänstgöring och det antal totalförsvarspliktiga som omfattas av beslutet. Regeringen skall även besluta när beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring skall upphöra.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för värnplikten och civilplikten

Skyldigheter under tjänstgöringen

1 §

Genom bestämmelsen i denna paragraf preciseras de inskränkningar som myndigheter och andra organ inom totalförsvaret får göra i en enskild totalförsvarspliktigs personliga förhållanden under den tid då han eller hon är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Eftersom inskränkningarna innebär att en totalförsvarspliktigs rätt enligt 2 kap. 8 § RF att fritt förflytta sig inom riket och att lämna detta begränsas, skall bestämmelsen vara motiverad av ändamål som anges i 2 kap. 12 § RF.

De inskränkningar som avses i *första stycket* kan ta sig uttryck i order från förmän eller arbetsledare till den som tjänstgör eller som mer generellt utformade tjänstgöringsföreskrifter. Det som regleras genom bestämmelsen är gränserna för vad sådana order och föreskrifter får innehålla.

Avgörande för om en inskränkning får göras är alltså om det är motiverat av hänsyn till den verksamhet som bedrivs vid det förband eller det verksamhetsställe där tjänstgöringen fullgörs. Skäl till inskränkningar kan föreligga, om det behövs för utbildningen av totalförsvarspliktiga. Men även åtgärder som mer allmänt syftar till att verksamheten skall kunna bedrivas i säkra och ordnade former utgör sådant skäl. Upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten är alltså exempel på skäl som motiverar inskränkningar.

Inskränkningarna får innebära att en totalförsvarspliktigs rätt att fritt förflytta sig inom Sverige och att resa utomlands begränsas. Även andra inskränkningar i de personliga förhållandena kan komma i fråga. Det kan röra sig om skyldighet att bära uniform, vara förlagd på visst sätt, iakta vissa ordningsregler vid en förläggning och uppföra sig enligt

vissa normer. Inskränkningarna kan avse skyldigheter under såväl tjänstetid som fritid. Det ligger emellertid i sakens natur att de krav som verksamheten ställer på totalförsvarspliktiga under fritid i allmänhet är mer uttunnade och kan vara beroende av om uniform bärs och om de totalförsvarspliktiga befinner sig på t.ex. ett militärt område eller inte.

Av *andra stycket* följer att den som fullgör värnplikt eller civilplikt är skyldig att genomgå sådana medicinska och psykologiska undersökningar som krävs för att utreda hans eller hennes fysiska och psykiska prestationsförmåga. Syftet med bestämmelsen är att de myndigheter där totalförsvarspliktiga tjänstgör under tjänstgöringstiden skall kunna hålla sig informerade om en totalförsvarspliktigs förmåga att tjänstgöra inom totalförsvaret. Med hänsyn till att de totalförsvarspliktiga kommer att tjänstgöra hos olika myndigheter eller i vissa fall över huvud taget inte hos någon myndighet har bestämmelsen utformats så att Totalförsvarets pliktverk har huvudansvaret för beslut i dessa frågor. Verket skall dock kunna delegera beslutsrätten till andra statliga myndigheter. I sak innebär den att en totalförsvarspliktig även under tjänstgöringen är skyldig att underkasta sig samma undersökningar som vid en mönstring. Den ger dock inte myndigheterna rätt att påtvinga honom eller henne andra kroppsliga ingrepp som avses i 2 kap. 7 § RF än sådana som är motiverade av behovet av att utreda och bedöma förutsättningarna att tjänstgöra inom totalförsvaret. Bestämmelsen ger myndigheterna rätt att i sådant syfte ta blodprov av en totalförsvarspliktig men däremot inte att mot hans eller hennes vilja genomföra vaccinerings.

2 §

Bestämmelserna i denna paragraf har utan ändring i sak överförts från 32 § värnpliktslagen och innebär för de totalförsvarspliktiga som skall fullgöra civilplikt en precisering. Bestämmelsen omfattar all den tid under vilken en totalförsvarspliktig är tjänstgöringsskyldig, alltså även fritid och annan tid då han eller hon inte är i tjänst. Frågan hur långt lydnadsplikten sträcker sig är inte helt lätt att besvara. Klart är att en totalförsvarspliktig i vissa befattningar kan vara skyldig att bruka vapen mot en fiende med avsikt att döda denne. Han eller hon har dock en oinskränkt rätt att vägra delta i handlingar som förbjuds enligt folkrättens regler.

Utbildningen

3 §

I paragrafen anges syftet med grundutbildningen och repetitionsutbildningen. Grundutbildningen syftar till att ge de totalförsvarspliktiga en sådan grundläggande utbildning att de kan fullgöra de uppgifter som det förband eller den organisation där de tjänstgör kan komma att ställas inför i krig. Utbildningens praktiska och teoretiska innehåll skall styras av detta mål. I paragrafens *första stycke* har detta uttryckts så att grund-

utbildningen skall ge de kunskaper och färdigheter som krigsuppgiften kräver. Om man bortser från bestämmelsen i paragrafens tredje stycke, anger inte lagen något om utbildningens närmare innehåll eller dess uppdelning i olika faser såsom t.ex. allmänmilitär utbildning, befattningsutbildning och förbandsutbildning. Regeringen och myndigheterna har här ett stort utrymme att inom tillgängliga resursramar anpassa omfattningen och inriktningen av grundutbildningen efter skiftande behov och resurser. Av bestämmelsen följer emellertid att statsmakterna är skyldiga att ge varje totalförsvarspliktig en sådan grundläggande utbildning att han eller hon kan fullgöra de uppgifter som kommer att krävas av honom eller henne under tjänstgöring i krig.

Under repetitionsutbildningen övas totalförsvarspliktiga i sina krigsbefattningar. Syftet med repetitionsutbildningen är att befästa och utveckla skickligheten för krigsuppgiften. *Andra stycket* innehåller en bestämmelse med detta innehåll.

För att oklarhet inte skall föreligga om att totalförsvarspliktiga är skyldiga att även under utbildningen fullgöra beredskapstjänst har i paragrafens *tredje stycke* angetts att i grundutbildningen och repetitionsutbildningen även ingår uppgifter som syftar till att upprätthålla Sveriges försvarsberedskap. Bestämmelsen tar i första hand sikte på totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt. Sådana totalförsvarspliktiga som fullgör grundutbildning eller repetitionsutbildning får alltså som ett led i sin tillämpade utbildning beordras att utföra uppgifter som ankommer på ett beredskapsförband. Sådana uppgifter kan omfatta ingripanden enligt förordningen (1982:756) om försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. Härigenom ges Försvarsmakten möjlighet att ta i anspråk totalförsvarspliktiga för att upprätthålla den beredskap som behövs i fredstid.

4 §

Av *första stycket* följer att det för varje befattning eller typ av befattning i såväl Försvarsmakten som det civila försvaret till vilken totalförsvarspliktiga grundutbildas skall fastställas en grundutbildningstid. Härigenom skapas en anknytning mellan befattningen som anges i inskrivningsbeslutet och det antal dagar under vilka skyldighet föreligger att genomgå grundutbildning. Genom denna ordning kommer rättssäkerhetsgarantierna avseende längden av den tid som en enskild är tvungen att tjänstgöra att väsentligen vara kopplade till inskrivningsförfarandet och möjligheterna att få inskrivningsbeslutet och senare ändringar av detta överprövide. Innehållet i grundutbildningen preciseras genom inskrivningsbeslutet och eventuellt senare beslutade ändringar av detta beslut. Att en ändring i ett inskrivningsbeslut som medför en längre grundutbildningstid kräver den totalförsvarspliktiges medgivande framgår av bestämmelsen i 3 kap. 9 § andra stycket.

Enligt *andra stycket* skall grundutbildningen som regel genomföras i en följd, om det inte för vissa befattningar finns särskilda skäl att genomföra den i omgångar. Det får ankomma på regeringen att i verkstäl-

lighetsföreskrifter ange de befattningar för vilka en uppdelningen av grundutbildningen får förekomma eller överlämna detta åt en myndighet. Möjligheten till en sådan uppdelning bör tillämpas restriktivt.

Prop. 1994/95:6

5 §

I paragrafen har allmänt angetts de kriterier som skall vara vägledande för uttaget av repetitionsutbildningsdagar. Den sammanlagda repetitionsutbildningen för varje totalförsvarspliktig bör bestämmas av såväl krigsuppgiften som behovet att öva det förband eller den funktion där krigsuppgiften skall fullgöras, dvs. där de totalförsvarspliktiga är krigsplacerade.

Inkallelse

6 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att som regel endast Totalförsvarets pliktverk får aktualisera skyldigheten för en enskild att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Det sker genom att verket inkallar den som är totalförsvarspliktig till tjänstgöring. Avsikten är inte att verket skall bestämma vilka totalförsvarspliktiga som skall kallas in eller när detta skall ske. Sådana ställningstaganden skall i stället göras av Försvarsmakten och de myndigheter och andra organ inom det civila försvaret som ansvarar för verksamheter inom vilka totalförsvarspliktiga tjänstgör. Verkets uppgift blir endast att verkställa myndigheternas beställningar genom att sända ut inkallelser och se till att dessa kommer de totalförsvarspliktiga till del. Inkallelse till krigstjänstgöring bör därutöver kunna ske på sätt som regeringen förordnar.

Inkallelse till utbildning skall delges den som inkallas personligen enligt delgivningslagen. Inkallelse till krigstjänstgöring och beredskaps-tjänstgöring kan därutöver få delges på annat sätt, t.ex. genom beredskapslarm eller genom radio och TV.

I *andra stycket* stadgas till skydd för den enskilde att en inkallelse till utbildning som regel skall utfärdas i god tid. Erfarenheten visar också att inkallelser som sker med kort varsel ofta leder till sådana svårigheter för den inkallade att han eller hon inte sällan beviljas uppskov med tjänstgöringen. En strävan bör därför vara att inkallelserna utfärdas i så god tid som möjligt före inställelsedagen. En inkallelse till utbildning bör utfärdas cirka sex månader – och i vart fall inte senare än en månad – före inställelsen. Om en sådan inkallelse måste återkallas, bör det inte ske senare än tre månader för inställelsedagen. Undantag härifrån får naturligtvis göras, om den som skall tjänstgöra samtycker till att inställa sig med kortare varsel eller accepterar en återkallelse en kortare tid före tjänstgöringens början. Men det kan också i vissa situationer föreligga andra särskilda omständigheter som bör föranleda att en kortare tid mellan inkallelsen och tjänstgöringens början kan godtas. En sådan omständighet kan vara att det ingår som ett övningsmoment att inställelsen

sker med kort varsel. Huvudregeln om att en inkallelse till utbildning skall utfärdas i god tid får därför frångås, om det finns särskilda skäl. Prop. 1994/95:6

7 §

Enligt bestämmelsen är en totalförsvarspliktig skyldig att inställa sig till tjänstgöring enligt inkallelsen och snarast anmäla eventuellt hinder att inställa sig till Totalförsvarets pliktverk. I sak innebär regleringen i denna del två förändringar i förhållande till vad som nu gäller för värnpliktiga. Å ena sidan utvidgas anmälningsskyldigheten något och å andra sidan slopas straffsanktionen för underlåtenheten att anmäla laga förfall. Ändringarna motsvarar dem som har redogjorts för i anslutning till 2 kap. 5 § för motsvarande situation vid mönstring och personlig inställelse till annan utredning.

Uppskov

8 §

I paragrafen behandlas frågor om uppskov med grundutbildningen och repetitionsutbildningen. Det ligger i sakens natur att uppskov inte kan beviljas med krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring. Behovet av ledighet vid sådan tjänstgöring får tillgodoses genom tjänstledighet enligt särskilda föreskrifter.

Bestämmelsen motsvarar i sak 22 § kungörelsen (1969:380) om värnpliktigas tjänstgöring m.m. (tjänstgöringskungörelsen), om anstånd, som enligt 15 § förordningen (1977:577) om grundutbildning och övning inom civilförsvaret också gäller för den som är inskriven i civilförsvarsorganisationen. Ändringarna i bestämmelsen i *första stycket första punkten* är i övrigt av enbart språklig art.

I *första stycket andra punkten* har tagits in en bestämmelse som närmast motsvarar bestämmelsen i 4 § andra stycket värnpliktslagen om befrielse för viss tid på grund av tillfälligt nedsatt prestationsförmåga. Uppskov enligt denna punkt liksom enligt första punkten förutsätter att inkallelse har utfärdats. Om den tillfälliga nedsättningen av prestationsförmågan visar sig redan vid mönstringen, bör detta leda till att inkallelsen uppskjuts till en tidpunkt då hindret för tjänstgöring har fallit bort. Det är vidare en förutsättning för uppskov att den totalförsvarspliktige ansöker om uppskov. Om någon ansökan inte görs, är den som har kallats in skyldig att inställa sig enligt kallelsen, om detta är möjligt. För en totalförsvarspliktig som har inställt sig till utbildning i motsvarande situation avgör bestämmelsen i 12 § 2 frågan om utbildningen skall fortsätta eller avbrytas.

Sedan ett uppskov har beslutats bör frågan om den fortsatta tjänstgöringen bedömas på nytt inom en inte alltför lång tid. Enligt bestämmelsen i *andra stycket* får ett uppskov därför inte beslutas för längre tid än ett år i sänder räknat från inställelsedagen. När denna tid har gått ut

ankommer det på Totalförsvarets pliktverk att på nytt ta ställning till den framtida tjänstgöringsskyldigheten. Prop. 1994/95:6

Eftersom en totalförsvarspliktig som regel skall inkallas till grundutbildning som är längre än 60 dagar före utgången av det kalenderår när han fyller 24 år, skall uppskov med sådan utbildning normalt inte beviljas för tiden därefter.

9 §

Tjänstgöring som inte är förenad med vapenbruk är i det nya systemet ett normalt alternativ till annan tjänstgöring. Det innebär att en totalförsvarspliktig som redan vid mönstringen ger till känna att han har en sådan allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan som är oförenlig med en viss tjänstgöring som regel inte skall skrivas in mot en befattning som förutsätter sådan tjänstgöring. Detta har kommenterats närmare i anslutning till bestämmelserna om rätten att vara vapenfri i 3 kap. 16 – 22 §§.

Bestämmelsen i denna paragraf reglerar vad som gäller för en totalförsvarspliktig som ansöker om att vara vapenfri sedan han eller hon har kallats in till grundutbildning eller repetitionsutbildning. I 13 § första stycket 1 och andra stycket finns motsvarande bestämmelse för det fallet att ansökningen görs sedan tjänstgöringen har påbörjats.

Enligt *första stycket* skall en totalförsvarspliktig som huvudregel beviljas uppskov med utbildningen, om han eller hon efter inkallelsen men innan utbildningen har påbörjats ansöker om att vara vapenfri. En förutsättning för detta är självfallet att den tjänstgöring som inkallelsen avser är förenad med bruk av vapen. Uppskovet skall beviljas för tiden till dess ansökningen om rätt att vara vapenfri har prövats slutligt. En ansökan om rätt att vara vapenfri som görs under denna tid skall anses innefatta en ansökan om uppskov.

Uppskov skall inte beviljas, om särskilda skäl talar mot detta. Sådana skäl föreligger som regel vid inkallelse till krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring. Vid inkallelse för utbildning kan ett sådant skäl vara att sökanden tidigare har gjort en ansökan om rätt att vara vapenfri. Utbildningen skall då som regel påbörjas enligt kallelsen och genomföras med den inskränkning som följer av andra stycket. Det gäller oavsett om den tidigare ansökningen avslogs eller inte ledde fram till något beslut, t.ex. för att den återkallades. Även i vissa andra situationer kan särskilda skäl föranleda att utbildningen skall påbörjas oaktat att en ansökan gjorts om rätt att vara vapenfri. En sådan situation kan föreligga, om det är fråga om en ansökan som inte är allvarligt menad, t.ex. därför att den är gjord enbart för att få uppskov.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som tar sikte på det fallet att den som ansöker om rätt att vara vapenfri skall påbörja sin tjänstgöring eftersom uppskov enligt första stycket inte har beviljats. Enligt bestämmelsen, som överensstämmer med vad som i dag gäller för värnpliktiga i motsvarande situation, får den som har gjort ansökan inte övas i bruk av vapen eller beordras att bära vapen eller ammunition. Att han eller

10 §

I paragrafen behandlas frågan om vem som får besluta om uppskov. Enligt 25 § tjänstgöringskungörelsen görs i dag en ansökan om anstånd hos truppregistreringsmyndigheten. Uppskovsfrågorna skall avgöras av Totalförsvarets pliktverk utan möjlighet för verket att delegera beslutanderätten till någon annan myndighet. En begäran om uppskov enligt 8 § skall liksom i dag göras skriftligt samt ange de skäl som åberopas och vara åtföljd av de skriftliga intyg och andra handlingar som åberopas. Bestämmelser om detta kan dock regleras i förordning.

11 §

Enligt denna paragraf, som motsvarar bestämmelsen om anstånd i 20 § tjänstgöringskungörelsen, skall en totalförsvarspliktig som fullgör vissa uppdrag ha uppskov utan särskilt beslut. Uppskovet är begränsat till den tid under vilken uppdraget fullgörs. Därefter är den som har innehaft ett sådant uppdrag underkastad samma tjänstgöringsskyldighet som andra totalförsvarspliktiga. Avsikten är att Totalförsvarets pliktverk skall få uppgift om vilka personer som fullgör sådana uppdrag och att dessa personer inte kallas in till värnplikt och civilplikt så länge uppdraget varar.

Avbrott

12 §

Liksom enligt de nuvarande bestämmelserna i värnpliktslagen om befrielse för viss tid och anstånd och om hemförlövning i tjänstgöringskungörelsen bör det vara möjligt att avbryta grundutbildningen och repetitionsutbildningen under vissa förutsättningar.

Paragrafen gäller för såväl värnplikt som civilplikt. Den är inte tillämplig på krigstjänstgöring eller beredskapstjänstgöring.

I *första punkten* behandlas avbrott på grund av frånvaro från tjänsten. Utbildningen skall avbrytas, om en totalförsvarspliktig har varit frånvarande från tjänsten under en så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås. Skälet till frånvaron kan vara sjukdom eller skada som åsamkats i tjänsten eller under fritid. Bestämmelsen omfattar emellertid också olovlig frånvaro av en totalförsvarspliktig som inte inställer sig till tjänstgöring eller som avviker från denna.

Enligt *andra punkten* skall utbildningen avbrytas, om en totalförsvarspliktig insjuknar eller skadar sig under utbildningen och sjukdomen eller skadan kan antas komma att leda till en så lång frånvaro att utbildningsmålet inte kommer att nås.

I motsats till vad som i dag gäller för värnpliktiga görs alltså inte någon skillnad mellan sjukdom och skada som kan antas vara orsakad av tjänsten och sjukdom och skada som inte har ett sådant samband. Enligt de nuvarande bestämmelserna har en värnpliktig som ådrar sig en sjukdom eller skada i tjänsten rätt att fullgöra återstoden av tjänstgöringen och får alltså inte utan eget medgivande hemförlovas. Han kommer därigenom så länge tjänstgöringen pågår i åtnjutande av de förmåner som gäller under denna och får också tillgodoräkna sig tiden som fullgjord tjänstgöring. Enligt denna bestämmelse skall dock utbildningen avbrytas även om sjukdomen eller skadan kan antas ha orsakats i tjänsten. Även rätten för en totalförsvarspliktig att tillgodoräkna sig tjänstgöringstid och att vid ett senare tillfälle få fullgöra utbildningen regleras lika oavsett om sjukdomen eller skadan kan antas vara orsakad av tjänsten eller inte. Bestämmelser om tillgodoräknande av tjänstgöringstid finns i 17 §.

I lagtexten har inte närmare preciserats längden av den tid som frånvaron skall ha varat eller antas komma att vara för att föranleda avbrott i tjänstgöringen. Bestämmelser om detta kommer att regleras i förordning såvitt gäller grundutbildning om mer än 60 dagar. I fråga om kortare grundutbildningar och repetitionsutbildning kommer det inte att gå att generellt sätta någon tidsgräns. Det får i det enskilda fallet avgöras hur lång frånvaro som kan godtas utan att utbildningsmålet går förlorat.

13 §

Paragrafen reglerar avbrott i värnplikt och civilplikt i andra fall än som avses i 12 §.

Enligt *första stycket första punkten* skall liksom i dag en totalförsvarspliktigs tjänstgöring som huvudregel avbrytas när han eller hon ansöker om rätt att vara vapenfri, om utbildningen är förenad med bruk av vapen. Om det finns särskilda skäl skall tjänstgöringen dock fortsätta trots ansökningen. Vad som kan vara sådana särskilda skäl har berörts i anslutning till 9 §. Särskilda skäl att inte avbryta tjänstgöringen föreligger därutöver normalt vid krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring. En totalförsvarspliktig som först under sådan tjänstgöring ansöker om rätt att vara vapenfri skall därför som regel inte medges avbrott med sin tjänstgöring.

Enligt *första stycket andra punkten* skall tjänstgöringen vidare avbrytas om en totalförsvarspliktig vägrar eller underlåter att fullgöra sina skyldigheter under tjänstgöringen. Detta överensstämmer med dagens ordning.

I *andra stycket* finns en hänvisning till bestämmelsen i 9 § andra stycket för det fallet att den som ansöker om att få vara vapenfri skall fortsätta sin tjänstgöring.

Avbrott skall också göras i en totalförsvarspliktigs grundutbildning eller repetitionsutbildning, om han eller hon har sådana skäl för detta som anges i 8 § första stycket 1 och ansöker om att utbildningen skall avbrytas. Detta motsvarar vad som gäller i dag enligt bestämmelserna om anstånd, vilka är tillämpliga även på tjänstgöring som har påbörjats.

15 §

Ärenden om avbrott i utbildningen skall avgöras av Totalförsvarets pliktverk eller en myndighet som Totalförsvarets pliktverk bestämmer. Paragrafen öppnar möjlighet för verket att överlåta beslutanderätten i dessa frågor till olika myndigheter inom det civila försvaret där totalförsvarspliktiga tjänstgör. Ärenden som avses i 14 § skall dock alltid handläggas av Totalförsvarets pliktverk.

16 §

Grundutbildningen sker i dag i stor omfattning av personal och med materiel som i krig behöver tas i anspråk i totalförsvarets krigsansträngningar. Om Sveriges försvarsberedskap höjs, kan det därför bli nödvändigt att avbryta den pågående utbildningen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt eller civilplikt. Regeringen har därför enligt denna bestämmelse getts möjlighet att avbryta grundutbildningen för totalförsvarspliktiga, om utbildningsorganisationens resurser behövs för att höja Sveriges försvarsberedskap. Motsvarande behov finns inte när det gäller repetitionsutbildningen.

Tillgodoräknande av tjänstgöringstid

17 §

I första stycket regleras vad som gäller i fråga om tillgodoräknande av tjänstgöringstid, om en totalförsvarspliktigs grundutbildning har avbrutits.

I överensstämmelse med vad som i dag gäller för värnpliktiga bör en totalförsvarspliktig såsom fullgjord grundutbildning inte få tillgodoräkna sig någon tjänstgöringstid, om grundutbildningen avbryts innan han eller hon har tjänstgjort en viss minsta del av hela grundutbildningstiden. Enligt 39 § tjänstgöringskungörelsen skall tjänstgöringen ha uppgått till minst en tiondel av inkallelsetiden för att den tjänstgöringsskyldige skall ha rätt att få tillgodoräkna sig de fullgjorda tjänstgöringsdagarna. I denna bestämmelse regleras i stället frågan uttryckt i en minsta tid – 40 dagar – vilket motsvarar den allmänmilitära delen av grundutbildningen inom värnpliktssystemet. Endast den som har fullgjort minst 40 tjänstgöringsdagar får tillgodoräkna sig tiden före avbrottet som fullgjord

grundutbildning. Bestämmelsen är tillämplig vid såväl värnplikt som civilplikt. Prop. 1994/95:6

Om avbrottet sker sedan en totalförsvarspliktig har fullgjort 40 tjänstgöringsdagar, får han eller hon tillgodoräkna sig dagarna före avbrottet med ett undantag, nämligen de dagar då tjänstgöring inte fullgjorts på grund av frånvaro. I *andra – fjärde meningarna* regleras det fallet att en totalförsvarspliktigs grundutbildning avbryts sedan 40 tjänstgöringsdagar har fullgjorts och det enda skälet till avbrottet är frånvaro på grund av sjukdom eller skada. Det är därvid utan betydelse om sjukdomen eller skadan har åsamkats i tjänsten eller på fritiden. I dessa fall är den som har avbrutit grundutbildningen inte skyldig att fullgöra någon ytterligare sådan utbildning. Om han eller hon av någon anledning vill fullgöra ytterligare grundutbildning, finns emellertid en rätt att få bli inkallad på nytt. I sådant fall får Totalförsvarets pliktverk med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet bestämma i vilken utsträckning den tidigare tjänstgöringen skall tillgodoräknas. Om anledningen till frånvaron helt eller till någon del är en annan än sjukdom eller skada, kvarstår skyldigheten att fullgöra återstoden av tjänstgöringstiden. Det är alltså endast om skälet till avbrottet uteslutande är att hänföra till den inkallades sjukdom eller skada som grundutbildningen skall anses helt fullgjord.

Enligt *andra stycket* får en totalförsvarspliktig inte tillgodoräkna sig någon annan utbildning som avbryts än grundutbildning som har fullgjorts under minst 40 tjänstgöringsdagar.

18 §

Enligt paragrafen får en totalförsvarspliktig inte tillgodoräkna sig tjänstgöring som fullgjorts enligt 9 § andra stycket eller 13 § andra stycket. Det överensstämmer med vad som gäller i dag.

Bemyndiganden

19 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen och, efter bemyndigande av regeringen, en myndighet att överlämna åt enskilda rättssubjekt att meddela beslut i enskilda ärenden som rör ledighet och förmåner för totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt. Eftersom sådana beslut innefattar myndighetsutövning mot enskilda skall bemyndigandet ske med stöd av lag. Handläggningen av ärendena bör ske med tillämpning av de regler om offentlighet som gäller hos myndigheter och besluten bör kunna överklagas. Bestämmelsen överensstämmer med vad som gäller i dag i fråga om dem som fullgör vapenfri tjänst.

1 §

I paragrafen behandlas de grundläggande förutsättningarna för att en totalförsvarspliktig skall vara skyldig att fullgöra allmän tjänsteplikt.

En totalförsvarspliktig är skyldig att fullgöra allmän tjänsteplikt endast om höjd, dvs. skärpt eller högsta, beredskap enligt lagen om höjd beredskap råder i den del av totalförsvaret där tjänstgöringen skall fullgöras. Frågan om när sådan beredskap råder har behandlats i anslutning till 4 kap. 7 §. Bestämmelsen innebär en utvidgning av tillämpningsområdet jämfört med vad som gäller i dag. Enligt den nuvarande lagstiftningen kan förordnande om allmän tjänsteplikt och tjänsteförlängning komma i fråga endast i krig och vid krigsfara. Bestämmelsen möjliggör att det kan föreskrivas om allmän tjänsteplikt också om det råder utomordentliga förhållanden i Sverige på grund av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.

Enligt bestämmelsen saknar det betydelse för möjligheten att ta i anspråk en totalförsvarspliktig med allmän tjänsteplikt om han eller hon är anställd hos staten eller hos någon annan.

Utöver att höjd beredskap råder krävs liksom enligt den nuvarande lagstiftningen att regeringen har föreskrivit att totalförsvarspliktiga skall fullgöra allmän tjänsteplikt. Föreskriften kan vara begränsad till en viss del av Sverige eller till någon särskild verksamhet. Förutsättningen för en föreskrift enligt paragrafen är att regeringen finner att allmän tjänsteplikt är nödvändig för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas.

2 §

I *första stycket* anges vad som innefattas i den allmänna tjänsteplikten.

Enligt *första punkten* kan liksom i dag allmän tjänsteplikt fullgöras genom att en totalförsvarspliktig kvarstår i sin anställning. I detta ligger att han eller hon är skyldig att utföra arbete enligt anställningsavtalet. Därutöver omfattar bestämmelsen fysiska personer som innehar uppdrag av olika slag utan att vara anställda. De blir underkastade den allmänna tjänsteplikten så länge uppdraget fullgörs. Såväl förtroendeuppdrag av olika slag som uppdrag i affärsförhållanden avses. Skyldigheten att fullgöra ett affärsuppdrag innebär att det skall slutföras i enlighet med avtalet. Ett beslut om allmän tjänsteplikt kan meddelas ända till dess anställningen – eventuellt efter en uppsägningstid – har upphört. Bestämmelsen är avsedd att även täcka in det förbud som i dag gäller för en arbetstagare hos staten att lämna sin anställning utan särskilt tillstånd. Genom den föreslagna bestämmelsen kommer därför i detta hänseende samma regler att gälla för statligt anställda som för andra arbetstagare.

Jämfört med den nuvarande bestämmelsen i 5 kap. 2 § lagen om offentlig anställning som fr.o.m. den 1 juli 1994 kommer att föras över till den arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262) – och som nu före-

slås ersättas med denna bestämmelse – medför detta att, om Sverige kommer i krig, skyldigheten för en statligt anställd att kvarstå i sin anställning blir beroende av i vad mån regeringen enligt 1 § har föreskrivit att totalförsvarspliktiga skall fullgöra allmän tjänsteplikt.

Därutöver innebär *andra punkten* att den som har åtagit sig att tjänstgöra under höjd beredskap skall vara skyldig att göra detta med allmän tjänsteplikt. Att tjänstgöringen sker med allmän tjänsteplikt innebär att den som omfattas av tjänstgöringsskyldigheten kan straffas inom ramen för bestämmelsen i 10 kap. 3 §, om skyldigheterna enligt avtalet inte fullgörs. För den som har förbundit sig att i krig tjänstgöra hos Försvarsmakten och därigenom blir krigsman innebär detta inte någon förändring i förhållande till vad som gäller i dag. Den som har ingått ett sådant avtal är redan enligt dagens regler underkastad samma straffansvar för olovlig utevaro och lydnadsbrott m.m. som bl.a. värnpliktiga. Bestämmelsen får därför en självständig betydelse endast för den som har avtalat om sådan tjänstgöring som inte medför status som krigsman i krig, vid krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden.

Enligt *tredje punkten* kan allmän tjänsteplikt även fullgöras genom att den som är totalförsvarspliktig utför arbete som anvisas honom eller henne av en myndighet som regeringen bestämmer. Bestämmelsen motsvarar 9 § allmänna tjänstepliktslagen. Som framgår av bestämmelsen i 1 kap. 3 § 2 får inte heller vid allmän tjänsteplikt arbetsuppgiften vara mer krävande än vad kroppskrafterna och hälsotillståndet medger för den som skall utföra uppgiften. Det vilar på såväl den som tar ut totalförsvarspliktiga till uppgifter enligt denna punkt som den förman eller annan chef som närmast beordrar någon att utföra en arbetsuppgift att se till att denna inte går utöver vad som sålunda får utkrävas av den som omfattas av totalförsvarsplikten. Allmän tjänsteplikt enligt denna punkt ställer inga krav på utbildning eller träning för arbetsuppgiften. Den kommer därför att bli aktuell främst när det gäller att uppbåda arbetskraft för enklare uppgifter.

Enligt *andra stycket* får arbete som fullgörs efter ett beslut enligt första stycket 3 inte vara förenat med bruk av vapen mot annan. Tjänstgöring som innefattar sådant vapenbruk bör endast fullgöras av den som har genomgått nödvändig utbildning för att handha vapen.

3 §

Enligt bestämmelsen, som tar sikte på allmän tjänsteplikt enligt 2 § första stycket 1, förutsätter ianspråktagandet att regeringen eller en myndighet som regeringen har bestämt avgränsar hos vilka arbetsgivare och uppdragsgivare tjänsteplikten skall fullgöras samt vilka arbetstagare och uppdragstagare som berörs av beslutet. Detta kan avse t.ex. hela arbetsstyrkan vid en viss arbetsplats eller hos en viss arbetsgivare. Det behöver i så fall inte vara preciserat till vissa personer. Om de personer som skall tas i anspråk med allmän tjänsteplikt inte kan avgränsas på något sådant sätt, måste varje enskild person som omfattas av beslutet namnges eller på annat sätt individualiseras.

Bestämmelsen reglerar inte konkurrensen mellan å ena sidan allmän tjänsteplikt och å andra sidan värnplikt och civilplikt. Frågor om sådan konkurrens skall vara avgjorda genom krigsplaceringsförfarandet.

Prop. 1994/95:6

4 §

Bestämmelsen reglerar att en totalförsvarspliktig skall få del av ett beslut att fullgöra allmän tjänsteplikt. Sättet för hur detta skall gå till kan variera. Det kan ske muntligen eller genom att ett skriftligt avfattat beslut överlämnas till honom eller henne. Det kan också ske genom exempelvis ett anslag på en arbetsplats eller på något annat lämpligt sätt.

För att en totalförsvarspliktig skall kunna tas i anspråk med allmän tjänsteplikt är det en förutsättning att han eller hon har fått del av det beslut varigenom ianspråktagandet skett. I sista hand avgörs frågan om en totalförsvarspliktig har fått del av beslutet av en domstol i ett mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten.

Bestämmelsen i denna paragraf ersätter bestämmelsen i 21 § förvaltningslagen om underrättelse av beslut. Innebörden av detta är att en totalförsvarspliktig inte har rätt att få en skriftlig underrättelse om beslutet.

5 §

Paragrafen, som motsvarar 20 § i den nuvarande allmänna tjänstepliktslagen, innehåller en bestämmelse om uppgiftsskyldighet för arbetsgivare m.fl. i frågor som har betydelse för tillämpningen av den allmänna tjänsteplikten beträffande anställda och uppdragstagare. Bestämmelsen innehåller däremot inte någon motsvarighet till den nuvarande skyldigheten att i sådant syfte personligen inställa sig hos en myndighet. Uppgiftsskyldigheten får sanktioneras genom vitesföreläggande enligt bestämmelsen i 10 kap. 7 §.

6 §

Bestämmelsen möjliggör att det, liksom enligt de nuvarande bestämmelserna om allmän tjänsteplikt, i särskilda fall kan medges undantag från skyldigheten att fullgöra allmän tjänsteplikt.

7 kap. Allmänna skyldigheter

1 §

I denna paragraf anges vissa skyldigheter som alltid gäller för totalförsvarspliktiga och som således inte har något samband med fullgörande av tjänstgöring. Bestämmelserna motsvarar närmast 34 och 35 §§ värn-

pliktslagen och 79 § 3 mom. andra stycket civilförsvarslagen. Skyldigheterna är inte straffsanktionerade.

Prop. 1994/95:6

Första punkten syftar till att Totalförsvarets pliktverk skall kunna nå totalförsvarspliktiga med postförsändelser inom rimlig tid. Av bestämmelsen följer att den som är totalförsvarspliktig skall underrätta verket när han eller hon byter bostadsort. Detta sker i allmänhet utan någon särskild åtgärd, om en begäran görs hos posten att få postförsändelser eftersända till den nya adressen. Genom att den totalförsvarspliktige anmäler sin nya adress hos posten får också i allmänhet kraven enligt denna punkt anses ha blivit uppfyllda. När det gäller tillfällig bortovaro från den ordinarie bostaden får kraven på en totalförsvarspliktig inte ställas alltför högt. Han eller hon bör sålunda inte vara skyldig att ordna eftersändning av sin post under en normal semesterresa om några veckor. Detta framgår av att försändelserna skall kunna nå honom eller henne inom rimlig tid och av bestämmelserna om att kallelser och inkallelser skall sändas ut i god tid.

Bestämmelsen i *andra punkten* överensstämmer i stora drag med vad som i dag gäller för värnpliktiga och civilförsvarspliktiga. Tillämpningsområdet är dock delvis ett annat. En totalförsvarspliktig är enligt bestämmelsen skyldig att på begäran bekräfta mottagandet av vissa handlingar från myndigheter, kommuner, landsting och kyrkliga kommuner och också skyldig att ta del av handlingarnas innehåll. Skyldigheten gäller bara för kallelser till utredning, inkallelser till tjänstgöring och beslut om krigsplacering. Bestämmelsen är tillämplig på dessa handlingar oavsett hur de har överbringats. Bekräftelsen att handlingen har mottagits skall ske på det sätt som begärs, t.ex. genom att ett undertecknat mottagningskvitto återsänds per post eller via telefax eller genom att mottagandet bekräftas vid ett telefonsamtal. Om en totalförsvarspliktig underlåter att kvittera ut en försändelse, kan myndigheten tillgripa delgivning enligt bestämmelserna i delgivningslagen.

Enligt *tredje punkten* har en totalförsvarspliktig skyldighet att ta emot, väl förvara och efter uppmaning återlämna handlingar och utrustning som rör tjänstgöringen även när tjänstgöringsskyldighet inte föreligger. Det kan röra sig om handlingar som har betydelse som bevis för någon särskild kompetens eller behörighet, t.ex. att föra ett fordon. ID-bricka och tjänstgöringskort hör också hit. Den som är totalförsvarspliktig är vidare skyldig att ta emot utrustning. Det kan vara fråga om materiel som någon redan under ett inledande skede av en mobilisering behöver ha tillgång till. Vapen och ammunition kan ingå i sådan utrustning. Om en totalförsvarspliktig åsidosätter sina skyldigheter att vårda och återlämna den anförtrödda egendomen, torde han eller hon i de flesta fall göra sig skyldig till trolöshetsbrott enligt brottsbalken. Även skadeståndsskyldighet kan komma i fråga. För återfående av egendom som en totalförsvarspliktig vägrar att återlämna kan handräckningsinstitutet användas.

1 – 2 §§

Bestämmelserna motsvarar 17 och 33 §§ värnpliktslagen, 12 § 5 mom. civilförsvarslagen och regleringen i förordningen (FFS 1986:37) om förmåner till frivillig personal m.fl. om ersättning till frivillig personal under beredskapstillstånd och i krig. De fastlägger att rätt till ersättning föreligger och anger de olika ersättningsslagen.

Rätten till ersättning som en totalförsvarspliktig har när allmän tjänsteplikt fullgörs i en anställning eller ett uppdrag regleras inte. Avsikten är att anställningen eller uppdraget i sådana fall skall löpa vidare med den enda skillnaden att den som utför arbetet under allmän tjänsteplikt vid straffansvar är förhindrad att lämna anställningen eller uppdraget. Om särskilda villkor skulle ha avtalats för det fall att arbetet i en anställning eller enligt ett uppdrag skall fullgöras med allmän tjänsteplikt, skall de sålunda avtalade villkoren naturligtvis gälla.

3 §

Paragrafen reglerar rätten till förmåner och andra arbetsvillkor för en totalförsvarspliktig som fullgör allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § 3.

Av *första stycket* framgår att en totalförsvarspliktig som fullgör sådan tjänstgöring har rätt till de villkor som annars gäller på arbetsmarknaden för liknande arbete, om överenskommelse inte har träffats om någon annan ersättning. Om villkoren inte kan bestämmas enligt *första stycket* har den som tjänstgjort enligt *andra stycket* rätt till ersättning enligt vad som med hänsyn till samtliga omständigheter är skäligt. Vid denna bedömning har naturligtvis arbetets art och omfattning liksom hur det utförts betydelse.

4 §

Paragrafen innehåller en motsvarighet till 19 § första stycket i allmänna tjänstepliktslagen. Enligt bestämmelsen svarar staten för fordringar på lön och annan ersättning som en totalförsvarspliktig har till följd av fullgjord allmän tjänsteplikt. Rätten till ersättning preskriberas, om en ansökan om ersättning inte görs inom tre månader från dagen när fordringen förföll till betalning.

5 §

Enligt bestämmelsen är den som tas i anspråk med allmän tjänsteplikt på en annan ort än den där han eller hon är bosatt berättigad till ersättning för sina resekostnader i samband med fullgörandet av tjänstgöringen och för de ökade kostnader som en flyttning till tjänstgöringsor-

ten föranleder. Bestämmelsen motsvarar 19 § andra och tredje styckena i den allmänna tjänstepliktslagen. Prop. 1994/95:6

9 kap. Skydd för anställning m.m.

1 §

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 1 § första stycket lagen om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnplikts-tjänstgöring m.m. Bestämmelsen innebär att ingen får avskedas eller sägas upp från en anställning till följd av att han eller hon fullgör en skyldighet enligt lagen om totalförsvarsplikt. Bestämmelsen är alltså tillämplig vid mönstring, personlig inställelse vid en annan utredning och vid all tjänstgöring enligt lagen. En förutsättning för att en totalförsvarspliktig skall få tillgodoräkna sig anställningsskyddet är att den skyldighet som har ålagts med stöd av lagen också fullgörs.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar 21 § första stycket civilförsvarslagen. Den avser att skydda totalförsvarspliktiga från anspråk på skadestånd och andra ersättningar till följd av att avtalade arbetsbeting inte har utförts, om anledningen till detta är att en skyldighet enligt lagen om totalförsvarsplikt har fullgjorts.

2 §

Paragrafen innehåller en hänvisning till en bestämmelse i lagen om anställningsskydd som möjliggör tidsbegränsad anställning i avvaktan på att värnplikt eller civilplikt påbörjas. Enligt 5 § 4 i den lagen får ett avtal om tidsbegränsad anställning träffas, om avtalet gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värnplikt eller civilplikt, som skall pågå mer än tre månader.

3 §

Bestämmelsen motsvarar 2 § andra stycket i lagen om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnplikts-tjänstgöring m.m. Den medför en skyldighet för den som innehar en sådan tidsbegränsad anställning som avses i 5 § lagen om anställningsskydd att innan tjänstgöringen påbörjas på förfrågan av arbetsgivaren uppge om han eller hon vill återinträda i anställningen efter avslutad tjänstgöring.

4 – 8 §§

Paragraferna har med endast redaktionella och språkliga ändringar överförts från 3 – 7 §§ i lagen om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnplikts-tjänstgöring m.m.

Paragrafen motsvarar 2 a § i lagen om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktstjänstgöring m.m.

10 kap. Straff m.m.

Straff

1 §

Bestämmelsen motsvarar 36 § värnpliktslagen och 79 § 2 mom. första stycket civilförsvarslagen. I sak har endast den ändringen gjorts att en underlåtenhet att anmäla laga förfall för utevaro från en förrättning inte längre är straffsanktionerad. Skälet till denna ändring har angetts författningskommentaren till 2 kap. 5 §.

2 §

Genom bestämmelsen i *första stycket* straffbeläggs uppsåtliga brott mot totalförsvarsplikten. Bestämmelsen är uppbyggd enligt mönster från 39 § värnpliktslagen. Liksom denna är den avsedd att straffbelägga endast sådana uppsåtliga brott som är ägnade att medföra avsevärt men för utbildningen eller tjänsten i övrigt. Den har nu emellertid också gjorts tillämplig på civilplikt, oavsett längden av en sådan tjänstgöring, och på allmän tjänsteplikt. Detta innebär en betydande skärpning av straffmaximum för sådana brott mot totalförsvarsplikten som begås under allmän tjänsteplikt. För brottets straffvärde är det av underordnad betydelse under vilken form av totalförsvarsplikt som en totalförsvarspliktig tjänstgör.

I fråga om gränsdragningen mot vad som bör utgöra enbart disciplinförseelse kan hänvisas till departementschefens uttalanden i förarbetena till bestämmelsen i den nuvarande 39 § värnpliktslagen (prop. 1985/86:9 s. 138-139). I likhet med värnpliktsbrottet inträder inte straff, om gärningen är belagd med straff enligt 21 kap. brottsbalken. Detta framgår av *andra stycket*.

3 §

I denna paragraf behandlas brott mot totalförsvarsplikten som är grovt. Brottet kan bara begås under höjd beredskap och endast av den som inte är att anse som krigsman enligt 21 kap. brottsbalken. Brottet skall bedömas som grovt, om det medför avsevärt men för totalförsvaret. Exempel härpå kan vara att någon som har en nyckelroll i en krigsviktig industri avviker och förorsakar ett långt produktionsstopp. Även andra omständigheter kan göra att brottet bör bedömas som grovt. Vikten av att i en kritisk situation följa en förmans eller annan chefs order

kan i vissa fall vara så stor att en ordervägran bör rubriceras som grovt brott. Prop. 1994/95:6

Straffskalan för grova brott bör ligga i viss överensstämmelse med den som gäller för rymning och lydnadsbrott som begås av krigsmän under motsvarande förhållanden.

4 §

Bestämmelsen motsvaras av 38 § värnpliktslagen och 79 § 3 mom. första stycket civilförsvarslagen. Bestämmelsen innebär den ändringen att en underlåtenhet att anmäla laga förfall för utevaro från värnplikt inte längre är straffsanktionerad. Skälet till ändringen har angetts i författningskommentaren till 5 kap. 7 § och 2 kap. 5 §. Bestämmelsen innebär vidare en utvidgning av det straffbara området när det gäller civilplikt i det att även ringa oaktsamhet är straffbar. Däremot omfattas inte utevaro av oaktsamhet från allmän tjänsteplikt.

5 §

Bestämmelsen motsvarar 37 § andra stycket värnpliktslagen, 81 § första stycket 3 civilförsvarslagen och 24 § första stycket d) allmänna tjänstepliktslagen.

Hämtning

6 §

Bestämmelser om hämtning av värnpliktiga finns i dag i 40 § värnpliktslagen och i hämtningskungörelsen (1942:840). Bestämmelser om hämtning till civilförvarstjänstgöring finns i 77 § civilförsvarslagen. Enligt 25 § allmänna tjänstepliktslagen kan en länsarbetsnämnd få handräckning av polismyndigheten för att genomföra beslut enligt lagen. Av bestämmelsen framgår när en totalförsvarspliktig får hämtas genom polismyndighetens försorg. Detta kan ske om en totalförsvarspliktig utan giltigt skäl uteblir från tjänstgöringen eller uteblir från mönstring eller en annan utredning enligt 2 kap., till vilken han eller hon har kallats att inställa sig personligen. Beslutet kan fattas av Totalförsvarets pliktverk eller, efter delegering, av en myndighet hos vilken tjänstgöringen skall ske. Frågan om en totalförsvarspliktig har giltigt skäl för sin utevaro får myndigheten bedöma på de upplysningar som den har tillgång till. Kostnaden för hämtningen skall den som hämtats själv stå för. Detta överensstämmer med vad som gäller i dag.

I andra stycket har intagits en definition av begreppet giltigt skäl. Den är avsedd att ha samma omfattning som bestämmelsen i 32 kap. 8 § rättegångsbalken om vad som är laga förfall i en rättegång.

7 §

En motsvarighet till bestämmelsen finns i dag i 78 § civilförsvarslagen. Underlåtenheten att fullgöra uppgiftsskyldighet är inte straffsanktionerad. I stället får Totalförsvarets pliktverk vitesförelägga totalförsvarspliktiga och andra som inte fullgör sina skyldigheter i dessa avseenden. Ett vitesföreläggande blir aktuellt först om det står klart att den som omfattas av uppgiftsskyldigheten inte har efterkommit en uppmaning att lämna de efterfrågade uppgifterna. Bestämmelserna i lagen (1985:206) om viten är tillämplig på ett föreläggande enligt denna paragraf.

Särskild bestämmelse

8 §

Paragrafen innehåller en fakultativ regel som ger möjlighet för Totalförsvarets pliktverk att i särskilda fall inte fortsätta kalla in totalförsvarspliktiga som vägrar tjänstgöring. Förtydligandet om att beslut kan fattas i särskilda fall har tillkommit på *Lagrådets* inrådan. Bestämmelsen motsvaras av 46 § värnpliktslagen.

I den *första punkten* behandlas totalförsvarspliktiga som har vägrat eller underlåtit att fullgöra vad som åligger dem eller avvikit eller uteblivit från tjänstgöringsstället. Detta motsvarar vad som gäller i dag för dem som fullgör värnplikt eller vapenfri tjänst. Den praxis som har utvecklats vid prövningar enligt 46 § värnpliktslagen bör för dessa grupper vara vägledande. Enligt denna krävs för ett beslut att inte kalla in en värnpliktig till grundutbildning att han har dömts till fängelse två månader. När det gäller repetitionsutbildning har i praxis kortare fängelsestraff räckt för att en värnpliktig inte skall kallas in på nytt. Utöver att den pliktige dömts till fängelse krävs att den tjänstgöring som inkallelsen avser inte kommer att fullgöras. Bedömningen enligt denna punkt skall alltid göras av Totalförsvarets pliktverk innan en totalförsvarspliktig kallas in till tjänstgöring på nytt. Om det står klart att en totalförsvarspliktig har för avsikt att fullgöra den tjänstgöring som han eller hon har skrivits in för, skall en ny inkallelse utfärdas trots att ett i och för sig erforderligt fängelsestraff har avtjänats. Om det däremot kan antas att tjänstgöringen inte kommer att fullgöras, skall beslut meddelas enligt paragrafen. Även i de fall där domstolen gjort den bedömningen att påföljden bör vara minst två månaders fängelse, trots att den totalförsvarspliktige säger sig komma att fullgöra tjänstgöringen nästa gång, bör vederbörande inte kallas in igen.

Bestämmelsen omfattar också de totalförsvarspliktiga som har skrivits in för civilplikt med kortare grundutbildning än 60 dagar. Detta utgör en nyhet i förhållande till nuvarande bestämmelser beträffande civilförsvarspliktiga. För en tillämpning av bestämmelsen i dessa fall bör det

inte krävas att den totalförsvarspliktige dömts till ett lika långt fängelsestraff som när det är fråga om en längre utbildning.

Prop. 1994/95:6

I *andra punkten* har det särskilda undantag som sedan länge gäller för medlemmar i sekten Jehovas vittnen reglerats. Efter en lagändring år 1978 kallas inte sådana värnpliktiga till mönstring eller tjänstgöring, om de förklarar att de på grund av sitt medlemskap inte kommer att fullgöra vare sig värnpliktsjänstgöring eller vapenfri tjänst. *Lagrådet* har anført att det - med hänsyn till bestämmelsens slutliga utformning - inte torde vara nödvändigt att under punkt 2 ge regeringen ett särskilt be- myndigande att bestämma vilket eller vilka religiösa samfund som det skall vara fråga om. Regeringen, som delar *Lagrådets* uppfattning, avser att i verkställighetsföreskrifter närmare ange att det inte är fråga om någon utvidgning till andra religiösa samfund än Jehovas vittnen.

11 kap. Förnyad prövning och överklagande

Förnyad prövning

1 §

Enligt bestämmelsen i paragrafens *första stycke* skall en eller flera inskrivningsnämnder finnas vid Totalförsvarets pliktverk och ha till uppgift att där göra en förnyad prövning av vissa beslut av verket. De beslut som en totalförsvarspliktig bör kunna få prövade av nämnden har angetts i 2 §.

I paragrafens *andra stycket* har tagits in bestämmelser om inskrivningsnämndernas sammansättning. Ordföranden i inskrivningsnämnden skall vara väl förtrogen med verksamheten inom totalförsvaret. De valda ledamöterna skall liksom enligt de nu gällande bestämmelserna ha en anknytning till de geografiska områden varifrån de mönstrade kommer som berörs av nämndens beslut.

2 och 3 §§

Av bestämmelserna framgår att, om en totalförsvarspliktig inte är nöjd med det beslut i samband med mönstring varigenom Totalförsvarets pliktverk har skrivit in honom för värnplikt, civilplikt eller i utbildningsreserven eller varigenom han har förklarats inte vara skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt, beslutet kan prövas på nytt av en inskrivningsnämnd. Detta motsvarar i stort sett förfarandet såsom det i dag fungerar i praktiken för värnpliktiga. Enligt den nu gällande ordningen fattas visserligen det första beslutet om inskrivning eller befrielse av en värnpliktig formellt av inskrivningsnämnden. Förfarandet vid inskrivningsnämnden påminner emellertid i hög grad om en överprövning av mönstringsförrättarens preliminära besked till den värnpliktige vid inskrivningsprövningen.

Vid mönstringen skall ett beslut fattas i fråga om inskrivning av den totalförsvarspliktige. Antingen skrivs han in för värnplikt, civilplikt

eller i utbildningsreserven eller också beslutar Totalförsvarets pliktverk att han inte skall vara skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Om han skrivs in för värnplikt eller civilplikt, skall beslutet innehålla sådana uppgifter som anges i 3 kap. 5 eller 6 §. Beslutet får fattas av en tjänsteman vid Totalförsvarets pliktverk. Om den totalförsvarspliktige är missnöjd med beslutet i någon del, kan han få till stånd en förnyad prövning. Han skall då inom tre veckor ge in en skrivelse till Totalförsvarets pliktverk, i vilken han anger sina önskemål och skälen för dessa. Gör han det, skall frågan tas upp på nytt vid verket. Om den tjänsteman som handlägger ärendet därvid kommer fram till att den totalförsvarspliktiges önskemål kan tillgodoses fullt ut, skall verket – beroende på vad önskemålet är – meddela ett beslut att den totalförsvarspliktige skall skrivas in eller att ett tidigare inskrivningsbeslut skall ändras. Om den totalförsvarspliktige skrivs in, skall beslutet innehålla sådana uppgifter som anges i 3 kap. 5 § eller, om han inte skall genomgå grundutbildning, 3 kap. 6 §. Om den totalförsvarspliktiges önskemål tillgodoses endast till en del eller under vissa förutsättningar, bör han under rättas om detta och ges tillfälle att ändra sina önskemål. Gör han inte det eller finner tjänstemannen att önskemålen inte till någon del kan tillgodoses, skall tjänstemannen överlämna ärendet till inskrivningsnämnden för prövning. Inskrivningsnämndens beslut kan sedan av den totalförsvarspliktige överklagas hos den myndighet som regeringen bestämmer.

I 2 § *andra stycket* har tagits in en regel om inskrivningsnämndens beslutförhet.

Överklagande

4 §

I paragrafens *första stycke* anges de beslut enligt lagen som får överklagas. Uppräknningen är uttömmande. Enligt *första punkten* får samtliga beslut som inskrivningsnämnderna har fattat överklagas. Detsamma gäller enligt *andra punkten* för beslut om inskrivning enligt 3 kap. 4 §. Enligt *tredje punkten* får även beslut som har meddelats efter mönsteringen i ärenden om ändring av ett inskrivningsbeslut överklagas. Enligt *fjärde punkten* får beslut som Totalförsvarets pliktverk har meddelat i frågor om rätt för en totalförsvarspliktig att vara vapenfri överklagas. Liksom i dag får enligt *femte punkten* beslut som Totalförsvarets pliktverk meddelar i ärenden om uppskov – i dag anstånd – överklagas. I *sjätte punkten* regleras att överklagande även skall få ske av beslut i ärenden om avbrott i utbildningen och av beslut om tillgodoräknande av tjänstgöringstid efter ett avbrott. Dessa beslut har sådan betydelse för den enskilde att han eller hon bör kunna få dem överprövade av en fristående instans.

Enligt paragrafens *andra stycke* skall överklagandet göras hos den myndighet som regeringen bestämmer. Avsikten är att överklagandena skall göras hos den nuvarande Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd. For-

merna för överklagandet regleras närmare i förvaltningslagen. Genom att förvaltningslagens bestämmelser blir tillämpliga förlängs tiden för överklagandet av ett beslut vid en mönstring från den nuvarande fristen om två veckor enligt 29 § värnpliktslagen till tre veckor från delgivningsdagen.

Prop. 1994/95:6

5 §

Bestämmelsen reglerar att ett beslut inte vid sidan av en förnyad prövning i inskrivningsnämnderna dessutom kan omprövas med stöd av bestämmelserna i förvaltningslagen om omprövning av beslut. Ett överklagande av en inskrivningsnämnds beslut bör inte få fördröjas genom ett nytt omprövningsförfarande. Detta har kommit till uttryck genom bestämmelsen i denna paragraf som förbjuder inskrivningsnämnden att ompröva sina beslut. Om nämndens beslut överklagas, vilket sker genom att en skrivelse lämnas till Totalförsvarets pliktverk skall verket därför efter prövningen att överklagandet har gjorts inom rätt tid överlämna handlingarna i ärendet till överprövningsmyndigheten. Förbudet mot omprövning av inskrivningsnämndens beslut bör gälla även sådan omprövning enligt 27 § förvaltningslagen som annars får göras trots att beslutet inte har överklagats (jfr om detta prop. 1985/86:73 s. 30-33). Inget hindrar emellertid att nämndens beslut rättas med stöd av 26 § förvaltningslagen om förutsättningar för ett sådant förfarande föreligger. En rättelse kan beslutas på tjänstemannanivå.

6 §

Liksom för närvarande får överprövningsmyndighetens beslut inte överklagas.

1 §

I första stycket har intagits den nuvarande bestämmelsen om skyldighet för kvinnor som vill få anställning som yrkes- eller reservofficerare vid Försvarsmakten att genomgå grundutbildning.

Enligt andra stycket får även andra kvinnor än de som vill få anställning som yrkes- eller reservofficerare i Försvarsmakten fullgöra längre grundutbildning i totalförsvaret. En förutsättning är att de under höjd beredskap vill tjänstgöra i kvalificerade befattningar inom totalförsvaret. De befattningar som avses är sådana som förutsätter en längre grundutbildning än 60 dagar, dvs. samma befattningar som enligt lagen om totalförsvarsplikt förutsätter att den som skall upprätthålla dem har genomgått mönstring.

2 och 3 §§

Paragraferna bygger på 2 och 3 §§ i den nuvarande lagen om militär grundutbildning för kvinnor. Grundutbildningen enligt den nya lagen kan dock fullgöras även i det civila försvaret.

Bestämmelserna reglerar att förfarandet även beträffande de kvinnor som vill genomgå grundutbildning utan avsikt att få anställning som officerare inleds med en ansökan och antagningsprövning. Denna skall överensstämma med den mönstring som svenska män skall genomgå enligt 2 kap. 2 – 3 §§ lagen om totalförsvarsplikt. Antagningen skall också göras så att kvinnor som är lika lämpade som de män som skrivs in för värnplikt eller civilplikt skall antas till grundutbildningen.

4 §

Bestämmelsen hänvisar till de relevanta bestämmelserna om inskrivning enligt lagen om totalförsvarsplikt. Därigenom kommer bestämmelserna om inskrivningsbeslutets innehåll och om att hänsyn skall tas till hennes önskemål att gälla även för en kvinna som genomgår antagningsprövning enligt denna lag. Bestämmelsen reglerar också vad kvinnan skall underrättas om innan hon tillfrågas om hon samtycker till inskrivning.

5 §

Av denna bestämmelse framgår att en kvinna som har samtyckt till inskrivning skall skrivas in för värnplikt eller civilplikt med en grundutbildning som överstiger 60 dagar. Konsekvensen av detta blir att hon därefter i alla avseenden omfattas av samma bestämmelser som de män som skrivits in för motsvarande grundutbildningar. Regeringen har i den allmänna motiveringen under avsnitt 7.7 bl.a. redogjort för hur detta påverkar möjligheterna att krigsplacera en kvinna som genomgått utbildning för att få anställning som yrkesofficer och som därefter an-

tingen inte påbörjat någon anställning eller också slutar som yrkesofficer. Prop. 1994/95:6

Lagens bestämmelser motsvarar i stort sett vad som i dag gäller enligt lagen om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. I det följande kommenteras i huvudsak endast de bestämmelser som är sakliga nyheter.

1-7 §§

I 1 - 6 §§ räknas uttömmande upp den personal på vilken lagen är tillämplig. Av 7 § framgår att den som lagen är tillämplig på benämns disciplinansvarig. Disciplinansvaret omfattar till att börja med samma personal som i dag är underkastad ansvar för disciplinförseelser enligt den nu gällande lagen om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. Detta ansvar gäller för krigsmän och för vissa andra kategorier. I den nya lagen har dock krigsmannabegreppet ersatts med begreppet disciplinansvarig. Detta är en konsekvens av att den nya lagen även omfattar de totalförsvarspliktiga som utan att vara krigsmän fullgör civilplikt enligt lagen om totalförsvarsplikt. Krigsmannabegreppet finns dock kvar i 21 kap. BrB.

14 §

Disciplinpåföljden utgångsförbud förutsätter att det område där den disciplinansvarige är skyldig att uppehålla sig kan övervakas på ett effektivt sätt. Denna påföljd blir därför aktuell främst för dem som fullgör värnplikt. Eftersom det kan förekomma att civilplikt fullgörs under sådana förhållanden att en effektiv övervakning kan ordnas, bör det dock vara möjligt att tillämpa utgångsförbud även under sådan tjänstgöring.

19 §

I bestämmelsen regleras frågan om var beslut i disciplinärenden och ärenden om åtalsanmälan skall fattas. Huvudregeln är att sådana frågor skall prövas där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort. För den som tjänstgör eller har tjänstgjort vid Försvarsmakten ankommer det således på den myndigheten att pröva sådana frågor. För den disciplinansvarige som tjänstgör eller har tjänstgjort hos en annan myndighet prövas frågorna av den myndigheten. Om tjänstgöringen äger rum eller har ägt rum hos en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun, skall frågorna prövas där. Regeringen har dock enligt *första stycket* möjlighet att bestämma att dessa frågor i stället skall prövas av en viss myndighet. Så kan t.ex. ske när det rör sig om tjänstgöring av endast ett fåtal tjänstgöringsskyldiga inom t.ex. en annan statlig myndighet, en kommun eller ett landsting som saknar resurser att skapa särskilda rutiner för handläggningen av dessa frågor.

Av *andra stycket* framgår att frågor om disciplinförseelse eller åtalsanmälan i de fall där tjänstgöringen äger rum hos ett privaträttsligt subjekt alltid skall prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Prop. 1994/95:6

20 §

Bestämmelsen reglerar belutsbefogenheterna i dessa frågor inom Försvarsmakten. Enligt bestämmelsen är chefen för det förband eller den enhet av annat slag där den disciplinansvarige tjänstgör eller senast har tjänstgjort behörig att besluta i dessa frågor. Detta överensstämmer med vad som gäller i dag. Försvarsmakten får också föreskriva att vissa andra chefer på förbandet eller enheten får besluta i dessa ärenden.

22 §

Paragrafen reglerar beslutsbefogenheten i disciplinärenden och ärenden om åtalsprövning för disciplinansvariga som inte tjänstgör eller har tjänstgjort vid Försvarsmakten eller hos privata rättssubjekt.

23 – 24 §§

Av bestämmelserna framgår att auditörer skall delta i handläggningen av disciplinärenden även när dessa handläggs utanför Försvarsmakten. Det är dock inte nödvändigt att auditörens yttrande inhämtas under sådana förutsättningar som avses i 21 §, dvs. om förfarandet inte kan antas utgöra brott, förseelsen har erkänts och påföljden stannar vid varning, extratjänst eller utgångsförbud i högst fem dagar.

39-40 §§

Bestämmelserna har överförts från lagen om disciplinansvar för krigsmän, m.m. I samband med lagrådsföredragningen har uppmärksamats att bestämmelsernas språkliga utformning kan leda till svårigheter i fråga om tolkningen av begreppet tjänstgöringen. I förhållande till lagrådsremissens förslag har därför ordet pågående lagts till före tjänstgöringen. Därmed tydliggörs, i fråga om 39 §, att extratjänst bortfaller i den mån den inte har verkställts före det att tjänstgöringen avbryts utan att tjänstgöringsskyldigheten för den disciplinansvarige i och för sig har upphört. Detta överensstämmer också med rådande praxis.

41 – 47 §§

Behörigheten att använda tvångsmedel mot disciplinansvariga i form av omhändertagande och frantagande av egendom utvidgas inte till att omfatta även andra organ än Försvarsmakten.

I fråga om handläggningen av ersättningsärenden inom Försvarsmakten innebär de nya bestämmelserna ingen saklig ändring.

För totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt utanför Försvarsmakten innebär bestämmelserna att de myndigheter och andra organ som är behöriga att pröva disciplinärenden också får besluta om ersättnings-skyldighet enligt skadeståndslagen (1972:207).

11.4 Lagen om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m.

Prop. 1994/95:6

Lagen om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktsjänstgöring m.m. upphör att gälla när lagen om totalförsvarsplikt träder i kraft. Denna lag ersätter delar av den nyss nämnda lagen.

Lagen gäller liksom den nuvarande lagen till en början för var och en som på grund av annan lagstiftning än lagen om totalförsvarsplikt är tjänstgöringsskyldig åt det allmänna. Därutöver omfattar lagen viss personal som efter eget åtagande fullgör tjänstgöring inom totalförsvaret. Dit hör reservofficerare. Vidare gäller lagen för var och en som tjänstgör på grund av ett avtal som innefattar tjänstgöringsskyldighet i en krigsorganisation inom totalförsvaret, dvs. A- och B-personal enligt kungörelsen (1970:301) om frivillig försvarsverksamhet och krigsfrivilliga enligt förordningen (FFS 1987:12) om krigsfrivilliga vid försvarsmakten. Vidare omfattas sådan personal som i dag anges i 1 § 4 förordningen (FFS 1987:8) om frivillig tjänstgöring vid försvarsmakten av den nya lagen. Slutligen gäller lagen liksom den nuvarande lagen för den som blivit tjänstgöringsskyldig i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten.

De bestämmelser i lagen om allmän tjänsteplikt som inte har överförs till lagen om totalförsvarsplikt har tagits in i en särskild lag om arbetsförmedlingstvång. Regeringen eller den myndighet som regeringen föreskriver bemyndigas här genom en fullmaktslag att under höjd beredskap meddela föreskrifter om inskränkningar i rätten att bedriva annan arbetsförmedling än den offentliga. De sakliga ändringar som lagen innebär i förhållande till de nu gällande bestämmelserna kommenteras efter önskemål av *Lagrådet*. I förhållande till lagrådsremissens förslag har bemyndigandena att meddela föreskrifter med stöd av lagen ändrats från att avse Arbetsmarknadsstyrelsen till att avse regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

1 §

Regeringens föreskrift att 2-4 §§ skall sättas i tillämpning behöver inte underställas riksdagens prövning. De bestämmelser i allmänna tjänstepliktslagen som inarbetats i lagen om totalförsvarsplikt fordrar inte heller de riksdagens godkännande. Bemyndigandena är därför utformade på samma sätt.

2 och 3 §§

Till skillnad från i dag framgår inte uttryckligen av lagtexten att Arbetsmarknadsstyrelsen och Länsarbetsnämnden har vissa befogenheter att föreskriva och besluta med anledning av ett förordnande om arbetsförmedlingstvång och om företrädesbestämmelser. Att Arbetsmarknadsstyrelsen och Länsarbetsnämnden har totalförsvarsuppgifter följer av förordningen (1988:1139) med instruktion för Arbetsmarknadsverket. Dessutom framgår av beredskapsförordningen (1993:242) att myndigheterna har uppgifter inom funktionen Arbetskraft. Det får ankomma på regeringen att utfärda verkställighetsföreskrifter till lagen. Därvid kan myndigheterna bemyndigas ges den föreskriftsrätt som i dag följer av lagen om allmän tjänsteplikt.

4 §

Bestämmelsen motsvarar 6 § i den allmänna tjänstepliktslagen. Skyldigheten att frånträda en anställning som tillkommit i strid med föreskrifter enligt lagen har dock sanktionerats med vite i stället för med böter.

5 §

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 7 § lagen om allmän tjänsteplikt. De förändringar som gjorts är enbart språkliga.

Strafflatituden har gjorts gemensam för brott mot förbud som meddelats med stöd av lagen. Detta innebär att det till skillnad från i dag inte ges någon särskild anvisning om hur ett brott som, med hänsyn till omständigheterna vid brottet, är att anse som grovt skall bedömas.

Med anledning av den föreslagna lagstiftningen om totalförsvarsplikt föreslås följdändringar i ett stort antal lagar. Dessa förslag till ändringar utgör endast tekniska anpassningar till lagen om totalförsvarsplikt och lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning. Avsikten är således att den personkrets som kan tänkas ha eller komma att ha anspråk på förmåner el.dyl. grundade på dessa lagar, inte skall förändras på något sätt. Regeringen vill också i detta sammanhang erinra om vad som anförts under avsnitt 6 angående utbildningstidens längd. Det kan framför allt förväntas att utbildningstiden för dem som skall fullgöra civilplikt kommer att bli kortare än vad som för närvarande är fallet för dem som fullgör vapenfri tjänst.

Riksdagen har i prop. 1993/94:165 antagit regeringens förslag till ändring i bl.a. 7 kap. 12 § sekretesslagen (bet. 1993/94:KU38, rskr.1993/94:382). Ändringen innebär ett tillägg i bestämmelsen om sekretess i ärende som angår befrielse från värnpliktstjänstgöring. Förutom i ärende om befrielse på grund av nedsättning av prestationsförmågan eller särskild risk för detta skall sekretess gälla även i ärende om befrielse på grund av ekonomiska eller sociala skäl. Beroende på den gemensamma pliktjänstgöring som regeringen nu föreslår skall införas inom Sveriges totalförsvar kommer befrielse från tjänstgöring inte att komma i fråga efter de grunder som nu tillämpas. Det är endast om en totalförsvarspliktig saknar förutsättningar att fullgöra såväl värnplikt som civilplikt som det blir aktuellt att befria den totalförsvarspliktige från tjänstgöringsskyldigheten. Regeringens förslag till lag om totalförsvarsplikt innehåller därför inte någon motsvarighet till det nuvarande befrielseinstitutet. Regeringen föreslår av denna anledning inte någon motsvarighet till det nyss nämnda tillägget i 7 kap. 12 § sekretesslagen.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 1992:139) (SOU 1993:36)

1. Riksdagens ombudsmän (JO)
2. Justitiekanslern (JK)
3. Göta hovrätt
4. Kammarrätten i Stockholm
5. Rikspolisstyrelsen
6. Överbefälhavaren
7. Chefen för armén
8. Chefen för marinen
9. Chefen för flygvapnet
10. Rikshemvärnschefen
11. Försvarets sjukvårdsstyrelse
12. Värnpliktsverket
13. Försvarets radioanstalt
14. Kustbevakningen
15. Överstyrelsen för civil beredskap
16. Statens räddningsverk
17. Styrelsen för psykologiskt försvar
18. Civilbefälhavaren i Södra civilområdet
19. Civilbefälhavaren i Västra civilområdet
20. Civilbefälhavaren i Mellersta civilområdet
21. Civilbefälhavaren i Nedre Norrlands civilområde
22. Civilbefälhavaren i Övre Norrlands civilområde
23. Vapenfristytelsen
24. Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd
25. Socialstyrelsen
26. Telia
27. Telestyrelsen
28. Statens järnvägar
29. Banverket
30. Vägverket
31. Sjöfartsverket
32. Luftfartsverket
33. Stockholms Universitet
34. Lunds Universitet
35. Statskontoret
36. Riksrevisionsverket
37. Riksförsäkringsverket
38. Statens arbetsgivarverk (SAV)
39. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)
40. Statens invandrarverk (SIV)
41. Svenska kyrkans centralstyrelse
42. Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK)

43. Affärsverket Svenska Kraftnät
44. Länsstyrelsen i Stockholms län
45. Länsstyrelsen i Uppsala län
46. Länsstyrelsen i Jönköpings län
47. Länsstyrelsen i Gotlands län
48. Länsstyrelsen i Kristianstads län
49. Länsstyrelsen i Hallands län
50. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
51. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
52. Länsstyrelsen i Norrbottens län
53. Stockholms läns landsting
54. Östergötlands läns landsting
55. Malmöhus läns landsting
56. Örebro läns landsting
57. Jämtlands läns landsting
58. Västerbottens läns landsting
59. Uppsala kommun
60. Ystads kommun
61. Göteborgs stad
62. Torsby kommun
63. Leksands kommun
64. Gävle kommun
65. Bollnäs kommun
66. Skellefteå kommun
67. Älvsbyns kommun
68. Kiruna kommun
69. Svenska kommunförbundet
70. Landstingsförbundet (LF)
71. Sveriges Kristna Ungdomsråd
72. Svenska kyrkans församlings-
och pastoratsförbund
73. Lantbrukarnas Riksförbund
74. Tjänstemännens Centralorganisation
75. Landsorganisationen i Sverige
76. Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)
77. Svenska Officersförbundet
78. Officerarnas Riksförbund
79. Sveriges Reservofficersförbund
80. Svenska värnpliktsofficersförbundet
81. Svenska Arbetsgivareföreningen
82. Kraftsam Elberedskap
83. Sveriges Civilförsvarsförbund
84. Svenska röda korset
85. Frivilligorganisationernas samarbetskommitté (FOS)
86. Centralförbundet för befälsutbildning
87. Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas medinflytandeorganisation
88. Sveriges Centrala Värnpliktsråd
89. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen
90. Moderata Ungdomsförbundets Riksförbund

91. Liberala Ungdomsförbundets Riksorg.
92. Riksorg. Centerns Ungdomsförbund
93. Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund
94. Kristdemokratiska Ungdomsförbundet
95. Ung Vänster
96. Svenska samernas riksförbund
97. Karolinska institutet
98. Universitet i Uppsala
99. Sveriges frikyrkoråd
100. Ordförandekonventet för Medicinska
Studieråd i Sverige
101. Svenska Blå Stjärnan
102. Riksförbundet Sveriges lottakårer
103. Sveriges Kvinnliga Bilkårers Riksförbund

1. Försvarsmaktens organisationsmyndighet
2. Rikshemvärnschefen
3. Försvarets sjukvårdsstyrelse
4. Värnpliktsverket
5. Överstyrelsen för civil beredskap
6. Statens räddningsverk
7. Vapenfriststyrelsen
8. Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd
9. Riksförsäkringsverket
10. Arbetsmarknadsstyrelsen
11. Sveriges Vapenfria Tjänstepliktigas
Medinflytandeorganisation
12. Sveriges Centrala Värnpliktsråd

Sammanfattning av Pliktutredningens förslag

Totalförsvarets uppgifter

Ett modernt krig är totalt och drabbar hela samhället. Ett militärt angrepp utgör det allvarligaste hotet mot vår nationella säkerhet och ska enligt statsmakterna vara den viktigaste utgångspunkten för totalförsvaret. Det militära försvaret ska kunna möta ett väpnat angrepp oavsett var ifrån det kommer.

Totalförsvarets civila del har tre huvuduppgifter. Det civila försvaret ska under beredskap och i krig

- * Värna civilbefolkningen mot verkningarna av krigshandlingar och trygg en livsnödvändig försörjning;
- * Stödja det militära försvaret; och
- * För fullföljandet av dessa uppgifter upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna

Befolkningen ska vid ett väpnat angrepp få hjälp mot konsekvenserna av krigshandlingar genom åtgärder för i första hand skydd, räddning, vård och livsnödvändig försörjning. Stödet till försvarsmakten ska framför allt inriktas på ett snabbt och säkert genomförande av mobiliseringen och krigsorganiseringen.

Behovet att förändra systemet

Anställda, frivilliga och pliktpersonal

De flesta som under beredskap och i krig ska verka inom civila verksamheter i det krigsomställda samhället är redan i fred anställda inom dessa. De fortsätter således i den krigsorganiserade verksamheten med sina fredstida arbetsuppgifter. Både det civila och det militära försvaret träffar avtal med frivilliga om att de ska tjänstgöra i krig.

Det militära försvaret tryggar emellertid sin personalförsörjning för krigsorganisationen genom uttagning av pliktpersonal. Även för många av uppgifterna inom det civila försvaret – framför allt inom verksamheter som inte förekommer i fred – tar myndigheterna ut personal med stöd av pliktlagar.

Genom att fler än tidigare av de värnpliktiga i en åldersklass av olika skäl inte tagits ut till militär tjänstgöring har det under senare år blivit möjligt att föra över ett antal till det civila försvaret. De förbättringar av olika slag som fordras i rekryteringen av pliktpersonal till det civila försvaret kan emellertid inte ske utan att principerna för användningen

Regeringens direktiv

Regeringen framhåller i direktiven (Dir. 1991:40) till utredningen att grunden för all på plikt vilande försörjning av personal för totalförsvaret bör vara att var och en – inom vissa åldersgränser och efter sin förmåga – ska delta i landets försvar. Utredningens översyn bör skapa gemensamma utgångspunkter för personalförsörjningen för det civila och det militära försvaret. Målet ska vara ett rationellt utnyttjande av de personella resurserna. Utredningen bör utgå från att en stor del av totalförsvarets personalförsörjning även i framtiden ska tryggas genom pliktssystem.

Principer för uttagningen av pliktpersonal

Behovet ska styra

Det civila och det militära försvarets behov av personal under beredskap och i krig ska enligt utredningens mening tillgodoses i en sådan utsträckning och med sådan personal att de olika verksamheterna fungerar på ett effektivt sätt. Utbildning och yrkeserfarenheter ger den kompetens som är nödvändig.

Uppgifterna under beredskap och i krig ska styra dimensioneringen av krigsorganisationen – hur många människor som ska tas ut med plikt och hur lång utbildning de ska genomgå.

Utredningen föreslår ett system för uttagningen av pliktpersonal som innebär att

- * Tjänstgöringsplikten omfattar en skyldighet för alla i åldern 16–70 bosatta i Sverige – män och kvinnor – att tjänstgöra inom totalförsvaret;
- * Skyldigheten att tjänstgöra inom det militära försvaret gäller svenska män i åldern 18 – 47 år; och att
- * Den som har en sådan personlig övertygelse om att han eller hon inte vill använda vapen inte behöver tjänstgöra i en verksamhet som är förenad med bruk av vapen mot annan.

Uttagningen av män

Principen ska vara att alla män mönstrar under det år de fyller 18 år. Uttagningsmyndigheten placerar de inskrivna i befattningsgrupper och tar därefter ut dem till utbildning i fred för olika tjänster i krigsorganisa-

tionen eller placerar dem i en utbildningsreserv. Utbildningsreserven består av uttagna från samtliga befattningsgrupper.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 2

Vid fördelning av de tjänstgöringsskyldiga männen mellan olika slag av utbildning eller uttagning till utbildningsreserven tillämpar uttagningsmyndigheten de krav som gäller för olika slag av befattningar eller verksamheter. Styrande för uttagningen ska enligt utredningens förslag vara

- * Resultaten från den medicinska och psykologiska prövningen;
- * Yrke och utbildning eller andra erfarenheter;
- * Hemorten i förhållande till utbildningsorten och området där den uttagne ska krigsplaceras; och
- * Den personliga situationen och de egna önskemålen.

Den som redan vid mönstringen har påbörjat eller under tiden fram till inryckningen kommer att påbörja en yrkesutbildning som innebär att han blir en viktig resurs inom en verksamhet i det civila försvaret ska inte tas ut till plikttjänstgöring i en annan verksamhet – civil eller militär.

Utbildningsreserven

De tjänstgöringsskyldiga ska enligt utredningens förslag inte stå kvar i utbildningsreserven längre än till 30 års ålder.

De som har tagits ut till utbildningsreserven ska vara en resurs som civila eller militära myndigheter kommer att kunna använda för att

- * Utöka krigsorganisationen med nya förband eller andra enheter, om en förändring i den säkerhetsspolitiska bedömningen fordrar det;
- * Komplettera bemanningen inom det civila försvaret på befattningar där det räcker med en kortare utbildning;
- * Ge myndigheter, företag och organisationer med viktiga uppgifter inom totalförsvaret under beredskap och i krig möjligheter att disponera anställda som är s.k. nyckelpersoner; och
- * Rekrytera fler frivilliga.

De som ingår i utbildningsreserven ska inte i fred kunna åläggas att genomgå en civil grundutbildning som är längre än två månader. Det bör däremot bli möjligt för civila myndigheter att ta ut personal ur reserven till grundutbildning under kortare tid. Det gör att myndigheterna – med de uttagnas civila utbildning och yrkeserfarenheter som grund – kan krigsplacera dem.

Alla i utbildningsreserven kan emellertid efter regeringens beslut bli skyldiga att genomgå utbildning i den utsträckning som fordras, om en förändring i den säkerhetspolitiska bedömningen skulle motivera en ökning av krigsorganisationen i det civila eller det militära försvaret.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 2

Uttagningen av kvinnor

Det behövs fler kvinnor i totalförsvaret. Kvinnorna bör få möjligheter att frivilligt genomgå grundutbildning i det militära försvaret. Skyldigheten för kvinnor att tjänstgöra i det civila försvaret ska avse utbildning i fred som kräver högst två månader. Längre utbildning i det civila försvaret förutsätter att kvinnan frivilligt genomgår utbildningen.

De kvinnor som vill genomgå militär grundutbildning eller en utbildning inom det civila försvaret som är längre än två månader ska mönstra enligt samma rutiner som männen. Kvinnor som blir uttagna till en sådan utbildning måste förbinda sig att tjänstgöra i fred och under beredskap eller i krig enligt de pliktbestämmelser som gäller för männen.

Det framtida behovet av personal

Det civila försvaret

Många anställda hos företag och myndigheter kommer under beredskap eller i krig att lämna sina vanliga arbete för att tjänstgöra inom det civila eller det militära försvaret. Inom en rad områden kommer de som stannar kvar att vara i stort sett tillräckliga för verksamheten. Genom att flytta anställda från krympande till växande delområden, nyanställa personal och utöka arbetstiden räknar flera av myndigheterna och företagen med att under beredskap och i krig kunna lösa sina uppgifter. Ett antal nyckelpersoner hos dessa myndigheter och företag har uppskov från militär tjänstgöring i krig.

Den här beskrivningen gäller de flesta funktionerna eller delfunktionerna inom det civila försvaret – t.ex. civil ledning och samordning, kriminalvård, psykologiskt försvar, betalningsväsende, skatte- och uppbördsväsende, livsmedelsförsörjning och försörjning med industrivaror.

Inom andra funktioner kommer behovet av personal i krig att öka i sådan utsträckning att det inte kommer att vara tillräckligt med anställda i fred, nyanställningar eller omplaceringar. Till den här gruppen räknar utredningen funktionerna

- * Ordning och säkerhet;
- * Befolkningsskydd och räddningstjänst;
- * Hälso- och sjukvård m.m.;
- * Socialtjänst;
- * Telekommunikationer;
- * Transporter;

- * Flyktingsverksamhet;
- * Elenergi; och
- * Kyrklig beredskap

Behovet av pliktpersonal inom dessa funktioner uppgår enligt de bedömningar som skett i utredningsarbetet till i runt tal 250 000 personer. Med en uppbyggnad på 10-15 års sikt - och omsättning av ett antal redan utbildade och krigsplacerade - skulle uttagningen i genomsnitt per år bli omkring 12 000 personer. Den avgjort största delen av det beräknade personalbehovet finns inom funktionen befolkningsskydd och räddningstjänst.

- * Drygt 4 000 rekryterade som tas ut i samband med mönstringen och får mer än två månaders grundutbildning i fred;
- * Något mer än 3 000 uttagna som genomgår högst två månaders grundutbildning i fred (en del av dessa har varit placerade i utbildningsreserven);
- * Mellan 3 000 och 4 000 uttagna som inte genomgår någon grundutbildning i fred (en del har varit placerade i utbildningsreserven); och
- * Mellan 1 000 och 2 000 uttagna som rekryteras bland dem som i 30-årsåldern lämnar det militära försvaret.

För samtliga krigsplacerade kommer det vidare att fordras en viss repetitionsutbildning.

Det militära försvaret

Statsmakternas beslut om det militära försvaret under senare år har lett till stora förändringar i försvarsmaktens struktur och storlek. Krigsorganisationen kommer enligt den gällande ramen att omfatta bl.a. 16 brigader inom armén och 16 divisioner inom flygvapnet. Följden blir att utbildningen i fortsättningen inte behöver omfatta lika många värnpliktiga som tidigare.

Arméns behov av pliktpersonal för krigsorganisationen beräknas komma att minska med 160 000 man mellan åren 1991 och 1997. Även inom marinen kommer behovet av pliktpersonal att sjunka. Flygvapnets behov av pliktuttagna minskar framför allt genom att antalet basbataljoner anpassas till det planerade antalet flygdivisioner.

Överbefälhavaren har i underlaget inför 1992 års försvarsbeslut redovisat ett behov av sammanlagt 35 000 - 37 000 pliktuttagna per år. Antalet är beräknat så att det ska täcka även de avgångar som kan komma att inträffa under grundutbildningen. Till de faktorer som påverkar uttagningens storlek hör bl.a. också statsmakternas åtgärder för att stabilisera Sveriges ekonomi. Enligt utredningens bedömning talar

mycket för att omkring 30 000 pliktuttagna per år kommer att slutföra grundutbildning inom det militära försvaret under 1990-talet.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 2

Totalförsvarets personalverk

Strävan måste vara att sammanföra ansvaret för de praktiska uppgifterna på central nivå i samband med uttagningen och redovisningen av plikt-personalen i en myndighet.

Utredningen föreslår att det bildas en ny myndighet – Totalförsvarets personalverk – som övertar uppgifter från framför allt Värnpliktsverket och Vapenfristytelsen. Dessa båda myndigheter kan därefter läggas ned.

Det är naturligt att Överbefälhavaren och Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) för en dialog som kan utgöra ett underlag för samordningen i personalfrågor på olika nivåer i totalförsvaret.

Gemensam lagstiftning

Utredningens överväganden och förslag gör det naturligt att tala om en tjänstgöringsskyldighet som är gemensam för hela totalförsvaret – en totalförsvarsplikt – och att lagtekniskt samla alla de grundläggande bestämmelserna i en författning. Det kommer att underlätta den samordning personalförsörjningen inom det civila och det militära försvaret som är ett av syftena med utredningens förslag.

Kostnader och finansiering

Beräkningar av medelsbehovet

Utredningens beräkningar för det civila försvaret har resulterat i en sammanlagd årlig kostnad för grundutbildning på drygt 450 milj. kronor – och för repetitionsutbildning på något mer än 90 milj. kronor.

Det av utredningen i betänkandet redovisade behovet av grundutbildning inom det civila försvaret ersätter på flera områden den utbildning som sedan många år äger rum inom det civila försvaret och som myndigheterna får medel till.

Statsmakternas avvägningar

Det finns anledning att väga de olika utbildningsbehoven mot varandra – och mot andra behov inom totalförsvaret. Det är statsmakternas uppgift att göra sådana avvägningar. Strävan måste vara att åstadkomma en balans inom totalförsvaret mellan delområdena och inom dessa mellan olika slag av åtgärder.

Utredningen anser att finansieringen av den utbildning som behövs inom det civila försvaret får övervägas i den ordinarie planerings- och

budgetprocessen. Det gäller också frågan om vilken ersättning kommunerna och landstingen eventuellt ska ha för den utbildning som de kommer att genomföra inom det civila försvaret.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 2

Statliga bolagen

Verksamheten inom några av de myndigheter som svarar för viktiga åtgärder inom totalförsvaret är på väg att bolagiseras – eller också har det nyligen skett. Det får inte råda någon oklarhet om att ansvarsprincipen även i fortsättningen ska gälla för dessa verksamheter. Statsmakterna bör mot den bakgrunden säkerställa att de bolag som kommer att bildas tar ansvar för verksamheten även under beredskap och i krig.

Effekter av de föreslagna åtgärderna

De pliktuttagna är en viktig resurs som gör det möjligt att under beredskap och i krig komplettera personalen hos de organ som i fred svarar för olika verksamheter i det civila försvaret. Rekryteringen av fler yngre skapar efter hand en stabilitet i organisationen. Det ger också en flexibilitet i verksamheten.

Det föreslagna systemet för uttagning av personal till totalförsvaret har andra positiva effekter. Föryngringen innebär att flera verksamheter så småningom kommer att kunna minska omsättningen av personal. Samtidigt bidrar den förändrade utbildningen till att höja kvaliteten på en stor del av det arbete som myndigheterna i organisationen ska utföra. Den personal som ligger inne för utbildning – och andra som myndigheterna träffar avtal med eller kallar in med tjänsteplikt – kommer att kunna hjälpa till i räddningsarbetet vid stora olyckor i fred eller i den undsättning som samhället svarar för vid allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner.

Det har också ett värde för riskmedvetande och för utveckling av skydd och säkerhet i samhället – att ett ökande antal människor i landet genomgår utbildning och får tillfälle att praktiskt pröva sina kunskaper inom de olika områden som funktioner med behov av pliktpersonal spänner över. Samhället får på olika sätt åtskilligt tillbaka även i fred av den pliktpersonal som myndigheter eller andra organ ska utbilda och krigsplacera.

I betänkandet lägger vi fram ett förslag till författningsreglering av totalförsvarsplikten i enlighet med Pliktutredningens förslag i betänkandet (SOU 1992:139) Totalförsvarsplikt.

De bestämmelser om totalförsvarsplikten som kräver lagform har samlats i en lag om totalförsvarsplikt. Denna föreslås ersätta följande lagar och bestämmelser:

1. lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnplikstjänstgöring m.m.
2. värnpliktslagen (1941:967).
3. bestämmelserna om allmän tjänsteplikt i allmänna tjänstepliktslagen (1959:83).
4. bestämmelserna i civilförsvarslagen (1960:74) om civilförsvarsplikt.
5. vissa bestämmelser i 5 kap. civilförsvarskungörelsen om inskrivning och tjänstgöring i civilförsvaret.
6. lagen (1966:413) om vapenfri tjänst.
7. lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.
8. lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret.
9. bestämmelserna i 5 kap. 2 § lagen (1976:600) om offentlig anställning om tjänstgöringsskyldighet för arbetstagare hos staten.

I sak innehåller våra författningsförslag ett antal förändringar i förhållande till vad som gäller i dag. De viktigaste av dessa är följande:

- En gemensam övre åldersgräns införs för skyldigheten att tjänstgöra i det civila försvaret. Gränsen går vid utgången av det kalenderår när den som är totalförsvarspliktig fyller 70 år.
- Svenska män får vid mönstringen rekryteras direkt för tjänstgöring i det civila försvaret (s.k. direktrekrytering).
- Den som efter mönstring inte behöver fullgöra grundutbildning placeras i en utbildningsreserv för att senare eventuellt tas i anspråk för en kortare grundutbildning i det civila försvaret eller efter en beredskaps-höjning grundutbildas i det militära eller civila försvaret.
- Skyldigheten att stå kvar i en utbildningsreserv upphör med utgången av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller 30 år. Därefter kan han inte skrivas in för längre grundutbildning än 60 dagar.

- Den vapenfria tjänsten regleras inte längre som ett undantag från värnpliktstjänstgöring utan som ett av flera tjänstgöringsalternativ inom ramen för totalförsvarsplikten. Prop. 1994/95:6
Bilaga 3

- Svenska kvinnor får efter en frivillig mönstring antas för tjänstgöring i samma befattningar som svenska män som har genomgått mönstring. En kvinna som har genomgått grundutbildning blir vid straffansvar skyldig att fullgöra repetitionsutbildning och att tjänstgöra under höjd beredskap.

- Det system för disciplinansvar som i dag gäller för krigsmän skall gälla även för dem som tjänstgör i det civila försvaret.

I förhållande till den nuvarande värnpliktslagstiftningen innebär förslaget följande ändringar i sak:

- Bestämmelserna om beslutsfattandet vid inskrivning efter mönstring närmas till den praxis som i dag tillämpas vid värnpliktskontoren.

- Detaljregleringen av tjänstgöringstiderna och verksamhetens innehåll upphör.

- Grundutbildning som avbryts innan 40 tjänstgöringsdagar har fullgjorts får inte tillgodoräknas som fullgjord grundutbildning. Den som efter en sådan tid måste avbryta sin grundutbildning får inte på nytt inkallas till längre grundutbildning än 60 dagar.

- Särregleringen för sjömän och renskötande samer slopas.

1. Förslag till
Lag om totalförsvarsplikt

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Totalförsvarsplikten

1 § Totalförsvaret är en angelägenhet för hela befolkningen.

2 § Totalförsvarets personalförsörjning skall tryggas genom en totalförsvarsplikt som gäller för varje svensk medborgare från början av det kalenderår när han eller hon fyller sexton år till slutet av det kalenderår när han eller hon fyller sjuttio. Totalförsvarsplikten gäller också för var och en som utan att vara svensk medborgare är bosatt i Sverige.

3 § En totalförsvarspliktig är skyldig att

1. medverka vid utredning om sina personliga förhållanden,
2. tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter och
3. iakttä de föreskrifter i övrigt som meddelas i denna lag.

4 § Tjänstgöring enligt 3 § 2 fullgörs som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt.

Värnplikten och civilplikten omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring.

Den allmänna tjänsteplikten innebär att den som är totalförsvarspliktig under höjd beredskap skall tjänstgöra enligt bestämmelserna i 6 kap.

5 § Värnplikten skall fullgöras i Försvarsmakten och alltid inledas med grundutbildning.

Skyldigheten att fullgöra värnplikt omfattar endast män som är svenska medborgare och gäller från början av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller nitton år till slutet av det kalenderår, när han fyller fyrtiosju år.

6 § Civilplikten skall fullgöras i verksamheter inom totalförsvaret som regeringen bestämmer.

Civilplikten får inte omfatta annan verksamhet som är förenad med egentliga stridsuppgifter än ordnings- eller bevakningsuppgifter. Den som i Försvarsmakten har avslutat grundutbildning enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning av kvinnor är dock skyldig att till slutet av det kalenderår när hon fyller fyrtiosju år såsom civilplikt fullgöra samma tjänstgöring som värnplikt.

2 kap. Utredning om personliga förhållanden

1 § För att en totalförsvarspliktigs förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt skall kunna utredas och bedömas är han eller hon på begäran av Totalförsvarets personalverk, en annan statlig myndighet som regeringen bestämmer, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun skyldig att skriftligen, muntligen eller, om det behövs, vid en personlig inställelse lämna nödvändiga uppgifter om hälsotillstånd, utbildning, arbete och personliga förhållanden i övrigt.

2 § Varje svensk man som är totalförsvarspliktig är för utredning som avses i 1 § skyldig att vid Totalförsvarets personalverk genomgå mönstring, om det inte är uppenbart att han saknar förmåga att fullgöra värnplikt eller civilplikt.

Skyldigheten inträder det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller arton år eller, för den som förvärvar svenskt medborgarskap senare, från och med den dag när han blir svensk medborgare. Om det inte finns särskilda skäl, är ingen skyldig att genomgå mönstring efter det kalenderår, när han fyller tjugofyra år.

3 § Mönstringen skall ske i den totalförsvarspliktiges personliga närvaro. Den skall omfatta medicinska och psykologiska undersökningar samt annan utredning av hans personliga förhållanden.

4 § Kommuner, landsting och enskilda vårdinrättningar skall till Totalförsvarets personalverk lämna de uppgifter om en totalförsvarspliktigs hälsotillstånd och personliga förhållanden i övrigt som behövs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt.

5 § En kallelse till personlig inställelse vid mönstring eller annan utredning som avses i 1 § skall utfärdas i god tid. Om den som kallas är förhindrad att inställa sig enligt kallelsen, skall han eller hon snarast anmäla det till den myndighet som har utfärdat kallelsen.

3 kap. Inskrivning m.m.

Inskrivning efter mönstring

1 § Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt, skall Totalförsvarets personalverk placera honom i en befattningsgrupp för chefer, för specialister eller för övriga samt skriva in honom för värnplikt, för civilplikt eller i en utbildningsreserv.

2 § För värnplikt och civilplikt skall det antal totalförsvarspliktiga skrivas in som i krig behövs i Försvarsmakten och det civila försvaret eller för Försvarsmaktens fredstida beredskap. Ur varje befattningsgrupp skall de som är bäst lämpade skrivas in för sådan tjänstgöring.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

3 § Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige saknar förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt, skall Totalförsvarets personalverk besluta att han inte är skyldig att fullgöra sådan tjänstgöring.

Inskrivning efter annan utredning

4 § Den som efter en annan utredning än mönstring bedöms lämplig för civilplikt får av Totalförsvarets personalverk skrivas in för sådan tjänstgöring, dock inte för civilplikt som omfattar längre grundutbildning än 60 dagar.

Gemensamma bestämmelser om inskrivning

5 § Om någon skrivs in för värnplikt eller för civilplikt som omfattar grundutbildning, skall vid inskrivningen bestämmas

1. den befattning eller typ av befattning som han eller hon skall utbildas till,
2. de förband, skolor, myndigheter eller andra organisationer där grundutbildningen huvudsakligen skall fullgöras,
3. grundutbildningens längd och
4. om grundutbildningen skall pågå mer än 60 dagar, året och månaden när grundutbildningen är planerad att börja.

6 § Vid inskrivning för civilplikt som inte omfattar grundutbildning skall bestämmas den befattning som den som skrivs in skall upprätthålla.

7 § I den mån det kan ske skall vid inskrivningen hänsyn tas till önskemål från den som skrivs in.

8 § Av ett beslut om inskrivning skall framgå vad som har bestämts enligt 5 eller 6 §. Ett beslut om inskrivning i en utbildningsreserv skall innehålla uppgift om den totalförsvarspliktiges befattningsgrupp.

Den som genomgår mönstring skall därvid underrättas om beslut som avses i första stycket och i 3 §.

9 § Ett beslut enligt 1, 3 eller 4 § får ändras av Totalförsvarets personalverk. Om den som har skrivits in har påbörjat en grundutbildning, får beslutet också ändras av en myndighet som Personalverket bestämmer. Om det behövs för bedömningen, är den som är totalförsvarsplikt-

tig skyldig att genomgå förnyad mönstring eller annan utredning enligt 2 kap.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Om en ändring av beslut om inskrivning innebär att tiden för grundutbildningen blir längre än enligt det tidigare beslutet, krävs att den som beslutet avser godkänner ändringen. Om inte annat följer av 10 §, skall detsamma gälla i fråga om ändring av ett beslut om inskrivning i en utbildningsreserv till inskrivning för värnplikt eller för civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar.

10 § Om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, får regeringen föreskriva att totalförsvarspliktiga som har skrivits in i en utbildningsreserv i stället skall skrivas in för värnplikt eller för civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar.

11 § Inskrivningen i en utbildningsreserv upphör vid utgången av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller trettio år.

Krigsplacering

12 § En totalförsvarspliktig som efter avslutad grundutbildning har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för en krigsuppgift skall krigsplaceras i en befattning eller i en viss verksamhet som han eller hon är lämplig för. En totalförsvarspliktig som har skrivits in för civilplikt enligt 6 § skall krigsplaceras i den befattning som han eller hon skall upprätthålla.

13 § En totalförsvarspliktig som har genomgått en längre grundutbildning än 60 dagar skall krigsplaceras i den verksamhet där grundutbildningen fullgjordes, om det inte från totalförsvarets synpunkt är väsentligt bättre att han eller hon krigsplaceras i en annan verksamhet.

14 § Den som efter avslutad grundutbildning inte krigsplaceras får skrivas in för civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte är längre än 60 dagar.

15 § Beslut om krigsplacering fattas av Totalförsvarets personalverk på framställan av en kommun, en kyrklig kommun, ett landsting eller en statlig myndighet. Om en krigsplacering hävs, gäller 14 §.

Tjänstgöring utan vapen

16 § Om en totalförsvarspliktig kan antas ha en så allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan att övertygelsen är oförenlig med en tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, skall han eller hon efter ansökan få rätt att vara vapenfri.

17 § En ansökan om rätt att vara vapenfri skall vara skriftlig och innehålla en försäkran av sökanden att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

18 § En ansökan som görs innan sökanden har skrivits in eller inom sex månader från den dag då han eller hon fick del av ett beslut om inskrivning skall bifallas utan ytterligare utredning, om det inte finns särskilda skäl att närmare pröva sökandens inställning till bruk av vapen mot annan.

19 § Om en ansökan görs senare än vad som sägs i 18 §, skall den även innehålla en redogörelse för de förhållanden som sökanden vill åberopa till stöd för sitt påstående att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

20 § En ansökan får inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att lämna uppgifter muntligt i ärendet.

21 § En totalförsvarspliktig som har fått rätt att vara vapenfri får inte skrivas in mot en befattning som är förenad med bruk av vapen eller mot sin vilja skrivas in i Försvarsmakten. Om en sådan inskrivning har skett, skall beslutet ändras.

22 § Ansökningar om rätt att vara vapenfri prövas av Totalförsvarets personalverk.

4 kap. Fullgörande av värnplikt och civilplikt

Grundutbildning

1 § Grundutbildningen för en totalförsvarspliktig som har skrivits in för värnplikt är lägst 220 och högst 615 dagar och för en totalförsvarspliktig som har skrivits in för civilplikt högst 300 dagar.

Den sammanlagda tiden för grundutbildning får inte för någon totalförsvarspliktig överstiga 615 dagar.

2 § Har den som skrivits in för värnplikt eller för civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar inte kallats in till grundutbildningen före utgången av det kalenderår när han fyller tjugofyra år eller, i fall som avses i 3 kap. 10 §, före utgången av det kalenderår när han fyller trettio år, är han skyldig att fullgöra grundutbildningen endast om särskilda skäl föreligger.

3 § En totalförsvarspliktig som är medborgare även i en annan stat är inte skyldig att fullgöra en längre grundutbildning än 60 dagar, om han antingen har fullgjort en motsvarande utbildning i den andra staten eller innan han har fyllt nitton år väljer att göra detta och den utbildningen

till längd och effektivitet är minst likvärdig med den som krävs av honom i Sverige.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Repetitionsutbildning

4 § Repetitionsutbildningen får för varje totalförsvarspliktig omfatta sammanlagt högst 240 dagar fördelade på flera tjänstgöringstillfällen.

5 § En totalförsvarspliktig är under samma kalenderår skyldig att fullgöra repetitionsutbildning vid högst två tillfällen och med sammanlagt högst 34 dagar, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Längsta tillåtna utbildningstid

6 § Den sammanlagda tiden för grundutbildning och repetitionsutbildning får inte för någon totalförsvarspliktig överstiga 700 dagar.

Krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring

7 § Totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats enligt denna lag är skyldiga att fullgöra krigstjänstgöring under höjd beredskap.

8 § Om det i annat fall än som avses i 7 § behövs för Sveriges försvarsberedskap, får regeringen besluta att totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats enligt denna lag skall fullgöra beredskapstjänstgöring.

Beredskapstjänstgöring får för varje totalförsvarspliktig omfatta högst 180 dagar fördelade på ett eller flera tjänstgöringstillfällen.

9 § Regeringen skall för varje tillfälle besluta hur många totalförsvarspliktiga som skall kallas in till krigstjänstgöring eller beredskapstjänstgöring.

Regeringen beslutar när beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring skall upphöra.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för värnplikten och civilplikten

Skyldigheter under tjänstgöringen

1 § Den som fullgör värnplikt eller civilplikt är skyldig att i den mån verksamheten kräver det tåla inskränkningar såväl i sin frihet att förflytta sig inom landet och att lämna detta som i sin personliga frihet i övrigt.

Den som fullgör värnplikt eller civilplikt är också skyldig att genomgå den medicinska och psykologiska undersökning som krävs för att utreda

och bedöma hans eller hennes förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

2 § Den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall lyda en förmans eller annan chefs order, om det inte är uppenbart att ordern inte angår tjänsten. Den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall även i övrigt rätta sig efter de tjänstgöringsföreskrifter som gäller.

Utbildningen

3 § Grundutbildningen skall ge de kunskaper och färdigheter som krigsuppgiften kräver.

Repetitionsutbildningen skall vidmakthålla och utveckla skickligheten för krigsuppgiften.

I grundutbildningen och repetitionsutbildningen ingår även uppgifter som syftar till att upprätthålla Sveriges försvarsberedskap.

4 § Grundutbildningens längd skall bestämmas särskilt för varje befattning eller typ av befattning.

Grundutbildningen skall genomföras i en följd, om inte det för vissa befattningar finns särskilda skäl att genomföra den i omgångar.

5 § Repetitionsutbildningens omfattning för varje totalförsvarspliktig skall bestämmas av krigsuppgiften och behovet att öva det förband eller den verksamhet där han eller hon är krigsplacerad.

Inkallelse

6 § Inkallelser till tjänstgöring skall göras av Totalförsvarets personalverk, om inte regeringen föreskriver annat.

Inkallelser till grundutbildning eller repetitionsutbildning skall sändas ut i god tid, om inte särskilda skäl föranleder något annat. Detsamma gäller för en återkallelse av inkallelsen.

7 § En totalförsvarspliktig skall inställa sig till tjänstgöring enligt inkallelsen. Hinder att inställa sig, skall snarast anmälas till Totalförsvarets personalverk.

Uppskov

8 § En totalförsvarspliktig får efter ansökan beviljas uppskov med grundutbildning eller repetitionsutbildning som han eller hon kallats in till, om

1. tjänstgöringen medför avsevärda svårigheter med avseende på sökandens studier eller arbete eller i övrigt för sökanden själv eller någon nära anhörig till honom eller henne eller

2. sökandens fysiska eller psykiska prestationsförmåga är tillfälligt så nedsatt att det kan antas att tjänstgöringen inte kan fullgöras.

Uppskov enligt första stycket får beslutas för högst ett år i sänder.

9 § Föranleder inte särskilda skäl något annat, skall en totalförsvarspliktig som har ansökt om rätt att vara vapenfri beviljas uppskov med grundutbildning eller repetitionsutbildning som han eller hon kallats in till, om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen. Uppskovet skall beviljas till dess ansökningen har prövats slutligt.

Om uppskov vägras, får den som fullgör tjänstgöringen inte åläggas att bruka vapen eller att bära vapen eller ammunition innan ansökningen har prövats slutligt.

10 § Ärenden om uppskov prövas av Totalförsvarets personalverk.

11 § Den som har uppdrag som riksdagsledamot, som ersättare för riksdagsledamot eller som statsråd har utan särskilt beslut uppskov med värnplikt och civilplikt så länge uppdraget varar. Detsamma gäller den som har uppdrag i en internationell organisation och på grund av en överenskommelse som Sverige har slutit med en främmande stat inte skall eller bör tjänstgöra i totalförsvaret under tid när uppdraget varar.

Avbrott

12 § Grundutbildning eller repetitionsutbildning skall avbrytas,

1. om den som fullgör tjänstgöringen har varit frånvarande från tjänsten under så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås eller

2. om den som fullgör tjänstgöringen på grund av tillfälligt nedsatt fysisk eller psykisk prestationsförmåga kan antas komma att vara frånvarande från tjänsten under så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås.

13 § Värnplikt eller civilplikt skall avbrytas

1. om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen och den som fullgör tjänstgöringen ansöker om rätt att vara vapenfri och det inte finns särskilda skäl för att tjänstgöringen skall fortsätta i avvaktan på att ansökningen har prövats slutligt eller

2. om den som fullgör tjänstgöringen vägrar eller underlåter att fullgöra sina skyldigheter under tjänstgöringen och det kan antas att han eller hon inte heller i fortsättningen kommer att fullgöra dessa skyldigheter.

Om tjänstgöringen fortsätter för en totalförsvarspliktig som avses i första stycket 1, gäller bestämmelsen i 9 § andra stycket.

14 § Efter ansökan från den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall grundutbildning eller repetitionsutbildning avbrytas i fall som avses i 8 § första stycket 1.

15 § Ärenden om avbrott skall prövas av Totalförsvarets personalverk eller efter Personalverkets bestämmande av en annan statlig myndighet, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

16 § Regeringen får besluta att grundutbildningen skall avbrytas, om utbildningsorganisationens resurser måste tas i anspråk för att höja Sveriges försvarsberedskap.

Tillgodoräknande av tjänstgöringstid

17 § Om en grundutbildning avbryts sedan 40 tjänstgöringsdagar har fullgjorts, får den som fullgjort tjänstgöringen tillgodoräkna sig tiden före avbrottet dock inte tjänstgöringsdagar under vilka han eller hon har varit frånvarande. Om det enda skälet till avbrottet är frånvaro på grund av sjukdom eller skada, behöver grundutbildningen inte fullföljas. Om den som fullgjort tjänstgöringen begär det, skall han eller hon dock på nytt inkallas till grundutbildning. I sådant fall skall Totalförsvarets personalverk bestämma i vilken utsträckning utbildningstiden före avbrottet skall tillgodoräknas.

Avbryts utbildningen i annat fall än som avses i första stycket, får ingen tjänstgöringstid tillgodoräknas.

18 § En totalförsvarspliktig får inte tillgodoräkna sig tjänstgöring som avses i 9 § andra stycket eller 13 § andra stycket som fullgjord tjänstgöring.

Bemyndiganden

19 § Regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till bolag, föreningar, samfälligheter eller andra enskilda att besluta om ledighet och förmåner för totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt hos dem.

6 kap. Den allmänna tjänsteplikten

1 § När det råder höjd beredskap får regeringen förordna om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas. Förordnandet kan avse en viss del av landet eller en viss verksamhet.

2 § Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig

1. kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag,
2. tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret eller

3. utför arbete som anvisas honom eller henne av en myndighet som regeringen bestämmer.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Arbete enligt första stycket 3 får inte utan att den som tjänstgör samtycker till det vara förenat med bruk av vapen mot annan.

3 § Regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer skall besluta

1. hos vilka arbetsgivare och uppdragsgivare som allmän tjänsteplikt skall fullgöras och

2. vilka arbetstagare och uppdragstagare som skall omfattas av allmän tjänsteplikt.

4 § En totalförsvarspliktig som omfattas av ett beslut enligt 3 § skall få del av detta genom anslag på arbetsplatsen eller på annat lämpligt sätt.

5 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, arbetstagare och uppdragstagare är skyldiga att till regeringen eller en myndighet som avses i 3 § lämna upplysningar om förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om allmän tjänsteplikt enligt 2 § första stycket 1.

6 § Regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från den allmänna tjänsteplikten.

7 kap. Allmänna skyldigheter

1 § En totalförsvarspliktig är skyldig att

1. se till att han eller hon inom rimlig tid kan nås av postförsändelser från Totalförsvarets personalverk,

2. efter uppmaning bekräfta mottagandet av kallelser till utredning, inkallelser till tjänstgöring och beslut om krigsplacering och ta del av innehållet i sådana handlingar samt

3. ta emot, väl förvara och efter uppmaning återlämna handlingar och utrustning som rör tjänstgöring inom totalförsvaret.

8 kap. Förmåner

1 § En totalförsvarspliktig har vid inställelse för mönstring eller annan utredning och när han eller hon fullgör värnplikt eller civilplikt rätt till

1. reseförmåner,

2. fri förplägnad,

3. fri inkvartering,

4. fri hälso- och sjukvård,

5. fri grupplivförsäkring samt

6. begravningshjälp.

Den som fullgör värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § 2 har även rätt till

1. fri utrustning,

2. dagersättning eller dagpenning,
3. utryckningsbidrag efter viss grundutbildning,
4. familjebidrag samt
5. vid beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring fälttraktamente och särskild ersättning för tjänstgöring i viss befattning.

2 § Bestämmelser om rätt till ersättning för personskada finns i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

3 § En totalförsvarspliktig som fullgör allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § 3 har rätt till samma förmåner och arbetsvillkor i övrigt som på grund av avtal eller annars gäller för liknande arbete.

Om villkoren inte kan bestämmas med stöd av första stycket, skall de fastställas till vad som är skäligt med hänsyn till arbetets art och omfattning samt omständigheterna i övrigt.

4 § En totalförsvarspliktig som inte har erhållit lön eller annan förmån på grund av fullgjord allmän tjänsteplikt har rätt att efter ansökan och mot överlåtelse av sin fordran till staten av allmänna medel få ersättning med det obetalda beloppet. Om inte särskilda skäl föreligger, får sådan ersättning inte utgå för fordran som har förfallit till betalning mer än tre månader innan ansökan om ersättning gjordes.

5 § En totalförsvarspliktig, som enligt 6 kap. 2 § 3 är skyldig att fullgöra allmän tjänsteplikt på annan ort än den där han eller hon är bosatt, har rätt till reseförmåner och ersättning för flyttning eller ökade levnadskostnader till följd av dubbel bosättning.

9 kap. Skydd för anställning m.m.

1 § Ingen arbetstagare får sägas upp eller avskedas på grund av att han eller hon fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

Om den som fullgör sina skyldigheter enligt denna lag hindras att utföra ett arbete som han eller hon har åtagit sig, får detta inte åberopas mot honom eller henne som grund för skadestånd eller liknande anspråk.

2 § Bestämmelser om anställning för viss tid inför värnplikt eller civilplikt finns i 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd.

3 § En arbetstagare som vill återinträda i arbete efter att ha fullgjort värnplikt eller civilplikt är skyldig att på förfrågan underrätta arbetsgivaren om detta före tjänstgöringens början.

4 § En arbetstagare, som har kallats in till värnplikt eller civilplikt, bör genast lämna arbetsgivaren meddelande om tidpunkten för tjänstgöringens början och om hur länge den beräknas vara. Detsamma skall gälla

för en arbetstagare som har underrättats om att han eller hon skall fullgöra allmän tjänsteplikt hos någon annan än arbetsgivaren.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

En arbetstagare bör i god tid lämna arbetsgivaren meddelande om den dag, när han eller hon kan återinträda i arbetet. Om tjänstgöringen enligt denna lag har pågått i mer än tre månader, är arbetsgivaren inte skyldig att låta arbetstagaren återinträda i arbetet tidigare än två veckor från den dag när arbetsgivaren mottog ett sådant meddelande eller arbetstagaren utan föregående meddelande inställer sig hos arbetsgivaren.

5 § En arbetstagares förmåner i anställningen och arbetsförhållanden i övrigt får inte i vidare mån än som följer av uppehållet i arbetet försämrast med anledning av att han eller hon fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

6 § Om uppsägning eller avskedande sker i strid mot bestämmelserna i detta kapitel, skall åtgärden förklaras ogiltig på yrkande av arbetstagaren. Beträffande tvist om giltigheten av uppsägning eller avskedande skall 34, 35, 37, 40, 42 och 43 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

7 § En arbetsgivare som bryter mot bestämmelserna i detta kapitel skall betala skadestånd för den förlust som uppkommer och för den kränkning som har skett. Därvid skall 38 § andra och tredje styckena samt 41 och 42 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

8 § Mål om tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

I mål som avses i första stycket gäller 43 § andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd.

9 § Avtal som innebär att en arbetstagares rättigheter enligt detta kapitel inskränks är ogiltigt i den delen.

10 kap. Straff m.m.

Straff

1 § En totalförsvarspliktig som utan giltigt skäl uteblir från en mönstring eller annan utredning enligt 2 kap. 1 § till vilken han eller hon har kallats att personligen inställa sig döms till penningböter.

2 § En totalförsvarspliktig som av oaksamhet underlåter att inställa sig för värnplikt eller civilplikt till vilken han eller hon har inkallats döms till böter.

3 § En totalförsvarspliktig som olovligen avviker eller i annat fall än som avses i 2 § uteblir från värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt,

vågrar eller underlåter att lyda en förmans eller annan chefs order eller på annat sätt åsidosätter vad som åligger honom eller henne under tjänstgöringen, döms, om gärningen är ägnad att medföra avsevärt men för utbildningen eller tjänsten i övrigt för *brott mot totalförsvarsplikten* till böter eller fängelse i högst ett år.

Ansvar enligt första stycket inträder inte, om straff för gärningen är föreskrivet i 21 kap. brottsbalken.

4 § Begås ett brott enligt 3 § första stycket under höjd beredskap och medför det särskilt men för totalförsvaret eller är det annars är att anse som grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

5 § En totalförsvarspliktig, en arbetsgivare eller en uppdragsgivare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han eller hon fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt 2 kap. 1 § eller 6 kap. 5 § döms till böter.

Hämning

6 § Om en totalförsvarspliktig har kallats till mönstring eller personlig inställelse vid en annan utredning enligt 2 kap. 1 §, inkallats till värnplikt eller civilplikt eller ålagts att fullgöra allmän tjänsteplikt men utan giltigt skäl uteblir, får Totalförsvarets personalverk eller en myndighet som Personalverket bestämmer besluta att han eller hon på egen bekostnad skall hämtas genom polismyndighetens försorg.

Vite

7 § Totalförsvarets personalverk får vid vite förelägga

1. en totalförsvarspliktig att till Totalförsvarets personalverk eller en myndighet som regeringen eller Personalverket bestämmer skriftligen lämna uppgifter som avses i 2 kap. 1 §,

2. en arbetsgivare, uppdragsgivare, arbetstagare och uppdragstagare att till en myndighet som avses i 6 kap. 3 § lämna upplysningar som avses i 6 kap. 5 § samt

3. en totalförsvarspliktig att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 1 § 3.

Giltigt skäl

8 § En totalförsvarspliktig har giltigt skäl att inte fullgöra en skyldighet enligt denna lag, om han eller hon har hindrats att fullgöra den på grund av avbrott i allmänna samfärdseln eller sjukdom eller annan omständighet, som han eller hon inte bort förutse.

9 § Totalförsvarets personalverk får besluta att en totalförsvarspliktig tills vidare inte skall kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt, om han eller hon

1. genom dom som vunnit laga kraft har dömts för brott mot totalförsvarsplikten till fängelse och det kan antas att han eller hon inte kommer att fullgöra den värnplikt eller civilplikt som inskrivningen avser,

2. med hänvisning till sin anslutning till religiöst samfund som regeringen bestämmer förklarar att han eller hon inte kommer att fullgöra vare sig värnplikt eller civilplikt.

11 kap. Förnyad prövning och överklagande

Förnyad prövning

1 § Vid Totalförsvarets personalverk skall finnas en eller flera inskrivningsnämnder för att genomföra förnyad prövning av vissa beslut av Personalverket.

Inskrivningsnämnden består av en ordförande, som utses av Personalverket och valda ledamöter till det antal som regeringen föreskriver. För varje landsting eller kommun som hör till inskrivningsnämndens verksamhetsområde skall minst en ledamot väljas. De valda ledamöterna utses för tre år av de landsting och kommuner som skall vara företrädare i nämnden. För ordföranden och de valda ledamöterna skall finnas ersättare. Dessa utses på samma sätt som de ordinarie ledamöterna.

2 § Totalförsvarets personalverks beslut enligt 3 kap. 1 och 3 §§ skall prövas på nytt av en inskrivningsnämnd, om det begärs av den som beslutet avser och begäran inte tillgodoses genom beslut av en tjänsteman vid Personalverket.

Vid prövning av ärenden enligt först stycket är inskrivningsnämnden beslutförför, när ordföranden och minst två andra ledamöter är närvarande.

3 § En begäran om förnyad prövning skall vara skriftlig och ha kommit in till Totalförsvarets personalverk inom tre veckor från den dag då den som beslutet avser fick del av detta. I begäran skall anges den ändring som önskas och skälen för ändringen.

Överklagande

4 § Endast följande beslut enligt denna lag får överklagas:

1. Inskrivningsnämndens beslut.
2. Beslut om inskrivning enligt 3 kap. 4 §.
3. Beslut i ärenden om ändring av ett inskrivningsbeslut.
4. Beslut i ärenden om rätt att vara vapenfri.
5. Beslut i ärenden om uppskov.

6. Beslut i ärenden om avbrott i utbildningen enligt 5 kap. 12 – 14 §§ och om tillgodoräknande av tjänstgöring enligt 5 kap. 17 §.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Överklagandet skall göras hos Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd.

5 § Inskrivningsnämndens beslut får inte omprövas enligt förvaltningslagen (1986:223).

6 § Ett beslut av Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd får inte överklagas.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den .

Genom lagen upphävs

1. lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktsjänstgöring m.m.

2. värnpliktslagen (1941:967),

3. allmänna tjänstepliktslagen (1959:83),

4. lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,

5. lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. och

6. lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret.

Övergångsbestämmelser till 3 kap.

1. Den som före lagens ikraftträdande har genomgått en inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha genomgått mönstring enligt den nya lagen.

2. Den som vid lagens ikraftträdande har tagits ut för värnpliktsutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha skrivits in för värnplikt enligt den nya lagen.

3. Den som vid lagens ikraftträdande har tagits ut till en utbildningsreserv enligt 4 a § värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha skrivits in i en utbildningsreserv enligt den nya lagen.

4. En totalförsvarspliktig som vid lagens ikraftträdande genom inskrivning enligt 17 § civilförsvarslagen (1960:74) uttagits till att fullgöra civilförsvarstjänstgöring skall anses ha skrivits in för civilplikt enligt den nya lagen. Detsamma skall gälla för en totalförsvarspliktig som registrerats enligt 2 § förordningen (1981:642) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.

5. Totalförsvarets personalverk får i en utbildningsreserv skriva in totalförsvarspliktiga som vid lagens ikraftträdande har fått tillstånd till vapenfri tjänst men då inte påbörjat grundutbildning. Inskrivningen skall

förenas med en anteckning om rätt för den totalförsvarspliktige att vara vapenfri.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

6. Krigsplacering av en totalförsvarspliktig som har beslutats förelagens ikraftträdande skall vid tillämpningen av den nya lagen anses som en krigsplacering enligt 3 kap. 12 § den nya lagen.

Övergångsbestämmelser till 4 och 5 kap.

7. Tjänstgöring som en totalförsvarspliktig har fullgjort enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. skall tillgodoräknas honom eller henne som fullgjord värnplikt eller civilplikt med samma antal dagar enligt lagen om totalförsvarsplikt. Därvid skall

a) grundutbildning enligt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen samt utbildning enligt 12 § 2 mom. andra stycket civilförsvarslagen och 6 § lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. motsvara grundutbildning enligt 4 kap. 1 § den nya lagen.

b) övningar enligt 27 § 1 mom. B och C värnpliktslagen, 12 § 2 mom. tredje stycket civilförsvarslagen och 6 § lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. motsvara repetitionsutbildning enligt 4 kap. 4 § den nya lagen samt

c) beredskapsövning enligt 27 § 2 mom. värnpliktslagen och 12 § 1 mom. andra stycket civilförsvarslagen motsvara beredskapstjänstgöring enligt 4 kap. 8 § den nya lagen.

8. Äldre bestämmelser om tjänstgöringsskyldighet gäller för dem som vid lagens ikraftträdande har påbörjat utbildning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74) och lagen (1981:292) om hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.

9. För tjänstgöring som påbörjas efter lagens ikraftträdande på grund av inkallelse som utfärdats före ikraftträdandet skall den nya lagen gälla. Därvid skall vad som föreskrivs i punkt 7 a) – c) tillämpas.

Övergångsbestämmelser till 10 kap.

10. Vid tillämpningen av bestämmelsen i 10 kap. 9 § 1 skall den som före den 1 juni 1987 har dömts till fängelse för lydnadsbrott eller rymning eller därefter för värnpliktsbrott likställas med den som har dömts till samma straff för brott mot totalförsvarsplikten.

11. Beslut som regeringen eller Värnpliktsverket före ikraftträdandet har meddelat att tills vidare eller för viss tid inte inkalla en värnpliktig till värnpliktstjänstgöring, skall anses som beslut enligt 10 kap. 9 §.

12. Äldre bestämmelser skall tillämpas vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Övrigt

13. Om det i en lag eller annan författning förekommer hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Kvinnor som vill få anställning som officerare skall genomgå grundutbildning vid Försvarsmakten enligt denna lag. Regeringen bestämmer vilka villkor i övrigt som skall gälla för att få anställningen.

Även kvinnor som under höjd beredskap vill tjänstgöra i sådana befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar skall genomgå grundutbildning enligt denna lag.

Utbildningen

2 § Grundutbildningen skall fullgöras vid Försvarsmakten eller i verksamhet enligt 1 kap. 6 § första stycket lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt. Den skall till längd och innehåll motsvara den grundutbildning som en jämförbar kategori totalförsvarspliktiga fullgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt.

3 § Antagning till grundutbildning sker efter ansökan och en särskild antagningsprövning som skall motsvara mönstring enligt 2 kap. 2 – 3 §§ lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt.

En kvinna skall antas till grundutbildning, om hon är lika lämpad att genomgå denna som de män vilka enligt 3 kap. lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt skrivs in för värnplikt eller för civilplikt med en grundutbildning som överstiger 60 dagar.

Tjänstgöringsskyldighet m.m.

4 § En kvinna som har antagits till grundutbildningen är skyldig att efter inkallelse inställa sig till utbildningen och fullgöra denna i enlighet med meddelade föreskrifter. Hon får inte avbryta utbildningen förrän hon har meddelat sin vilja att göra detta till den myndighet som regeringen bestämmer.

5 § I fråga om giltigt skäl för utevaro från tjänstgöringen skall 10 kap. 8 § lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt tillämpas.

6 § Sedan en kvinna har antagits till grundutbildningen skall 5 kap. 2 och 8 §§, 7 kap. 1 § samt 10 kap. 7 § lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt gälla för henne.

7 § En kvinna som har avslutat grundutbildning enligt denna lag vid Försvarsmakten får skrivas in för civilplikt med skyldighet att tjänstgöra i stridande befattningar inom totalförsvaret.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Skiljande från utbildningen

8 § Från grundutbildningen skall den skiljas som

1. visar sig olämplig för fortsatt utbildning till den befattning eller typ av befattning som hon har antagits till, eller
2. på grund av sjukdom eller av annan anledning är frånvarande från utbildningen i sådan utsträckning att hon inte kan tillgodogöra sig denna.

Förmåner

9 § En kvinna har under grundutbildningen och i samband med antagningsprövningen rätt till samma förmåner som totalförsvarspliktiga har enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt.

Bestämmelser om rätt till ersättning för personskada finns i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

Bemyndigande

10 § Regeringen får föreskriva att en bestämmelse i denna lag skall tillämpas också på annan föreskriven utbildning som en kvinna genomgår för att kunna få anställning som officer vid Försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den, då lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor skall upphöra att gälla. I fråga om grundutbildning som påbörjats före ikraftträdandet gäller den äldre lagen.

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag är tillämplig på följande personal:

1. totalförsvarspliktiga under den tid då de är skyldiga att fullgöra värnplikt eller civilplikt enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt,
2. kvinnor som genomgår utbildning enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor,
3. de som genomgår utbildning för att få militär anställning vid Försvarsmakten,
4. hemvärnsmän under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga,
5. de som genom krigsfrivilligavtal eller annat avtal åtagit sig att tjänstgöra frivilligt i befattningar i Försvarsmaktens krigsorganisation, under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga,
6. anställda i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten, när de tjänstgör utomlands.

2 § Är Sverige i krig, gäller lagen även för följande personal:

1. alla som är tjänstgöringsskyldiga vid Försvarsmakten,
2. polismän som utan att vara tjänstgöringsskyldiga vid Försvarsmakten är skyldiga att delta i Sveriges försvar,
3. skyddsvakter och skyddsområdesvakter som förordnats med stöd av lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.,
4. alla som annars vistas vid avdelningar av Försvarsmakten, när avdelningarna är i fält eller verkar under liknande förhållanden,
5. medlemmar av den organiserade motståndsrörelsen.

3 § Om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att lagen skall gälla för den personal som anges i 2 §.

4 § När det inte längre föreligger sådana förhållanden som avses i 2 och 3 §§, skall regeringen föreskriva att lagen skall upphöra att gälla för personal som nämns i 2 §.

5 § Lagen skall också gälla för

1. krigsfångar,
2. krigsdeltagare som har internerats vid krig under vilket Sverige är neutralt,
3. utläningar som vistas bland krigsfångar eller internerade krigsdeltagare för att utöva sjukvård eller andlig vård.

6 § Den som lagen inte längre gäller för får med tillämpning av lagen åläggas disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet för förfarande under tid då lagen gällde för honom eller henne.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

7 § Den som lagen gäller för benämns disciplinansvarig.

Disciplinansvaret

Disciplinförseelse

8 § En disciplinansvarig som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad han eller hon på grund av instruktioner, förmäns eller andra chefers order eller i övrigt skall iakttä i tjänsten skall åläggas disciplinpåföljd för *disciplinförseelse*. I ringa fall skall någon påföljd dock inte åläggas.

9 § Disciplinpåföljd får inte åläggas någon, om han eller hon inte inom två år från förseelsen har underrättats enligt 25 § om vad som anförs mot honom eller henne eller fått anmaning enligt 21 § tredje stycket lagen (1986:765) med instruktion för riksdagens ombudsmän eller motsvarande bestämmelse i fråga om Justitiekanslern.

Disciplinpåföljder

10 § Disciplinpåföljderna är varning, extratjänst, löneavdrag och utgångsförbud.

11 § Varning innebär att den felande erinras om att han eller hon för framtiden skall iakttä sina skyldigheter i tjänsten.

12 § Extratjänst innebär att den felande vid högst fem tillfällen utöver den vanliga tjänsten skall utföra handräckning eller någon annan särskild uppgift. Vid varje tillfälle får högst fyra timmar tas i anspråk för uppgiften. Om extratjänsten inte avser annat än jour- eller beredskaps-tjänstgöring, får dock tiden fram till den vanliga tjänstens början nästa dag tas i anspråk.

Extratjänsten får inte vara sådan att den inverkar skadligt på den disciplinansvariges hälsa eller tjänstbarhet.

13 § Löneavdrag får bestämmas för högst trettio dagar och innebär avdrag på dagersättning eller motsvarande ersättning. Om något sådant avdrag inte kan göras, skall den felande betala ett belopp som motsvarar avdraget.

För den som erhåller dagersättning skall löneavdraget motsvara dagersättningen utan tillägg. För övriga skall löneavdraget bestämmas till viss andel av utgående ersättning. Andelen skall utgöra högst en fjärdedel av ersättningen per dag. Avdraget får dock inte understiga ett belopp motsvarande dagersättning utan tillägg.

14 § Utegångsförbud innebär förbud för den som är förlagd inom ett kasernområde, läger eller motsvarande område att under en bestämd tid, minst en och högst femton dagar, på fritid vistas utanför det område som är upplåtet åt en viss avdelning eller utanför en del av ett sådant område.

För den som är förlagd ombord på ett fartyg skall utgångsförbudet avse förbud att lämna fartyget.

15 § Löneavdrag får åläggas tillsammans med utgångsförbud, om det krävs av hänsyn till ordningen inom den verksamhet där disciplinförseelsen har begåtts.

Åtalsanmälan m.m.

16 § Om en disciplinansvarig kan antas ha begått en disciplinförseelse och han eller hon genom sitt förfarande skäligen kan misstänkas även ha gjort sig skyldig till brott, skall han eller hon anmälas till åtal för brottet, om inte annat följer av 17 §.

17 § Åtalsanmälan behöver inte göras i fråga om

1. brott för vilka svårare straff än böter inte föreskrivs,
2. följande brott i brottsbalken, nämligen ofredande (4 kap. 7 §), snatteri (8 kap. 2 §), egenmäktigt förfarande (8 kap. 8 §), bedrägligt beteende (9 kap. 2 §), undandräkt (10 kap. 2 §), olovligt förfogande (10 kap. 4 §), olovligt brukande (10 kap. 7 §), svikande av försvarsplikt (18 kap. 6 §), lydnadsbrott (21 kap. 5 §) och rymning (21 kap. 7 §).

Åtalsanmälan skall dock alltid göras, om

1. brottet riktar sig mot någon utanför den organisation där den misstänkte tjänstgör,
2. målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk, eller
3. det finns skäl att anta att påföljden inte kommer att stanna vid böter.

18 § Om någon åtgärd har vidtagits för att anställa åtal mot en disciplinansvarig, får ett disciplinärende inte inledas eller fortsättas i fråga om det förfarande som avses med åtgärden.

Beslutande myndigheter

19 § Frågor om disciplinförseelse eller åtalsanmälan prövas i fråga om disciplinansvariga som tjänstgör eller har tjänstgjort vid Försvarsmakten av chefen för det förband, den skola eller det utbildningscentrum där den disciplinansvarige tjänstgör eller senast har tjänstgjort. Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får föreskriva att

någon annan chef på verksamhetsstället av lägst överstelöjtnants eller kommendörkaptens tjänstegrad får pröva frågorna.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Om den disciplinansvarige fullgör eller har fullgjort värnplikt eller fullgör eller har fullgjort grundutbildning vid Försvarsmakten enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor någon annanstans än som anges i första stycket, skall regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten föreskriva vilken chef, dock av lägst överstelöjtnants eller kommendörkaptens tjänstegrad, som får pröva frågor om disciplinförseelse och åtalsanmälan.

20 § En chef som avses i 19 § får överlämna åt andra chefer som tjänstgör under honom eller henne, dock lägst en kompanichef eller motsvarande chef, att pröva frågor om disciplinförseelse av personal som står under deras befäl, under förutsättning att

1. förfarandet inte kan antas utgöra brott,
2. förseelsen har erkänts och
3. förseelsen inte bör medföra svårare påföljd än varning eller extratjänst eller utgångsförbud i högst fem dagar eller löneavdrag för högst tio dagar.

21 § I fråga om disciplinansvariga som tjänstgör eller har tjänstgjort hos en annan statlig myndighet än Försvarsmakten prövas frågor om disciplinförseelse och åtalsanmälan av myndigheten.

Om den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort hos en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun eller ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller annan enskild sammanslutning, prövas frågorna av Totalförsvarets personalverk. Totalförsvarets personalverk får överlämna åt förmän och andra chefer vid en sådan inrättning att pröva frågor om disciplinförseelse och åtalsanmälan av personal som lyder under dem.

22 § För att biträda de chefer som har att handlägga disciplinärenden skall finnas auditörer.

Auditörerna skall vara lagfarna. De förordnas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, av annan myndighet.

23 § Innan en disciplinpåföljd beslutas eller en åtalsanmälan görs i fråga om en disciplinansvarig, skall yttrande inhämtas från auditören. Ett sådant yttrande behövs dock inte när ärendet prövas enligt 20 § eller, under de förutsättningar som anges i 20 §, vid prövning enligt 21 §.

Auditören är medansvarig för de beslut som myndigheten fattar på hans eller hennes tillstyrkan.

Handläggningen av disciplinärenden

24 § Disciplinärenden skall handläggas skyndsamt.

25 § Muntligt förhör skall hållas med den disciplinansvarige. Denne skall därvid underrättas om vad som anförs mot honom eller henne. Om muntligt förhör inte kan anses behövt, får underrättelsen ske skriftligen, varvid den disciplinansvarige skall uppmanas att yttra sig i saken.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Om det behövs, skall även anmälare och andra som kan lämna uppgifter i saken höras muntligen eller skriftligen.

Protokoll skall föras över förhören.

26 § Vid muntligt förhör med den disciplinansvarige skall ett förhörsvittne om möjligt vara närvarande.

27 § Om ett vittne eller en sakkunnig bör höras vid domstol eller om någon bör föreläggas att förete en skriftlig handling eller ett föremål som bevis, skall en ansökan om detta hos den tingsrätt inom vars område den person vistas som skall höras eller på annat sätt berörs av åtgärden. I fråga om sådana åtgärder skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivs i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling.

28 § Den disciplinansvarige skall innan ärendet avgörs få del av vad som har kommit fram under utredningen och beredas tillfälle att yttra sig över det, om det inte är uppenbart obehövt.

29 § Ett beslut om disciplinförseelse och åtalsanmälan skall grundas på vad som har kommit fram under utredningen.

Av beslutet skall framgå de skäl som bestämt utgången.

30 § Den disciplinansvarige skall underrättas om beslutet och auditörens yttrande samt hur man begär ändring av beslutet.

Den som meddelar beslutet bestämmer om underrättelsen skall ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt. Underrättelsen skall dock alltid ske skriftligt, om den som genom beslutet åläggs en disciplinförseelse begär det.

31 § Om det av särskilda skäl inte krävs någon disciplinpåföljd, får ärendet avskrivas.

32 § Bestämmelser om rätt för riksdagens ombudsmän och för Justitiekanslern att göra anmälan i disciplinärenden och om handläggning av sådana ärenden finns i 6 § lagen (1986:765) med instruktion för riksdagens ombudsmän och i 6 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn.

Verkställighet av disciplinpåföljd

33 § Beslut om disciplinpåföljd skall verkställas snarast möjligt efter det att beslutet har vunnit laga kraft mot den disciplinansvarige.

Om det behövs av hänsyn till ordningen inom den verksamhet där disciplinförseelsen har begåtts eller av någon annan särskild anledning, får det i beslut om extratjänst eller utgångsförbud förordnas att beslutet skall verkställas trots att det inte har vunnit laga kraft.

34 § Extratjänst får inte verkställas på tjänstefria dagar. Detsamma gäller utgångsförbud i högst fem dagar.

35 § Verkställigheten av extratjänst eller utgångsförbud får uppskjutas eller avbrytas, om det finns särskilda skäl. Den dag då avbrott sker skall i sin helhet räknas som verkställighetstid.

36 § Om flera beslut om utgångsförbud är helt eller delvis verkställbara samtidigt, skall påföljderna läggas samman med varandra. Den sammanlagda verkställighetstiden får dock inte överstiga tjugo fem dagar.

Från den sammanlagda verkställighetstiden skall den tid avräknas under vilken verkställighet redan har skett.

37 § Om den som har ålagts utgångsförbud efter överklagande blir slutligen ålagd löneavdrag, skall avräkning ske för den tid under vilken förbudet har verkställts. En dags utgångsförbud skall anses motsvara två dagars löneavdrag.

38 § Extratjänst bortfaller i den mån den inte har verkställts innan den disciplinansvariges tjänstgöringsskyldighet har upphört.

39 § Utgångsförbud får inte verkställas efter det att den disciplinansvariges tjänstgöringsskyldighet har upphört.

Om utgångsförbud inte kan verkställas, skall den som har meddelat beslutet omvandla det till löneavdrag med tillämpning av 37 § andra meningen.

Om löneavdrag inte kan göras och motsvarande belopp inte betalas, gäller om verkställighet vad som är föreskrivet om uppbörd och indrivning av böter. Obetalda belopp får dock inte förvandlas till fängelse.

Löneavdrag bortfaller i den mån det inte har verkställts inom tre år från det beslutet om disciplinpåföljd vann laga kraft.

Tvångsmedel

40 § Den som enligt särskilda föreskrifter är förman inom Försvarsmakten får omhänderta en disciplinansvarig som tjänstgör vid Försvarsmakten, om denne inom ett område eller utrymme som används av Försvarsmakten eller klädd i militär uniform på allmän plats

1. anträffas så berusad att han eller hon inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan, eller

2. uppträder så att han eller hon stör den allmänna ordningen eller ordningen inom Försvarsmakten eller utgör en fara för disciplinen.

Omhändertagande får inte ske, om det räcker med mindre ingripande åtgärder.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

41 § Den som med stöd av 40 § har omhändertagit någon skall skyndsamt anmäla detta till en sådan chef som anges i 19 §. Har omhändertagandet inte redan upphört, skall denne omedelbart pröva om det skall bestå.

42 § Har omhändertagandet föranletts av berusning, skall den omhändertagne så snart det kan ske undersökas av en läkare, om det behövs med hänsyn till hans eller hennes tillstånd.

43 § Den omhändertagne skall så snart som möjligt förhöras och underättas om anledningen till omhändertagandet.

44 § Den omhändertagne skall friges så snart det kan ske utan men för honom eller henne själv och då det inte längre finns anledning att ha honom eller henne omhändertagen. Frigivandet skall alltid äga rum senast åtta timmar efter omhändertagandet, om det inte uppenbarligen ligger i den omhändertagnes eget intresse att få stanna kvar kortare tid därutöver.

45 § Alkoholdrycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos den som har omhändertagits på grund av berusning, skall tas ifrån honom eller henne. Sådan egendom skall bevisligen förstöras, om inte särskilda skäl talar för att egendomen återställs efter frigivandet. Frågan härom prövas av en sådan chef som anges i 19 §.

Första stycket får tillämpas även i fråga om injektionssprutor och kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen. Detsamma gäller andra föremål, som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

46 § Om det finns anledning anta att en disciplinansvarig som tjänstgör vid Försvarsmakten olovligen bär på sig föremål som tillhör Försvarsmakten eller som han eller hon annars inte får inneha, kan han eller hon enligt förmans förordnande underkastas kroppsvisitation för eftersökande av föremålen.

För eftersökande av sådana föremål får enligt förmans förordnande skåp, väskor och annan egendom som tillhör eller disponeras av den disciplinansvarige undersökas, om det finns anledning anta att föremålen finns där. En sådan undersökning får också göras stickprovsvis eller i anslutning till en större undersökning, som företas av särskilda skäl.

Åtgärder enligt första och andra styckena får vidtas endast inom ett militärt område eller ett annat område som disponeras av Försvarsmakten.

47 § En disciplinansvarig som har ålagts disciplinpåföljd av en chef som avses i 20 § får begära omprövning av beslutet hos den chef som avses i 19 §. Den som har ålagts en disciplinpåföljd av en chef som avses i 21 § andra stycket får begära omprövning av beslutet hos Totalförsvarets personalverk.

En begäran enligt första stycket skall göras skriftligen inom fem dagar från den dag då den disciplinansvarige fick del av beslutet. Mot ett sådant beslut får talan inte föras i annan ordning. En begäran som har kommit in för sent skall inte prövas.

Då ett ärende omprövas enligt första stycket, skall bestämmelserna i 23 – 31 §§ tillämpas.

48 § I ärenden om omprövning av beslut om extratjänst eller utgångsförbud får den som omprövar beslutet, om beslutet är verkställbart, förordna att det tills vidare inte får verkställas.

49 § Ett beslut av en chef som avses i 19 § eller av en myndighet som avses i 21 § att ålägga någon disciplinpåföljd får av den disciplinansvarige överklagas genom besvär hos den tingsrätt inom vars domkrets det verksamhetsställe där den disciplinansvarige tjänstgör är lokaliserat eller, om verksamhetsstället inte är lokaliserat i Sverige eller särskilda skäl föreligger, hos den tingsrätt som regeringen bestämmer.

50 § Beslutet överklagas genom att överklagandet tillställs den som har meddelat beslutet. I överklagandet skall anges det beslut som överklagas och den ändring i beslutet som yrkas.

Överklagandet skall ha kommit in till den som har meddelat beslutet inom tio dagar från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Tingsrätten skall, sedan handlingarna i ärendet överlämnats dit, pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid. Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas.

51 § I fråga om överklagande tillämpas lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden i den mån inte annat föreskrivs i denna lag. Därvid gäller beträffande överklagandet vad som föreskrivs om ansökan i den lagen.

52 § Tingsrätten skall vid avgörande av saken bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid handläggning i övrigt av ärendet är tingsrätten domförför med en lagfaren domare.

53 § Tingsrätten får, om det överklagade beslutet är verkställbart, förordna att det tills vidare inte får verkställas.

54 § Tingsrättens beslut får av den disciplinansvarige eller det allmänna överklagas genom besvär till hovrätten. Om tingsrätten har meddelat ett beslut som avses i 33 § andra stycket eller avslagit ett yrkande om att

verkställighet tills vidare inte skall få ske, får talan mot beslutet föras särskilt.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Hovrättens beslut får inte överklagas.

55 § I tingsrätten och hovrätten förs det allmännas talan av allmän åklagare.

56 § Bestämmelser om rätt för riksdagens ombudsmän och för Justitiekanslern att söka ändring i beslut om disciplinförseelse finns i 7 § lagen (1986:765) med instruktion för riksdagens ombudsmän och i 7 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn. Talan skall väckas inom fyra veckor från det beslutet har meddelats.

Med anledning av talan som anges i första stycket får dock disciplinpåföljd åläggas eller skärpas endast om det är påkallat från allmän synpunkt.

Handläggningen av ersättningsärenden

57 § Om materiel som har utlämnats för personligt bruk till en disciplinansvarig går förlorad eller skadas, får en chef som avses i 19 § samt en myndighet och en chef som avses i 21 § besluta om ersättningsskyldighet enligt skadeståndslagen (1972:207) för honom eller henne. Om förlusten eller skadan inte sammanlagt överstiger ett visst mindre belopp, som regeringen bestämmer, får ersättningsskyldighet också åläggas av en chef som avses i 20 §.

Om någon åtgärd har vidtagits för att anställa åtal mot den disciplinansvarige, får ersättningsärende inte inledas eller fortsättas i fråga om det förfarande som avses med åtgärden.

58 § Inleds ett disciplinärende mot en disciplinansvarig och kan det förfarande som ärendet avser föranleda ersättningsskyldighet för honom eller henne, skall frågan om ersättningsskyldighet prövas i disciplinärendet såvida inte särskilda skäl talar mot det.

59 § Bestämmelserna i 23 - 30 §§ skall tillämpas vid handläggningen av ersättningsärenden.

Överklagande av beslut om ersättningsskyldighet

60 § En disciplinansvarig som har ålagts ersättningsskyldighet av en chef som avses i 20 § får begära omprövning av beslutet hos en chef som anges i 19 §. Om ersättningsskyldigheten har ålagts av en chef som avses i 21 § andra stycket, får den disciplinansvarige begära omprövning av beslutet hos Totalförsvarets personalverk.

Vid omprövning enligt första stycket skall bestämmelserna i 47 § andra och tredje styckena tillämpas.

61 § Ett beslut av en chef som avses i 19 § eller av en myndighet som avses i 21 § att ålägga ersättningsskyldighet får överklagas av den disciplinansvarige hos tingsrätt. Bestämmelserna i 49 - 52 §§, 54 § första stycket första meningen och andra stycket samt 55 § gäller vid sådant överklagande.

Om överklagandet hos tingsrätten avser endast fråga om ersättningsskyldighet, skall dock vad som är stadgat om rättegången i tvistemål tillämpas. Avser talan ett beslut om både disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet, skall tingsrätten, om den disciplinansvarige begär det eller det annars är påkallat, handlägga frågan om ersättningsskyldighet som särskilt mål i den för tvistemål stadgade ordningen.

62 § Beslut om ersättningsskyldighet som meddelats enligt 57 § får verkställas sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den , då lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. skall upphöra att gälla. Den äldre lagen skall dock tillämpas i fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om civilförsvarslagen(1960:74)¹
dels att 11–21 §§, 77 § och 79 § 1–3 mom. skall upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 11 § skall utgå,
dels att 40 § 1 mom., 78 och 81 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

40 § 1 mom.²

Det åligger kommunen att

a) genom sina myndigheter lämna länsstyrelsen biträde i sådana frågor rörande kommunens civilförsvarsverksamhet som har samband med de särskilda myndigheternas verksamhetsområden, varvid kommunen bland annat har att på därom gjord framställning tillhandahålla tillgängliga, för civilförsvarsverksamheten erforderliga byggnadsritningar, kartor och dylikt;

b) i enlighet med gällande organisationsplan inrätta och utrusta ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för civilförsvarsorganisationen utom verkskyddet samt vidtaga andra byggnadsanordningar även som reservanordningar som är avsedda uteslutande för civilförsvarsverksamhetens försörjning med vatten så ock under höjd beredskap, i den omfattning civilförsvarsstyrelsen eller efter dennas beslut länsstyrelsen bestämmer, utföra ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser samt vidtaga andra byggnadstekniska åtgärder avseende civilförsvarsverksamheten, oaktat åtgärderna icke upptagits i organisationsplanen;

c) inrätta och utrusta skyddsrum som skall anordnas i befintlig anläggning eller byggnad utan samband med tillbyggnad eller på mark, som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats, ävensom vidtaga förberedelser som avses i 10 § tredje stycket och, enligt vad regeringen eller myndighet som regeringen utser därom förordnar, under höjd beredskap iordningställa utrymmen som där avses till skyddsrum;

¹ Lagen omtryckt 1984:1026.

Senaste lydelse av

12 § 1992:1406

17 § 1992:1406

20 § 1992:1406

79 § 1991:278

² Senaste lydelse 1992:1406.

d) vårda och underhålla de under b) och c) omförmälda anordningarna;

e) i den omfattning som tillgängliga medel medger genom återkommande besiktningar kontrollera att skyddsrummen i kommunen har en tillfredsställande skyddsförmåga och se till att fel och brister åtgärdas;

f) tillhandahålla lämpliga lokaler för administration av civilförsvarsverksamheten samt, i den mån skyldighet härutinnan icke åvilar ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad, för förvaring av materiel och utrustning för civilförsvarsverksamheten ävensom för utbildning och övning;

g) svara för avlöning och annan ersättning till personal, vars civilförsvarstjänstgöring enligt 20 § skall anses fullgjord i kommunal anställning;

h) under höjd beredskap samt vid utbildning och övning, i den omfattning organisationsplanen an

g) under höjd beredskap samt vid utbildning och övning, i den omfattning organisationsplanen angiver, till civilförsvarsorganisationens förfogande ställa tillhörig materiel och annan egendom; samt giver, till civilförsvarsorganisationens förfogande ställa tillhörig materiel och annan egendom; samt

i) förbereda utbyggnaden av skyddade utrymmen som avses i 57 § första stycket d) samt bistå fastighetsägaren med att förse anläggningen eller byggnaden med sådana utrymmen.

h) förbereda utbyggnaden av skyddade utrymmen som avses i 57 §, första stycket d) samt bistå fastighetsägaren med att förse anläggningen eller byggnaden med sådana utrymmen.

78 §

Är någon jämlikt 15 § eller bestämmelse i 2 a, 4, 6 eller 7 kap. eller föreskrift, som meddelats med stöd av dylik bestämmelse, eller jämlikt 80 § andra stycket skyldig att fullgöra något och underlåter han det, får länsstyrelsen eller kommunen, om denna har att besluta i saken, förelägga honom lämpligt vite. Länsstyrelsen får också i sådant fall lämna erforderlig handräckning eller ombesörja föreskriven åtgärd samt uttaga kostnaden härför av den försumlige, i den mån han icke på

Är någon jämlikt bestämmelse i 2 a, 4, 6 eller 7 kap. eller föreskrift, som meddelats med stöd av dylik bestämmelse, eller jämlikt 80 § andra stycket skyldig att fullgöra något och underlåter han det, får länsstyrelsen eller kommunen, om denna har att besluta i saken, förelägga honom lämpligt vite. Länsstyrelsen får också i sådant fall lämna erforderlig handräckning eller ombesörja föreskriven åtgärd samt uttaga kostnaden härför av den försumlige, i den mån han icke på grund av

grund av stadgande i denna lag är berättigad till ersättning för kostnaden.

stadgande i denna grundav stadgande i denna lag är berättigad till ersättning för kostnaden.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

81 §³

Till böter eller fängelse i högst ett år eller, om brottet begåtts under högsta beredskap och är att anse som grovt, till fängelse i högst två år dömes

1. den som är civilförsvarspliktig eller eljest inskriven i civilförsvarsorganisationen och som, i avsikt att undandraga sig sina skyldigheter, underlåter att efter vederbörlig kallelse inställa sig till civilförvarstjänstgöring eller eljest olovligt undanhåller sig från tjänstgöring;

2. den som under civilförsvartjänstgöring vägrar att åtlyda vad vederbörande befäl under tjänsten befallt honom rörande denna eller som eljest under civilförvarstjänstgöring uppsåtligt eller av oaktsamhet, som ej är ringa, åsidosätter vad som åligger honom enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser eller särskilda föreskrifter;

3. den som uppsåtligt lämnar oriktig uppgift om förhållande, varom han enligt 15 § eller 47 § första stycket e) är pliktig att lämna upplysning;

4. den som i strid mot särskilt meddelat bortflyttningsförbud lämnar sin vistelseort eller som överträder särskilt meddelat inflyttningsförbud;

5. den som uppenbart vanvårdar materiel, utrustning eller annan egendom, som han mottagit av civilförvarsmyndighet för förvaring;

1. den som uppsåtligt lämnar oriktig uppgift om förhållande, varom han enligt 47 § första stycket e) är pliktig att lämna upplysning;

2. den som i strid mot särskilt meddelat bortflyttningsförbud lämnar sin vistelseort eller som överträder särskilt meddelat inflyttningsförbud;

3. den som uppenbart vanvårdar materiel, utrustning eller annan egendom, som han mottagit av civilförvarsmyndighet för förvaring;

³ Senaste lydelse av 1992:1406.

6. den som utan skälig anledning vägrar att låta civilförsvarsmyndighet eller kommun besiktiga anläggning eller byggnad efter vad i 65 § sägs;

7. den som vid förfrågan jämlikt 66 § vägrar att lämna upplysning eller som vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning som avses i nämnda paragraf söker vilseleda myndighet rörande förhållande, som avses i samma paragrafs första stycke;

8. den som med vetskap om att civilförsvarsmyndighet jämlikt 8 kap. beslutat taga i anspråk egendom, som innehaves av honom, vägrar eller försummar att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla myndigheten egendomen eller genom att avhända sig egendomen eller på annat sätt omöjliggör egendomens tagande i anspråk; samt

9. den som eljest åsidosätter föreskrift, som meddelats med stöd av bemyndigande i denna lag, eller föreläggande eller liknande beslut, som meddelats enligt lagen eller enligt föreskrift som nyss sades, dock ej om därmed avses åliggande, för vars fullgörande vite kan föreläggas enligt 78 §.

Har någon övertygats om gärning, som enligt denna paragraf är belagd med straff, må rätten, i den mån det finnes skäligt, förklara egendom, som undanhållits genom gärningen, förverkad. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

4. den som utan skälig anledning vägrar att låta civilförsvarsmyndighet eller kommun besiktiga anläggning eller byggnad efter vad i 65 § sägs;

5. den som vid förfrågan jämlikt 66 § vägrar att lämna upplysning eller som vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning som avses i nämnda paragraf söker vilseleda myndighet rörande förhållande, som avses i samma paragrafs första stycke;

6. den som med vetskap om att civilförsvarsmyndighet jämlikt 8 kap. beslutat taga i anspråk egendom, som innehaves av honom, vägrar eller försummar att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla myndigheten egendomen eller genom att avhända sig egendomen eller på annat sätt omöjliggör egendomens tagande i anspråk; samt

7. den som eljest åsidosätter föreskrift, som meddelats med stöd av bemyndigande i denna lag, eller föreläggande eller liknande beslut, som meddelats enligt lagen eller enligt föreskrift som nyss sades, dock ej om därmed avses åliggande, för vars fullgörande vite kan föreläggas enligt 78 §.

Denna lag träder i kraft den .

5. Förslag till
Lag om skydd för anställning m.m.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

1 § Bestämmelserna i 9 kap. lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt skall gälla även med avseende på tjänstgöring som någon fullgör

1. åt det allmänna på grund av skyldighet i annan lag än lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt,

2. som reservofficer,

3. vid en krigsorganisation inom totalförsvaret på grund av frivilligt åtagande,

4. vid Försvarsmakten för att tillgodose särskilda behov av personal för beredskapsändamål eller

5. i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs följande.

Förutsättningar för lagens tillämpning

1 § Om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas, får regeringen när det råder höjd beredskap förordna att 2 – 4 §§ skall tillämpas.

Förbud mot privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft

2 § Arbetsmarknadsstyrelsen får i den omfattning som det behövs föreskriva om förbud mot annan arbetsförmedling än den offentliga samt om inskränkning i rätten att utöva sådan annan arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingstvång och företrädesbestämmelser

3 § För att tillgodose behovet av arbetskraft inom en viss verksamhet får Arbetsmarknadsstyrelsen förordna om förbud för en arbetsgivare att anställa en arbetstagare som inte anvisats av en offentlig arbetsförmedling eller med dess medgivande (*arbetsförmedlingstvång*). Vid ett sådant förordnande skall anges det behov av arbetskraft, åt vilket företräde skall lämnas (*företrädesbestämmelse*).

Så länge det företrädesberättigade behovet inte är fyllt, får den som förmedlar arbete inte lämna en arbetssökande anvisning eller medgivande att ta annat arbete inom den verksamhet för vilken arbetsförmedlingstvång gäller.

4 § Har ett avtal om anställning träffats i strid mot förordnande om arbetsförmedlingstvång och kan anställningen inte godkännas med hänsyn till en företrädesbestämmelse, får Arbetsmarknadsstyrelsen eller en länsarbetsnämnd vid vite förelägga arbetstagaren att frånträda anställningen.

5 § Föreskrifterna i 3 och 4 §§ gäller inte, om

- a) anställningen är endast tillfällig,
- b) arbetstagaren är under sexton eller över sjuttio år,
- c) parterna i ett anställningsförhållande är makar eller sambor eller om ena parten eller hans make eller sambo är den andra partens avkomling eller styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller syskon, halvsyskon eller fostersyskon.

Straff

6 § Den som bryter mot ett förbud enligt 2 § eller en föreskrift enligt 3 § första stycket första meningen skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att punkt 6 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningarna till 32 § ¹

6. *Värnpliktig* tillkommande naturaförmåner, dagersättning och tillägg till sådan ersättning, befattningspenning, avgångsvederlag, utbildningspremie, uttryckningsbidrag samt fälttraktamente skola icke upptagas såsom skattepliktig intäkt. Utgående dagpenning utgör däremot skattepliktig intäkt.

Familjebidrag, vilket annorledes än såsom näringsbidrag utgår till *värnpliktig*, räknas icke till skattepliktig intäkt. Näringsbidrag utgör däremot skattepliktig intäkt och hänföres till den förvärvskälla bidraget avser. Familjebidrag anses tillkomma den *värnpliktige*, även om bidraget utbetalas till annan person. Det förhållande att bidraget använts för bestridande av en vid inkomsttaxeringen i och för sig avdragsgill utgift, t.ex. ränta eller periodiskt understöd, skall icke föranleda, att avdrag vägras för utgiften i fråga.

Vad ovan i första och andra styckena sägs skall äga *motsvarande tillämpning* i fråga om annan personal vid *försvarsmakten* som avlönas enligt de för *värnpliktiga* gällande grunder, *vapenfri tjänstepliktig*, *hemvärnspersonal* och *annan personal som frivilligt fullgör utbildning för att nå eller*

6. Totalförsvarspliktiga tillkommande naturaförmåner, dagersättning och tillägg till sådan ersättning, befattningspenning, avgångsvederlag, utbildningspremie, uttryckningsbidrag samt fälttraktamente skola icke upptagas såsom skattepliktig intäkt. Utgående dagpenning utgör däremot skattepliktig intäkt.

Familjebidrag, vilket annorledes än såsom näringsbidrag utgår till en totalförsvarspliktig, räknas icke till skattepliktig intäkt. Näringsbidrag utgör däremot skattepliktig intäkt och hänföres till den förvärvskälla bidraget avser. Familjebidrag anses tillkomma den *totalförsvarspliktige* även om bidraget utbetalas till annan person. Det förhållande att bidraget använts för bestridande av en vid inkomsttaxeringen i och för sig avdragsgill utgift, t.ex. ränta eller periodiskt understöd, skall icke föranleda, att avdrag vägras för utgiften i fråga.

Vad ovan i första och andra styckena sägs skall också *tillämpas* i fråga om annan personal som avlönas enligt de för *totalförsvarspliktiga* gällande grunder.

bibehålla kompetens för placering inom totalförsvaret, civilförsvarspliktig som inkallats till tjänstgöring enligt 12 § civilförsvarslagen (1960:74) och annan som avlönas enligt för värnpliktiga eller civilförsvarspliktiga gällande grunder.

Denna lag träder i kraft den .

8 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstaga-
res uppfinningar

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1949:345) om rätten till arbets-
tagares uppfinningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser här i riket patenterbara uppfinningar av arbetstagare
i allmän eller enskild tjänst.

Lärare vid universitet, högskolor
eller andra inrättningar som *till-
höra* undervisningsväsendet *skola
icke* i denna egenskap anses såsom
arbetstagare enligt denna lag, dock
att lagen äger tillämpning *å* sådana
lärare vid försvarsmaktens skolor
och *undervisningsanstalter* som
äro officerare eller *underofficerare*
på *aktiv stat*.

Ej heller skola anställnings- eller
beställningshavare i försvarsmak-
tens reserver eller på övergångs-,
disponibilitets- eller reservstat vid
försvarsmakten eller värnpliktiga i
denna egenskap anses såsom
arbetstagare enligt denna lag.

Lärare vid universitet, högskolor
eller andra inrättningar som *tillhör*
undervisningsärendet *skall inte* i
denna egenskap anses såsom ar-
betstagare enligt denna lag, dock
att lagen äger tillämpning *på* såda-
na lärare vid Försvarsmaktens
skolor som *är yrkesofficerare*.

Inte heller skall officerare på
reservstat, reservpersonal, reserv-
officerare eller den som tjänstgör
enligt lagen (199x:xxx) om total-
försvarsplikt eller lagen (19x:xxx)
om frivillig grundutbildning för
kvinnor i denna egenskap anses
som arbetstagare enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Senaste lydelse 1980:171.

Härigenom föreskrivs att 48 § 2 mom. , 50 § och anvisningarna till 48 § uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

48 § 2 mom. §²

Värnpliktig, som har ryckt in till militärtjänstgöring och vars skattebetalningsförmåga till följd härav har blivit nedsatt, får av skattemyndighet beviljas anstånd med betalning av preliminär F-skatt, särskild A-skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt, som skall betalas under uppbörds månad, vilken helt eller delvis infaller under tiden för militärtjänstgöringen eller under tiden därefter, dock senast under tredje kalendermånaden efter den då tjänstgöringen upphör. Anståndet får avse hela skatten eller en del av den. Anståndstiden får bestämmas till längst ett år. Anstånd får dock därutöver beviljas för tiden intill dess den värnpliktige efter beviljad ledighet för återgång till civil verksamhet (hempermittering) eller hemförlovning har varit fri från tjänstgöring tre kalendermånader i följd.

En totalförsvarspliktig som tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor under minst sextio dagar och vars skattebetalningsförmåga till följd härav har blivit nedsatt, får av skattemyndighet beviljas anstånd med betalning av preliminär F-skatt, särskild A-skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt, som skall betalas under uppbörds månad, vilken helt eller delvis infaller under tiden för tjänstgöringen eller under tiden därefter, dock senast under tredje kalendermånaden efter den då tjänstgöringen upphör. Anståndet får avse hela skatten eller en del av den. Anståndstiden får bestämmas till längst ett år. Anstånd får dock därutöver beviljas för tre kalendermånader efter den då tjänstgöringen upphör.

¹ Lagen omtryckt 1991:97.

² Senaste lydelse 1992:680.

Ansökan om anstånd enligt 48 § 2 mom. skall ges in till skattemyndigheten eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Sådan ansökan bör av *den värnpliktige* göras snarast möjligt och senast inom en månad efter utgången av först infallande uppbörds månad, som anståndet skall avse. Har ansökan inte inkommit inom tre månader efter *militärtjänstgöringens* slut, får ansökningen inte prövas.

Beslut om anstånd skall skyndsamt meddelas den skatteskyldige utan kostnad för denne.

I fråga om anstånd avseende kvarstående skatt skall bestämmelserna i 46 § 3 mom. andra och tredje styckena samt 47 § tillämpas.

Ansökan om anstånd enligt 48 § 2 mom. skall ges in till skattemyndigheten eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Sådan ansökan bör göras snarast möjligt och senast inom en månad efter utgången av först infallande uppbörds månad, som anståndet skall avse. Har ansökningen inte inkommit inom tre månader efter *tjänstgöringens* slut, får ansökningen inte prövas.

Beslut om anstånd skall skyndsamt meddelas den skatteskyldige utan kostnad för denne.

I fråga om anstånd avseende kvarstående skatt skall bestämmelserna i 46 § 3 mom. andra och tredje styckena samt 47 § tillämpas.

anvisningarna till 48 §

Med värnpliktig avses i 48 § 2 mom. värnpliktig, som icke är fast anställd vid krigsmakten, dock att bestämmelserna i nämnda moment icke äga tillämpning å värnpliktig, som är elev vid krigsskolan eller undergår utbildning för vinnande av fast anställning på aktiv stat på marinen eller flygvapnet, ej heller å värnpliktig som jämlikt 27 § 3 mom. värnpliktslagen fullgör tjänstgöring med en varaktighet av högst sextio dagar.

Vad om värnpliktig i 48 § 2 mom. skall äga motsvarande tillämpning i fråga om:

1) civilmilitär personal på aktiv stat eller över stat, vars tjänst-

Vad som sägs i 48 § 2 mom. om en totalförsvarspliktig skall även tillämpas på:

1. officerare på reservstat, reservpersonal samt reservofficerare,

³ Senste lydelse 1991:1908.

göringsskyldighet i fredstid är begränsad till viss del av året;

2) personal, som lönlös kvarstår i regemente (kår), i flottan, i kustartilleriet eller i flygvapnet;

2. krigsfrivillig personal,

3) personal, som frivilligt överförs till övergångsstat, så ock personal på reservstat eller i reserven med undantag av reserven tillhörande, från aktiv stat pensionsavgången personal;

3. hemvärnspersonal,

4) väg- och vattenbyggnadskårens personal;

4. medlemmar i en frivillig försvarsorganisation.

5) icke värnpliktig personal vid sjövärnsskåren;

6) vapenfri tjänstepliktig som inställt sig till tjänstgöring enligt 5 § första stycket lagen den 3 juni 1966 (nr 413) om vapenfri tjänst, om tjänstgöringen skall pågå mer än sextio dagar, eller som inställt sig till tjänstgöringen enligt 5 § andra stycket samma lag.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1957:668) om utlämning för brott skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

För gärningar som nämns i de föreskrifter i 16 kap. brottsbalken som avser brott av krigsman eller i 21 kap. brottsbalken eller i *värnpliktslagen (1941:967)* får utlämning inte medges.

Vad nu sagts utgör ej hinder att, om gärningen innefattar jämväl brott för vilket utlämning eljest må ske, utlämna personen för det brottet.

För gärningar som nämns i de föreskrifter i 16 kap. brottsbalken som avser brott av krigsman eller i 21 kap. brottsbalken eller i *lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt* får utlämning inte medges.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Senaste lydelse 1986:658.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 15 §§ samt 11 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.5 §²

Den allmänna försäkringskassan skall i samband med inskrivning av en försäkrad besluta om den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om en försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst och, om inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, dennes årsarbetstid. Sådan fastställelse skall också ske för försäkrad som avses i 1 § andra stycket så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden, arbetstid eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpennings storlek,

b) när förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden, samt

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade.

Ändring som avses i första stycket a) skall ske från och med den dag då försäkringskassan fått kännedom om de ändrade omständigheterna. Ändring skall i fall som avses i 1 § fjärde stycket och 12 a § gälla från och med den första dagen med sjukpenning. Ändring skall i annat fall än som avses i första stycket a) ske så snart anledning till ändringen uppkommit.

Den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten får ej i annat fall än som avses i första stycket b), c) eller d) sänkas under tid då den försäkrade 1. bedriver studier, för vilka han uppbär studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller bidrag enligt förordningen (1976:536) om utbildningens bidrag för doktorander,

2. genomgår kommunal vuxenutbildning (komvux), vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox) eller svenskundervisning för invandrare (sfi) och uppbär timersättning för studierna,

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitutet eller efter förmedling av en arbetsmarknadsmyndighet genomgår yrkesutbildning,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn m.m. och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avskilt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård.

6. fullgör värnplikstjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor. 6. tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarspikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha ifrågavarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenning beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första - tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

Sjukpenning utgår ej då den försäkrade

a) *fullgör värnplikstjänstgöring eller vapenfri tjänst*, om tjänstgöringen inte avser grundutbildning eller därtill omedelbart avslutande repetitionsutbildning; a) *tjänstgör enligt lagen (199x:xx) om totalförsvarsplikt*, om tjänstgöringen inte avser grundutbildning som är längre än 60 dagar;

b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § sagda lag;

c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;

d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad;

e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som ett led i en här i riket bedriven verksamhet eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i 7 b reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

För varje dag då en försäkrad bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt socialtjänstlagen (1980:620) som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, skall sjukpenningen på begäran av den som svarar för vårdkostnaden minskas med 80 kronor, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre hela krontal. Det belopp som sjukpenningen minskas med skall betalas ut till den på vars begäran minskningen har gjorts.

Utan hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under c) vid sjukdom som inträffar under tid då han får vistas utom anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärvsarbeta.

11 kap. 2 §⁴

Med inkomst av anställning avses lön eller annan ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner, som en försäkrad har fått såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Med lön likställs kostnadsersättning som inte enligt 10 § uppbördslagen (1953:272) undantas vid beräkning av preliminär A-skatt.

Till sådan inkomst räknas dock inte från en och samme arbetsgivare utgiven lön som under ett år ej uppgått till 1000 kr.

Till sådan inkomst räknas inte heller intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i kommunalskattelagen (1928:370) eller sådan ersättning som enligt 1 § första stycket 2-6 lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster utgör underlag för nämnda skatt. I fråga om arbete som har utförts utomlands bortses vid beräk-

³ Senaste lydelse av 1992:1737.

⁴ Senaste lydelse 1992:1710.

ningen av pensionsgrundande inkomst från sådana lönetillägg som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt denna lag samt sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrades inkomst såsom arbetstagare i allmän eller särskild tjänst,

b) föräldrapenningförmåner,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §, i den mån bidraget inte är ersättning för merkostnader,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa, e) kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering i form av dagpenning,

g) korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349),

h) delpension enligt lagarna (1975:380) och (1979:84) om delpensionsförsäkring,

i) dagpenning till värnpliktiga och vapenfria under repetitionsutbildning, frivilliga som genomgår utbildning under krigsförbandsövning eller särskild övning inom värnpliktsutbildningen, läkare under försvarsmedicinsk tjänstgöring samt civilförsvarspliktiga,

i) dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt och andra som erhåller dagpenning enligt de för totalförsvarspliktiga gällande grunderna,

j) utbildningsbidrag för doktorander,

k) tåmersättning vid kommunal vuxenbildning (komvux), vid vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särsvux) och vid svenskundervisning för invandrare (sfi),

l) livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av sagda lag,

m) från Sveriges författarfond och konstnärsnämnden utgående bidrag som ej är att hänföra till inkomst av annat förvärvsarbete enligt 3 §, i den mån regeringen så förordnar,

n) statsbidrag till arbetslösa som tillskott till deras försörjning när de startar egen rörelse,

p) ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,

q) tillfälliga förvärsinkomster av verksamhet som inte bedrivs självständigt,

r) ersättning som en allmän försäkringskassa utger enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

I fråga om ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner för utfört arbete i annan form än pension, i fråga om ersättning till idrottsutövare från visst slag av ideell förening samt i fråga om ersättning från vinstandelssstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket samt 2 a § tredje stycket och fjärde styckena.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn tas till lön eller annan ersättning, som den försäkrade har fått från en arbetsgivare, som är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, endast i fall då den försäkrade sysselsatts här i riket och överenskommelse inte träffats enligt 3 kap. 2 a § första stycket eller då han tjänstgjort som sjöman ombord på svenskt handelsfartyg. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svenska medborgare, om svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, en svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggspensionsavgiften.

Hänsyn skall ej heller tas till lön eller annan ersättning från främmande macts beskickning eller lönade konsulat här i riket eller från arbetsgivare, som tillhör sådan beskickning eller sådant konsulat och som inte är svensk medborgare. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svensk medborgare eller till den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, om en utländsk beskickning här i riket enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggspensionsavgiften.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses som arbetsgivare.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Vid tillämpning av denna lag likställs med arbetstagare

1. värnpliktig och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring samt kvinna som genomgår utbildning för att få anställning som officer vid försvarsmakten,	1. den som tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring,

2. den som under utbildning vid skola eller vård i anstalt utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utföres av arbetstagare,

3. den som för annans räkning eljest utför arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i anställningsförhållande.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Lagen omtryckt 1975:404.

² Senaste lydelse 1980:1023.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 § och 8 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349)¹ samt punkten 2 e i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 3 §²

Studiemedel får inte beviljas för tid för vilken studiehjälp enligt 3 kap. eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. redan har beviljats. Beviljas studerande studiehjälp eller särskilt vuxenstudiestöd för sådan tid för vilken den studerande redan har beviljats studiemedel, får den studerande ej uppbära studiemedlen för denna tid.

Studiemedel får ej heller beviljas eller uppbäras för tid för vilken utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander utgår, om ej annat följer av bestämmelse som regeringen meddelar.

Studiemedel utgår inte för tid för vilken den studerande *fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer.

Studiemedel utgår inte för tid för vilken den studerande *tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarspunkt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer.

8 kap. 6 §³

Årsbeloppet får sättas ned

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning, utbildnings-

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, utbildningsarvode, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, under arbetsmarknadsutbildning, utbildnings-

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1991:924.

³ Senaste lydelse 1993:220.

bidrag för doktorander eller fullgör grundutbildning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor eller fullgör utbildning till reservofficer,

bidrag för doktorander eller fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor eller fullgör utbildning till reservofficer,

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

2. om den återbetalningsskyldiges inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats,

3. om den återbetalningsskyldige har överklagat den taxering som ligger till grund för beräkningen av årsbeloppet och det med hänsyn till omständigheterna framstår som oskäligt att låta årsbeloppet grundas på den taxeringen, eller

4. om det i något annat fall finns synnerliga skäl,

Om det finns skäl att sätta ned årsbeloppet och det kan antas att den omständigheten som föranleder nedsättningen kommer att bestå längre än ett år, får nedsättning ske tills vidare.

2 e⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör grundutbildning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor eller

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundut-

⁴ Till 1988:877. Senaste lydelse 1993:220.

fullgör utbildning till reservoffi-
cer.

bildning för kvinnor eller fullgör
utbildning till reservofficer.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 7 och 8 §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ att skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Med tid under vilken en försäkrad enligt 6 § skall ha utfört förvärvsarbete jämnställs tid då den försäkrade

1. deltagit i och, om inte särskilda skäl hindrat det, fullföljt arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag utgått,

2. fullgjort värnplikt eller åtnjutit föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader,

2. tjänstgjort enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor eller åtnjutit föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader,

3. haft semester, eller

4. eljest varit ledig av annan anledning än sjukdom, värnplikts-tjänstgöring eller barns födelse med helt eller delvis bibehållen lön,

4. eljest varit ledig av annan anledning än sjukdom, tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor eller barns födelse med helt eller delvis bibehållen lön.

8 §³

Vid bestämmande av ramtid enligt 6 § räknas inte tid då försäkrad varit hindrad att arbeta på grund av

¹ Lagen omtryckt 1991:1334.

² Senaste lydelse 1989:331.

³ Senaste lydelse 1989:337.

1. styrkt sjukdom,
2. heltidsutbildning som den försäkrade har avslutat efter fyllda 25 år eller som har förgåtts av sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst fem månader,
3. nykterhetsvård på anstalt,
4. frihetsberövande på kriminalvårdens område,
5. vård av eget barn eller adoptivbarn som inte har fyllt två år,
6. beslut enligt smittskyddslagen (1988:1472) eller livsmedelslagen (1971:511) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av sistnämnda lag. Detsamma gäller tid då försäkrad har åtnjutit föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller varit hindrad att arbeta på grund av

1. värnplikstjänstgöring,

1. *tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor,*

2. arbetsmarknadsutbildning,

3. yrkesinriktad rehabilitering,

i den mån sådan tid inte enligt 7 § jämställs med tid under vilken förvärvsarbete har utförts.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 7-9 §§ lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Med tid under vilken sökanden enligt 6 § skall ha utfört förvärvsarbete jämföras tid då sökanden

1. i enskilt hem vårdat åldring eller handikappad i sådan utsträckning att sökanden varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande,

2. deltagit i och, om inte särskilda skäl hindrat det, fullföljt arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag utgått,

3. fullgjort värnplikt eller åtnjutit föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader,

3. tjänstgjort enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor eller åtnjutit föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst två månader,

4. haft semester, eller

5. eljest varit ledig av annan anledning än sjukdom, värnplikts-tjänstgöring eller barns födelse med helt eller delvis bibehållen lön.

5. eljest varit ledig av annan anledning än sjukdom, tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor eller barns födelse med helt eller delvis bibehållen lön.

8 §³

Vid bestämmande av ramtid enligt 6 § räknas inte tid då sökanden varit hindrad att arbeta på grund av

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1989:332.

³ Senaste lydelse 1989:338.

1. styrkt sjukdom,
2. heltidsutbildning som den sökande har avslutat efter fyllda 25 år eller som har föregåtts av sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst fem månader,
3. nykterhetsvård på anstalt,
4. frihetsberövande på kriminalvårdens område,
5. vård av eget barn eller adoptivbarn som inte har fyllt två år,
6. beslut enligt smittskyddslagen (1988:1472) eller livsmedelslagen (1971:511) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av sistnämnda lag.

Detsamma gäller tid då sökanden har åtnjutit föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller varit hindrad att arbeta på grund av

1. värnplikstjänstgöring, 2. arbetsmarknadsutbildning, 3. yrkesinriktad rehabilitering, i den mån sådan tid inte enligt 7 § jämfställs med tid under vilken förvärvsarbete har utförts.	1. <i>tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) frivillig grundutbildning för kvinnor,</i>

Den tid som inte räknas in i ramtiden får dock inte överstiga två år.

9 §⁴

Den som i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av tio månader i anslutning till att han avslutat utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till studiesocialt stöd stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat är berättigad till kontant arbetsmarknadsstöd utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret. Vid bestämmande av ramtid inräknas inte tid då sökanden har varit hindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, *värnplikstjänstgöring*, havandeskap eller vård av eget barn eller adoptivbarn som inte fyllt två år.

Den som i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av tio månader i anslutning till att han avslutat utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till studiesocialt stöd stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat är berättigad till kontant arbetsmarknadsstöd utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret. Vid bestämmande av ramtid inräknas inte tid då sökanden har varit hindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, *tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor*, havandeskap eller vård av

⁴ Senaste lydelse 1986:410.

Arbetslös som avses i 1 § 3 skall vid tillämpning av första stycket anses ha fullgjort arbetsvillkoret.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att lagen (1974:613) om handläggningen av
vissa regeringsärenden¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Regeringsärende får handläggas i den ordning som anges i 7 kap. 3 §
andra meningen regeringsformen, om ärendet angår

1. föreskrifter rörande försvars-
maktens mobilisering,

2. kommendering och placering av militär personal,

3. tjänstledighet för militär
personal,

4. *värnpliktigas* och reservperso-
nals inkallelse och tjänstgöring,

5. tillträde till militära *skydds-*
föremål,

6. svenska örlogsbesök i utlandet samt svenska militära transport- och
övningsflygningar till utlandet,

7. tillträde till svenskt territorium av annan stats örlogsfartyg, militära
svävare eller militära luftfartyg samt av fartyg, svävare eller luftfartyg
som äges eller brukas av annan stat och nyttjas för annat än enbart
affärsdrift,

8. försvarsmaktens deltagande
vid officiella ceremonier och i
allmännyttig verksamhet.

1. föreskrifter rörande Försvars-
maktens mobilisering,

4. *totalförsvarspliktigas, reserv-*
officerares och reservpersonals in-
kallelse och tjänstgöring vid *För-*
svarsmakten,

5. tillträde till militära *skyddsob-*
jekt,

8. Försvarsmaktens deltagande
vid officiella ceremonier och i
allmännyttig verksamhet.

¹ Senaste lydelse 1983:279.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för offentliga tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får justitiekanslern föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär eller krigsmän samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § första stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för offentliga tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får justitiekanslern föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär, krigsmän eller disciplinansvarig enligt lagen (199x:xxx) om disciplinansvar inom totalförsvaret samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § första stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har befattningshavare enligt vad därom är föreskrivet sökt ändring vid domstol i beslut som avses i första stycket och har beslutet tillkommit efter anmälan av justitiekanslern, företräder justitiekanslern det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller, om justitiekanslern har sökt ändring i beslutet.

Vad i lag eller annan författning är föreskrivet om arbetsgivare skall i fråga om tvister som avses i denna paragraf äga motsvarande tillämpning på justitiekanslern. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 §

¹ Senaste lydelse 1987:996.

första stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister skall dock
ej tillämpas i fråga om tvist i vilken justiekanslern för talan.

Prop. 1994/95:6

Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:265) om statligt personska-
deskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller ersättning av staten vid personskada och tillämpas på

1. den som fullgör tjänstgöring eller genomgår utbildning eller inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), 6 § lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret,

1. den som tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor eller inställer sig till mönstring, antagningsprövning eller annan utredning enligt dessa lagar,

2. den som medverkar i räddningstjänst eller i övning med räddningskår enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) eller i räddningstjänst enligt 11 kap. 1 § andra stycket luftfartslagen (1957:297),

3. den som är intagen för vård i kriminalvårdsanstalt, i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, i ett hem som avses i 22 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall samt den som är häktad eller anhållen eller i annat fall är intagen eller tagen i förvar i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som frivilligt deltagar i verksamhet inom totalförsvaret eller i annat fall än som avses i första stycket deltagar i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som i annat fall än som avses i första stycket frivilligt deltar i verksamhet inom totalförsvaret eller i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

¹ Senaste lydelse 1990:57.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Den som ådrar sig skada som omfattas av lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd har rätt till ersättning av staten enligt denna lag.

Om skadan har ådragits under ledighet eller annan fritid vid vistelse utanför förläggingsplats eller annan plats där verksamheten i fråga bedrivs, och skadan inte har orsakats av olycksfall vid färd till eller från nämnda plats då färden föranleddes av och stod i nära samband med verksamheten, utges ersättning endast till den som fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen (1941:967) eller lagen (1966:413) om vapenfri utbildning enligt lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor och som har skadats under grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning.

Om skadan har ådragits under ledighet eller annan fritid vid vistelse utanför förläggingsplats eller annan plats där verksamheten i fråga bedrivs, och skadan inte har orsakats av olycksfall vid färd till eller från nämnd plats då färden föranleddes av och stod i nära samband med verksamheten, utges ersättning endast till den som fullgör längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor och som har skadats under tjänstgöringen.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1991:469.

² Senaste lydelse 1991:469.

Härigenom föreskrivs att 15 och 17 §§ semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Infaller under semesterledigheten dag då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av sjukdom eller dag som är semesterlönegrundande enligt 17 § första stycket 2 - 8 skall, om arbetstagaren utan dröjsmål begär det, sådan dag ej räknas som semesterdag.

Infaller under semesterledigheten dag då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av sjukdom eller dag som är semesterlönegrundande enligt 17 § första stycket 2 - 7 skall, om arbetstagaren utan dröjsmål begär det, sådan dag ej räknas som semesterdag.

Semesterdagar som återstår på grund av att första stycket har tillämpats skall utgå i ett sammanhang, om arbetstagaren ej medger annat.

17 §

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när frågan är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetskada,

2. ledighet enligt lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn, eller vid flerbarnsbörd sammanlagt, icke överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10 och 11 §§ samma lag.

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller korttidsstudiestöd, vuxenstudiebi-

¹ Senaste lydelse 1990:102.

drag eller utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av sådan i 27 § värnpliktslagen (1941:967) eller med stöd därav föreskriven tjänstgöring om högst 60 dagar, som ej är beredskapsövning och ej heller direkt ansluter sig till grundutbildning, eller ledighet på grund av motsvarande vapenfri tjänst, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

6. ledighet på grund av att arbetstagaren efter det kalenderår då han fyllt tjugotvå år fullgör tjänstgöring i civilförsvaret på annan tid än då civilförvarsberedskap råder eller beredskapsövning får anordnas vid försvarsmakten, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar.

7. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

8. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.

5. ledighet om högst 60 dagar på grund av grundutbildning eller repetitionsutbildning enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarspålit, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1983:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrade, eller

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård.

Vid tillämpningen av första stycket 1 skall frånvaro under de första 90 dagarna av frånvaroperiod ej i något fall anses bero på arbetsskada. Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit oavbrutet frånvarande från arbetet under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden icke rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Vid tillämpning av 2 kap., 3 kap. 1-13 §§, 4 kap. 1-5 §§ och 8-10 §§ samt 7-9 kap. skall med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning,

2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete,

3. värnpliktig och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret

3. den som tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

Elever och vårdtagare som avses i första stycket 1 och 2 skall likställas med arbetstagare även vid tillämpning av 5 kap. 1 och 3 §§. I fråga om elever finns dessutom särskilda bestämmelser i 6 kap. 17 och 18 §§.

I fall som avses i första och andra styckena skall vad i lagen sägs om arbetsgivare gälla den som driver den verksamhet i vilken arbetet utförs.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Lagen omtryckt 1991:677.

Härigenom föreskrivs att 2 § förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Regeringen får föreskriva att 4–6 §§ helt eller delvis skall tillämpas från tidpunkt som regeringen bestämmer,

1. om riket är i krigsfara

2. om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig och om det till följd av dessa förhållanden föreligger knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på egendom av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen,

3. om det finnes nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla *värnpliktiga* till tjänstgöring med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. *värnpliktslagen (1941:967)*

3. om det finnes nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla *totalförsvarspliktiga* till tjänstgöring med stöd av 4 kap. 8 § *lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt*.

Föreskrift enligt första stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte ej pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker ej underställning eller godkänner riksdagen ej föreskriften inom två månader från det underställning skedde, upphör föreskriften att gälla.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 33 § passlagen (1978:302) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig, får regeringen genom förordning meddela föreskrifter om pass, som begränsar rätten till pass för *värnpliktiga och civilförsvarspliktiga* eller som annars fordras av hänsyn till rikets försvar eller rikets säkerhet i övrigt.

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig, får regeringen genom förordning meddela föreskrifter om pass, som begränsar rätten till pass för *totalförsvarspliktiga som är skyldiga att tjänstgöra enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt* eller som annars fordras av hänsyn till rikets försvar eller rikets säkerhet i övrigt.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av *värnpliktig* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid försvarsmakten, *befrielse från värnpliktstjänstgöring på grund av nedsättning av prestationsförmåga eller särskild risk för detta, anstånd med värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst*. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom *försvarsmaktens personalvård med avseende på värnpliktiga* för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av *totalförsvarspliktiga enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt och antagning av kvinnor till grundutbildning enligt lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning av kvinnor* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarsmakten, *skyldighet att tjänstgöra enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt samt uppskov och avbrott med sådan tjänstgöring*. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller för *personalvård inom totalförsvaret med avseende på den som tjänstgör enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning av kvinnor* för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

rör eller någon honom närstående med råd och hjälp i personliga Prop. 1994/95:6
lider men. angelägenheter, om det inte står Bilaga 4
klart att uppgiften kan röjas utan
att den som uppgiften rör eller
någon honom närstående lider
men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femito
år.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas i följande fall:

1. Avtal för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

2. Avtal för viss tid som avser vikariat, praktikarbete eller feriearbete.

3. Avtal för viss tid, dock sammanlagt högst sex månader under två år, om det föranleds av tillfällig arbetsanhopning.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värnplikstjänstgöring eller annan därmed jämförlig tjänstgöring, som skall pågå mer än tre månader.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja sådan tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt, som skall pågå mer än tre månader.

5. Avtal för viss tid som avser anställning efter pensionering, om arbetstagaren har uppnått den ålder som medför skyldighet att avgå från anställningen med ålderspension eller, om någon sådan avgångsskyldighet inte finns, när arbetstagaren har fyllt 67 år.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Senaste lydelse 1990:1357.

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1986:765) med instruktion för riksdagens ombudsmän skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får ombudsmann föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär eller krigsman samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § tredje stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får ombudsman föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär, krigsman eller disciplinansvarig enligt lagen (199x:xxx) om disciplinansvar inom totalförsvaret samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § tredje stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har befattningshavare enligt vad därom är föreskrivet sökt ändring vid domstol i beslut som avses i första stycket och har beslutet tillkommit efter anmälan av ombudsman, företräder ombudsman det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller, om ombudsmannen har sökt ändring i beslutet.

Vad i lag eller annan författning är föreskrivet om arbetsgivare skall i fråga om tvister som avses i denna paragraf äga motsvarande tillämp-

¹ Senaste lydelse 1987:995.

ning på ombudsman. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 § förtsa Prop. 1994/95:6
stycket lagen (1974:371) om rättegång i arbetstvister skall dock ej till- Bilaga 4
lämpas i fråga om tvist i vilken ombudsman för talan.

Denna lag träder i kraft den.

Härigenom föreskrivs att 5 § i punkt 3 i bilagan till arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas i följande fall:

1. Avtal för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det behövs för att tillgodose totalförsvarets behov av arbetskraft eller om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

2. Avtal för viss tid som avser vikariat, praktikarbete eller feriearbete.

3. Avtal för viss tid, dock sammanlagt högst sex månader under två år, om det föranleds av tillfällig arbetsanhopning.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värnpliktstjänstgöring eller annan därmed jämförlig tjänstgöring, som skall pågå mer än tre månader.	4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja sådan tjänstgöring enligt lagen (1994:xxx) om totalförsvarsplikt, som skall pågå mer än tre månader.
--	--

5. Avtal för viss tid som avser anställning efter pensionering, om arbetstagaren har uppnått den ålder som medfört skyldighet att avgå från anställningen med ålderspension eller, om någon sådan avgångsskyldighet inte finns, när arbetstagaren har fyllt 65 år.

Denna lag träder i kraft den .

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare att 9 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

I fråga om smittbärappenning tillämpas följande föreskrifter i lagen (1962:381) om försäkring, nämligen

3 kap. 3 § om ersättning när förtidspension utges m.m.,

3 kap. 4 a § om minskning av ersättning,

3 kap. 6 § om anmälan av inkomstförhållanden m.m.,

3 kap. 10 § tredje stycket om tid som skall jämsättas med tid för förvärvsarbete,

3 kap. 15 § första stycket a)–d) samt andra och tredje styckena om ersättning när värnplikstjänstgöring fullgörs m.m.,

3 kap. 15 § första stycket a)–d) samt andra och tredje styckena om ersättning vid tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt,

3 kap. 16 § om arbetsgivarinträde,

3 kap. 17 § om indragning eller nedsättning av ersättning.

I fråga om den som uppbär smittbärappenning tillämpas även föreskrifterna om åtgärder för rehabilitering i 22 kap. 5 och 6 §§ lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den .

¹ Senaste lydelse 1991:1643.

Härigenom föreskrivs att 10 § folkbokföringslagen (1991:481) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

En vistelse anses inte leda till bosättning om den föranleds enbart av

1. uppdrag som riksdagsledamot,
2. uppdrag som statsråd,
3. förordnande till ledamot i kommitté eller kommission, befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig i statsdepartement eller särskilt uppdrag av riksdagen,
4. fullgörande av värnplikt eller vapenfri tjänsteplikt,
4. tjänstgöring enligt lagen (199x:xxx) om totalförsvarsplikt eller lagen (199x:xxx) om frivillig grundutbildning för kvinnor,
5. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

Denna lag träder i kraft den .

1 Förslag till
Lag om totalförsvarsplikt

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Totalförsvarsplikten

1 § Totalförsvaret är en angelägenhet för hela befolkningen.

2 § Totalförsvarets personalförsörjning skall tryggas genom en totalförsvarsplikt som gäller för varje svensk medborgare från början av det kalenderår när han eller hon fyller sexton år till slutet av det kalenderår när han eller hon fyller sjuttio år. Totalförsvarsplikten gäller också för var och en som utan att vara svensk medborgare är bosatt i Sverige från början av det kalenderår när han eller hon fyller sexton år till slutet av det kalenderår när han eller hon fyller sjuttio år.

3 § En totalförsvarspliktig är skyldig att

1. medverka vid utredning om sina personliga förhållanden,
2. tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter, och
3. iakttä de föreskrifter i övrigt som meddelas i denna lag.

4 § Tjänstgöring enligt 3 § 2 fullgörs som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt.

Värnplikten och civilplikten omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring.

Den allmänna tjänsteplikten innebär att den som är totalförsvarspliktig under höjd beredskap skall tjänstgöra enligt bestämmelserna i 6 kap.

5 § Värnplikten skall fullgöras i Försvarsmakten och skall alltid inledas med grundutbildning.

Skyldigheten att fullgöra värnplikt omfattar endast män som är svenska medborgare och gäller från början av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller nitton år till slutet av det kalenderår när han fyller fyrtiosju år.

Av 5 § lagen (1994:000) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning följer dock att en kvinna som efter antagningsprovning enligt den lagen skrivits in för värnplikt därefter är skyldig att fullgöra värnplikten.

6 § Civilplikten skall fullgöras i de verksamheter inom totalförsvaret som regeringen bestämmer.

Civilplikten får inte omfatta annan verksamhet som är förenad med egentliga stridsuppgifter än ordnings- eller bevakningsuppgifter.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

7 § Ingen är skyldig att fullgöra värnplikt eller civilplikt utan att ha skrivits in för tjänstgöringen.

2 kap. Utredning om personliga förhållanden

1 § För att en totalförsvarspliktigs förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt skall kunna utredas och bedömas är han eller hon på begäran av Totalförsvarets pliktverk, en annan statlig myndighet som regeringen bestämmer, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun skyldig att skriftligen, muntligen eller, om det behövs, vid en personlig inställelse lämna nödvändiga uppgifter om hälsotillstånd, utbildning, arbete och personliga förhållanden i övrigt.

2 § Varje svensk man som är totalförsvarspliktig är för utredning som avses i 1 § skyldig att vid Totalförsvarets pliktverk genomgå mönstring, om det inte är uppenbart att han saknar förmåga att fullgöra värnplikt och civilplikt.

Skyldigheten inträder det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller arton år eller, för den som förvärvar svenskt medborgarskap senare, från och med den dag när han blir svensk medborgare. Om det inte finns särskilda skäl, är ingen skyldig att genomgå mönstring efter det kalenderår när han fyller tjugofyra år.

3 § Mönstringen skall ske i den totalförsvarspliktiges personliga närvaro. Den skall omfatta medicinska och psykologiska undersökningar samt annan utredning av hans personliga förhållanden.

4 § Kommuner, landsting och enskilda vårdinrättningar skall till Totalförsvarets pliktverk lämna de uppgifter om en totalförsvarspliktigs hälsotillstånd och personliga förhållanden i övrigt som behövs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt.

5 § En kallelse till personlig inställelse vid mönstring eller annan utredning som avses i 1 § skall utfärdas i god tid. Om den som kallats är förhindrad att inställa sig enligt kallelsen, skall han eller hon snarast anmäla det till den myndighet som har utfärdat kallelsen.

3 kap. Inskrivning m.m.

Inskrivning efter mönstring

1 § Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt, skall Totalförsvarets

pliktverk placera honom i en befattningsgrupp för chefer, för specialister eller för övriga samt skriva in honom för värnplikt eller civilplikt eller i en utbildningsreserv.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

2 § För värnplikt och civilplikt skall det antal totalförsvarspliktiga skrivas in som i krig behövs i Försvarsmakten och det civila försvaret eller för Försvarsmaktens fredstida beredskap. Ur varje befattningsgrupp skall de som är bäst lämpade skrivas in för tjänstgöring.

3 § Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige saknar förutsättningar att fullgöra värnplikt och civilplikt, skall Totalförsvarets pliktverk besluta att han inte är skyldig att fullgöra sådan tjänstgöring.

Inskrivning efter annan utredning

4 § Den som efter en annan utredning än mönstring bedöms lämplig för civilplikt får av Totalförsvarets pliktverk skrivas in för sådan tjänstgöring, dock inte för civilplikt som omfattar längre grundutbildning än 60 dagar.

Gemensamma bestämmelser om inskrivning

5 § För den som skrivs in för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar grundutbildning, skall följande bestämmas vid inskrivningen:

1. den befattning eller typ av befattning som han eller hon skall utbildas till,
2. de förband, skolor, myndigheter eller andra organisationer där grundutbildningen huvudsakligen skall fullgöras,
3. grundutbildningens längd, och
4. om grundutbildningen skall pågå mer än 60 dagar, året och månaden när grundutbildningen är planerad att börja.

6 § Vid inskrivning för civilplikt som inte omfattar grundutbildning skall det bestämmas vilken befattning som den som skrivs in skall upprätthålla.

7 § I den utsträckning det kan ske skall vid inskrivningen hänsyn tas till önskemål från den som skrivs in.

8 § Av ett beslut om inskrivning skall det framgå vad som har bestämts enligt 5 eller 6 §. Ett beslut om inskrivning i en utbildningsreserv skall innehålla uppgift om den totalförsvarspliktiges befattningsgrupp.

Den som genomgår mönstring skall vid mönstringen underrättas om beslut som avses i första stycket och i 3 §.

9 § Ett beslut enligt 1, 3 eller 4 § får ändras av Totalförsvarets pliktverk. Om den som har skrivits in har påbörjat en grundutbildning, får beslutet också ändras av den myndighet som verket bestämmer. Om det behövs för bedömningen, är den som är totalförsvarspliktig skyldig att genomgå förnyad mönstring eller annan utredning enligt 2 kap.

Om en ändring av ett beslut om inskrivning innebär att tiden för grundutbildningen blir längre än enligt det tidigare beslutet, krävs att den som beslutet avser godkänner ändringen. Om inte annat följer av 10 §, skall detsamma gälla i fråga om ändring av ett beslut om inskrivning i en utbildningsreserv till inskrivning för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar.

10 § Om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, får regeringen föreskriva att totalförsvarspliktiga som har skrivits in i en utbildningsreserv i stället skall skrivas in för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar.

11 § Inskrivningen i en utbildningsreserv upphör vid utgången av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller trettio år.

Krigsplacering

12 § En totalförsvarspliktig som efter avslutad grundutbildning har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för en krigsuppgift skall krigsplaceras i en befattning eller i en viss verksamhet som han eller hon är lämplig för. En totalförsvarspliktig som har skrivits in för civilplikt enligt 6 § skall krigsplaceras i den befattning som han eller hon skall upprätthålla.

13 § En totalförsvarspliktig som har genomgått en längre grundutbildning än 60 dagar skall krigsplaceras i den verksamhet där grundutbildningen fullgjordes, om det inte från totalförsvarets synpunkt är väsentligt bättre att han eller hon krigsplaceras i en annan verksamhet.

14 § Den som efter avslutad grundutbildning inte krigsplaceras får skrivas inför civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte är längre än 60 dagar.

15 § Beslut om krigsplacering fattas av Totalförsvarets pliktverk på framställan av statliga myndigheter, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner, bolag, föreningar, samfälligheter eller andra enskilda. Om ett beslut om krigsplacering upphävs, gäller 14 §.

Tjänstgöring utan vapen

16 § Om en totalförsvarspliktig kan antas ha en så allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan att övertygelsen är oför-

enlig med en tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, skall han eller hon efter ansökan få rätt att vara vapenfri.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

17 § En ansökan om rätt att vara vapenfri skall vara skriftlig och innehålla en försäkran av sökanden att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

18 § En ansökan som görs innan sökanden har skrivits in eller inom sex månader från den dag då han eller hon fick del av ett beslut om inskrivning skall bifallas utan ytterligare utredning, om det inte finns särskilda skäl att närmare pröva sökandens inställning till bruk av vapen mot annan.

19 § Om en ansökan görs senare än vad som sägs i 18 §, skall den även innehålla en redogörelse för de förhållanden som sökanden vill åberopa till stöd för sitt påstående att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

20 § En ansökan får inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att muntligt lämna uppgifter i ärendet.

21 § En totalförsvarspliktig som har fått rätt att vara vapenfri får inte skrivas in för utbildning till en befattning som är förenad med bruk av vapen eller mot sin vilja skrivas in i Försvarsmakten. Om en sådan inskrivning har skett, skall beslutet ändras.

22 § Ansökningar om rätt att vara vapenfri prövas av Totalförsvarets pliktverk.

4 kap. Fullgörande av värnplikt och civilplikt

Grundutbildning

1 § Grundutbildningen för en totalförsvarspliktig som har skrivits in för värnplikt är lägst 220 och högst 615 dagar och för en totalförsvarspliktig som har skrivits in för civilplikt högst 320 dagar.

Den sammanlagda tiden för grundutbildning får inte för någon totalförsvarspliktig överstiga 615 dagar.

2 § Om den som skrivits in för värnplikt eller för sådan civilplikt som omfattar en längre grundutbildning än 60 dagar inte har kallats in till grundutbildningen före utgången av det kalenderår när han fyller tjugofyra år eller, i fall som avses i 3 kap. 10 §, före utgången av det kalenderår när han fyller trettio år, är han skyldig att fullgöra grundutbildningen endast om det finns särskilda skäl.

3 § En svensk man som är medborgare även i en annan stat än Sverige är inte skyldig att fullgöra en längre grundutbildning än 60 dagar, om

han antingen har fullgjort en motsvarande utbildning i den andra staten eller väljer att göra detta innan han har fyllt nitton år och det står klart att tjänstgöringen kommer att fullgöras i den andra staten och att den utbildningen till längd och effektivitet är minst likvärdig med den som krävs av honom i Sverige.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Repetitionsutbildning

4 § Repetitionsutbildningen får för varje totalförsvarspliktig omfatta sammanlagt högst 240 dagar fördelade på flera tjänstgöringstillfällen.

5 § En totalförsvarspliktig är under samma kalenderår skyldig att fullgöra repetitionsutbildning vid högst två tillfällen och med sammanlagt högst 34 dagar, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Längsta tillåtna utbildningstid

6 § Den sammanlagda tiden för grundutbildning och repetitionsutbildning får inte för någon totalförsvarspliktig överstiga 700 dagar.

Krigstjänstgöring och beredskapstjänstgöring

7 § Totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats enligt denna lag är skyldiga att fullgöra krigstjänstgöring under höjd beredskap.

8 § Om det i annat fall än som avses i 7 § behövs för Sveriges försvarsberedskap, får regeringen besluta att totalförsvarspliktiga som har krigsplacerats enligt denna lag skall fullgöra beredskapstjänstgöring.

Beredskapstjänstgöring får för varje totalförsvarspliktig omfatta högst 180 dagar fördelade på ett eller flera tjänstgöringstillfällen.

9 § Regeringen skall för varje tillfälle besluta hur många totalförsvarspliktiga som skall kallas in till krigstjänstgöring eller beredskapstjänstgöring.

Regeringen beslutar när beredskapstjänstgöringen och krigstjänstgöringen skall upphöra.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för värnplikten och civilplikten

Skyldigheter under tjänstgöringen

1 § Den som fullgör värnplikt eller civilplikt är skyldig att i den mån verksamheten kräver det tåla inskränkningar såväl i sin frihet att för-

flytta sig inom landet och att lämna detta som i sin personliga frihet i övrigt.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Den som fullgör värnplikt eller civilplikt är, efter beslut av Totalförsvarets pliktverk eller efter verkets bestämmande av en annan statlig myndighet, också skyldig att genomgå den medicinska och psykologiska undersökning som krävs för att utreda och bedöma hans eller hennes förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret.

2 § Den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall lyda en förmans eller annan chefs order, om det inte är uppenbart att ordern inte angår tjänsten. Den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall även i övrigt rätta sig efter de tjänstgöringsföreskrifter som gäller.

Utbildningen

3 § Grundutbildningen skall ge de kunskaper och färdigheter som krigsuppgiften kräver.

Repetitionsutbildningen skall vidmakthålla och utveckla skickligheten för krigsuppgiften.

I grundutbildningen och repetitionsutbildningen ingår även uppgifter som syftar till att upprätthålla Sveriges försvarsberedskap.

4 § Grundutbildningens längd skall bestämmas särskilt för varje befattning eller typ av befattning.

Grundutbildningen skall genomföras i en följd, om inte det för vissa befattningar finns särskilda skäl att genomföra den i omgångar.

5 § Repetitionsutbildningens omfattning för varje totalförsvarspliktig skall bestämmas av krigsuppgiften och behovet att öva det förband eller den verksamhet där han eller hon är krigsplacerad.

Inkallelse

6 § Inkallelser till tjänstgöring skall göras av Totalförsvarets pliktverk, om inte regeringen föreskriver något annat.

Inkallelser till grundutbildning eller repetitionsutbildning skall sändas ut i god tid, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Detsamma gäller för en återkallelse av inkallelsen.

7 § En totalförsvarspliktig skall inställa sig till tjänstgöring enligt inkallelsen. Hinder att inställa sig skall snarast anmälas till Totalförsvarets pliktverk.

8 § En totalförsvarspliktig får efter en ansökan beviljas uppskov med grundutbildning eller repetitionsutbildning som han eller hon har kallats in till,

1. om tjänstgöringen medför avsevärda svårigheter med avseende på sökandens studier eller arbete eller i övrigt för sökanden själv eller någon nära anhörig till honom eller henne, eller

2. om sökandens fysiska eller psykiska prestationsförmåga är tillfälligt så nedsatt att det kan antas att tjänstgöringen inte kan fullgöras.

Uppskov får beslutas för högst ett år i sänder.

9 § Om det inte finns särskilda skäl för något annat, skall en totalförsvarspliktig som har ansökt om rätt att vara vapenfri beviljas uppskov med grundutbildning eller repetitionsutbildning som han eller hon kallats in till, om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen. Uppskov skall beviljas till dess att ansökan har prövats slutligt.

Om uppskov vägras, får den som fullgör tjänstgöringen inte åläggas att bruka vapen eller att bära vapen eller ammunition innan ansökningen har prövats slutligt.

10 § Ärenden om uppskov prövas av Totalförsvarets pliktverk.

11 § Den som har uppdrag som riksdagsledamot, som ersättare för riksdagsledamot eller som statsråd har utan särskilt beslut uppskov med värnplikt och civilplikt så länge uppdraget varar. Detsamma gäller den som har uppdrag i en internationell organisation och på grund av en överenskommelse som Sverige har slutit med en främmande stat inte skall eller bör tjänstgöra i totalförsvaret under den tid uppdraget varar.

Avbrott

12 § Grundutbildning eller repetitionsutbildning skall avbrytas,

1. om den som fullgör tjänstgöringen har varit frånvarande från tjänsten under så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås, eller

2. om den som fullgör tjänstgöringen på grund av tillfälligt nedsatt fysisk eller psykisk prestationsförmåga kan antas komma att vara frånvarande från tjänsten under så lång tid att utbildningsmålet inte kommer att nås.

13 § Värnplikt eller civilplikt skall avbrytas

1. om tjänstgöringen är förenad med bruk av vapen och den som fullgör tjänstgöringen ansöker om rätt att vara vapenfri och det inte finns särskilda skäl för att tjänstgöringen skall fortsätta i avvaktan på att ansökan har prövats slutligt, eller

2. om den som fullgör tjänstgöringen vägrar eller underlåter att fullgöra sina skyldigheter under tjänstgöringen och det kan antas att han

eller hon inte heller i fortsättningen kommer att fullgöra dessa skyldigheter.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Om tjänstgöringen fortsätter för en totalförsvarspliktig som avses i första stycket 1, gäller bestämmelsen i 9 § andra stycket.

14 § Efter ansökan från den som fullgör värnplikt eller civilplikt skall grundutbildning eller repetitionsutbildning avbrytas i fall som avses i 8 § första stycket 1.

15 § Ärenden om avbrott skall prövas av Totalförsvarets pliktverk eller efter verkets bestämmande av en annan statlig myndighet, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun. Ärenden som avses i 14 § skall dock alltid prövas av Totalförsvarets pliktverk.

16 § Regeringen får besluta att grundutbildningen skall avbrytas, om utbildningsorganisationens resurser måste tas i anspråk för att höja Sveriges försvarsberedskap.

Tillgodoräkande av tjänstgöringstid

17 § Om en grundutbildning avbryts sedan 40 tjänstgöringsdagar har fullgjorts, får den som fullgjort tjänstgöringen tillgodoräkna sig tiden före avbrottet, utom tjänstgöringsdagar under vilka han eller hon har varit frånvarande. Om det enda skälet till avbrottet är frånvaro på grund av sjukdom eller skada, behöver grundutbildningen inte fullföljas. Om den som fullgjort tjänstgöringen begär det, skall han eller hon dock på nytt inkallas till grundutbildning. I sådant fall skall Totalförsvarets pliktverk bestämma i vilken utsträckning utbildningstiden före avbrottet skall tillgodoräknas.

Avbryts utbildningen i annat fall än som avses i första stycket, får ingen tjänstgöringstid tillgodoräknas.

18 § En totalförsvarspliktig får inte tillgodoräkna sig tjänstgöring som avses i 9 § andra stycket eller 13 § andra stycket som fullgjord tjänstgöring.

Bemyndiganden

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till bolag, föreningar, samfälligheter eller andra enskilda att besluta om ledighet och förmåner för totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt hos dem.

1 § När det råder höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas. Föreskriften kan avse en viss del av landet eller en viss verksamhet.

2 § Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig

1. kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag,
2. tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret, eller
3. utför arbete som anvisas honom eller henne av den myndighet som regeringen bestämmer.

Arbete enligt första stycket 3 får inte, utan att den som tjänstgör samtycker till det, vara förenat med bruk av vapen mot annan.

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall besluta

1. hos vilka arbetsgivare och uppdragsgivare som allmän tjänsteplikt skall fullgöras, och
2. vilka arbetstagare och uppdragstagare som skall omfattas av allmän tjänsteplikt.

4 § En totalförsvarspliktig som omfattas av ett beslut enligt 3 § skall få del av detta genom anslag på arbetsplatsen eller på annat lämpligt sätt.

5 § Arbetsgivare, uppdragsgivare, arbetstagare och uppdragstagare är skyldiga att till regeringen eller den myndighet som avses i 3 § lämna upplysningar om förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om allmän tjänsteplikt enligt 2 § första stycket 1.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från den allmänna tjänsteplikten.

7 kap. Allmänna skyldigheter

1 § En totalförsvarspliktig är skyldig att

1. se till att han eller hon inom rimlig tid kan nås av postförsändelser från Totalförsvarets pliktverk,
2. efter uppmaning bekräfta mottagandet av kallelser till utredning, inkallelser till tjänstgöring och beslut om krigsplacering och ta del av innehållet i sådana handlingar, samt
3. ta emot, väl förvara och efter uppmaning återlämna handlingar och utrustning som rör tjänstgöring inom totalförsvaret.

1 § En totalförsvarspliktig har vid inställelse för mönstring eller annan utredning enligt 2 kap. 1 § och när han eller hon fullgör värnplikt eller civilplikt rätt till

1. reseförmåner,
2. fri förplägnad,
3. fri inkvartering,
4. fri hälso- och sjukvård,
5. fri grupplivförsäkring, samt
6. begravningshjälp.

Den som fullgör värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § första stycket 2 har även rätt till

1. fri utrustning,
2. dagersättning eller dagpenning,
3. utryckningsbidrag efter viss grundutbildning,
4. familjebidrag, samt
5. vid beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring, fälttraktamente och särskild ersättning för tjänstgöring i viss befattning.

2 § Bestämmelser om rätt till ersättning för personskada finns i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

3 § En totalförsvarspliktig som fullgör allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 2 § 3 har rätt till samma förmåner och arbetsvillkor i övrigt som på grund av avtal eller annars gäller för liknande arbete.

Om villkoren inte kan bestämmas med stöd av första stycket, skall de fastställas till vad som är skäligt med hänsyn till arbetets art och omfattning samt omständigheterna i övrigt.

4 § En totalförsvarspliktig som inte har erhållit lön eller annan förmån på grund av fullgjord allmän tjänsteplikt har rätt att, efter ansökan och mot överlåtelse av sin fordran till staten, av allmänna medel få ersättning som motsvarar det obetalda beloppet. Om det inte finns särskilda skäl, får sådan ersättning inte lämnas för en fordran som har förfallit till betalning mer än tre månader innan ansökan om ersättning gjordes.

5 § En totalförsvarspliktig som enligt 6 kap. 2 § första stycket 3 är skyldig att fullgöra allmän tjänsteplikt på annan ort än den där han eller hon är bosatt, har rätt till reseförmåner och ersättning för flyttning eller ökade levnadskostnader till följd av dubbel bosättning.

9 kap. Skydd för anställning m.m.

1 § Ingen arbetstagare får sägas upp eller avskedas på grund av att han eller hon fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

Om den som fullgör sina skyldigheter enligt denna lag hindras att utföra ett arbete som han eller hon har åtagit sig, får detta inte åberopas mot honom eller henne som grund för skadestånd eller liknande anspråk.

2 § Bestämmelser om anställning för viss tid inför värnplikt eller civilplikt finns i 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd.

3 § En arbetstagare som är anställd för viss tid enligt 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd och som vill återinträda i arbete efter att ha fullgjort värnplikt eller civilplikt, är skyldig att på förfrågan underrätta arbetsgivaren om detta före tjänstgöringens början.

4 § En arbetstagare som har kallats in till värnplikt eller civilplikt, bör genast lämna arbetsgivaren meddelande om tidpunkten för tjänstgöringens början och om hur länge den beräknas vara. Detsamma skall gälla för en arbetstagare som har underrättats om att han eller hon skall fullgöra allmän tjänsteplikt hos någon annan än arbetsgivaren.

En arbetstagare bör i god tid lämna arbetsgivaren meddelande om den dag, när han eller hon kan återinträda i arbetet. Om tjänstgöringen enligt denna lag har pågått i mer än tre månader, är arbetsgivaren inte skyldig att låta arbetstagaren återinträda i arbetet tidigare än två veckor från den dag när arbetsgivaren tog emot ett sådant meddelande eller arbetstagaren utan föregående meddelande inställer sig hos arbetsgivaren.

5 § En arbetstagares förmåner i anställningen får inte i vidare mån än som följer av uppehållet i arbetet försämras med anledning av att han eller hon fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

6 § Om uppsägning eller avskedande sker i strid mot bestämmelserna i detta kapitel, skall åtgärden förklaras ogiltig på yrkande av arbetstagaren. Beträffande tvist om giltigheten av uppsägning eller avskedande skall 34, 35, 37, 39, 40, 42 och 43 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

7 § En arbetsgivare som bryter mot bestämmelserna i detta kapitel skall inte bara betala lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan ha rätt till utan även ersättning för skada som uppkommer. Därvid skall 38 § andra och tredje styckena samt 41 och 42 §§ lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

8 § Mål om tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

I mål som avses i första stycket gäller 43 § andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd.

9 § Avtal som innebär att en arbetstagares rättigheter enligt detta kapitel inskränks är ogiltigt i den delen.

10 kap. Straff m.m.

Straff

1 § En totalförsvarspliktig som uppsåtligen eller av oaktsamhet uteblir från en mönstring eller annan utredning enligt 2 kap. 1 § till vilken han eller hon har kallats att personligen inställa sig döms till penningböter.

2 § En totalförsvarspliktig som uppsåtligen avviker eller uteblir från värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt, vägrar eller underlåter att lyda en förmans eller annan chefs order eller på annat sätt åsidosätter vad som åligger honom eller henne under tjänstgöringen, döms, om gärningen är ägnad att medföra avsevärt men för utbildningen eller tjänsten i övrigt, för *brott mot totalförsvarsplikten* till böter eller fängelse i högst ett år.

Ansvar enligt första stycket inträder inte om straff för gärningen är föreskrivet i 21 kap. brottsbalken.

3 § Begås ett brott enligt 2 § första stycket under höjd beredskap döms, om brottet medför avsevärt men för totalförsvaret eller annars är att anse som grovt, till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

4 § En totalförsvarspliktig som av oaktsamhet uteblir från värnplikt eller civilplikt döms till böter.

5 § En totalförsvarspliktig, en arbetsgivare eller en uppdragsgivare som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han eller hon fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt 2 kap. 1 § eller 6 kap. 5 § döms till böter.

Ansvar enligt första stycket inträder inte, om straff för gärningen är föreskrivet i brottsbalken.

Hämtning

6 § Om en totalförsvarspliktig har kallats till mönstring eller personlig inställelse vid annan utredning enligt 2 kap. 1 §, inkallats till värnplikt eller civilplikt eller ålagts att fullgöra allmän tjänsteplikt men utan giltigt skäl uteblir, får Totalförsvarets pliktverk eller den myndighet som verket bestämmer besluta att han eller hon på egen bekostnad skall hämtas genom polismyndighetens försorg.

En totalförsvarspliktig skall anses ha haft giltigt skäl att utebli, om det är sannolikt att han eller hon har hindrats att inställa sig på grund av avbrott i den allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet som han eller hon inte bort förutse eller av en omständighet i övrigt som den beslutande myndigheten finner utgör giltig ursäkt.

7 § Totalförsvarets pliktverk får vid vite förelägga

1. en totalförsvarspliktig att till Totalförsvarets pliktverk eller den myndighet som regeringen eller verket bestämmer skriftligen lämna uppgifter som avses i 2 kap. 1 §, och

2. en arbetsgivare, uppdragsgivare, arbetstagare och uppdragstagare att till en myndighet som avses i 6 kap. 3 § lämna upplysningar som avses i 6 kap. 5 §.

Särskild bestämmelse

8 § Totalförsvarets pliktverk får besluta att en totalförsvarspliktig tills vidare inte skall kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt, om han eller hon

1. vägrar eller underlåter att fullgöra vad som åligger honom eller henne eller avviker eller uteblir från tjänstgöringsstället och det kan antas att han eller hon inte kommer att fullgöra den värnplikt eller civilplikt som inskrivningen avser, eller

2. med hänvisning till sin anslutning till religiöst samfund som regeringen bestämmer förklarar att han eller hon inte kommer att fullgöra vare sig värnplikt eller civilplikt.

11 kap. Förnyad prövning och överklagande

Förnyad prövning

1 § Vid Totalförsvarets pliktverk skall det finnas en eller flera inskrivningsnämnder för att genomföra förnyad prövning av vissa beslut av verket.

Inskrivningsnämnden består av en ordförande som utses av verket, och valda ledamöter till det antal som regeringen föreskriver. För varje landsting eller kommun som hör till inskrivningsnämndens verksamhetsområde skall minst en ledamot väljas. De valda ledamöterna utses för tre år av de landsting och kommuner som skall vara företrädde i nämnden. För ordföranden och de valda ledamöterna skall det finnas ersättare. Dessa utses på samma sätt som de ordinarie ledamöterna.

2 § Totalförsvarets pliktverks beslut enligt 3 kap. 1 och 3 §§ skall prövas på nytt av en inskrivningsnämnd, om det begärs av den som beslutet avser och begäran inte tillgodoses genom beslut av en tjänsteman vid verket.

Vid prövning av ärenden enligt första stycket är inskrivningsnämnden beslutför, när ordföranden och minst två andra ledamöter är närvarande.

3 § En begäran om förnyad prövning skall vara skriftlig och ha kommit in till Totalförsvarets pliktverk inom tre veckor från den dag då den

som beslutet avser fick del av detta. I begäran skall anges den ändring som önskas och skälen för ändringen.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Överklagande

4 § Endast följande beslut enligt denna lag får överklagas:

1. inskrivningsnämndens beslut
2. beslut om inskrivning enligt 3 kap. 4 §
3. beslut i ärenden om ändring av ett inskrivningsbeslut
4. beslut i ärenden om rätt att vara vapenfri
5. beslut i ärenden om uppskov, samt
6. beslut i ärenden om avbrott i utbildningen enligt 5 kap. 12 – 14 §§ och om tillgodoräknande av tjänstgöring enligt 5 kap. 17 §.

Överklagandet skall göras hos den myndighet som regeringen bestämmer.

5 § Inskrivningsnämndens beslut får inte omprövas enligt förvaltningslagen (1986:223).

6 § Beslut som fattats av den myndighet som avses i 4 § andra stycket får inte överklagas.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Genom lagen upphävs

1. lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnplikts-tjänstgöring m.m.
2. värnpliktslagen (1941:967),
3. allmänna tjänstepliktslagen (1959:83),
4. lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
5. lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m., och
6. lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspiktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret.

Övergångsbestämmelser till 3 kap.

1. Den som före lagens ikraftträdande har genomgått en inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha genomgått mönstring enligt den nya lagen.

2. Den som vid lagens ikraftträdande har tagits ut för värnpliktsutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha skrivits in för värnplikt enligt den nya lagen.

3. Den som vid lagens ikraftträdande har tagits ut till en utbildningsreserv enligt 4 a § värnpliktslagen (1941:967) skall anses ha skrivits in i en utbildningsreserv enligt den nya lagen.

4. Den som vid lagens ikraftträdande har fått tillstånd enligt lagen (1966:413) om vapenfri tjänst att göra vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring skall anses ha skrivits in för civilplikt med rätt att vara vapenfri enligt den nya lagen. Den som vid lagens ikraftträdande genom inskrivning enligt 17 § civilförsvarslagen (1960:74) har tagits ut till att fullgöra civilförsvarstjänstgöring skall anses ha skrivits in för civilplikt enligt den nya lagen. Detsamma skall gälla för den som tagits ut enligt lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret och den som registrerats enligt 2 § förordningen (1981:642) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.

5. Totalförsvarets pliktverk får i en utbildningsreserv skriva in den som vid lagens ikraftträdande har fått tillstånd till vapenfri tjänst men då inte påbörjat grundutbildning. Inskrivningen skall förenas med en anteckning om rätt för den totalförsvarspliktige att vara vapenfri.

6. Krigsplacering av pliktpersonal som har beslutats före lagens ikraftträdande skall vid tillämpningen av den nya lagen anses som en krigsplacering enligt 3 kap. 12 § den nya lagen.

Övergångsbestämmelser till 4 och 5 kap.

7. Tjänstgöring som en totalförsvarspliktig har fullgjort enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret skall tillgodoräknas honom eller henne som fullgjord värnplikt eller civilplikt med samma antal dagar enligt lagen om totalförsvarsplikt. Därvid skall

a) grundutbildning enligt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen, grundutbildning enligt 5 § första stycket första meningen lagen om vapenfri tjänst samt utbildning enligt 12 § 2 mom. andra stycket civilförsvarslagen och 6 § lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. motsvara grundutbildning enligt 4 kap. 1 § den nya lagen.

b) övningar enligt 27 § 1 mom. B och C värnpliktslagen, 12 § 2 mom. tredje stycket civilförsvarslagen och 6 § lagen om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. motsvara repetitionsutbildning enligt 4 kap. 4 § den nya lagen, samt

c) beredskapsövning enligt 27 § 2 mom. värnpliktslagen, 5 § andra stycket andra meningen lagen om vapenfri tjänst samt 12 § 1 mom. andra stycket civilförsvarslagen motsvara beredskapstjänstgöring enligt 4 kap. 8 § den nya lagen.

8. Äldre bestämmelser om tjänstgöringen gäller för dem som vid lagens ikraftträdande har påbörjat utbildning enligt värnpliktslagen

(1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1981:292) om hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. samt lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspåliggande att tjänstgöra utanför civilförsvaret. Totalförsvarets pliktverk får dock avkorta tjänstgöringstiden för den som påbörjat tjänstgöringen före den 1 juli 1995, om den tjänstgöringsskyldige medger det.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

9. För tjänstgöring som påbörjas efter lagens ikraftträdande på grund av inkallelse som utfärdats före ikraftträdandet skall den nya lagen gälla. Därvid skall vad som föreskrivs i punkt 7 a – c tillämpas.

Övergångsbestämmelser till 10 kap.

10. Beslut som regeringen, Värnpliktsverket eller Vapenfristyrelsen före ikraftträdandet har meddelat om att tills vidare eller för en viss tid inte inkalla en värnpliktig eller en vapenfri tjänstepligtig till värnplikts-tjänstgöring, skall anses som beslut enligt 10 kap. 8 §.

Övergångsbestämmelser till 11 kap.

11. Äldre bestämmelser skall tillämpas vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Övrigt

12. Om det i en lag eller annan författning förekommer hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

13. Om det i en lag eller annan författning förekommer hänvisning till Värnpliktsverket eller Vapenfristyrelsen, skall hänvisningen i stället avse Totalförsvarets pliktverk.

2 Förslag till

Lag om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning Härigenom föreskrivs följande.

1 § Kvinnor som vill få anställning som yrkes- eller reservofficerare skall genomgå grundutbildning i Försvarsmakten enligt denna lag. Regeringen bestämmer vilka villkor i övrigt som skall gälla för att få anställningen.

Även kvinnor som, utan att vilja få anställning som yrkes- eller reservofficerare, under höjd beredskap vill tjänstgöra i sådana befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar skall genomgå grundutbildning enligt denna lag.

2 § Grundutbildningen skall fullgöras i Försvarsmakten eller i verksamhet enligt 1 kap. 6 § första stycket lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt. Den skall till längd och innehåll motsvara den grundutbildning som en jämförbar kategori totalförsvarspliktiga fullgör enligt lagen om totalförsvarsplikt.

3 § Antagning till grundutbildning sker efter ansökan och en särskild antagningsprövning som skall motsvara mönstring enligt 2 kap. 2 och 3 §§ lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt.

En kvinna skall antas till grundutbildning, om hon är lika lämpad att genomgå denna som de män vilka enligt 3 kap. lagen om totalförsvarsplikt skrivs in för värnplikt eller för sådan civilplikt där grundutbildningen överstiger 60 dagar.

4 § Om en kvinna skall antas till grundutbildning, skall bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 7 § och 8 § första stycket första meningen lagen (199:xxx) om totalförsvarsplikt tillämpas beräffande henne.

Kvinnan skall underrättas om vad inskrivningen skall avse enligt 3 kap. 5 § lagen om totalförsvarsplikt, vilka ändringar som enligt 3 kap. 9 § samma lag kan komma att göras i beslutet och vad inskrivningen i övrigt kommer att medföra för henne. Hon skall därefter tillfrågas om hon samtycker till inskrivning.

5 § Om kvinnan samtycker till inskrivning, skall hon skrivas in för värnplikt eller för sådan civilplikt där grundutbildningen överstiger 60 dagar. Därefter omfattas hon av samma bestämmelser som en man som med stöd av lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt har skrivits in för motsvarande grundutbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995, då lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor skall upphöra att gälla. I fråga om grundutbildning som påbörjats före ikraftträdandet gäller den äldre lagen.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller för

1. totalförsvarspliktiga under den tid då de är skyldiga att fullgöra värnplikt eller civilplikt enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt,

2. dem som genomgår utbildning för att få militär anställning i Försvarsmakten,

3. hemvärnsmän under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga,

4. dem som genom krigsfrivilligavtal eller annat avtal åtagit sig att tjänstgöra frivilligt i befattningar i Försvarsmaktens krigsorganisation, under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga,

5. anställda i utlandsstyrkan i Försvarsmakten, när de tjänstgör utomlands.

2 § Är Sverige i krig, gäller lagen även för

1. alla som, utöver vad som sägs i 1 §, är tjänstgöringsskyldiga i Försvarsmakten,

2. polismän som utan att vara tjänstgöringsskyldiga i Försvarsmakten är skyldiga att delta i Sveriges försvar,

3. skyddsvakter och skyddsområdesvakter som förordnats med stöd av lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.,

4. alla som annars vistas vid avdelningar av Försvarsmakten, när avdelningarna är i fält eller verkar under liknande förhållanden,

5. medlemmar av den organiserade motståndsrörelsen.

3 § Om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att 2 § skall tillämpas.

4 § När det inte längre föreligger sådana förhållanden som avses i 2 och 3 §§, skall regeringen föreskriva att 2 § inte längre skall tillämpas.

5 § Lagen skall också gälla för

1. krigsfångar,

2. krigsdeltagare som har internerats vid krig under vilket Sverige är neutralt,

3. utlännningar som vistas bland krigsfångar eller internerade krigsdeltagare för att utöva sjukvård eller andlig vård.

6 § Den som lagen inte längre gäller för får med tillämpning av lagen åläggas disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet för förfarande under den tid då lagen gällde för honom eller henne.

Disciplinansvaret

Disciplinförseelse

8 § En disciplinansvarig som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad han eller hon på grund av instruktioner, förmäns eller andra chefers order eller i övrigt skall iaktta i tjänsten skall åläggas disciplinpåföljd för *disciplinförseelse*. I ringa fall skall någon påföljd dock inte åläggas.

9 § Disciplinpåföljd får inte åläggas någon, om han eller hon inte inom två år efter förseelsen har underrättats enligt 26 § om vad som anförs mot honom eller henne eller fått en anmaning enligt 21 § tredje stycket lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän eller motsvarande bestämmelse i fråga om Justitiekanslern.

Disciplinpåföljder

10 § Disciplinpåföljderna är varning, extratjänst, löneavdrag och utgångsförbud.

11 § *Varning* innebär att den felande erinras om att han eller hon för framtiden skall iaktta sina skyldigheter i tjänsten.

12 § *Extratjänst* innebär att den felande vid högst fem tillfällen utöver den vanliga tjänsten skall utföra handräckning eller någon annan särskild uppgift. Vid varje tillfälle får högst fyra timmar tas i anspråk för uppgiften. Om extratjänsten inte avser annat än jour- eller beredskaps-tjänstgöring, får dock tiden fram till den vanliga tjänstens början nästa dag tas i anspråk.

Extratjänsten får inte vara sådan att den inverkar skadligt på den disciplinansvariges hälsa eller tjänstbarhet.

13 § *Löneavdrag* får bestämmas för högst trettio dagar och innebär avdrag på dagersättning eller motsvarande ersättning. Om något sådant avdrag inte kan göras, skall den felande betala ett belopp som motsvarar avdraget.

För den som erhåller dagersättning skall löneavdraget motsvara dagersättningen utan tillägg. För övriga skall löneavdraget bestämmas till en viss andel av lämnad ersättning. Andelen skall utgöra högst en fjärdedel av ersättningen per dag. Avdraget får dock inte understiga ett belopp som motsvarar dagersättning utan tillägg.

14 § *Utgångsförbud* innebär förbud för den som är förlagd inom ett kasernområde, läger eller motsvarande område att under en bestämd tid, minst en och högst femton dagar, på fritid vistas utanför det område

som är upplåtet åt en viss avdelning eller utanför en del av ett sådant område.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

För den som är förlagd ombord på ett fartyg skall utgångsförbudet avse förbud att lämna fartyget.

15 § Löneavdrag får åläggas tillsammans med utgångsförbud, om det krävs av hänsyn till ordningen inom den verksamhet där disciplinförseelsen har begåtts.

Åtalsanmälan m.m.

16 § Om en disciplinansvarig kan antas ha begått en disciplinförseelse och han eller hon genom sitt förfarande skäligen kan misstänkas även ha gjort sig skyldig till brott, skall han eller hon anmälas till åtal för brottet, om inte annat följer av 17 §.

17 § Åtalsanmälan behöver inte göras i fråga om

1. brott för vilka svårare straff än böter inte föreskrivs,
2. följande brott i brottsbalken, nämligen ofredande (4 kap. 7 §), snatteri (8 kap. 2 §), egenmäktigt förfarande (8 kap. 8 §), bedrägligt beteende (9 kap. 2 §), undandräkt (10 kap. 2 §), olovligt förfogande (10 kap. 4 §), olovligt brukande (10 kap. 7 §), svikande av försvarsplikt (18 kap. 6 §), lydnadsbrott (21 kap. 5 §) och rymning (21 kap. 7 §).

Åtalsanmälan skall dock alltid göras, om

1. brottet riktar sig mot någon utanför den organisation där den misstänkte tjänstgör,
2. målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk, eller
3. det finns skäl att anta att påföljden inte kommer att stanna vid böter.

18 § När en åtgärd har vidtagits för att åtal skall väckas mot en disciplinansvarig, får ett disciplinärende inte inledas eller fortsättas i fråga om det förfarande som avses med åtgärden.

Beslutande myndigheter

19 § Frågor om disciplinförseelse eller åtalsanmälan prövas av den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun där den disciplinansvarige tjänstgör eller senast har tjänstgjort eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

I fråga om disciplinansvariga som tjänstgör eller har tjänstgjort hos ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en annan enskild, prövas frågor om disciplinförseelse eller åtalsanmälan av den myndighet som regeringen bestämmer.

20 § I Försvarsmakten skall ärenden som avses i 19 § prövas av chefen för det förband eller den enhet av annat slag där den disciplinansvarige tjänstgör eller senast har tjänstgjort, såvida chefen har lägst överstes eller kommandörs tjänstegrad. Försvarsmakten får dock besluta, att någon annan chef vid förbandet eller enheten som har lägst överstelöjtnants eller kommandörkapstens tjänstegrad får pröva ärendena.

21 § En chef som avses i 20 § får överlämna åt andra chefer som tjänstgör under honom eller henne, dock lägst en kompanichef eller motsvarande chef, att pröva frågor om disciplinförseelse av personal som står under deras befäl, under förutsättning att

1. förfarandet inte kan antas utgöra brott,
2. förseelsen har erkänts och
3. förseelsen inte bör medföra svårare påföljd än varning, extratjänst, eller utgångsförbud i högst fem dagar.

22 § Ärenden som skall prövas av andra myndigheter än Försvarsmakten, av kommuner, av landsting eller av kyrkliga kommuner där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort prövas av chefen för den organisatoriska enhet där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort eller av någon annan chef.

23 § För att biträda de myndigheter, kommuner, landsting eller kyrkliga kommuner som har att handlägga disciplinärenden skall det finnas auditörer.

Auditörerna skall vara jurister. De förordnas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

24 § Innan en disciplinpåföljd beslutas eller en åtalsanmälan görs i fråga om en disciplinansvarig, skall yttrande inhämtas från auditören. Ett sådant yttrande behövs dock inte när ärendet prövas enligt 21 § eller, under de förutsättningar som anges i 21 §, av någon annan myndighet än Försvarsmakten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun.

Auditören är medansvarig för de beslut som myndigheten, kommunen, landstinget eller den kyrkliga kommunen fattar på hans eller hennes tillstyrkan.

Handläggningen av disciplinärenden

25 § Disciplinärenden skall handläggas skyndsamt.

26 § Muntligt förhör skall hållas med den disciplinansvarige. Denne skall därvid underrättas om vad som anförs mot honom eller henne. Muntligt förhör får dock underlåtas om sådant inte anses behövligt. Underrättelse skall då göras skriftligen, varvid den disciplinansvarige skall uppmanas att yttra sig i saken.

Om det behövs, skall även anmälare och andra som kan lämna uppgifter i saken höras muntligen eller skriftligen.

27 § Vid muntligt förhör med den disciplinansvarige skall ett förhörsvittne om möjligt vara närvarande.

28 § Om ett vittne eller en sakkunnig bör höras vid domstol eller om någon bör föreläggas att förete en skriftlig handling eller ett föremål som bevis, skall en ansökan om detta göras hos den tingsrätt inom vars område den person som skall höras eller som på annat sätt berörs av åtgärden vistas. I fråga om sådana åtgärder skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivs i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling.

29 § Den disciplinansvarige skall innan ärendet avgörs få del av vad som har kommit fram under utredningen och ges tillfälle att yttra sig över det, om det inte är uppenbart obehövt.

30 § Ett beslut om disciplinförseelse och åtalsanmälan skall grundas på vad som har kommit fram under utredningen.

Av beslutet skall framgå de skäl som bestämt utgången.

31 § Den disciplinansvarige skall underrättas om beslutet och auditörens yttrande samt om hur man begär ändring av beslutet.

Den som meddelar beslutet bestämmer om underrättelsen skall ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt. Underrättelsen skall dock alltid ske skriftligt, om den som genom beslutet åläggs en disciplinförseelse begär det.

32 § Om det av särskilda skäl inte krävs någon disciplinpåföljd, får ärendet avskrivas.

33 § Bestämmelser om rätt för Riksdagens ombudsmän och för Justitiekanslern att göra anmälan i disciplinärenden och om handläggning av sådana ärenden finns i 6 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän och i 6 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn.

Verkställighet av disciplinpåföljd

34 § Beslut om disciplinpåföljd skall verkställas snarast möjligt efter det att beslutet har vunnit laga kraft.

Om det behövs av hänsyn till ordningen inom den verksamhet där disciplinförseelsen har begåtts eller av någon annan särskild anledning, får det i beslut om extratjänst eller utgångsförbud bestämmas att beslutet skall verkställas trots att det inte har vunnit laga kraft.

35 § Extratjänst får inte verkställas på tjänstefria dagar. Detsamma gäller utgångsförbud i högst fem dagar.

36 § Verkställigheten av extratjänst eller utgångsförbud får skjutas upp eller avbrytas, om det finns särskilda skäl. Den dag då avbrott sker skall i sin helhet räknas som verkställighetstid.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

37 § Om flera beslut om utgångsförbud är helt eller delvis verkställbara samtidigt, skall påföljderna läggas samman med varandra. Den sammanlagda verkställighetstiden får dock inte överstiga tjugofem dagar.

Från den sammanlagda verkställighetstiden skall den tid avräknas under vilken verkställighet redan har skett.

38 § Om den som har ålagts utgångsförbud efter överklagande blir slutligen ålagd löneavdrag, skall avräkning ske för den tid under vilken förbudet har verkställts. En dags utgångsförbud skall anses motsvara två dagars löneavdrag.

39 § Extratjänst bortfaller i den del den inte har verkställts innan den disciplinansvariges tjänstgöringsskyldighet har upphört.

40 § Utegångsförbud får inte verkställas efter det att den disciplinansvariges tjänstgöringsskyldighet har upphört.

Om utgångsförbud inte kan verkställas, skall den som har meddelat beslutet omvandla det till löneavdrag med tillämpning av 38 § andra meningen.

Om löneavdrag inte kan göras och motsvarande belopp inte betalas, gäller om verkställighet vad som är föreskrivet om uppbörd och indrivning av böter. Obetalda belopp får dock inte förvandlas till fängelse.

Löneavdrag bortfaller i den mån det inte har verkställts inom tre år från det beslutet om disciplinpåföljd vann laga kraft.

Tvångsmedel

41 § Den som enligt särskilda föreskrifter är förman i Försvarsmakten får omhänderta en disciplinansvarig som tjänstgör i Försvarsmakten, om denne inom ett område eller utrymme som används av Försvarsmakten eller klädd i militär uniform på allmän plats

1. anträffas så berusad att han eller hon inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan, eller

2. uppträder så att han eller hon stör den allmänna ordningen eller ordningen inom Försvarsmakten eller utgör en fara för disciplinen.

Omhändertagande får inte ske, om det räcker med mindre ingripande åtgärder.

42 § Den som med stöd av 41 § har omhändertagit någon skall skyndsamt anmäla detta till den chef som avses i 20 §. Har omhändertagandet inte redan upphört, skall denne omedelbart pröva om det skall bestå.

43 § Har omhändertagandet föranletts av berusning, skall den omhändertagne så snart det kan ske undersökas av läkare, om det behövs med hänsyn till den omhändertagnes tillstånd.

44 § Den omhändertagne skall så snart som möjligt förhöras och underättas om anledningen till omhändertagandet.

45 § Den omhändertagne skall friges så snart det kan ske utan men för honom eller henne själv och då det inte längre finns anledning att ha honom eller henne omhändertagen. Frigivandet skall alltid äga rum senast åtta timmar efter omhändertagandet, om det inte uppenbarligen ligger i den omhändertagnes eget intresse att få stanna kvar kortare tid därutöver.

46 § Alkoholdrycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos den som har omhändertagits på grund av berusning, skall tas ifrån honom eller henne. Sådan egendom skall förstöras, om inte särskilda skäl talar för att egendomen återställs efter frigivandet. Frågan om detta prövas av den chef som avses i 20 §.

Första stycket får tillämpas även i fråga om sådana injektionssprutor och kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen. Detsamma gäller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.

47 § Om det finns anledning att anta att en disciplinansvarig som tjänstgör i Försvarsmakten olovligen bär på sig föremål som tillhör Försvarsmakten eller som den disciplinansvarige annars inte får inneha, kan han eller hon enligt förmans beslut underkastas kroppsvisitation för eftersökande av föremålen.

För eftersökande av sådana föremål får enligt förmans beslut skåp, väskor och annan egendom som tillhör eller disponeras av den disciplinansvarige undersökas, om det finns anledning att anta att föremålen finns där. En sådan undersökning får också göras stickprovvis eller i anslutning till en större undersökning som företas av särskilda skäl.

Åtgärder enligt första och andra styckena får vidtas endast inom ett militärt område eller något annat område som disponeras av Försvarsmakten.

Överklagande av beslut om disciplinpåföljd

48 § En disciplinansvarig som har ålagts disciplinpåföljd av en chef som avses i 21 § får begära omprövning av beslutet hos den chef som avses i 20 §. En sådan begäran skall göras hos denne skriftligen inom fem dagar från den dag då den disciplinansvarige fick del av beslutet. Mot ett sådant beslut får talan inte föras i annan ordning. En begäran som har kommit in för sent skall inte prövas.

Då ett ärende omprövas enligt första stycket, skall bestämmelserna i 24 - 32 §§ tillämpas.

49 § I ärenden om omprövning av beslut om extratjänst eller utgångsförbud får den som omprövar beslutet, om beslutet är verkställbart, besluta att det tills vidare inte får verkställas.

50 § Ett beslut att av en sådan chef vid Försvarsmakten som avses i 20 § eller av en annan myndighet än Försvarsmakten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun att ålägga någon disciplinpåföljd får av den disciplinansvarige överklagas hos den tingsrätt inom vars domkrets det verksamhetsställe där den disciplinansvarige tjänstgör är lokaliserat. Om verksamhetsstället inte är lokaliserat i Sverige eller om det finns särskilda skäl, får beslutet överklagas hos den tingsrätt som regeringen bestämmer.

51 § Beslutet överklagas genom att överklagandet skickas till den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun som har meddelat beslutet. I överklagandet skall klaganden ange det beslut som överklagas och den ändring i beslutet som begärs.

Överklagandet skall ha kommit in till den myndighet som har meddelat beslutet inom tio dagar från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Tingsrätten skall, sedan handlingarna i ärendet överlämnats dit, pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid. Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas.

52 § I fråga om överklagande tillämpas lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden om inte annat föreskrivs i denna lag. Därvid gäller beträffande överklagandet vad som föreskrivs om ansökan i den lagen.

53 § Tingsrätten skall vid avgörande av ärendet bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid handläggning i övrigt av ärendet är tingsrätten domför med en lagfaren domare.

54 § Tingsrätten får, om det överklagade beslutet är verkställbart, förordna att det tills vidare inte får verkställas.

55 § Tingsrättens beslut får av den disciplinansvarige eller det allmänna överklagas till hovrätten. Om tingsrätten har meddelat ett beslut som avses i 34 § andra stycket eller avslagit ett yrkande om att verkställighet tills vidare inte skall få ske, får talan mot beslutet föras särskilt.

Hovrättens beslut får inte överklagas.

56 § I tingsrätten och hovrätten förs det allmännas talan av den myndighet, den kommun, det landsting eller den kyrkliga kommun som har meddelat beslutet.

57 § Bestämmelser om rätt för Riksdagens ombudsmän och för Justiekanslern att söka ändring i beslut om disciplinförseelse finns i 7 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän och i 7 § lagen

Handläggningen av ersättningsärenden

58 § Om materiel som har utlämnats för personligt bruk till en disciplinansvarig går förlorad eller skadas, får en myndighet, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun besluta om ersättningsskyldighet enligt skadeståndslagen (1972:207) för honom eller henne. Om någon åtgärd har vidtagits för att anställa åtal mot den disciplinansvarige, får ersättningsärende inte inledas eller fortsättas i fråga om det förfarande som avses med åtgärden.

59 § Inleds ett disciplinärende mot en disciplinansvarig och kan det förfarande som ärendet avser föranleda ersättningsskyldighet för honom eller henne, skall frågan om ersättningsskyldighet prövas i disciplinärendet om inte särskilda skäl talar mot det.

60 § Bestämmelserna i 19, 20, 22 och 24 - 30 §§ skall tillämpas vid handläggningen av ersättningsärenden.

Om förlusten eller skadan inte sammanlagt överstiger ett visst mindre belopp, som regeringen bestämmer, får en chef som avses i 21 § också besluta om ersättningsskyldighet.

Överklagande av beslut om ersättningsskyldighet

61 § En disciplinansvarig som har ålagts ersättningsskyldighet av en chef som avses i 21 § får begära omprövning av beslutet hos den chef som avses i 20 §. Bestämmelserna i 48 § skall därvid tillämpas.

62 § Ett beslut om ersättningsskyldighet som fattats av en sådan chef i Försvarsmakten som avses i 20 § eller av en annan myndighet än Försvarsmakten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun får överklagas av den disciplinansvarige hos tingsrätten. Bestämmelserna i 50-53 §§, 55 § första stycket första meningen och andra stycket samt 56 § gäller vid sådant överklagande.

Om överklagandet hos tingsrätten avser endast frågan om ersättningsskyldighet, skall dock vad som är föreskrivet om rättegången i tvistemål tillämpas. Avser talan ett beslut om både disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet, skall tingsrätten, om den disciplinansvarige begär det eller det annars finns skäl för det, handlägga frågan om ersättningsskyldighet som särskilt mål i den för tvistemål föreskrivna ordningen.

63 § Beslut om ersättningsskyldighet som meddelats enligt 58 § får verkställas sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995, då lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. skall upphöra att gälla. Den äldre lagen skall dock tillämpas i fråga om förseelser av krigsmän som har påbörjat sin tjänstgöring före ikraftträdandet.

Prop. 1994/95:6

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs följande.

Bestämmelserna i 9 kap. lagen (1994:000) om totalförvarsplikt skall gälla även med avseende på tjänstgöring som någon fullgör

1. åt det allmänna på grund av skyldighet i annan lag än lagen (1994:000) om totalförvarsplikt,
2. som reservofficer,
3. vid en krigsorganisation inom totalförsvaret på grund av frivilligt åtagande,
4. i Försvarsmakten för att tillgodose särskilda behov av personal för beredskapsändamål eller
5. i utlandsstyrkan i Försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs följande.

Förutsättningar för lagens tillämpning

1 § Om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas, får regeringen när det råder höjd beredskap föreskriva att 2 - 4 §§ skall tillämpas.

Förbud mot privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft

2 § Arbetsmarknadsstyrelsen får i den omfattning som det behövs föreskriva om förbud mot annan arbetsförmedling än den offentliga samt om inskränkning i rätten att utöva sådan annan arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingstvång och företrädesbestämmelser

3 § För att tillgodose behovet av arbetskraft inom en viss verksamhet får Arbetsmarknadsstyrelsen föreskriva om förbud för en arbetsgivare att anställa en arbetstagare som inte anvisats av en offentlig arbetsförmedling eller med dess medgivande (*arbetsförmedlingstvång*). I föreskrifterna skall anges det behov av arbetskraft, åt vilket företräde skall lämnas (*företrädesbestämmelse*).

Så länge det företrädesberättigade behovet inte är fyllt, får den som förmedlar arbete inte lämna en arbetssökande anvisning eller medgivande att ta annat arbete inom den verksamhet för vilken arbetsförmedlingstvång gäller.

4 § Har ett avtal om anställning träffats i strid med vad som föreskrivits om arbetsförmedlingstvång och kan anställningen inte godkännas med hänsyn till en företrädesbestämmelse, får Arbetsmarknadsstyrelsen eller en länsarbetsnämnd vid vite förelägga arbetstagaren att frånträda anställningen.

5 § Föreskrifterna i 3 och 4 §§ gäller inte, om

- a) anställningen endast är tillfällig,
- b) arbetstagaren är under sexton eller över sjuttio år,
- c) parterna i ett anställningsförhållande är makar eller sambor eller om ena parten eller hans make eller sambo är den andra partens avkomling eller styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller syskon, halvsyskon eller fostersyskon.

6 § Den som uppsåtligen bryter mot ett förbud enligt 2 § eller 3 § första stycket första meningen skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att punkt 6 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningarna till 32 §²

6. *Värnpliktig* tillkommande naturaförmåner, dagersättning och tillägg till sådan ersättning, befattningspenning, avgångsvederlag, utbildningspremie, utryckningsbidrag samt fälttraktamente *skola icke upptagas* såsom skattepliktig intäkt. Utgående dagpenning utgör däremot skattepliktig intäkt.

Familjebidrag, vilket annorledes än såsom näringsbidrag utgår till *värnpliktig*, räknas icke till skattepliktig intäkt. Näringsbidrag utgör däremot skattepliktig intäkt och hänföres till den förvärvskälla bidraget avser. Familjebidrag anses tillkomma den *värnpliktige*, även om bidraget utbetalas till annan person. Det förhållande att bidraget använts för bestridande av en vid inkomsttaxeringen i och för sig avdragsgill utgift, t.ex. ränta eller periodiskt understöd, skall icke föranleda, att avdrag vägras för utgiften i fråga.

Vad ovan i första och andra styckena sägs skall *äga motsvarande tillämpning* i fråga om annan personal vid *försvarsmakten* som avlönas enligt de för *värnpliktiga* gällande grunder, *vapenfri tjänstepliktig, hemvärnspersonal*

6. *Totalförsvarspliktiga* tillkommande naturaförmåner, dagersättning och tillägg till sådan ersättning, befattningspenning, avgångsvederlag, utbildningspremie, utryckningsbidrag samt fälttraktamente *skall inte upptas* såsom skattepliktig intäkt. Utgående dagpenning utgör däremot skattepliktig intäkt.

Familjebidrag, vilket annorledes än såsom näringsbidrag utgår till *en totalförsvarspliktig*, räknas icke till skattepliktig intäkt. Näringsbidrag utgör däremot skattepliktig intäkt och hänföres till den förvärvskälla bidraget avser. Familjebidrag anses tillkomma den *totalförsvarspliktige* även om bidraget utbetalas till annan person. Det förhållande att bidraget använts för bestridande av en vid inkomsttaxeringen i och för sig avdragsgill utgift, t.ex. ränta eller periodiskt understöd, skall icke föranleda, att avdrag vägras för utgiften i fråga.

Vad ovan i första och andra styckena sägs skall *också tillämpas* i fråga om annan personal som avlönas enligt de för *totalförsvarspliktiga* gällande grunderna.

² Senaste lydelse enligt prop. 1993/94:234.

*och annan personal som frivilligt
fullgör utbildning för att nå eller
bibehålla kompetens för placering*

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

*inom totalförsvaret, civilförsvars-
pliktig som inkallats till tjänstgör-
ing enligt 12§ civilförsvarslagen
(1960:74) och annan som avlönas
enligt för värnpliktiga eller civil-
försvarspliktiga gällande grunder.*

Förmån av fri kost eller förmån av fri hemresa som tillkommer sådan
personal som tjänstgör i väpnad tjänst för fredsbevarande verksamhet
utomlands skall inte tas upp som skattepliktig intäkt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser här i riket patenterbara uppfinningar av arbetstagare i allmän eller enskild tjänst.

Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som *tillhöra* undervisningsväsendet *skola icke* i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag, dock att lagen *äger tillämpning* å sådana lärare vid försvarsmaktens skolor *och undervisningsanstalter som äro officerare eller underofficerare på aktiv stat.*

Ej heller skola anställnings- eller beställningshavare i försvarsmaktens reserver eller på övergångs-, disponibilitets- eller reservstat vid försvarsmakten eller värnpliktiga i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag.

Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som *tillhör* undervisningsväsendet *skall inte* i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag, dock att lagen *skall tillämpas* på sådana lärare vid Försvarsmaktens skolor som *är yrkesofficerare.*

Officerare på reservstat, reservpersonal, reservofficerare eller de som fullgör värnplikt eller civilplikt enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt skall inte heller i denna egenskap anses som arbetstagare enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1980:171.

Härigenom föreskrivs att 48 § 2 mom., 50 § och anvisningarna till 48 § uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*48 §²

2 mom. *Värnpliktig, som har ryckt in till militärtjänstgöring och vars skattebetalningsförmåga till följd härav har blivit nedsatt, får av skattemyndighet beviljas anstånd med betalning av preliminär F-skatt, särskild A-skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt, som skall betalas under uppbörds månad, vilken helt eller delvis infaller under tiden för militärtjänstgöringen eller under tiden därefter, dock senast under tredje kalendermånaden efter den då tjänstgöringen upphör. Anståndet får avse hela skatten eller en del av den. Anståndstiden får bestämmas till längst ett år. Anstånd får dock därutöver beviljas för tiden intill dess den värnpliktige efter beviljad ledighet för återgång till civil verksamhet (hempermittering) eller hemförlovning har varit fri från tjänstgöring tre kalendermånader i följd.*

2 mom. *En totalförsvarspliktig som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt under minst 60 dagar och vars skattebetalningsförmåga till följd härav har blivit nedsatt, får av skattemyndighet beviljas anstånd med betalning av preliminär F-skatt, särskild A-skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt, som skall betalas under uppbörds månad, vilken helt eller delvis infaller under tiden för tjänstgöringen eller under tiden därefter, dock senast under tredje kalendermånaden efter den månad då tjänstgöringen upphör. Anståndet får avse hela skatten eller en del av den. Anståndstiden får bestämmas till längst ett år. Anstånd får dock därutöver beviljas för tre kalendermånader efter den då tjänstgöringen upphör.*

¹ Lagen omtryckt 1991:97.

² Senaste lydelse 1992:680.

Ansökan om anstånd enligt 48 § 2 mom. skall ges in till skattemyndigheten eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Sådan ansökan bör av den värnpliklige göras snarast möjligt och senast inom en månad efter utgången av först infallande uppbörds månad, som anståndet skall avse. Har ansökan inte inkommit inom tre månader efter militär-tjänstgöringens slut, får ansökningen inte prövas.

Beslut om anstånd skall skyndsamt meddelas den skatteskyldige utan kostnad för denne.

I fråga om anstånd avseende kvarstående skatt skall bestämmelserna i 46 § 3 mom. andra och tredje styckena samt 47 § tillämpas.

Anvisningarna till 48 §

Med värnpliklig avses i 48 § 2 mom. värnpliklig, som icke är fast anställd vid krigsmakten, dock att bestämmelserna i nämnda moment icke äga tillämpning å värnpliklig, som är elev vid krigsskolan eller undergår utbildning för vinnande av fast anställning på aktiv stat på marinen eller flygvapnet, ej heller å värnpliklig som jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen fullgör tjänstgöring med en varaktighet av högst sextio dagar.

Vad om värnpliklig i 48 § 2 mom. stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om:

1) civilmilitär personal på aktiv stat eller över stat, vars tjänstgöringsskyldighet i fredstid är begränsad till viss del av året;

2) personal, som lönlös kvarstår i regemente (kår), i flottan, i kustartilleriet eller i flygvapnet;

3) personal, som frivilligt överförs till övergångs stat, så ock personal på reservstat eller i

Vad som sägs i 48 § 2 mom. om en totalförsvarspliklig skall även tillämpas på:

1. officerare på reservstat, reservpersonal samt reservofficerare,

2. krigsfrivillig personal,

3. hemvärnspersonal,

³ Senaste lydelse 1991:1908.

reserven med undantag av reserven tillhörande, från aktiv stat pensionsavgången personal;

4) väg- och vattenbyggnadskårens personal;

5) icke värnpliktig personal vid sjövärnskåren;

6) vapenfri tjänstepliktig som inställt sig till tjänstgöring enligt 5 § första stycket lagen den 3 juni 1966 (nr 413) om vapenfri tjänst, om tjänstgöringen skall pågå mer än sextio dagar, eller som inställt sig till tjänstgöringen enligt 5 § andra stycket samma lag.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

4. medlemmar i en frivillig försvarsorganisation.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1957:668) om utlämning för brott
skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

För gärningar som nämns i de
föreskrifter i 16 kap. brottsbalken
som avser brott av krigsman eller
i 21 kap. brottsbalken eller i
värnpliktslagen (1941:967) får
utlämning inte medges.

För gärningar som nämns i de
föreskrifter i 16 kap. brottsbalken
som avser brott av krigsman eller
i 21 kap. brottsbalken eller i *lagen*
(1994:000) om totalförsvarsplikt
får utlämning inte medges.

Vad nu sagts utgör ej hinder att, om gärningen innefattar jämväl brott
för vilket utlämning eljest må ske, utlämna personen för det brottet.

Denna lag träder i kraft 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1986:658.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 15 §§ samt 11 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 5 §²

Den allmänna försäkringskassan skall i samband med inskrivning av en försäkrad besluta om den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om en försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Sådan fastställelse skall också ske för försäkrad som avses i 1 § andra stycket så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden, samt

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade.

Ändring som avses i första stycket a skall gälla från och med den dag då försäkringskassan fått kännedom om de ändrade omständigheterna. Om anmälan om ändrade omständigheter görs i anslutning till en period med sjukpenning eller annan ersättning som beräknas per dag och betalas ut av försäkringskassan, skall ändringen i stället gälla från och med första dagen med ersättningen. Ändring får dock inte gälla från och med en tidigare dag än den då de omständigheter som föranlett ändringen inträffade. Ändring skall i annat fall än som avses i första stycket a gälla från och med den dag då anledning till ändringen uppkommit.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1994:46.

Under tid som anges under 1 – 6 får, om inte första stycket b, c eller d är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförinnan om försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka han uppbär studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller bidrag enligt förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander,

2. genomgår kommunal vuxenutbildning (komvux), vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvox) eller svenskundervisning för invandrare (sfi) och uppbär timsättning för studierna,

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitutet eller genomgår arbetsmarknadsutbildning som beslutats av en arbetsmarknadsmyndighet,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn m.m. och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård.

6. fullgör värnpliktsjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor. 6. fullgör annan tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspåbud än grundutbildning som är kortare än 60 dagar.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 3 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha ifrågavarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning skall försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första

-tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

3 kap. 15 §³

Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade

a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst, om tjänstgöringen inte avser grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning;

a) fullgör annan tjänstgöring enligt lagen (199x:xx) om totalförsvarsplikt än grundutbildning som är längre än 60 dagar;

b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § sagda lag;

c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;

d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad;

e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som ett led i en här i riket bedriven verksamhet eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i 7 b § reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

För varje dag då en försäkrad bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt socialtjänstlagen (1980:620) som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, skall sjukpenningen på begäran av den som svarar för vårdkostnaden minskas med 80 kronor, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre hela kronotal. Det belopp som sjukpenningen minskas med skall betalas ut till den på vars begäran minskningen har gjorts.

Utan hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under c) vid sjukdom som inträffar under tid då han får vistas utom anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärvsarbeta.

11 kap. 2 §⁴

Med inkomst av anställning avses lön eller annan ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner, som en försäkrad har fått såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Med lön likställs kostnader-

³ Senaste lydelse 1992:1737.

⁴ Lydelse enligt prop. 1993/94:220.

sättning som inte enligt 10 § (1953:272) uppbördslagen undantas vid beräkning av preliminär A-skatt.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Till sådan inkomst räknas dock inte från en och samme arbetsgivare utgiven lön som under ett år ej uppgått till 1000 kr.

Till sådan inkomst räknas inte heller intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i kommunalskattelagen (1928:370) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 2-6 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. I fråga om arbete som har utförts utomlands bortses vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst från sådana lönetillägg som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt denna lag samt sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrades inkomst såsom arbetstagare i allmän eller särskild tjänst,

b) föräldrapenningförmåner,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §, i den mån bidraget inte är ersättning för merkostnader,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering i form av dagpenning,

g) korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349),

h) delpension enligt lagarna (1975:380) och (1979:84) om delpensionsförsäkring,

i) dagpenning till *värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga under repetitionsutbildning, frivilliga som genomgår utbildning under krigsförbandsövning eller särskild övning inom värnpliktsutbildningen, läkare under försvarsmedicinsk tjänstgöring samt civilförsvarspiktiga,*

i) dagpenning till *totalförsvarspiktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspikt och andra som erhåller dagpenning enligt de för totalförsvarspiktiga gällande grunderna,*

j) utbildningsbidrag för doktorander,

k) tidsersättning vid kommunal vuxenutbildning (komvux), vid vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särsvux) och vid svenskundervisning för invandrare (sfi),

l) livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av sagda lag,

m) från Sveriges författarfond och konstnärsnämnden utgående bidrag som ej är att hänföra till inkomst av annat förvärvsarbete enligt 3 §, i den mån regeringen så förordnar,

n) statsbidrag till arbetslösa som tillskott till deras försörjning när de startar egen rörelse,

p) ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård;

q) tillfälliga förvärsinkomster av verksamhet som inte bedrivs självständigt,

r) ersättning som en allmän försäkringskassa utger enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

I fråga om ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner för utfört arbete i annan form än pension, i fråga om ersättning till idrottsutövare från visst slag av ideell förening samt i fråga om ersättning från vinstandelsstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket samt 2 a § tredje och fjärde styckena.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn tas till lön eller annan ersättning, som den försäkrade har fått från en arbetsgivare, som är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, endast i fall då den försäkrade sysselsatts här i riket och överenskommelse inte träffats enligt 3 kap. 2 a § första stycket eller då han tjänstgjort som sjöman ombord på svenskt handelsfartyg. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svenska medborgare, om svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, en svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggs pensionsavgiften.

Hänsyn skall ej heller tas till lön eller annan ersättning från främmande macts beskickning eller lönade konsulat här i riket eller från arbetsgivare, som tillhör sådan beskickning eller sådant konsulat och som inte är svensk medborgare. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svensk medborgare eller till den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, om en utländsk beskickning här i riket enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggs pensionsavgiften.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses som arbetsgivare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Vid tillämpning av denna lag likställs med arbetstagare

1. värnpliktig och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring samt kvinna som genomgår utbildning för att få anställning som officer vid försvarsmakten, 1. den som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring,

2. den som under utbildning vid skola eller vård i anstalt utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utföres av arbetstagare,

3. den som för annans räkning eljest utför arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i anställningsförhållande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1975:404.

² Senaste lydelse 1980:1023.

Härigenom föreskrivs att lagen (1974:613) om handläggningen av vissa regeringsärenden¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Regeringsärende får handläggas i den ordning som anges i 7 kap. 3 § andra meningen regeringsformen, om ärendet angår

1. föreskrifter rörande Försvarsmaktens mobilisering,	
2. kommendering och placering av militär personal,	
3. tjänstledighet för militär personal,	
4. värnpliktigas och reservpersonals inkallelse och tjänstgöring,	4. totalförsvarspliktigas, reservofficerares och reservpersonals inkallelse och tjänstgöring i Försvarsmakten,
5. tillträde till militära skydds-
föremål,	5. tillträde till militära skydds-
objekt,
6. svenska örlogsbesök i utlandet samt svenska militära transport- och övningsflygningar till utlandet,	
7. tillträde till svenskt territorium av annan stats örlogsfartyg, militära sväware eller militära luftfartyg samt av fartyg, sväware eller luftfartyg som äges eller brukas av annan stat och nyttjas för annat än enbart affärsdrift,	
8. Försvarsmaktens deltagande vid officiella ceremonier och i allmännyttig verksamhet.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1983:279.

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för offentliga tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får Justitiekanslern föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär eller krigsman samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § första stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för offentliga tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får Justitiekanslern föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär, krigsman eller disciplinansvarig enligt lagen (1994:000) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § första stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har befattningshavare enligt vad därom är föreskrivet sökt ändring vid domstol i beslut som avses i första stycket och har beslutet tillkommit efter anmälan av Justitiekanslern, företräder Justitiekanslern det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller, om Justitiekanslern har sökt ändring i beslutet.

Vad i lag eller annan författning är föreskrivet om arbetsgivare skall i fråga om tvister som avses i denna paragraf äga motsvarande tillämpning på Justitiekanslern. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 §

¹ Senaste lydelse 1987:996.

första stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister skall dock ej tillämpas i fråga om tvist i vilken Justitiekanslern för talan.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller ersättning av staten vid personskada och tillämpas på

1. den som fullgör tjänstgöring eller genomgår utbildning eller inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), 6 § lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret,	1. den som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt eller inställer sig till mönstring, eller annan uttagning enligt den lagen eller till antagningsprövning enligt lagen (1994:000) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning,
---	---

2. den som medverkar i räddningstjänst eller i övning med räddningskår enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) eller i räddningstjänst enligt 11 kap. 1 § andra stycket luftfartslagen (1957:297),

3. den som är intagen för vård i kriminalvårdsanstalt, i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, i ett hem som avses i 22 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall samt den som är häktad eller anhållen eller i annat fall är intagen eller tagen i förvar i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som frivilligt deltagar i verksamhet inom totalförsvaret eller i annat fall än som avses i första stycket deltagar i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som i annat fall än som avses i första stycket frivilligt deltar i verksamhet inom totalförsvaret eller i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

¹ Senaste lydelse 1987:996.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:266) om statlig ersättning
vid ideell skada m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Den som ådrar sig skada som omfattas av lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd har rätt till ersättning av staten enligt denna lag.

Om skadan har ådragits under ledighet eller annan fritid vid vistelse utanför förlägningsplats eller annan plats där verksamheten i fråga bedrivs, och skadan inte har orsakats av olycksfall vid färd till eller från nämnda plats då färden föranleddes av och stod i nära samband med verksamheten, utges ersättning endast till den som fullgör *tjänstgöring enligt värnpliktslagen (1941:967) eller lagen (1966:413) om vapenfri tjänst eller utbildning enligt lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor och som har skadats under grundutbildning eller därtill omedelbart anslutande repetitionsutbildning*.

Om skadan har ådragits under ledighet eller annan fritid vid vistelse utanför förlägningsplats eller annan plats där verksamheten i fråga bedrivs, och skadan inte har orsakats av olycksfall vid färd till eller från nämnda plats då färden föranleddes av och stod i nära samband med verksamheten, utges ersättning endast till den som fullgör *längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt och som har skadats under tjänstgöringen*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1991:469.

² Senaste lydelse 1991:469.

Härigenom föreskrivs att 15 och 17 §§ semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*15 §¹

Infaller under semesterledigheten dag då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av sjukdom eller dag som är semesterlönegrundande enligt 17 § första stycket 28 skall, om arbetstagaren utan dröjsmål begär det, sådan dag ej räknas som semesterdag.

Semesterdagar som återstår på grund av att första stycket har tillämpats skall utgå i ett sammanhang, om arbetstagaren ej medger annat.

Infaller under semesterledigheten dag då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av sjukdom eller dag som är semesterlönegrundande enligt 17 § första stycket 2-7 skall, om arbetstagaren utan dröjsmål begär det, sådan dag ej räknas som semesterdag.

17 §²

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbets-skada,

2. ledighet enligt lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn, eller vid flerbarnsbörd, sammanlagt icke överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 11 och 11 a §§ samma lag,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller korttidsstudiestöd, vuxenstudiebi-

¹ Senaste lydelse 1990:102.

² Lydelse enligt prop. 1993/94:220.

drag eller utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av sådan i 27 § värnpliktslagen (1941:967) eller med stöd därav föreskriven tjänstgöring om högst 60 dagar, som ej är beredskapsövning och ej heller direkt ansluter sig till grundutbildning, eller ledighet på grund av motsvarande vapenfri tjänst, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

6. ledighet på grund av att arbetstagaren efter det kalenderår då han fyllt tjugotvå år fullgör tjänstgöring i civilförsvaret på annan tid ändå civilförsvarsberedskap råder eller beredskapsövning får anordnas vid försvarsmakten, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar,

7. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

8. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Vid tillämpningen av första stycket 1 skall frånvaro under de första 90 dagarna av frånvaroperiod ej i något fall anses bero på arbetsskada. Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit oavbrutet frånvarande från arbetet under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden icke rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under peioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

5. ledighet på grund av grundutbildning om högst 60 dagar eller repetitionsutbildning enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt, om frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1983:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Vid tillämpning av 2–4 och 7–9 kap. skall med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning,	
2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete,	
3. värnpliktig och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.	3. den som tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

Elever och vårdtagare som avses i första stycket 1 och 2 skall likställas med arbetstagare även vid tillämpning av 5 kap. 1 och 3 §§. I fråga om elever finns dessutom särskilda bestämmelser i 6 kap. 17 och 18 §§.

I fall som avses i första och andra styckena skall vad i lagen sägs om arbetsgivare gälla den som driver den verksamhet i vilken arbetet utförs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1991:677.

² Lydelse enligt prop. 1993/94:186.

Härigenom föreskrivs att 2 § förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Regeringen får föreskriva att 4–6 §§ helt eller delvis skall tillämpas från tidpunkt som regeringen bestämmer,

1. om riket är i krigsfara,
2. om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara *vari riket har befunnit sig* och om det till följd av dessa förhållanden föreligger knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på egendom av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen,

3. om det *befinnes* nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla *värnpliktiga* till tjänstgöring med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. *värnpliktslagen (1941:967)*.

Föreskrift enligt första stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte ej pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker ej underställning eller godkänner riksdagen ej föreskriften inom två månader från det underställning skedde, upphör föreskriften att gälla.

1. om Sverige är i krigsfara,
2. om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av *att det är* krig *utanför Sveriges gränser* eller av *att Sverige har varit i krig* eller krigsfara och om det till följd av dessa förhållanden föreligger knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på egendom av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen

3. om det *är* nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla *totalförsvarspliktiga* till tjänstgöring med stöd av 4 kap. 8 § *lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 33 § passlagen (1978:302) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

33 §

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara *vari riket har befunnit sig*, får regeringen genom förordning meddela föreskrifter om pass, som begränsar rätten till pass för *värnpliktiga och civilförsvarspliktiga* eller som annars fordras av hänsyn till rikets försvar eller rikets säkerhet i övrigt.

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av *att det är krig utanför Sveriges gränser* eller av *att Sverige har varit i krig eller krigsfara*, får regeringen genom förordning meddela föreskrifter om pass, som begränsar rätten till pass för *totalförsvarspliktiga som är skyldiga att tjänstgöra enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt* eller som annars fordras av hänsyn till rikets försvar eller rikets säkerhet i övrigt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 kap. 12 §²

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av värnpliktig för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarsmakten, befrielse från värnpliktstjänstgöring på grund av nedsättning av prestationsförmågan, särskild risk för detta eller på grund av ekonomiska eller sociala skäl, anstånd med värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom Försvarsmaktens personalvård med avseende på värnpliktiga för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av totalförsvarspliktiga och i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarsmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom personalvård med avseende på den som tjänstgör med totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Lydelse enligt prop. 1993/94:165.

någon honom närstående lider
men.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio
år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995. Äldre bestämmelser gäller
alltjämt i fråga om uppgifter som hänför sig till sådana ärenden som
avses i 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100) i dess lydelse före den 1
juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1982:80) om anställningsskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas i följande fall:

1. Avtal för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

2. Avtal för viss tid som avser vikariat, praktikarbete eller feriearbete.

3. Avtal för viss tid, dock sammanlagt högst tolv månader under två år, om det föranleds av tillfällig arbetsanhopning.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värnplikstjänstgöring eller annan därmed jämförlig tjänstgöring, som skall pågå mer än tre månader.	4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja sådan tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt, som skall pågå mer än tre månader.
---	--

5. Avtal för viss tid som avser anställning efter pensionering, om arbetstagaren har uppnått den ålder som medför skyldighet att avgå från anställningen med ålderspension eller, om någon sådan avgångsskyldighet inte finns, när arbetstagaren har fyllt 67 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1993:1496.

Häriigenom föreskrivs att 7 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får ombudsman föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär eller krigsman samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § tredje stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har myndighet meddelat beslut mot befattningshavare i ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får ombudsman föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om myndighets beslut i ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller är veterinär, krigsman eller disciplinansvarig enligt lagen (1994:000) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. samt i fråga om myndighets beslut i ärende om sådan behörighetsfråga som avses i 6 § tredje stycket. Närmare bestämmelser om sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Har befattningshavare enligt vad därom är föreskrivet sökt ändring vid domstol i beslut som avses i första stycket och har beslutet tillkommit efter anmälan av ombudsman, företräder ombudsman det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller, om ombudsmannen har sökt ändring i beslutet.

Vad i lag eller annan författning är föreskrivet om arbetsgivare skall i fråga om tvister som avses i denna paragraf äga motsvarande tillämp-

¹ Senaste lydelse 1987:995.

ning på ombudsman. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 § första stycket lagen (1974:371) om rättegång i arbetstvister skall dock ej tillämpas i fråga om tvist i vilken ombudsman för talan.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262)¹

dels att 10 § skall upphöra att gälla,
dels att 5 § i punkt 3 i bilagan skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas i följande fall:

1. Avtal för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det behövs för att tillgodose totalförsvarets behov av arbetskraft eller om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

2. Avtal för viss tid som avser vikariat, praktikarbete eller feriearbete.

3. Avtal för viss tid, dock sammanlagt högst tolv månader under två år, om det föranleds av tillfällig arbetsanhopning.

4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja värn-
plikstjänstgöring eller annan sådan tjänstgöring enligt lagen därmed jämförlig tjänstgöring, (1994:000) om totalförsvarsplikt,
som skall pågå mer än tre månader.
4. Avtal som gäller för tiden till dess arbetstagaren skall börja
sådant tjänstgöring enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt,
som skall pågå mer än tre månader.

5. Avtal för viss tid som avser anställning efter pensionering, om arbetstagaren har uppnått den ålder som medfört skyldighet att avgå från anställningen med ålderspension eller, om någon sådan avgångsskyldighet inte finns, när arbetstagaren har fyllt 65 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av 10 § enligt prop. 1993/94:65.

² Senaste lydelse 1993:1500.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare att 9 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 § 1

I fråga om smittbärräpning tillämpas följande föreskrifter i lagen (1962:381) om allmän försäkring, nämligen

3 kap. 3 § om ersättning när förtidspension utges m.m.,

3 kap. 4 a § om minskning av ersättning,

3 kap. 6 § om anmälan av inkomstförhållanden m.m.,

3 kap. 10 § tredje stycket om tid som skall jämföras med tid för
förvärvsarbete.

3 kap. 15 § första stycket a)-d)	3 kap. 15 § första stycket a)-d)
samt andra och tredje styckena om	samt andra och tredje styckena om
ersättning när värnpliktstjänst-	ersättning vid tjänstgöring enligt
göring fullgörs m.m.,	lagen (1994:000) om totalförsvar-
	splikt,

3 kap. 16 § om arbetsgivarinträde,

3 kap. 17 § om indragning eller nedsättning av ersättning.

I fråga om den som uppbär smittbärandepennning tillämpas även föreskrifterna om åtgärder för rehabilitering i 22 kap. 5 och 6 §§ lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1991:1643.

Härigenom föreskrivs att 10 § folkbokföringslagen (1991:481) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

En vistelse anses inte leda till bosättning om den föranleds enbart av

1. uppdrag som riksdagsledamot,
2. uppdrag som statsråd,
3. förordnande till ledamot i kommitté eller kommission, befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig i statsdepartement eller särskilt uppdrag av riksdagen,
4. fullgörande av värnplikt eller 4. tjänstgöring enligt lagen vapenfri tjänsteplikt, (1994:000) om totalförsvarsplikt,
5. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Vapenfria tjänstepliktiga är skyldiga att fullgöra grundutbildning och repetitionsutbildning. Grundutbildningen skall vara *minst* 220 och högst 320 dagar. Repetitionsutbildningen skall omfatta högst fem övningar om vardera högst 30 dagar eller, i fråga om särskilda befattningar enligt regeringens bestämmande, högst 40 dagar. Den sammanlagda utbildningstiden skall vara *minst* 355 och högst 380 dagar.

Inkallas värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:697), får även vapenfri tjänstepliktig kallas till tjänstgöring. Tjänstgöringstiden får icke överstiga etthundraåttio dagar, om tjänstgöringen föranleds av inkallelse av värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. värnpliktslagen.

Om tillgodoräkning av fullgjord värnpliktstjänstgöring vid beräkning av tiden för tjänstgöring enligt denna lag och av fullgjord vapenfri tjänst vid beräkning av tiden för värnpliktstjänstgöring meddelar regeringen bestämmelser.

Vapenfria tjänstepliktiga är skyldiga att fullgöra grundutbildning och repetitionsutbildning. Grundutbildningen skall vara högst 320 dagar. Repetitionsutbildningen skall omfatta högst fem övningar om vardera högst 30 dagar eller, i fråga om särskilda befattningar enligt regeringens bestämmande, högst 40 dagar. Den sammanlagda utbildningstiden skall vara högst 380 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. I fråga om grundutbildning som påbörjats före i kraftträdandet gäller äldre bestämmelser. Vapenfristyrelsen får dock avkorta tjänstgöringstiden för den som påbörjat grundutbildning enligt de äldre bestämmelserna, om den vapenfrie tjänstepliktige medger det.

¹ Senaste lydelse 1992:525.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 § och 8 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349)¹ samt punkten 2 e i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 3 §²

Studiemedel får inte beviljas för tid för vilken studiehjälp enligt 3 kap. eller särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. redan har beviljats.

Beviljas studerande studiehjälp eller särskilt vuxenstudiestöd för sådan tid för vilken den studerande redan har beviljats studiemedel, får den studerande ej uppbära studiemedlen för denna tid.

Studiemedel får ej heller beviljas eller uppbäras för tid för vilken utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander utgår, om ej annat följer av bestämmelse som regeringen meddelar.

Studiemedel utgår inte för tid för vilken den studerande *fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer.

Studiemedel utgår inte för tid för vilken den studerande *tjänstgör enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspåbudsplikt* eller fullgör utbildning till reservofficer.

8 kap 6 §³

Årsbeloppet får sättas ned

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning, utbildnings-

1. om den återbetalningsskyldige uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning, utbildnings-

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1991:924.

³ Senaste lydelse 1993:220.

bidrag för doktorander eller fullgör grundutbildning *enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer,

2. om den återbetalningsskyldiges inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats,

3. om den återbetalningsskyldige har överklagat den taxering som ligger till grund för beräkningen av årsbeloppet och det med hänsyn till omständigheterna framstår som oskäligt att låta årsbeloppet grundas på den taxeringen, eller

4. om det i något annat fall finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl att sätta ned årsbeloppet och det kan antas att den omständigheten som föranleder nedsättningen kommer att bestå längre än ett år, får nedsättning ske tills vidare.

2 e⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör grundutbildning *enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor* eller fullgör utbildning till reservofficer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander eller fullgör *en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt* eller fullgör utbildning till reservofficer.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

⁴ Till 1988:877. Senaste lydelse 1993:220.

Härigenom föreskrivs att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Om en värnpliktig under sin grundutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet, skall han även under denna utbildning anses fullgöra grundutbildningen. *Det samma skall gälla för en kvinna som deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet under den tid då hon fullgör grundutbildning enligt lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor.*

En värnpliktig som i andra fall än som sägs i första stycket deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet skall anses fullgöra repetitionsutbildning enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

Den som är tjänstepliktig enligt lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. skall när han eller hon deltar i sådan utbildning för fredsbevarande verksamhet anses fullgöra sådan utbildning som sägs i 6 § den lagen.

Om en totalförsvarspliktig som fullgör grundutbildning enligt lagen (1994:000) om totalförsvarspikt under sin grundutbildning deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet, skall han *eller hon* även under denna utbildning anses fullgöra grundutbildningen.

En totalförsvarspliktig som i andra fall än som sägs i första stycket deltar i utbildning för fredsbevarande verksamhet skall anses fullgöra repetitionsutbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lydelse enligt prop. 1993/94:244.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1994-06-09

Närvarande: justitierådet Per Jermsten, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt en lagrådsremiss den 21 april 1994 (Försvarsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om totalförsvarsplikt
2. lag om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning
3. lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.
4. lag om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret m.m.
5. lag om arbetsförmedlingstvång
6. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)
7. lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar
8. lag om ändring i i uppbördslagen (1953:272)
9. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott
10. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring
11. lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)
12. lag om ändring i lagen (1974:613) om handläggningen av vissa regeringsärenden
13. lag om ändring i lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn
14. lag om ändring i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd
15. lag om ändring i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.
16. lag om ändring i semesterlagen (1977:480)
17. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)
18. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)
19. lag om ändring i passlagen (1978:302)
20. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)
21. lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd
22. lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän
23. lag om ändring i arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262)
24. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare
25. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)
26. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst
27. lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)
28. lag om ändring i lagen om utbildning för fredsbevarande verksamhet

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Helena Lindberg.

Förslaget till lag om totalförsvarsplikt

3 kap.

1 §

I paragrafen regleras vad som skall ske om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt. I sådant fall skall Totalförsvarets pliktverk placera honom i en befattningsgrupp för chefer, för specialister eller för övriga samt skriva in honom för värnplikt eller civilplikt eller i en utbildningsreserv.

Vid föredragningen inför Lagrådet har upplysts att det är avsett att den totalförsvarspliktige allt efter omständigheterna skall placeras i en eller flera befattningsgrupper av det slag som anges i bestämmelsen. Denna avsikt kan inte utläsas av lagtexten. I förtydligande syfte förordar Lagrådet därför att paragrafen ges följande lydelse:

"Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspliktige har förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt, skall Totalförsvarets pliktverk placera honom i en eller flera befattningsgrupper samt skriva in honom för värnplikt eller civilplikt eller i en utbildningsreserv.

Befattningsgrupper skall finnas för chefer, för specialister och för övriga."

12 och 13 §§

I paragraferna regleras krigsplacering av totalförsvarspliktiga. Enligt 12 § första meningen skall en totalförsvarspliktig, som efter avslutad grundutbildning har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för sin krigsuppgift, krigsplaceras i en befattning eller i en viss verksamhet som han eller hon är lämplig för. Av 13 § följer att den totalförsvarspliktige därvid skall, om grundutbildningen varat längre än 60 dagar, krigsplaceras i den verksamhet där grundutbildningen fullgjordes, om det inte från totalförsvarets synpunkt är väsentligt bättre att han eller hon krigsplaceras i annan verksamhet. Har en totalförsvarspliktig skrivits in för civilplikt enligt 6 §, dvs. utan någon grundutbildning, skall enligt 12 § andra meningen krigsplacering ske i den befattning som han eller hon skall upprätthålla.

Lagrådet har inget att invända mot innehållet i bestämmelserna. Lagregleringen skulle emellertid bli tydligare om samtliga de bestämmelser, som avser krigsplacering efter grundutbildning, samlades i 12 § medan

bestämmelserna om krigsplacering utan föregående grundutbildning togs in i 13 §. Lagrådet förordar därför att bestämmelserna i 13 § tas in som en ny andra mening i 12 § och att den i remissen föreslagna andra meningen får bilda 13 §.

Prop. 1994/95:6
Bilaga 6

10 kap.

8 §

Denna paragraf innehåller föreskrifter som medger att Totalförsvarets pliktverk under två angivna förutsättningar får besluta att en totalförsvarspliktig tills vidare inte skall kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt.

Av författningskommentaren framgår att de under punkterna 1 och 2 angivna förutsättningarna för ett beslut enligt paragrafen inte är uttömmande. Såvitt gäller första punkten hänvisas bl.a. till den praxis som har utvecklats enligt 46 § värnpliktslagen. Beträffande punkten 2 klargörs vidare att det är fråga om det särskilda undantag som sedan länge gäller för medlemmar i sekten Jehovas vittnen.

Med hänsyn till det anförda förordar Lagrådet att lagtexten kompletteras på så sätt att det klart anges att det är fråga om en tillämpning "i särskilda fall". Detta kan lämpligen ske genom att de nyss citerade orden skjuts in mellan orden "får" och "besluta" i början på paragrafen. Vidtas den ändringen synes det inte längre vara nödvändigt att under punkten 2 ge regeringen ett särskilt bemyndigande att bestämma vilket eller vilka religiösa samfund som det skall vara fråga om. Punkten kan då lämpligen ges följande lydelse:

"2. med hänvisning till sin anslutning till visst religiöst samfund förklarar att han eller hon inte kommer att fullgöra vare sig värnplikt eller civilplikt."

11 kap.

1 §

Paragrafens andra stycke innehåller bl.a. bestämmelser om inskrivningsnämnds sammansättning. Där anges att det för "varje landsting eller kommun", som hör till inskrivningsnämndens verksamhetsområde, skall väljas minst en ledamot.

För undvikande av missförstånd angående vad som i detta sammanhang avses med "kommun" förordar Lagrådet att ifrågavarande mening i förslaget ges följande lydelse:

"För varje landsting, eller kommun som inte ingår i ett landsting, inom inskrivningsnämndens verksamhetsområde skall minst en ledamot väljas".

Prop. 1994/95:6
Bilaga 6

Förslaget till lag om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

I första meningen föreskrivs att lagen träder i kraft den 1 juli 1995, då lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor skall upphöra att gälla. Enligt andra meningen gäller den äldre lagen i fråga om grundutbildning som påbörjats före ikraftträdandet.

Enligt Lagrådets mening talar starka skäl för att den äldre lagen skall gälla för envar som antagits till grundutbildning före den nya lagens ikraftträdande oavsett om sökanden vid ikraftträdandet hunnit påbörja grundutbildningen eller ej. Mot den bakgrunden förordar Lagrådet att bestämmelsernas andra mening ges följande lydelse:

"För den som antagits till grundutbildning före ikraftträdandet gäller den äldre lagen."

Förslaget till lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.

22 §

I paragrafen regleras frågan vem som fattar beslut i ett disciplinärende som skall prövas av någon annan instans än Försvarsmakten. Ett sådant ärende prövas enligt paragrafen av chefen för den organisatoriska enhet där den disciplinansvarige tjänstgör eller har tjänstgjort eller av "någon annan chef". Som bestämmelsen är avfattad kan prövningen göras av vilken chef som helst hos den aktuella myndigheten. Uppenbarligen är en sådan ordning inte avsedd. Lagrådet förordar mot den bakgrunden att ordet "högre" skjuts in mellan orden "annan" och "chef".

39 §

I paragrafen föreskrivs att extratjänst bortfaller i den del som inte har verkställts innan den disciplinansvariges tjänstgöringsskyldighet har upphört. Bestämmelsen har förts över från 37 § i gällande lag med den ändringen att krigsman ersatts av disciplinansvarig. Ändringen är föranledd av att den nya lagen omfattar alla totalförsvarspliktiga.

En disciplinansvarigs tjänstgöring kan avbrytas utan att tjänstgöringsskyldigheten därför upphör. Hur paragrafen i ett sådant fall skall tolkas berörs inte i författningskommentaren. Inte heller ger förarbetena till nu gällande bestämmelse någon vägledning för tolkningen. Bestämmelsen

har emellertid kommit att i praxis tillämpas så att extratjänst, som inte har verkställts före avbrottet, bortfaller. Enligt Lagrådets mening måste detta anses vara en rimlig tillämpning av bestämmelsen. Avsikten kan knappast ha varit att en disciplinansvarig vid en förnyad tjänstgöring skall behöva verkställa en före avbrottet ålagd extratjänst. För att miss- tag skall undvikas bör emellertid lagtexten nu förtydligas.

Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

"Extratjänst bortfaller i den del den inte har verkställts innan den disciplinansvariges pågående tjänstgöring har upphört."

40 §

I förtydligande syfte bör ordet "tjänstgöringsskyldighet" i första stycket bytas ut mot "pågående tjänstgöring" (jfr föregående paragraf).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I andra meningen föreslås här en ordning som innebär att lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. efter den nya lagens ikraftträdande fortfarande skall tillämpas i fråga om förseelser av krigsmän som "har påbörjat sin tjänstgöring före ikraftträdandet".

Enligt Lagrådets mening framstår den sålunda förordade övergångsregleringen som onödigt långtgående. Det borde vara tillräckligt med en föreskrift som anger att den upphävda lagen skall tillämpas beträffande förseelser som begåtts eller förhållanden som inträffat före ikraftträdandet.

Förslaget till lag om arbetsförmedlingstvång

Till lagen har förts över de bestämmelser i lagen om allmän tjänsteplikt som inte har tagits in i lagen om totalförsvarsplikt. Genom den nya lagen om arbetsförmedlingstvång ges regeringen bemyndigande att under höjd beredskap meddela föreskrifter om inskränkningar i rätten att bedriva arbetsförmedling.

Vid sin granskning av förslaget har Lagrådet konstaterat att bestämmelserna i flera fall ändrats i sakligt hänseende utan att detta föranlett några författningskommentarer. Sålunda har bestämmelsen om att regeringens föreskrift om lagens tillämpning vid höjd beredskap skall underställas riksdagens prövning fått utgå. Vidare har länsarbetsnämndens rätt att medge undantag från en företrädesbestämmelses tillämpning slopats. Ytterligare kan nämnas att den särskilda straffskalan för grovt brott avskaffats och att den i stället föreslagits skola tillämpas på alla brott oavsett svårhetsgrad.

Enligt Lagrådets mening bör vid det fortsatta arbetet med en proposition i ämnet författningskommentaren kompletteras med en redogörelse för de sakliga ändringarna och vilka skäl som föranlett dessa. Prop. 1994/95:6 Bilaga 6

Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Här föreslagna ändringar har inte kommenterats på annat sätt än att det är fråga om "tekniska anpassningar till lagen om totalförsvarsplikt och lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning."

Vad gäller punkten 3 i den aktuella paragrafen torde förslaget dock innebära en materiell ändring genom att det inte innehåller någon mot- svarighet till den nuvarande hänvisningen till 28 § 1 mom värnpliktsla- gen (1941:967), dvs. angående krigstjänstgöring under höjd beredskap (jfr. 4 kap. 7 § i förslaget).

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 juni 1994

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden
B. Westerberg, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel,
Thurdin, Hellsvik, Björck, Davidson, Odell, Lundgren, Unckel,
P. Westerberg, Ask

Föredragande: Anders Björck

Regeringen beslutar proposition 1994/95:6 Totalförsvarsplikt.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivningsbe- myndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
--------------------	--	--

Lag (1994:000) om
totalförsvarsplikt

6 kap. 1 §

Lag (1994:000) om
disciplinansvar inom
totalförsvaret, m.m.

3 §

Lag (1994:000) om
arbetsförmedlingstvång

1, 2, 3 §§

Lag om ändring i för-
fogandelagen (1978:262)

2 §

